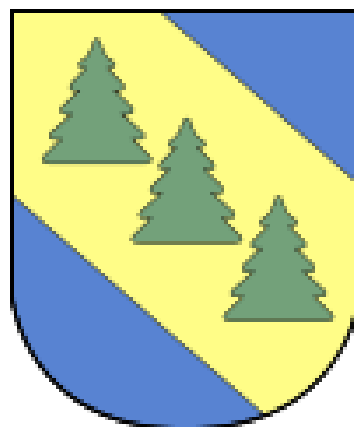

załącznik nr 1a
do Uchwały Nr XLI / 322 / 2014
Rady Gminy Kaliska
z dnia 27 maja 2014 r.
w sprawie uchwalenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania
przestrzennego gminy KALISKA”

ZMIANA STUDIUM nr 1
Zał. nr 1a do Uchwały Nr XIX/157/2016
Rady Gminy Kaliska z dnia 27 kwietnia 2016 r.
w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania
przestrzennego gminy Kaliska

ZMIANA STUDIUM nr 2
Zał. nr 1 a do Uchwały Nr .....
Rady Gminy Kaliska z dnia .....
w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków
zagospodarowania przestrzennego gminy Kaliska

UWARUNKOWANIA

Maj 2014 r.

ZMIANA STUDIUM – sierpień – grudzień 2015 r.

UWAGA- Treści dodane, zmienione – zapisane kursywą na zaciemnionym tle

ZMIANA nr 2 – kwiecień 2017 r.
Uwaga – treści dodane, zmienione zapisane czcionką Times New Roman
Treści nieaktualne/zmienione przekreślono bądź usunięto.

SPIS TREŚCI:	STRONA
1. CZĘŚĆ OGÓLNA.....	3
1.1. WSTĘP.....	3
1.2. PODSTAWA OPRACOWANIA, MATERIAŁY WYJŚCIOWE	6
1.3. PODSTAWOWE DANE DOTYCZĄCE GMINY	11
1.4. ZESPÓŁ AUTORSKI.....	12
2. UWARUNKOWANIA PONADLOKALNE I STRATEGIA ROZWOJU GMINY	13
2.1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 2030.....	13
OPRACOWANO NA PODSTAWIE - KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 2030 – PRZYJĘTEJ UCHWAŁĄ NR 239 RADY MINISTRÓW Z DNIA 13 GRUDNIA 2011R. MONITOR POLSKI 2012, POZ. 252.....	13
2.2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA I PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO	19
2.3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STRATEGII ROZWOJU GMINY	30
2.4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW PLANISTYCZNYCH SĄSIEDNIICH GMIN.....	35
2.5. SYNTETYCZNE WNIOSKI DOT. UWARUNKOWAŃ PONADLOKALNYCH.....	38
3. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE	39
3.1. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU [ART. 10 UST 1 PKT 1]	39
3.2. STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY.....	56
3.3. STAN ŚRODOWISKA, W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚĆ I JAKOŚĆ ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGI OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.....	57
3.4. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ	77
3.5. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONA ICH ZDROWIA.....	88
3.6. UWARUNKOWANIA GOSPODARCZE – ROZWOJU ROLNICTWA I LEŚNICTWA	99
3.7. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA	102
3.8. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY	107
ZAŁOŻENIA DO PROGNOZY	107
WYNIKI PROGNOZY.....	108
3.9. STAN PRAWNY GRUNTÓW	121
3.10. WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH.....	123
3.11. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH	135
3.12. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH.....	136
3.13. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH	137
3.14. STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STOPIEŃ UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI	138
3.15. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH. .... 1454. ANALIZA USTALEŃ OBOWIĄZUJĄCYCH DOTYCHCZAS DOKUMENTÓW STUDIUM GMINY (Z 1999R I 2010R).....	148
4.1. STUDIUM GMINY KALISKA Z 1999R	148
4.2. STUDIUM GMINY KALISKA Z 2010R.	149
5. OCENA JAKOŚCI PRZESTRZENI GMINY KALISKA - SYNTEZA	150

Zał. graficzny – Zaopatrzenie w energię elektryczną – stan istniejący.

1. Część ogólna

1.1. Wstęp

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy to **dokument własny samorządu Gminy Kaliska**, sporządzany przez Wójta Gminy, na podstawie Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 647, ze zm.) oraz Uchwały Nr XVIII/137/2012 Rady Gminy Kaliska z dnia 25 kwietnia 2012 r. o przystąpieniu do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Niniejsze opracowanie stanowi zmianę – aktualizację dotychczasowego dokumentu studium uchwalonego Uchwałą Nr XXXIV/259/10 Rady Gminy Kaliska z dnia 08.09.2010 r.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego nie jest przepisem gminnym i nie stanowi podstawy prawnej wydawanych decyzji administracyjnych. **Stanowi jednak wykładnię - zapis polityki przestrzennej gminy** i wg obowiązującej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym jest jedynym dokumentem, w którym gmina określa zasady rozwoju przestrzennego jako całości w swoich granicach administracyjnych. Studium służyć ma także jako **materiał koordynujący** w zakresie gospodarowania przestrzenią, zwłaszcza dla planów miejscowych sporządzanych dla fragmentów gminy, gdyż zgodnie z ustawą wiąże organa gminy przy sporządzaniu planów miejscowych (art.9 ust 4 ustawy). Jest to **dokument sporządzany obligatoryjnie** dla każdej gminy w granicach administracyjnych.

Studium, zgodnie z art. 9 ust. 2, sporządza się uwzględniając zasady określone w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, ustalenia strategii rozwoju przestrzennego i planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz strategii rozwoju gminy. W studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności z (Art. 10. ust. 1.):

- 1) *dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu;*
- 2) *stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony;*
- 3) *stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego;*
- 4) *stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;*
- 5) *warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia;*
- 6) *zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia;*
- 7) *potrzeb i możliwości rozwoju gminy;*
- 8) *stanu prawnego gruntów;*
- 9) *występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych;*
- 10) *występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych;*
- 11) *występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych;*
- 12) *występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych;*
- 13) *stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami;*
- 14) *zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych;*
- 15) *wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej*

Trzeba także pamiętać, że przy wszelkich rozstrzygnięciach dotyczących zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z treścią art. 1 ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględniać należy zwłaszcza:

- 1) *wymagania ładu przestrzennego, w tym urbanistyki i architektury;*
- 2) *walory architektoniczne i krajobrazowe;*

- 3) wymagania ochrony środowiska, w tym gospodarowania wodami i ochrony gruntów rolnych i leśnych;
- 4) wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 5) wymagania ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także potrzeby osób niepełnosprawnych;
- 6) walory ekonomiczne przestrzeni;
- 7) prawo własności;
- 8) potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa;
- 9) potrzeby interesu publicznego;
- 10) potrzeby w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej, w szczególności sieci szerokopasmowych.

Powyższe czynniki stanowią wraz z zasadą zrównoważonego rozwoju grupę uwarunkowań ogólnych. Polityka przestrzenna gminy, sposób zagospodarowania i wykorzystania przestrzeni winna przyjmować zasadę zrównoważonego rozwoju jako podstawę wszelkich działań (zgodnie z art. 1 ustawy). Zrównoważony rozwój to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń (wg Ustawy Prawo ochrony środowiska).

Samorząd gminy winien dążyć do poprawnego i zgodnego z wymogami ochrony środowiska kreowania nowych terenów zainwestowania, ale także do poprawy jakości i atrakcyjności obszaru gminy rozumianego jako środowiska życia jej mieszkańców.

Najważniejsze cele dotyczące środowiska to:

- minimalizacja zużycia przestrzeni i zasobów naturalnych,
- oszczędne i racjonalne, efektywne gospodarowanie zasobami i energią,
- zapewnienie równego dostępu do zasobów i dóbr, do usług,
- ochrona zdrowia mieszkańców,
- podtrzymanie, zachowanie kulturowej i społecznej różnorodności.

Opracowanie wykonano biorąc pod uwagę dotychczasowy dokument Studium z 2010 r, a także zaktualizowane studia i analizy wyjściowe wielobranżowe, obejmujące swym zasięgiem obszar gminy, a w wybranych elementach szerszy zakres przestrzenny. W szczególności zaktualizowano opracowanie ekofizjograficzne dla obszaru całej gminy (opracowanie „Proeko” Gdańsk, styczeń 2013 r.) oraz studium społeczno-gospodarcze i demograficzne. Skojarzono oddzielnie analizowane wcześniej składowe przestrzeni. Zaprezentowano stany, czynniki, zjawiska i procesy w wielu sferach, które mają obecnie i które będą miały wpływ na kształtowanie przestrzeni Gminy Kaliska.

Niniejsze opracowanie stanowi część I elaboratu Studium – tekst UWARUNKOWAŃ.

Zmiana Studium sporządzana jest w wyniku podjęcia Uchwały Nr V/34/2015 Rady Gminy Kaliska z dnia 24 lutego 2015 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kaliska.

Zmiana nr 2 Studium sporządzana jest w wyniku podjęcia Uchwały Nr XXVI/205/2016 Rady Gminy Kaliska z dnia 06 października 2016 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kaliska.

Wstęp

Niniejsza zmiana obowiązującego dokumentu Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kaliska (zwanego dalej Studium) uchwalonego Uchwałą Nr XLI/322/2014 Rady Gminy Kaliska z dnia 27 maja 2014r ze zmianą nr 1 wg Uchwały Nr XIX/157/2016 Rady Gminy Kaliska z dnia 27 kwietnia 2016 r. obejmuje 5 fragmentów obszaru gminy Kaliska i realizowana jest na podstawie:

Uchwały Nr XXVI/205/2016 Rady Gminy Kaliska z dnia 06 października 2016r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmian studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kaliska

Zmiany obowiązującego dokumentu obejmują **5 odrębnych fragmentów gminy Kaliska**, dla których planowane są korekty/zmiany dotychczasowych zapisów w związku ze zmianą polityki przestrzennej gminy dotyczącą tych fragmentów. Zmiany są wprowadzane do dokumentu dotychczasowego na skutek wniosków zgłaszanych przez właścicieli nieruchomości oraz zainteresowanych inwestorów, uwarunkowane są także potrzebami samej gminy.

Zmiany dotyczą następujących obszarów:

1/ 1/ dz. 80 i 93 obręb Dąbrowa – pow. ok. 7,7ha – dot. wskazania terenów dla eksploatacji złoża na obszarze udokumentowanego złoża

2/ dz. 131 i cz. dz. 136 obręb Piece -pow. ok. 5,2ha- dot. wskazania terenów dla eksploatacji złoża (powiększenie obecnych terenów o takiej funkcji)

3/ dz. 77/5, i cz. dz. 77/21 obręb Iwiczno- pow. ok. 2,01ha – dot. wskazania terenów dla usług turystycznych

4/ dz. 77/6, 79/13, 78/15 obręb Iwiczno – pow. ok. 9,25 ha – dot. wskazania terenów dla usług turystycznych

5/ cz. dz. 266/10 obręb Cieciorka, m. Kazub – pow. ok. 1,82ha – dot. wskazania terenów dla zabudowy lotniskowej i usług turystycznych

Obszary w/wymienione pokazano na załącznikach graficznych do uchwały Rady Gminy Kaliska w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany Studium.

Od momentu uchwalenia obowiązującego Studium zaszły zmiany w obowiązujących przepisach prawa, w tym ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a także zmieniły się dokumenty wyznaczające ramy polityki ponadlokalnej województwa pomorskiego, tj. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego. W związku z powyższym w niniejszej zmianie Studium zaktualizowano część istotnych zagadnień zawartych w obowiązującym dokumencie dotyczących, m.in.: uwarunkowań ponadlokalnych wynikających ze zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa, opracowania nowej strategii rozwoju gminy.

Ze względu na zakres zmian sporządzono także bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, ograniczony do usług turystycznych i zabudowy rekreacyjnej, lotniskowej, o którym mowa w art. 10 ust 5 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (zmiana wprowadzona na skutek wejścia w życie ustawy z dnia 9 października 2015r. o rewitalizacji Dz. U. 2015, poz. 1777).

1. 2. Podstawa opracowania, materiały wyjściowe

- Umowa nr 33/2012 z dn. 25.10.2012 r. pomiędzy Gminą Kaliska a Przedsiębiorstwem Projektowo-Realizacyjnym "DOM" Sp. z o.o. w Starogardzie Gdańskim, ul. Kościuszki 34G
- Uchwała XVIII/137/2012 Rady Gminy Kaliska z dnia 25 kwietnia 2012 r. o przystąpieniu do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Podstawa do sporządzenia Zmiany Studium:

- Umowa nr 29/2015 z dnia 23 czerwca 2015 r. pomiędzy Gminą Kaliska a Przedsiębiorstwem Projektowo-Realizacyjnym "DOM" Sp. z o.o. w Starogardzie Gdańskim, ul. Kościuszki 34G, 83-200 Starogard Gdański
- Uchwała XVIII/137/2012 Rady Gminy Kaliska z dnia 25 kwietnia 2012 r. o przystąpieniu do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA ZMIANY STUDIUM nr 2

- **Uchwała o przystąpieniu do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kaliska – Niniejsza zmiana realizowana jest na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. 2016. poz. 778 ze zm.¹).**

przepisy prawne (wybrane najważniejsze dla przedmiotu opracowania):

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. ~~Dz. U. z 2015r. poz. 199~~ 2012 r. poz. 647, z późn. zm. t.j. Dz.U. z 2016 poz. 778 z późn. zm.)
  - Ustawa z dnia 03.10.2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. ~~Dz. U. z 2013r. poz. 1235~~ 2008.199.1227, z późn. zm.) (t.j. Dz.U. z 2016r. poz. 353 z późn. zm.)
  - Ustawa z 7 lipca 1994r. Prawo budowlane (t.j. ~~Dz. U. z 2013 r. poz. 1409~~ 2010. 243.1263, z późn. zm. (t.j. Dz.U. z 2016r. poz. 290)
  - Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (t.j. ~~Dz. U. z 2013r. poz. 1232~~ 2008.25.150, z późn. zm.) (t.j. Dz.U. z 2016 poz. 672 z późn. zm.)
  - Ustawa z dnia 18 lipca 2001 Prawo wodne (t.j. Dz.U. ~~2015r. poz. 469~~ ~~2012r. poz. 145~~) (t.j. Dz.U. z 2015 poz. 469 z późn. zm.)
  - Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (t.j. ~~Dz.U. 2013.627,~~ ~~ze zm.)~~ (t.j. Dz.U. z 2016r. poz. 2134 z późn. zm)
  - Ustawa z dnia 28 września 1991r o lasach (t.j. ~~Dz.U. z 2014 r. poz. 1153,~~ ~~ze zm. 2011r. Nr 12, poz. 59 ze zm)~~ (t.j. Dz.U. z 2014 poz. 11z óżn. zm. 53)

---

¹ zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w: Dz.U. z 2016 r. poz. 904, poz. 961, poz. 1250, poz. 1579

- Ustawa z dnia 3 lutego 1995r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (~~t.j. Dz. U. z 2015r poz. 909, ze zm. 04.121.1266, z późn. zm.)~~ (t.j. Dz.U. z 2015 poz. 909 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (~~t.j. Dz. U. 2014 poz. 1446 03.162.1568, z późn. zm.)~~ t.j. Dz.U. z 2014 poz. 1446 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. z 2014 poz. 782 ~~2010.261.2603~~ z późn. zm.) (t.j. Dz.U. z 2016r poz. 2147)
- Ustawa z 17 maja 1989r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (~~t.j. Dz. U. 2015 poz. 520 00.100.1086, z późn. zm.)~~ (t.j. Dz.U. z 2015 poz. 520 z późn. zm.)
- Ustawa z dn. 09.06.2011r. prawo geologiczne i górnicze (t.j. Dz.U. 2015 poz. 196 ~~2011.163.981 z późn. zm.)~~ (t.j. Dz.U. z 2016 poz. 65 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 21 marca 1985r. o drogach publicznych (t.j. Dz. U. 2015 poz. 460, ~~ze zm. 2013r poz. 260~~) (t.j. Dz.U. z 2016r poz. 1440 z późn. zm.)

Materiały wyjściowe:

- Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Kaliska „Aktualizacja” - zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Kaliska Nr XVIII/104/91 z dnia 29.10.1991 r, ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Gdańskiego Nr 20, poz. 140 z dnia 18.11.1991 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy wykonane przez Przedsiębiorstwo Powierniczo-Wykonawcze „GLOB” z Gdańska w 1999 r.- Uchwalone Uchwałą Nr XI/110/1999 Rady Gminy Kaliska z dn. 28.12.1999 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kaliska - (całościowa aktualizacja dokumentu w granicach administracyjnych gminy)- opracowanie PPR „DOM” Sp. z o.o. Starogard Gdański, uchwalone Uchwałą Nr XXXIV/259/10 Rady Gminy Kaliska z dnia 08.09.2010 r.
- Obowiązujące plany miejscowe z obszaru gminy Kaliska
- Informacje o wydanych decyzjach wzidt dot. obszaru gminy Kaliska w okresie 2010-2012
- Informacje i dane statystyczne o gminie, w tym GUS, WUS, dane własne Urzędu Gminy w Kaliskach
- Strategia gminy Kaliska z 2004 r. na okres 2005-2020 (informacja ze strony internetowej gminy BIP) oraz Plan Rozwoju Lokalnego dla gminy Kaliska 2005-2013
- Plan gospodarki odpadami dla województwa pomorskiego 2018 (Uchwała Nr 415/XX/12 Sejmiku Woj. Pomorskiego z 25.06.2012r. oraz Uchwała Nr 416/XX/12 Sejmiku Woj. Pomorskiego z dnia 25.06.2012r. w sprawie wykonania „Planu gospodarki odpadami dla województwa pomorskiego 2018”.
- Uchwała Rady Gminy Kaliska Nr XII/78/2011 z dnia 12.10.2011r. dot. przyjęcia aktualizacji programu ochrony środowiska dla gminy wiejskiej Kaliska /.../ na lata 2010-2013 z perspektywą na lata 2014-2017 oraz aktualizacji planu gospodarki odpadami dla gminy wiejskiej Kaliska /... / na lata 2010-2013 z perspektywą na lata 2014-2021.

- Planu aglomeracji – gospodarka ściekowa, Urząd Gminy w Kaliskach 2005, Rozporządzenie Wojewody Pomorskiego z dnia 19 grudnia 2005 r. - Dz. Urz. województwa pomorskiego Nr 142/2005 z dnia 21.12.2005
- Mapa syt – wys. obszaru opracowania w skali 1:10000 z Państwowego Zasobu Geodezyjno-Kartograficznego
- Mapy ewidencyjne 1:5000 oraz wypisy z ewidencji gruntów i budynków (wybrane)
- Program opieki nad zabytkami i gminna ewidencja zabytków dla gminy Kaliska – Uchwała Nr XXXI/241/06 Rady Gminy Kaliska z dnia 29 marca 2006 r w sprawie gminnego programu opieki nad zabytkami (na okres 2006-2009)
- Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe Gminy Kaliska dla potrzeb Studium..- opracowanie Biuro Projektów i Wdrożeń Proekologicznych „Proeko” Gdańsk, styczeń 2013 r.
- Złożone wnioski do studium od instytucji i organów uprawnionych do uzgadniania i opiniowania projektu studium oraz od osób fizycznych, w tym zebrane przez Urząd Gminy w okresie 2010-2012
- Materiały i dokumenty zgromadzone przez Urząd Gminy w Kaliskach dot. obszaru opracowania
- Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin sąsiednich- Stara Kiszewa (2004), Lubichowo (2009), Zblewo (2012), Osieczna (2005), miasto Czarna Woda (2011) , Gm. Czerniewice (2000)
- Wyniki badań programu „Regionalny Barometr Społeczny” dla woj. pomorskiego - 2010
- Opracowanie „Wpływ opracowań ponadlokalnych na politykę przestrzenną gminy Kaliska. Analiza studiów gmin sąsiednich” - Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne DOM w Starogardzie Gdańskim, grudzień 2012 .
- Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030 – przyjęta Uchwałą Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. Monitor Polski 2012, poz. 252
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego – Uchwała Nr 1004/XXXIX/09 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 października 2009 roku
- Strategia rozwoju woj. pomorskiego 2020 – przyjęta Uchwałą Nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 r.
- Program rozwoju elektroenergetyki z uwzględnieniem źródeł odnawialnych w województwie pomorskim do roku 2025 (Uchwała Nr 1155/350/10 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 31 sierpnia 2010 r.)
- Regionalna strategia energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych (Uchwała Nr 1098/LII/06 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 23 października 2006 r)
- Plan gospodarki odpadami dla województwa pomorskiego 2018 (Uchwała Nr 415/XX/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 25 czerwca 2012 r., uchwała Nr 416/XX/12 Sejmiku Woj. Pomorskiego z dnia 25 czerwca 2012 r. w sprawie wykonania Planu Gospodarki odpadami dla Województwa Pomorskiego 2018, uchwała Nr 557/XXVII/13 Sejmiku Woj. Pomorskiego z dnia 25 lutego 2013 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wykonania Planu Gospodarki Odpadami dla Woj. Pomorskiego 2018)
- Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Kaliska na lata 2013-2028 – Kaliska 2013

- Uchwała Nr XXXIII/271/2013 Rady Gminy Kaliska z dnia 08 października 2013 r. w sprawie zaopiniowania zweryfikowanego projektu planu aglomeracji Kaliska oraz Uchwała Nr 677/XXXIII/13 Sejmiku Woj. Pomorskiego z dnia 30 września 2013 r. w sprawie weryfikacji projektu planu aglomeracji Kaliska
- Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kaliska na lata 2013-2016 – projekt, październik 2013 r. oprac. Mgr Teresa Romanowska-Kasperkiewicz
- Gminna ewidencja zabytków dla gminy Kaliska – projekt, grudzień 2013 r.
- Objazd terenowy gminy

Materiały wyjściowe do zmiany Studium - wyżej wymienione oraz:

Materiały i dokumenty zgromadzone przez Urząd Gminy Kaliska dot. obszaru opracowania zmiany (wnioski, pisma itp.), w tym:

- *Zgłoszenie robot geologicznych dla udokumentowania złoża kruszywa naturalnego w Piecach na dz. 36/2 – z dnia 27.06.2014r.*
- *Zawiadomienie Marszałka Woj. Pomorskiego DROŚ-G.7422.1.14.2014 z dnia 14.05.2014 o wszczęciu postępowania w sprawie zatwierdzenia projektu robot geologicznych dla udokumentowania złoża w kat.C1 złoża kruszyw naturalnego w m. Piece dz.nr 36/2*
- *Decyzja Marszałka Woj. Pomorskiego DROŚ-G.7422.1.14.2014 zatwierdzająca projekt robot geologicznych dla udokumentowania złóż kruszywa w m. Piece dz. 36/2*
- *Decyzja Marszałka Woj. Pomorskiego zatwierdzająca dokumentację geologiczną w kat. C1 złoża kruszyw naturalnego „PIECE I” w m. piece dz. geod. nr 36/2 – DROŚ – G.7427.41.2014 z dnia 05.12.2014*
- *Wnioski dot. zmiany studium jakie wpłynęły do Urzędu Gminy Kaliska w odpowiedzi na ogłoszenie i zawiadomienie Wójta Gminy kaliska o przystąpieniu do sporządzania zmiany Studium*
- ***UCHWAŁA Nr XLV/364/2014 RADY GMINY KALISKA z dnia 4 listopada 2014 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego fragment wsi Kaliska i Dąbrowa poprzez jego uchylenie – Dz. Urz. Woj. Pom. z 2014 r poz. 4381***
- *miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego uchwalony Uchwałą nr XXXIV/253/06 Rady Gminy Kaliska z dnia 28 czerwca 2006 r. (opublikowany: Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 2006 r. Nr 117, poz. 2471).*

Dodatkowe materiały wyjściowe dotyczące zmiany nr 2

- 1) *Obowiązujące przepisy ustaw, rozporządzeń odnoszące się merytorycznie lub terytorialnie do obszaru gminy Kaliska, w tym Uchwała Nr 259/XXIV/16 Sejmiku Woj. Pom. z 25.07.2016r w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w woj. pomorskim (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2016r poz. 2942);*
- 2) *Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe fragmentów obrębów geod. Dąbrowa, Iwiczno, Piece i Cieciorka w gminie Kaliska dla potrzeb zmiany Studium... gm. Kaliska – opracowanie „PROEKO” Gdańsk pod kierunkiem dr hab. Macieja Przewoźniaka, 02 luty 2017r;*
- 3) *Uchwała Nr 318/XXX/16 Sejmiku Woj. Pom. z dn. 29 grudnia 2016r w sprawie uchwalenia nowego planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego oraz stanowiącego jego część planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego Trójmiasta – Dz. Urz. woj. Pom. z 14 lutego 2017r poz. 603*

- 4) Uchwała nr XXV/195/2016 Rady Gminy Kaliska z dnia 26 września 2016r w sprawie aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Kaliska na lata 2015-2022 oraz Planu Rozwoju Lokalnego na lata 2015-2022
- 5) Materiały i dokumenty zgromadzone przez Urząd Gminy Kaliska dot. obszaru opracowania zmiany (wnioski, pisma itp.) oraz inne materiały dot. obszaru gminy Kaliska, w tym:
  - uchwała Nr XXVII/216/2016 Rady Gminy Kaliska z dn. 24 listopada 2016r w sprawie uchwalenia mpzp obejmującego fragment wsi Łązek obręb Iwiczno gmina Kaliska – Dz. Urz. Woj. Pom. z 26.01.2017r poz. 368
  - wnioski zebrane w odpowiedzi na zawiadomienie i ogłoszenie dot. zmiany Studium
  - Karta informacyjna przedsięwzięcia pn. Uruchomienie eksploatacji piasku ze złoża „Dabrowa” na terenie dz. 80 i 93 w obrębie Dąbrowa gmina Kaliska- opracowanie Dziegielewska i inn., 2016
  - Inwentaryzacja przyrodnicza terenu planowanego przedsięwzięcia pn. Utworzenie miejsca rekreacyjnego nad jez. Trzechowskim w gminie Kaliska- W. Mieńko, 2016
  - Plan urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Kaliska na okres 01.01.2011- 31.12.2020
  - Program ochrony przyrody na lata 2011-2020 Nadleśnictwa Kaliska
  - decyzja Marszałka Woj. Pom. zatwierdzająca dokumentację geologiczną złoża piasku Dąbrowa w kat. C1 – DROŚ. G.7427.20.2016 z dn. 07.06.2016r dot. dz. 80 i 93 w obr. Dąbrowa
  - Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Kaliska na lata 2016-2019 – uchwała Nr XVIII/149/2016 Rady Gminy Kaliska z dn 31 marca 2016r – Dz. Urz. Woj. Pom. z 2 maja 2016r poz. 1719
  - sprawozdanie statystyczne PZP-1 planowanie przestrzenne w gminie za rok 2016 – 28.04.2017r
  - wnioski z warsztatów konsultacyjnych dot. zmiany Studium
- 6) Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę rekreacyjną dla gminy Kaliska – na potrzeby zmiany Studium - opracowanie DOM sp z o.o., luty 2017r

1.3. Podstawowe dane dotyczące gminy

Gmina Kaliska to gmina powiatu starogardzkiego, położona w zachodniej jego części, w południowej części województwa pomorskiego. Gmina położona jest na północnym skraju Borów Tucholskich w obrębie Pojezierza Starogardzkiego. Graniczy z gminami: od północy z gminą Stara Kiszewa (powiat kościerski), od wschodu z gminą Zblewo, od południa z gminą Osieczna i Czarna Woda, od zachodu z gminą Czersk (powiat chojnicki). Przez obszar gminy przebiega linia kolejowa nr 203 Tczew-Chojnice z przystankiem w Kaliskach oraz droga krajowa nr 22 Berlin-Królewiec.

Gminę zamieszkuje (dane z UG na dzień 31.12.2012r) 5273 osoby. Gęstość zaludnienia to 46,1 osób/ km². Powierzchnia gminy to 110,36 km². W użytkowaniu przeważają lasy, zajmujące ok.70 % powierzchni. Głównym ośrodkiem usługowym jest wieś gminna Kaliska, usługi ponadpodstawowe świadczone są w Starogardzie Gdańskim (ośrodek powiatowy) oraz Czarnej Wodzie i Czersku.

Gmina podzielona jest na 8 sołectw, w większości są to sołectwa niewielkiej o liczbie ludności (poniżej 500 osób), jedynie w Kaliskach zamieszkuje ponad 2000 osób.

Podstawowe funkcje gminy to leśnictwo, rolnictwo, turystyka i rekreacja, w gminie rozwija się też drobna przedsiębiorczość i usługi, związane przede wszystkim transportem, usługami remontowo-budowlanymi, stolarstwem i przetwórstwem drewna, kamieniarstwem, obsługą pojazdów.

Znaczna część obszaru gminy objęta jest formami ochrony przyrody- jest to obszar Natura 2000 Borów Tucholskich oraz Obszar Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich. Na terenie gminy znajduje się tylko kilka obiektów zabytkowych rejestrowych.

Ośrodki ponadgminne obsługujące mieszkańców gminy Kaliska to:

- Starogard Gdański- ośrodek powiatowy, regionalny II rzędu wg planu zagospodarowania przestrzennego województwa, zapewniający obsługę w zakresie szkolnictwa ponadgimnazjalnego, wyższego, szpitala specjalistycznego, kultury i sztuki, sportu i rekreacji, usług komercyjnych wyższego rzędu
- ośrodki ponadgminne – uzupełniające – Czersk i Czarna Woda

1.4. Zespół autorski

Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp z o. o.
ul. Kościuszki 34 G, 83-200 Starogard Gdański

prorowadzenie tematu-koordynacja międzybranżowa:

mgr inż. arch. Maria Kiełb-Stańczuk - upr. urb. nr 1334/93, wpis do Północnej Okręgowej Izby Urbanistów nr G-006/2002

urbanistyka:

mgr inż. arch. Maria Kiełb-Stańczuk

zagadnienia programowe, gospodarcze i społeczne:

mgr inż. Andrzej Piotrkowski

komunikacja

mgr inż. Tomasz Mackun

zagadnienia inżynierskie :

mgr inż. Barbara Jodłowska

środowisko przyrodnicze:

dr hab. Maciej Przewoźniak i zespół firmy "Proeko" Gdańsk

prace asystenckie, graficzne :

mgr Karolina Suchojad

mgr Aleksandra Nowicka

Zespół autorski Zmiany Studium:

Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp z o. o. ul. Kościuszki 34 G, 83-200 Starogard Gdański

prorowadzenie tematu - urbanistyka:

mgr inż. arch. Maria Kiełb-Stańczuk - upr. urb. nr 1334/93

prace asystenckie, graficzne:

mgr Karolina Suchojad

Prognoza oddziaływania na środowisko:

*Biuro Projektów i Wdrożeń proekologicznych „PROEKO” Gdańsk
Zespół pod kierunkiem dr hab. Macieja Przewoźniaka*

Zespół autorski zmiany nr 2

Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne „DOM” Sp. z o.o. , ul. Kościuszki 34G, 83-200 Starogard Gdański

prorowadzenie tematu - mgr inż arch Maria Kiełb-Stańczuk - uprawn. do proj. w plan. przestrz. nr 1334/93

prace asystenckie – mgr Karolina Suchojad

prognoza demograficzna – mgr inż Andrzej Piotrkowski

Opracowanie ekofizjograficzne oraz Prognoza oddziaływania na środowisko – Biuro Projektów i Wdrożeń Proekologicznych „PROEKO” Gdańsk – zespół pod kierunkiem dr hab. Macieja Przewoźniaka

---

**Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kaliska – zmiana/ aktualizacja
część I UWARUNKOWANIA**

2. Uwarunkowania ponadlokalne i strategia rozwoju gminy

2.1. Uwarunkowania wynikające z Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Opracowano na podstawie - Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju 2030 – przyjętej Uchwałą Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011r. Monitor Polski 2012, poz. 252

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju określa zasady prowadzenia polityki przestrzennej przede wszystkim w oparciu o **ustrojową zasadę zrównoważonego rozwoju** i wynikające z niej zasady planowania publicznego:

- zasadę racjonalności ekonomicznej,
- zasadę preferencji regeneracji (odnowy) nad zajmowaniem nowych obszarów pod zabudowę,
- zasadę przezorności ekologicznej,
- zasadę kompensacji ekologicznej,
- zasadę hierarchiczności celów zapewniającą koordynację działalności wszystkich podmiotów podejmujących decyzję z poszanowaniem subsydiarności organizacji władz samorządowych,
- zasada dynamicznego strefowania i wyznaczania obszarów planistycznych,
- zasada partycypacji społecznej (szerokiej i aktywnej),

Cel strategiczny polityki przestrzennego zagospodarowania kraju sformułowany jest następująco:

Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Osiągnięcie tego celu musi się odbywać z zachowaniem spójności przyrodniczo-kulturowej służącej realizacji konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju.

W KPZK 2030 wskazano sześć ściśle powiązanych i dopełniających się wzajemnie celów. Spośród nich do obszaru gminy Kaliska można odnieść następujące działania służące realizacji celów rozwoju określonych w KPZK 2030:

1) *Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.*

- Wspomaganie spójności terytorialnej, w tym wspomaganie restrukturyzacji obszarów wiejskich:

Restrukturyzacja obszarów wiejskich ma podstawowe znaczenie dla Polski. Niezbędne jest wzmacnianie potencjału rozwojowego obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym (gminnym,

powiatowym i subregionalnym) i rozszerzanie oferty lokalnych rynków pracy, z uwzględnieniem uwarunkowań lokalnych. Konieczne jest ułatwienie mieszkańcom dostosowania się do zmian strukturalnych poprzez wykorzystanie innych walorów tych obszarów (np. w zakresie ekologii, rozwoju turystyki, produkcji energii w oparciu o lokalne źródła surowców) i zwiększenie możliwości znalezienia zatrudnienia w bardziej produktywnych sektorach gospodarki. Nastąpi to dzięki wsparciu rozwoju zasobów ludzkich, kapitału społecznego oraz inwestycji w infrastrukturę techniczną (transportową, telekomunikacyjną, energetyczną niskich napięć i ochrony środowiska) i społeczną. Ważnym elementem działań restrukturyzacyjnych są ukierunkowane na wzrost roli i jakości działania instytucji publicznych, obsługujących procesy restrukturyzacyjne oraz służące pobudzaniu aktywności i budowaniu partnerstwa pomiędzy różnymi grupami społecznymi.

- Regionalna integracja funkcjonalna, wspomaganie rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych na obszary poza głównymi miastami oraz budowanie potencjału dla specjalizacji terytorialnej, w tym integracja przestrzenna i funkcjonalna obszarów wiejskich, wspomaganie rozwoju specjalizacji terytorialnej:

Polityka przestrzenna wobec obszarów wiejskich będzie zmierzać do uruchomienia istniejącego potencjału rozwojowego tych obszarów w celu zwiększenia ich konkurencyjności jako miejsca zamieszkania i pracy, wypoczynku oraz prowadzenia działalności gospodarczej i poprawy warunków życia mieszkańców. .

Infrastruktura energetyczna na obszarach wiejskich, sieci przesyłowe i dystrybucyjne oraz powiązania sieci przesyłowej między regionami będą modernizowane, także dla wsparcia dynamiki rozwoju wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Należy podjąć intensywne działania na rzecz modernizacji i rozwoju szeroko pojętej infrastruktury edukacji, a także tworzyć i modernizować infrastrukturę dla inkubowania przedsięwzięć społecznych i obywatelskich. Niezbędne jest również zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług umożliwiających podnoszenie wiedzy, umiejętności i aktywizację mieszkańców obszarów wiejskich.

Dla zwiększenia mobilności przestrzennej mieszkańców obszarów wiejskich niezbędne jest (...) utrzymanie oraz tworzenie nowych połączeń kolejowych, wzmocnienie regionalnego i lokalnego transportu autobusowego w relacjach zamiejskich, umożliwiającego bezpośrednie powiązanie z obszarem metropolitalnym przyległych obszarów wiejskich oraz modernizację uzupełnienie sieci dróg na obszarach wiejskich oraz rozwój zintegrowanego transportu publicznego w relacji miasto – wieś. Jednocześnie należy (...) wspierać tworzenie infrastruktury i rozbudowę węzłów przesiadkowych transportu kołowego i kolejowego na obszarach wiejskich (opartej na budowie i rozwoju zintegrowanej infrastruktury transportu pasażerskiego w układzie lokalnym i regionalnym).

Planowanie przestrzenne na obszarach wiejskich powinno zachowywać najlepsze tradycyjne wzorce zabudowy w powiązaniu z postulatem zapobiegania nadmiernemu jej rozproszeniu i tworzenia zwartych skupisk ludności, zmniejszając energochłonność tworzonych w procesie rurbanizacji struktur, jednocześnie powinno uwzględniać potrzeby komunikacyjnych powiązań sieciowych zarówno lokalnych, jak i z dużymi ośrodkami miejskimi.

Szansą dla rozwoju wielu obszarów wiejskich jest osiągnięcie specjalizacji dzięki wykorzystaniu ich dziedzictwa kulturowego, zasobów przyrodniczych i krajobrazowych. Następować będzie wzmocnienie ekologicznych funkcji obszarów wiejskich poprzez zalesianie gruntów porolnych, odtwarzanie stosunków hydrologicznych oraz włączenie niektórych terenów rolniczych do systemu korytarzy ekologicznych.

- Wspomaganie spójności w specyficznych obszarach problemowych, w tym wspomaganie obszarów o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe.

Gwarancją zapewnienia funkcjonalnej i przestrzennej spójności tych obszarów z siecią głównych ośrodków miejskich jest zapewnienie dostępu mieszkańcom wszystkich terytoriów (...) do podstawowych usług na obszarach przez nich zamieszkanym (do 30 minut dojazdu) oraz dostępu do usług wyższego rzędu zlokalizowanych w głównych ośrodkach miejskich (1,5 godz.).

2) Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.

- Poprawa dostępności ośrodków subregionalnych i obszarów wiejskich oraz poprawa dostępności do obszarów o najniższym poziomie dostępności czasowej do największych miast.

Utrudniony dostęp do usług publicznych m.in. do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej czy infrastruktury do odzysku – w tym recyklingu – oraz unieszkodliwiania odpadów lub ich niska jakość pogłębiają depopulację na obszarach wiejskich oraz generują dalsze problemy społeczne (bezrobocie, bierność społeczna), co skutkuje marginalizacją gospodarczą i społeczną obszarów o utrudnionym dostępie. Zapewnienie dostępu do dóbr i usług publicznych oraz podnoszenie ich jakości umożliwi rozwój obszarów wiejskich.

Rozbudowa infrastruktury transportowej umożliwi oddziaływanie najsilniejszych obszarów wzrostu na inne ośrodki, co ma duże znaczenie dla zwiększania konkurencyjności polskich regionów jako spójnych jednostek terytorialnych.

3) Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

- Integracja działań w zakresie funkcjonowania spójnej sieci ekologicznej, przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej,

Na poziomie regionalnym i lokalnym wymagane jest uszczegółowienie właściwe dla odpowiedniej skali planistycznej oraz dostosowanie struktur krajobrazu tworzących obszar korytarza ekologicznego do wymagań bytowych i migracyjnych grup gatunków chronionych o określonych potrzebach terytorialnych. Dodatkowo wymagane jest powiększenie systemu o trasy przelotów ptaków, nietoperzy i migracji organizmów wodnych. Poziom regionalny odpowiada także za wskazanie poziomu ochrony prawnej biocentrów i korytarzy migracyjnych.

Przeciwdziałanie fragmentacji systemów przyrodniczych będzie polegało na uwzględnianiu potencjału środowiska przyrodniczego i obligatoryjnym wybieraniu rozwiązań najmniej uciążliwych dla środowiska oraz zarządzaniu przestrzenią funkcjonalną korytarzy ekologicznych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i studiach gminnych, szczególnie przy planowaniu infrastruktury komunikacyjnej i wskazywaniu gruntów do urbanizacji.

- Wprowadzenie gospodarowania krajobrazem zgodnie z zapisami Europejskiej Konwencji Krajobrazowej (EKK).

Konsekwentna realizacja celów Konwencji dotyczących wzajemnych relacji człowiek – krajobraz w ramach przestrzennego zagospodarowania kraju i regionów, a także na szczeblu lokalnym wymaga, aby wdrożenie EKK obejmowało trzy poziomy działań: rozpoznanie zasobów, gospodarowanie nimi i edukację wspomagającą. Gospodarowanie krajobrazami dotyczy zarówno podejmowanych działań ochronnych jak i planowania wykorzystywania zidentyfikowanych walorów w procesie rozwoju, nadawania nowych funkcji obiektom, projektowania i realizacji nowych struktur. Działania w tym zakresie skoncentrują się na objęciu ochroną prawną najcenniejszych pod względem przyrodniczym i kulturowym krajobrazów naturalnych i historycznych, w tym układów (...) ruralistycznych oraz stanowisk archeologicznych.

- Racjonalizacja gospodarowania ograniczonymi zasobami wód powierzchniowych i podziemnych kraju, w tym zapobieganie występowaniu deficytu wody na potrzeby ludności i rozwoju gospodarczego.

Istniejąca konieczność zminimalizowania skutków ekstremalnych zjawisk, takich jak powódzie i susze, wymaga – poza działaniami wynikającymi bezpośrednio z zarządzania ryzykiem powodzi – programowania w planowaniu przestrzennym działań mających na celu zwiększenie retencji wodnej do 15% średniego odpływu rocznego w drodze realizacji zbiorników dużej i małej retencji, a także mikroretencji obszarowej i przyobiektowej.

Racjonalne gospodarowanie zasobami wód podziemnych zapewniające równowagę poboru i zasilania będzie obejmowało ochronę w planie krajowym, wojewódzkim i studium gminnym zasobów wód podziemnych,(...). Wprowadzony ponadto zostanie wymóg lokalizowania przemysłów wodochłonnych wyłącznie na obszarach wyznaczonych w planach wojewódzkich.

- Wdrożenie działań mających na celu osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód i związanych z nimi ekosystemów.

Celem działań jest ograniczenie deficytu wody oraz ochrona jej jakości. Wprowadzona zostanie zasada obligatoryjnego współdziałania gmin i samorządów wojewódzkich w obszarach funkcjonalnych w celu poprawienia opłacalności gospodarki komunalnej i efektywnego ponoszenia kosztów społecznych gospodarki wodno-ściekowej oraz zagospodarowania odpadów komunalnych. W pzpw i studiach gminnych będą określone (po 2015 roku) obszary ochrony wód podziemnych i restytucji obszarów mokradłowych, wymagające ograniczeń w swobodzie użytkowania rolnego w tym utrzymywania trwałych form użytków rolnych, wprowadzania upraw leśnych, kształtowania zadrzewień śródpolnych i granicy rolno-leśnej w celu zapobiegania zanieczyszczeniom obszarowym.

- Zmniejszenie obciążenia środowiska powodowanego emisjami zanieczyszczeń do wód, atmosfery i gleby.

Podstawowym kierunkiem działań planistycznych będzie kształtowanie struktur przestrzennych minimalizujących zapotrzebowanie na energię i zmniejszających emisję gazów cieplarnianych oraz umożliwiających zwiększenie komplementarnego wykorzystania OZE w celu dywersyfikacji zaopatrzenia w energię gmin i zmniejszenie uciążliwości niskiej emisji. W lokalizacji inwestycji należy również brać pod uwagę kształtowanie polityki energetycznej gmin wykorzystujących biomasę z odpadów lub stosujących metody termicznego przekształcania odpadów.

- Zabezpieczenie cennych gospodarczo złóż kopalin i zwiększenie wykorzystania surowców wtórnych.

Dotychczasowe formy i metody ochrony złóż kopalin w planowaniu przestrzennym nie są wystarczające dla rozwiązywania konfliktu interesów dotyczących zagospodarowania powierzchni nad złożem, zarządzania współwystępującymi zasobami środowiska podlegającymi ochronie i zabezpieczenia możliwości eksploatacji złóż, niezależnie od stopnia rozpoznania złoża.

Szczególnie istotne jest określenie surowców strategicznych: energetycznych, metalicznych, chemicznych i skalnych i obligatoryjne uwzględnianie w aktach planistycznych lokalizacji niezagospodarowanych złóż tych surowców.

4) Zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.

- Przeciwdziałanie zagrożeniu utraty bezpieczeństwa energetycznego i odpowiednie reagowanie na to zagrożenie, m.in. zwiększenie możliwości wydobycia gazu ziemnego na terytorium Polski, w tym ze złóż niekonwencjonalnych (np. gaz łupkowy) oraz zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Rozwój infrastruktury energetycznej będzie polegał na bardziej równomiernym rozmieszczeniu elektrowni na terenie kraju oraz sieci przesyłowych energii elektrycznej i gazu, która może wymagać rozbudowy w związku z ewentualnym zwiększeniem wydobycia gazu na terenie Polski, rozbudową sieci przesyłowej najwyższych napięć niezbędnej dla przyłączenia nowych źródeł wytwórczych, w tym OZE i wyprowadzenia z nich mocy, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii poprzez budowę nowych mocy (...).

Jedną z możliwości zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego kraju jest wykorzystanie gazu ziemnego występującego w łupkach ilastych. Dotychczas gaz ten nie był wydobywany ze względu na brak odpowiedniej technologii. W najbliższych latach nastąpi na znacznym obszarze kraju intensyfikacja badań geologicznych dotyczących zasobów gazu ziemnego z wykorzystaniem nowoczesnych technik poszukiwawczych i rozpoznawczych. Odkrycia opłacalnych ekonomicznie

źródła będą się wiązały z traktowanymi priorytetowo inwestycjami w zakresie zagospodarowania niekonwencjonalnych źródeł gazu ziemnego. Powstanie konieczność uwzględniania nowych obszarów eksploatacji (prawdopodobnie rozproszonych na obszarze kraju) i uwzględniania ich ograniczeń w ramach planów zagospodarowania na poziomie krajowym i regionalnym oraz planów miejscowych.

W warunkach polskich do źródeł energii odnawialnej o największym potencjale ekonomicznym należy zaliczyć energię wiatru, wykorzystanie biomasy i biogazu oraz energię geotermalną. Ze względu na rozproszenie tych źródeł będzie musiało nastąpić przystosowanie krajowej sieci przesyłowej i dystrybucyjnej do odbioru tak wytwarzanej energii.

- Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych oraz przeciwdziałanie skutkom suszy.

W planach zagospodarowania przestrzennego wszystkich szczebli zostaną uwzględnione granice obszarów przedstawione na mapach zagrożenia powodziowego, mapach ryzyka powodziowego oraz odpowiednie działania techniczne i nietechniczne zmniejszające ryzyko szkód powodziowych, w tym ustalenia określone w planach zarządzania ryzykiem powodziowym.

Na obszarach o szczególnie cennych walorach przyrodniczych i krajobrazowych działania służące minimalizowaniu ryzyka powodziowego powinny wykorzystywać przede wszystkim rozwiązania jak najmniej inwazyjne dla środowiska przyrodniczego.

Zostaną określone potrzeby retencyjne w obszarach dorzeczy i sposoby działań dla uzyskania wskaźnika retencyjności 12-15% odpływu średniego rocznego z obszaru Polski (7-9 mld m³), w celu konsekwentnego wprowadzenia ich do planów zagospodarowania przestrzennego.

5) Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

- Wprowadzenie zintegrowanego (spójnego i hierarchicznego) planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego zdolnego do efektywnej koordynacji działań podmiotów publicznych i polityk publicznych mających największe znaczenie dla zagospodarowania przestrzennego na różnych poziomach zarządzania.

Na poziomie lokalnym podstawowym dokumentem pozostaje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, spójny ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Studium powinno wiązać również inne dokumenty oraz wszelkie decyzje wydawane w gminie w odniesieniu do gospodarowania przestrzenią i zmian przeznaczenia terenów, uwzględniając zadania wynikające z dokumentów rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego szczebla krajowego i regionalnego, a także realizujących długoterminowe cele rozwoju lokalnego, niestojące z nimi w sprzeczności.

Na poziomie lokalnym wybrane rozwojowe obszary gminy zostaną uwzględnione w zadaniach wynikających z dokumentów rozwoju społeczno-gospodarczego szczebla krajowego i regionalnego.

- Wzmocnienie instytucjonalne i jakościowe planowania przestrzennego.

Wzmocnienie planowania przestrzennego wymaga zmian instytucjonalnych na poszczególnych poziomach administracyjnych oraz wprowadzenia systemu monitoringu i stałej oceny stanu zagospodarowania przestrzennego. Pracownicy administracji publicznej zajmujący się planowaniem procesów rozwojowych, w tym przestrzennych, oraz realizacją przedsięwzięć z nich wynikających będą podlegać procesowi kształcenia ustawicznego, stałemu procesowi podnoszenia wiedzy i kompetencji w zakresie zagadnień dotyczących jakości przestrzeni i polityki przestrzennej. W ramach promocji kultury przestrzeni prowadzona będzie edukacja obywatelska i popularyzacja problematyki środowiska zurbanizowanego, zwłaszcza w aspekcie aktywnego udziału społeczeństwa w procesach planowania.

- Budowa systemu monitorowania procesów przestrzennych i ich oceny. Partnerstwo terytorialne w planowaniu i zarządzaniu procesami rozwojowymi.

Osiągnięcie pełnej i rzeczywistej jawności planowania we wszystkich fazach oraz umożliwienie aktywnej partycypacji społecznej w każdej z nich stanowi o poziomie nowoczesnego zarządzania przestrzenią. Działania służące włączeniu partnerów w system planowania będą polegały m.in. na wprowadzeniu obowiązku publikacji w Biuletynie Informacji Publicznych (BIP) gminy uchwał, dotyczących dokumentów planistycznych wraz z załącznikami graficznymi i innymi, stanowiącymi dokumentację planistyczną; wprowadzeniu na etapie wyłożenia projektów studiów gmin i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego do konsultacji społecznych (także w formie elektronicznej), obowiązku umieszczania wyżej wymienionych projektów na stronie internetowej gminy oraz w BIP, w oparciu o Ustawę o infrastrukturze informacji przestrzennej.

TYPOLOGIA OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH

Przedmiotem polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest całe jego terytorium, a jej cele i instrumenty są różnicowane w zależności od specyfiki poszczególnych **obszarów funkcjonalnych** i ukierunkowane są na wykorzystanie ich specyficznego potencjału geograficznego dla osiągnięcia celów rozwojowych kraju.

Dla realizacji celów KPZK 2030 wyznaczono obszary funkcjonalne, które będą delimitowane na różnych poziomach zarządzania (krajowym, regionalnym, lokalnym). Do obszaru gminy Kaliska można odnieść następujące typy obszarów funkcjonalnych:

Funkcjonalne obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych: *Obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych kraju znajdują się w procesie postępującej integracji funkcjonalnej z najważniejszymi ośrodkami miejskimi. Charakteryzują się (...) specjalizacją wynikającą z bliskości miast lub/i miejscami pracy w innych niż rolnictwo sektorach gospodarki (przemysł, budownictwo, turystyka, rekreacja – drugie domy mieszkańców miast, leśnictwo, uzupełniająco administracja oraz inne służby publiczne;) dostępem do zatrudnienia w ośrodkach miejskich (migracje wahadłowe); zazwyczaj dobrym i średnim dostępem do podstawowych usług publicznych; względnie dobrą dostępnością komunikacyjną do usług wyższego rzędu zlokalizowanych w ośrodkach miejskich; Jednym z celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju na tych obszarach jest utrzymanie i rozwijanie więzi społeczności lokalnych i zachowanie prawidłowych relacji między istniejącymi strukturami przestrzennymi.*

Obszary ochrony gleb dla celów produkcji rolnej: *W planach zagospodarowania przestrzennego województw na zasadzie zalecenia oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin zostaną wyznaczone obszary roślinnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej, chroniące przed zmianą użytkowania gleby o najwyższej przydatności dla produkcji roślinnej.*

Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych:

Są to obszary funkcjonalne, wobec których konieczne jest stosowanie działań ochronnych, ograniczeń i wykluczeń funkcji oraz specyficznych form użytkowania ze względu na ich wartość przyrodniczą, kulturową lub szczególne znaczenie dla ochrony zasobów naturalnych.

Wskazane obszary wymagają uwzględnienia w obowiązujących planach zagospodarowania przestrzennego województw oraz w studiach i planach miejscowych gmin, a ponadto podjęcia niezbędnych działań zgodnych z przeznaczeniem każdego z tych obszarów.

Obszary cenne przyrodniczo - *Na obszarach Natura 2000 i innych objętych ochroną cennych przyrodniczo terenach oraz w korytarzach ekologicznych za dominującą uznaje się funkcję przyrodniczą i ochronną. Na obszarach wyznaczanych dla ochrony krajobrazu (PK, OChK)_ograniczeniu podlega przede wszystkim lokalizacja turbin wiatrowych, plantacji, jednolitych upraw wielkopowierzchniowych i obiektów kubaturowych niedostosowanych do otoczenia.*

Obszary ochrony krajobrazów kulturowych - *W celu stworzenia systemu zmierzającego do zahamowania postępującej degradacji środowiska kulturowego, nieodwracalnej utraty krajobrazów historycznych i tworzących tożsamość miejsca, w tym rozwiązania konfliktów społecznych związanych z degradacją przestrzeni przyrodniczej, zabytkowych zespołów*

urbanistycznych i ruralistycznych, zabytków architektonicznych, konieczne jest wprowadzenie do dokumentów planistycznych wszystkich szczebli zintegrowanej ochrony środowiska kulturowego, umożliwiające gospodarowanie krajobrazem w celu podniesienia konkurencyjności regionów.

Obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych - Racjonalne gospodarowanie zasobami wód ujmowanych na potrzeby zaopatrzenia ludności oraz dla rozwoju gospodarczego powinno zapewniać równowagę poboru i odtwarzania zasobów, przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiednio wysokiego poziomu oczyszczania wód zużytych.

Obszary ochrony strategicznych złóż kopalin - Wskazanie tych obszarów jest szczególnie istotne dla terenów występowania złóż, których eksploatacja nie została jeszcze podjęta. Oprócz określenia przestrzennego występowania złóż (delimitacji) należy także zdefiniować rodzaje działań możliwych do prowadzenia na tych terenach do czasu rozpoczęcia eksploatacji tych złóż.

Sformułowane wyżej cele i kierunki działań polityki przestrzennej wraz z typologią obszarów funkcjonalnych KPZK 2030 stanowią ustalenia i zalecenia wymagane do wprowadzenia do planów zagospodarowania województw oraz poprzez nie do uwzględnienia w planowaniu na szczeblu gminnym.

2.2. Uwarunkowania wynikające ze strategii rozwoju województwa i planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego

Opracowano na podstawie:

- informacji i wniosków Zarządu Województwa Pomorskiego z opracowań regionalnych opracowanych dla obszaru całej gminy, grudzień 2012r.

oraz

- Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego – Uchwała Nr 1004/XXXIX/09 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 października 2009 roku²

- Strategii rozwoju woj. pomorskiego 2020 – przyjętej Uchwałą Nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 r

Strategia rozwoju województwa a gmina Kaliska

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 została przyjęta Uchwałą Nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 r.

W przyjętej Strategii zaprezentowano następującą wizję województwa pomorskiego w 2020 r.:

Pomorskie w roku 2020 to region:

- trwałego wzrostu, w którym uruchamiane i wykorzystywane są zróżnicowane potencjały terytorialne dla wzmocnienia i równoważenia procesów rozwojowych;
- o unikatowej pozycji, dzięki aktywności społeczeństwa obywatelskiego, silnemu kapitałowi społecznemu i intelektualnemu, racjonalnemu zarządzaniu zasobami środowiska, gospodarczemu wykorzystaniu potencjału morza oraz inteligentnym sieciami infrastrukturalnym i powszechnemu stosowaniu technologii ekoefektywnych;

² zgodnie z Uchwałą Nr 318/XXX/16 Sejmiku Woj. Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016r uchwalono nowy plan województwa

- **będący liderem pozytywnych zmian społecznych i gospodarczych w Polsce i w obszarze Południowego Bałtyku.**

Dla realizacji wizji województwa pomorskiego wyznaczono 3 cele strategiczne: **NOWOCZESNA GOSPODARKA, AKTYWNI MIESZKAŃCY, ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ**, dla których następnie sformułowano cele operacyjne oraz określono kierunki działań, spośród których dla obszaru gminy Kaliska najistotniejsze zaprezentowano w poniższej tabeli:

Cel operacyjny (numeracja zgodna ze strategią województwa)	Kierunki działań (numeracja zgodna ze strategią województwa)	Warunki sukcesu
Cel strategiczny 1 - NOWOCZESNA GOSPODARKA		
1.1 Wysoka efektywność przedsiębiorstw	1.1.1 Upowszechnianie innowacji w przedsiębiorstwach i transfer wiedzy do gospodarki	<ul style="list-style-type: none"> - Wzrost zaufania i intensyfikacja współpracy między kluczowymi partnerami, m.in. w zakresie upowszechniania innowacji, transferu wiedzy do gospodarki oraz pozyskiwania nowych inwestycji; - Poprawa sprawności administracyjnej w obsłudze inwestycji (m.in. przygotowanie planistyczne, podatki i opłaty lokalne, decyzje administracyjne, zachęty);
	1.1.2 Wsparcie ekspansji zagranicznej przedsiębiorstw	
	1.1.3 Pozyskiwanie inwestycji zewnętrznych	
1.3 Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna	1.3.1 Rozwój sieciowych i kompleksowych produktów turystycznych	<ul style="list-style-type: none"> - Utrzymanie wizerunku województwa jako <u>regionu dysponującego atrakcyjną ofertą turystyczną</u> oraz sprzyjającego organizacji dużych przedsięwzięć kulturalnych i sportowych; - Rozwój współpracy między sektorem publicznym, branżą turystyczną i podmiotami działającymi w obszarze kultury w zakresie tworzenia wspólnych, sieciowych, ponadlokalnych produktów turystycznych oraz oferty kulturalnej
Cel strategiczny 2 - AKTYWNI MIESZKAŃCY		
2.1 Wysoki poziom zatrudnienia	2.1.1 Aktywizacja biernych zawodowo i bezrobotnych	<ul style="list-style-type: none"> - Koordynacja działań w zakresie aktywizacji osób biernych zawodowo między instytucjami rynku pracy, pomocy i integracji

*Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański*

	2.1.2 Wspieranie rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw	społecznej, przy aktywnym współudziale organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej – Nawiązanie partnerskich, długofalowych relacji między samorządami, odpowiedzialnymi za kształcenie zawodowe na swoim terenie, a pracodawcami i środowiskiem akademickim.
	2.1.3 Poprawa jakości ponadgimnazjalnego kształcenia zawodowego i kształcenia ustawicznego	
2.2 Wysoki poziom kapitału społecznego	2.2.1 Systemowe wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych	– Wzrost zaufania i intensyfikacja współpracy pomiędzy kluczowymi partnerami, szczególnie w relacji: jednostki samorządu terytorialnego – organizacje pozarządowe
	2.2.2 Podnoszenie poziomu tożsamości regionalnej i lokalnej oraz integracja społeczności lokalnych	
	2.2.3 Aktywne uczestnictwo w kulturze, sporcie i rekreacji	
	2.2.4 Kompleksowa rewitalizacja i rozwój przestrzeni publicznych	
2.3 Efektywny system edukacji	2.3.1 Zapewnienie wysokiej jakości edukacji na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym	– Trwała współpraca między jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami oświatowymi, instytucjami rynku pracy i organizacjami pozarządowymi w zakresie poprawy jakości edukacji uwzględniającej rozwój kompetencji kluczowych na każdym etapie edukacyjnym – Współdziałanie uczniów, nauczycieli, rodziców i jednostek samorządu terytorialnego dla poprawy jakości kształcenia na każdym etapie edukacji
	2.3.2 Poprawa dostępu do edukacji przedszkolnej i zorganizowanych form opieki nad dziećmi do lat 3	
	2.3.3 Rozwój systemowego wsparcia uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych (w tym szczególnie uzdolnionych)	
2.4 Lepszy dostęp do usług zdrowotnych	2.4.1 Intensyfikacja działań profilaktycznych i diagnostycznych w zakresie chorób cywilizacyjnych	– Wprowadzenie systemowych rozwiązań w zakresie działań profilaktycznych i diagnostycznych w zakresie chorób cywilizacyjnych
Cel strategiczny 3 - ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ		
3.1 Sprawny system transportowy	3.1.1 Rozwój systemów transportu zbiorowego	– Skuteczna promocja alternatywnych wobec samochodu środków transportu – Uzgodniona i skoordynowana realizacja <i>planów zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego</i> na wszystkich poziomach w województwie
	3.1.2 Rozwój sieci drogowej wiążącej miasta powiatowe regionu z Trójmiastem oraz ich otoczeniem	
	3.1.3 Modernizacja infrastruktury wiążącej węzły multimodalne z układem transportowym regionu	

3.2 Bezpieczeństwo i efektywność energetyczna	3.2.1 Wsparcie przedsięwzięć z zakresu efektywności energetycznej	<ul style="list-style-type: none"> - Wysoka świadomość wszystkich partnerów w zakresie korzyści płynących z podejmowania działań z zakresu poprawy bezpieczeństwa energetycznego, efektywności energetycznej oraz wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, a także istnienie skutecznych mechanizmów wsparcia ww. przedsięwzięć
	3.2.2 Wsparcie przedsięwzięć z zakresu wykorzystania odnawialnych źródeł energii	
	3.2.3 Rozwój systemów zaopatrzenia w ciepło i zwiększanie zasięgu ich obsługi	
	3.2.4 Zmiana lokalnych i indywidualnych źródeł energii w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń	
3.3 Dobry stan środowiska	3.3.1 Rozwój systemów odbioru i oczyszczania ścieków komunalnych oraz wód opadowych i roztopowych	<ul style="list-style-type: none"> - Uporządkowany system prawny gospodarki przestrzennej - Systemowa współpraca podmiotów sektora gospodarki wodnej
	3.3.2 Ograniczanie zagrożeń powodziowych	
	3.3.3 Rozwój kompleksowych systemów zagospodarowania odpadów komunalnych	
	3.3.4 Zachowanie walorów przyrody i poprawa spójności przyrodniczej	
	3.3.5 Rozwój monitoringu środowiska oraz zagrożeń powodziowych	

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa a gmina Kaliska

/usunięto dotychczasowe treści odnoszące się do planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego z 2009r, który stracił moc z dniem wejścia w życie Uchwały dot. nowego planu województwa tj. z dniem 1 marca 2017 r./

Uchwałą Nr 318/XXXX/16 Sejmiku Woj. Pomorskiego z dn. 29 grudnia 2016r przyjęty został **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030** (opublikowany w Dz. Urz. Woj. Pom. 14 lutego 2016r poz. 603) Plan ten nieco inaczej niż plan z 2009r formułuje ustalenia i zasady dotyczące zagospodarowania, jest to integralna część polityki rozwoju, której główne cele wyznacza strategia rozwoju województwa.

Plan województwa jako dokument określający politykę przestrzenną województwa wyznacza:

- wizję zagospodarowania przestrzennego w perspektywie długookresowej (do roku 2030) oraz sposób jej realizacji
- zasady kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa

- najważniejsze zmiany w przestrzeni w odniesieniu do głównych elementów istniejącego i planowanego zagospodarowania, ze wskazaniem instrumentów realizacyjnych (w perspektywie do roku 2020 i postulowane działania inwestycyjne po 2020)

W warstwie stanowiącej plan województwa zawiera zapisy mające charakter:

ustaleń – wiążących dla gminy przy sporządzaniu studium – dot. to m. inn. inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zgodnie z art. 39 ust 5 ustawy (tj. ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa)

wytycznych :

A – wymagających rozważenia (problem urbanistyczny) i zaproponowania właściwego indywidualnego rozwiązania planistycznego w trakcie prac nad studium

B – do stosowania (uwzględniania) w działaniach prowadzonych w strukturach SWP (samorząd województwa pomorskiego)

rekomendacje – zapisy nie będące ustaleniami i wytycznymi, których uwzględnianie jest wskazane, ale brak ich uwzględnienia nie może stanowić o odmowie uzgodnienia studium

Gmina Kaliska leży w tzw. strefie leśno-rolnej z zainwestowaniem turystyczno-rekreacyjnym (wg planu województwa jest to „*strefa pojezierna o charakterze rolno-leśnym (Pojezierze Kaszubskie i Iławskie) i leśno-rolnym (Bory Tucholskie) oraz rozwiniętymi funkcjami turystyczno-rekreacyjnymi, związanym z zespołami jezior*”), w obszarze stanowiącym jeden z głównych powiązań ekologicznych województwa (lasy Borów Tucholskich).

Strefy, wskazywane w planie województwa, mimo zróżnicowania, są ze sobą częściowo powiązane korytarzami ekologicznymi, wymagającymi dalszej ochrony i wzmocnienia oraz kształtowania nowych powiązań ekologicznych, zwłaszcza w rejonach ich przecinania się z elementami antropogenicznymi.

Znaczenie dla rozwoju gminy ma droga krajowa nr 22 umożliwiająca powiązania pomiędzy ośrodkami rangi ponadlokalnej: Starogardu Gdańskiego i Chojnic. Inne bliskie gm. Kaliska ośrodki rangi lokalnej to Czersk i Czarna Woda. W powiązaniach zewnętrznych znaczenie ma także linia kolejowa nr 203 biegnąca przez obszar gminy. Ze względu na położenie gmina jest słabo dostępna drogowo z ośrodka wojewódzkiego.

Droga 22 i linia kolejowa to fragmenty tzw. **podstawowego korytarza infrastrukturalnego**, którego zasięg związany jest w szczególności z infrastrukturą sieci TEN-T i TEN-E: jest to **korytarz południowy** obejmujący: drogę nr 22 (odcinek: Elbląg–Malbork–Tczew–Starogard Gdański–Chojnice–Człuchów) oraz linii kolejowej nr 203 (odcinek: Tczew–Starogard Gdański–Chojnice–Człuchów).

Gmina Kaliska jest położona w tzw. południowym pasmie rozwojowym województwa, jest ono „*związane z przebiegiem infrastruktury korytarza infrastrukturalnego południowego i obejmujące elementy układu drogowo-kolejowego w relacjach Elbląg - Malbork - Tczew - Starogard Gdański - Czersk - Chojnice - Człuchów - Wałcz - Kostrzyn, będące obszarem rozwoju aktywności gospodarczej związanej z przetwórstwem rolno-spożywczym, przemysłem drzewno-meblarskim*”

Gmina Kaliska nie jest położona w żadnym z wyznaczonych w planie województwa pomorskiego obszarów funkcjonalnych, lecz znajduje się w sąsiedztwie: obszaru

funkcjonalnego o szczególnych walorach przyrodniczo-kulturowych i krajobrazowych związanego ze Światowym Rezerwatem Biosfery Bory Tucholskie:

„obszary funkcjonalne o szczególnych walorach przyrodniczo-kulturowych i krajobrazowych, jako obszary kształtowania potencjału rozwojowego, do których należą także określone powyżej obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej: Strefa Przybrzeżna i Żuławy, a także:

a) Światowy Rezerwat Biosfery Bory Tucholskie, który:

- jest położony na terenie dwóch województw: kujawsko-pomorskiego i pomorskiego,*
- obejmuje obszar, w którego strukturze wydzielono trzy strefy: rdzeniową (Park Narodowy „Bory Tucholskie” i 25 rezerwatów przyrody), buforową (tworzą ją parki krajobrazowe: Zaborski, Wdzydzki, Tucholski oraz Wdecki167) oraz tranzytową (pozostały obszar)”*.

W planie woj. pomorskiego 2016 podkreślono znaczenie obszaru gminy Kaliska dla rozwoju turystyki, w szczególności predyspozycje do rozwoju turystyki konnej i pieszej, z istniejącymi szlakami turystyki rowerowej i kajakowej.

W planie woj. pom. zapisano:

„z uwagi na uwarunkowania ekofizjograficzne, przy kształtowaniu zagospodarowania turystycznego należy uwzględnić:

1) ograniczenia przydatności do użytkowania turystycznego strefy nadmorskiej, wynikające z małej, naturalnej chłonności turystycznej i dużego obciążenia turystycznego; wymaga to rozwoju infrastruktury turystycznej, umożliwiającej „kanalizowanie” ruchu turystycznego;

2) dużą przydatność do użytkowania turystycznego obszarów pojeziernych, gdzie dużej i umiarkowanej atrakcyjności odpowiada zróżnicowana lokalnie duża chłonność turystyczna; rejon pojezierny, w porównaniu z nadmorskimi, w mniejszym stopniu wymagają nasycenia infrastrukturą turystyczną;

3) umiarkowaną chłonność Borów Tucholskich o dużej i umiarkowanej atrakcyjności, którą ograniczają zbiorowiska leśne wykształcone na ubogich siedliskach oraz mniejsza niż w strefie wysoczyznowej tolerancja systemów jeziornych; rejon borowiackie predysponowane są do utrzymywania umiarkowanego obciążenia turystycznego przy równie umiarkowanym zagospodarowaniu”.

Trendy i wyzwania :

„W centralnej części Pojezierza Kaszubskiego i części Borów Tucholskich (powiaty kartuski, kościerski, bytowski i chojnicki i starogardzki) - na obszarach cennych przyrodniczo, kulturowo i krajobrazowo - zlokalizowane są liczne kompleksy domów przeznaczonych na pobyty weekendowe i urlopowe, stanowiące własność mieszkańców miast. Stopień antropopresji na niektórych z tych obszarów obniża ich atrakcyjność, a wręcz zagraża zachowaniu walorów i zrównoważonemu rozwojowi. Wyzwaniem dla polityki przestrzennej wobec terenów intensywnie wykorzystywanych turystycznie i rekreacyjnie, jest określenie zasad zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony i zrównoważonego wykorzystania walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych.

Istotnym wyzwaniem polityki przestrzennej jest rozwój nowych form turystyki, opartych na zasobach i wartościach niezależnych od warunków klimatycznych oraz poszerzających ofertę turystyczną (skierowaną do emerytów, rencistów, pacjentów ośrodków rehabilitacyjnych) ukierunkowaną na wydłużenie sezonu turystycznego.”

W gminie ustanowiono aglomeracje ściekową z oczyszczalnią, obszar gminy jest obsługiwany w zakresie gospodarowania odpadami przez RGOK (region gospodarki

odpadami komunalnymi) Południowy, w granicach gminy znajduje się zrekultywowane zamknięte składowisko odpadów (w rejonie m. Strych) .

Gmina nie korzysta z gazu ziemnego, przez teren gminy biegnie linia elektroenergetyczna 110kV wymagająca modernizacji.

Znaczna część obszaru gminy jest objęta ustanowionymi formami ochrony przyrody- są to obszar Natura 2000 – specjalnej ochrony ptaków (PLB Borów Tucholskich) i obszar chronionego krajobrazu Borów Tucholskich.

Gmina pod względem demograficznym ma niewielki potencjał, udział terenów zabudowanych i zurbanizowanych w powierzchni ogólnej jest niewielki (w przedziale 3,1-6,0% wg danych z 2013r), o niewielkim udziale nowych budynków w zasobach mieszkaniowych (5,1-10,0 % udział budynków wybudowanych w latach 2008-2013 w zasobach ogółem). Obszar gminy w zakresie edukacji, ochrony zdrowia, kultury obsługiwany jest przez pobliskie większe ośrodki (głównie powiatowy- Starogard Gdański).

Znaczna część powierzchni gminy stanowią lasy, ich znaczenie podkreślono w planie województwa, wskazano także na zagrożenia, między innymi stwierdzeniem:

„ Lasy położone w sąsiedztwie terenów zurbanizowanych i na terenach intensywnie użytkowanych turystycznie w największym stopniu narażone są na zagrożenia antropogeniczne, związane z wpływem zanieczyszczeń drogą powietrzną oraz intensywną penetracją, która powoduje wydeptywanie siedlisk i roślin, płoszenie zwierząt, zaśmiecanie terenu i zwiększone zagrożenie pożarowe”. Ochrona gruntów leśnych polega przede wszystkim na ograniczaniu przeznaczania ich na cele nieleśne.

Wizja woj. pomorskiego zapisana w planie w odniesieniu do obszaru gminy Kaliska określona jest poprzez zapisy:

„Funkcje związane z rozwojem osadnictwa i związany z tym wzrost zainwestowania koncentruje się przede wszystkim w istniejących strukturach w miastach i miejscowościach wiejskich, dzięki czemu ograniczone zostaje dalsze rozpraszanie zabudowy na terenach otwartych, a obsługa jednostek osadniczych staje się bardziej efektywna, co znajduje swoje odzwierciedlenie w ograniczeniu kosztów ekonomicznych oraz środowiskowych i wpływa na sukcesywny wzrost jakości życia. Na terenach mieszkaniowych rośnie dostępność do podstawowych usług publicznych, w tym terenów codziennej rekreacji. Rośnie rola mobilności rowerowej i pieszej w codziennych podróżach, a przestrzenie publiczne w miastach i miejscowościach są dostosowywane do potrzeb lokalnych społeczności, stanowiąc jednocześnie czytelny i spójny element struktury funkcjonalno-przestrzennej poszczególnych jednostek.

Wyrównanie poziomu życia następuje w procesie powiększania się możliwości zatrudnienia na obszarach wiejskich poza rolnictwem lub w pobliżu tych obszarów w wyniku zwiększenia mobilności przestrzennej (także wahadłowej) i zawodowej.

Obszary wiejskie w procesie odnowy wsi wykorzystują własny potencjał rozwojowy, zachowując zróżnicowania wynikające z położenia w stosunku do centrów rozwoju, specyfiki dziedzictwa kulturowego i walorów środowiska przyrodniczego. Wykorzystanie specjalizacji terytorialnej sprzyja rozwojowi lokalnych rynków pracy. Wzrasta konkurencyjność rolnictwa oparta na innowacyjności i zmianach strukturalnych. W związku z zapotrzebowaniem na biomasę, stopniowo ulega zmianie struktura wykorzystania ziemi pod uprawy, co wpływa także na ukształtowanie się nowej gałęzi rolnictwa, ukierunkowanej na produkcję nośników energii elektrycznej”

Określone w planie woj. pom. zasady zagospodarowania przyporządkowane poszczególnym celom i kierunkom stanowiące ustalenia to:

- kształtowanie zrównoważonej struktury funkcjonalno-przestrzennej sieci osadniczej poprzez przyjęcie hierarchii określającej rangę i wynikająca z niej rolę poszczególnych ośrodków
- zasada pierwszeństwa wykorzystania obszarów istniejącego zagospodarowania oraz ograniczania rozwoju osadnictwa na terenach otwartych
- zasada kształtowania zwartych przestrzennie jednostek osadniczych, minimalizująca terenochłonność oraz potrzeby związane z ich obsługą, ograniczająca ich negatywny wpływ na środowisko oraz sprzyjająca rozwijaniu więzi społecznych, polegająca na:
  - 1) uwzględnianiu w planowaniu przestrzennym modelowych wzorców rozwojowych jednostek osadniczych, przeciwdziałających amorficznemu, niekontrolowanemu przyrostowi zagospodarowania;
  - 2) domykaniu granic zainwestowania, tzn. wyznaczaniu obszarów rozwojowych tak, aby ekspansja zainwestowania na każdym etapie kształtowała czytelną krawędź pomiędzy terenami zainwestowanymi i terenami otwartymi, i zapewniała budowę całościowych, kompaktowych struktur;
  - 3) unikaniu pasmowego rozwoju zabudowy wzdłuż głównych, tranzytowych ciągów komunikacyjnych.
- Zasada etapowania kompleksowego rozwoju jednostek osadniczych dla konkretnej, docelowej liczby mieszkańców, dla której możliwe będzie zaprogramowanie i zapewnienie odpowiedniej obsługi, polegająca na koordynacji rozwoju osadnictwa z realnymi możliwościami:
  - 1) wypełnienia zaplanowanych struktur przestrzennych w określonym czasie (szacowanymi na podstawie szczegółowej analizy trendów demograficznych, w tym migracyjnych);
  - 2) rozbudowy istniejącej infrastruktury (na podstawie analizy planów inwestycyjnych operatorów mediów i zdolności finansowych gminy), w zakresie:
    - a) infrastruktury technicznej (ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostaw energii elektrycznej oraz odprowadzenia ścieków w ramach zasięgu aglomeracji ściekowych),
    - b) systemów transportowych (ze szczególnym uwzględnieniem transportu zbiorowego),
    - c) podstawowych usług i przestrzeni publicznych (w tym terenów zieleni i przestrzeni otwartych).
- Zasada zapewnienia odpowiedniej dostępności terenów mieszkaniowych do:
  - 1) podstawowych usług publicznych;
  - 2) transportu zbiorowego;
  - 3) przestrzeni publicznych, w tym przestrzeni otwartych;przy czym przez odpowiednią dostępność należy rozumieć wzajemne rozmieszczenie funkcji mieszkaniowych oraz funkcji związanych z ich bezpośrednią obsługą, zapewniające dojście piesze i dojazd rowerem w sposób: bezpieczny oraz możliwie najkrótszy
- Zasada określania w planowaniu lokalnym standardów dostępności przestrzennej do podstawowych usług publicznych jako obowiązującego programu zagospodarowania terenów mieszkaniowych, określającego:

- 1) rezerwę terenową dla potrzeb lokalizacji tych usług, proporcjonalną do liczby ludności w zasięgu ich obsługi;
- Zasada zapewnienia odpowiedniej dostępności terenów mieszkaniowych do infrastruktury technicznej (w szczególności do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej oraz energetycznej) warunkującej poziom życia zgodny ze współczesnymi standardami cywilizacyjnymi, przy czym:
  - 1) w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzenia ścieków należy uwzględnić:
    - a) budowę urządzeń służących do zaopatrzenia w wodę realizowaną jednocześnie z rozwiązaniem spraw gospodarki ściekowej, w szczególności poprzez równoczesną budowę systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków
- Zasada realizacji nowych lub dostosowania istniejących obiektów i urządzeń usług publicznych z uwzględnieniem potrzeb wszystkich użytkowników, w tym osób o ograniczonej mobilności i percepcji, zgodnie z wymogami projektowania uniwersalnego
- Zasada uwzględniania i określania w lokalnych dokumentach planistycznych rozwiązań opartych na zintegrowanym gospodarowaniu zasobami wodnymi w obrębie zlewni – w oparciu o działy wodne (naturalne granice zlewni niezależnie od podziałów administracyjnych); brak uwzględnienia tej zasady w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy wymaga indywidualnego uzasadnienia w tym dokumencie.
- Zasada wskazywania w gminnych dokumentach planistycznych sposobów podnoszenia retencyjnej pojemności zlewni, jako elementów ochrony przed powodzią i suszą, a w szczególności:
  - 1) zwiększenia retencji wodnej w drodze wyznaczenia powierzchni pod budowę zbiorników retencyjnych, a także terenów mikroretencji obszarowej i przyobiektovej;
  - 2) maksymalnego zatrzymywania i zagospodarowania wód opadowych i roztopowych w miejscu opadu;
  - 3) przeciwdziałania nadmiernemu uszczelnianiu terenów zurbanizowanych.
- Zasada harmonijnego kształtowania zagospodarowania rekreacyjnego i wypoczynkowego, realizowana między innymi przez:
  - 1) uzależnienie rozwoju nowych terenów budownictwa letniskowego od ich wyposażenia w infrastrukturę ochrony środowiska;
  - 2) uwzględnianie naturalnych właściwości terenu i ograniczanie negatywnego oddziaływania zagospodarowania rekreacyjnego i jego następstw na zasoby przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe;
  - 3) tam, gdzie nie uniemożliwiają tego warunki naturalne, zapewnienie dostępności strefy brzegowej zbiorników wodnych wykorzystywanych turystycznie, poprzez traktowanie jej jako przestrzeni publicznej, wolnej od trwałego zainwestowania, niebędącego urządzeniami rekreacji;
  - 4) unikanie zainwestowania przeciwległych brzegów jezior;
  - 5) unikanie zainwestowania na osiach widokowych i innych eksponowanych punktach w krajobrazie;
  - 6) ochronę atrakcyjnych form krajobrazowych przed zainwestowaniem,
  - 7) zapewnienie wizualno-akustycznych stref buforowych między jednostkami zainwestowania rekreacyjnego;

- 8) udostępnianie turystyczne cennych struktur przyrodniczych (tam, gdzie to nie koliduje z celami ochrony przyrody) przez zapewnienie odpowiedniej infrastruktury o charakterze informacyjno-edukacyjnym.
- Zasada kształtowania ponadregionalnych i regionalnych tras rowerowych
    - międzynarodowe - nr 4 (Trasa Tysiąca Jezior): woj. zachodniopomorskie - Krzeszewo (gm. Miastko) - Miastko (m.) - Tuchomie - Bytów - Bytów (m.) - Parchowo - Sulęczyno - Stężyca - Kościerzyna - Kościerzyna (m.) - Stara Kiszewa - **Kaliska** - Lubichowo - Skórcz - Skórcz (m.) - Morzeszczyn - Gniew - Gniew (m.) - Kwidzyn - Kwidzyn (m.) - Prabuty - Prabuty (m.) - Stankowo (gm. Prabuty) - woj. warmińsko-mazurskie;
    - regionalne - nr 115: Przewóz (gm. Stężyca) - Kościerzyna - Kościerzyna (m.) - Stara Kiszewa - Czechowo (gm. **Kaliska**) - Lubichowo - Osiek - Recice (gm. Osiek) - woj. kujawsko-pomorskie; nr 122: Trzcinek (gm. Starogard Gdański) - Starogard Gdański (m.) - Zblewo - **Kaliska** - Czersk - Czersk (m.) - Zarzecze (gm. Czersk) - Chojnice - Chojnice (m.); nr 135: Wierzysko (gm. Kościerzyna) - Karsin - Czersk - Stara Kiszewa - Czarne (gm. **Kaliska**) - Osieczna - Osiek - Kopytkowo (gm. Smętowo Graniczne),
  - Zasada kształtowania ponadregionalnych i regionalnych szlaków wodnych, dla której określono zasady i działania takie jak: rozwijanie zagospodarowania turystycznego szlaków kajakowych przez budowę i modernizację pól biwakowych (m.in. urządzenie i wyposażenie w sanitariaty, suszarnie dla kajaków, przyłącza energetyczne i oświetlenie), stanic oraz punktów etapowych, miejsc wodowania i wyjmowania kajaków, miejsc przenoski przy przeszkodach oraz kompleksowe oznakowanie szlaków i dojazdów do przystani
    - na rzekach objętych przedsięwzięciem Kajakiem przez Pomorze (Pomorskie Szlaki Kajakowe): Biała, Brda, Bukowina, Bytowa, Chocina, Czarna Wda, Czernica, Graniczna, Gwda, Kałębica, Kamienica, Liwa, Łeba, Łupawa, Nogat, Martwa Wisła, Młosina, Motława, Jezioro Orle, Piaśnica, Pilica, Pokrzywna, Radunia, Reda, Ruda, Słupia, Studnica, Szkarpawa, Trzebiocha, Wda, Wielki Kanał Brdy, Wielki Kanał Wdy, Wielka Święta – Tuga, Wieprza, Wierzyca, Wisła Królewiecka, Wietcisa i Zbrzyca
  - Zasada kształtowania struktury ponadregionalnej i regionalnej sieci transportowej województwa w oparciu o następujące korytarze transportowe: /.../ ponadregionalny - południowy (Tczew – Starogard Gdański – Chojnice),
  - Zasada hierarchizacji sieci dróg ponadregionalnych i regionalnych, zachowaniem następujących zasad szczegółowych:
    - a) dla dróg klasy G i Z na wniosek zarządcy drogi można przyjąć wyższą klasę 235,
    - b) w przypadku zmiany przebiegu drogi (np. po wybudowaniu obwodnicy) ważność połączenia na odcinkach dróg zlokalizowanych w miejscowościach, dla których planowana jest budowa obwodnic, dopuszcza się minimalne wymagania jak dla dróg klasy Z w celu uzyskania zgodności z zapisami Rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 17 lutego 2015 r. (Dz. U. z 2015 r., poz. 329) należy przenieść na odcinek o nowym przebiegu, a na odcinku o dotychczasowym przebiegu dokonać korekty klasy drogi w dostosowaniu do jej rzeczywistego charakteru i standardu technicznego (np. zmiana klasy G na Z),
    - c) dla dróg wojewódzkich położonych na granicy dwóch województw obowiązuje klasa drogi ustalona w województwie, na terenie którego znajduje się dłuższy odcinek tej drogi.
  - Zasada rozmieszczenia obszarów pod lokalizację biogazowni (z wyłączeniem biogazowni rolniczych) o mocy powyżej 0,5 MW, z uwzględnieniem ich strefy

ochronnej o szerokości nie mniejszej niż 300 metrów od istniejącej i planowanej zabudowy mieszkaniowej, z uwzględnieniem warunków wietrznych. Każde odstępstwo (in minus) od wyżej określonej odległości wymaga indywidualnego uzasadnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

- Zasada zachowania i kształtowania spójności regionalnego systemu ekologicznego, w skład którego wchodzi istniejące obszary chronione oraz obszary potencjalne do objęcia ochroną (cenne przyrodniczo), a także system płatów i korytarzy ekologicznych poprzez
  - uwzględnianie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin korytarzy ekologicznych - ponadregionalnych, regionalnych i subregionalnych oraz uszczegóławianie ich granic i wyznaczenie korytarzy rangi lokalnej, stosownie do skali dokumentu planistycznego.
  - określanie w dokumentach planistycznych na poziomie lokalnym zapisów / wytycznych / wskaźników gwarantujących zachowanie ciągłości przestrzennej korytarzy ekologicznych
- Zasada zachowania ciągłości przestrzennej i funkcjonalnej ekosystemów leśnych i dolinnych (zwłaszcza w obszarach korytarzy ekologicznych) w miejscach przecięcia z infrastrukturą transportową o charakterze barier antropogenicznych – w szczególności dróg klas: A, S i GP oraz linii kolejowych – za pomocą wyznaczania i budowy przejść dla zwierząt oraz stosowania nietransparentnych ekranów osłonowych na trasach migracji ptaków
- Zasada bezwzględnej ochrony trwałości gruntów leśnych oraz naturalnych cieków i zbiorników wodnych, w granicach korytarzy ekologicznych, przy zachowaniu ich dotychczasowego gospodarczego wykorzystania, z uwzględnieniem uzasadnionej potrzeby ich przeznaczenia na cele publiczne.
- Zasada określania w treści studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, obszarów i obiektów o wysokich wartościach kulturowych, proponowanych w Planie do objęcia ochroną w postaci pomników historii i parków kulturowych. Brak woli określenia tych obszarów wymaga indywidualnego uzasadnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.
- Zasada ograniczania stosowania indywidualnych systemów zbierania i oczyszczania ścieków bytowych na obszarach aglomeracji ściekowych
- Zasada uwzględniania w dokumentach planistycznych gmin uwarunkowań wynikających z planu gospodarki odpadami dla województwa pomorskiego, poprzez tworzenie właściwych warunków funkcjonowania systemu gospodarki odpadami, w tym przez realizację inwestycji, wynikających z obowiązującego Planu gospodarki odpadami oraz dokumentów go realizujących
- Poprawa dostępności do systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych przez: budowę, rozbudowę i modernizację oczyszczalni ścieków w ramach aglomeracji ściekowych powyżej 2.000 RLM (aglomeracja Kaliska)
- Zasada wzmacniania spójności funkcjonalno-przestrzennej obszaru oraz jego powiązań zewnętrznych

Gminy Kaliska mogą dotyczyć następujące **inwestycje celu publicznego** o znaczeniu ponadlokalnym, uwzględnione w dokumentach przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego ministra i sejmik województwa:

- Budowa, rozbudowa i przebudowa linii kolejowych - prace na alternatywnym ciągu transportowym Bydgoszcz - Trójmiasto, obejmującym linie 201 i 203, etap I i II- wraz z elektryfikacją wraz z budową łącznicy Łąg Południe - Łąg Wschód pomiędzy liniami kolejowymi nr 201 i 203
- Budowa, rozbudowa i modernizacja urządzeń zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym ich składowania - Budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w ramach aglomeracji ściekowych powyżej 2.000 RLM,
- Kajakiem przez Pomorze - zagospodarowanie szlaków wodnych w województwie pomorskim dla rozwoju turystyki kajakowej – Poprawa bezpieczeństwa na szlakach kajakowych poprzez rozbudowę i poprawę standardu infrastruktury turystycznej, w szczególności kajakowej oraz działania promujące tę formę aktywnej turystyki
- budowa tras rowerowych międzynarodowych i regionalnych

2.3. Uwarunkowania wynikające ze strategii rozwoju gminy

*Art. 9. 2. Wójt, burmistrz albo prezydent miasta sporządza studium zawierające część tekstową i graficzną, uwzględniając zasady określone w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, ustalenia strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz **strategii rozwoju gminy**, o ile gmina dysponuje takim opracowaniem.*

Gmina Kaliska posiada Strategię Rozwoju Gminy uchwaloną Uchwałą Nr XXIV/181/05 Rady Gminy w Kaliskach z dnia 18 kwietnia 2005 r. Jest to Plan strategiczny gminy do roku 2020. Strategię opracowano metodą społeczną. Metoda ta zakłada, że głównymi „ekspertami” są ci, których strategia dotyczy. Prace zespołu roboczego organizowano w ten sposób, aby umożliwić udział wszystkim, którzy są strategią zainteresowani.

Podstawą formułowania celów strategicznych gminy była diagnoza stanu istniejącego – Raport o stanie gminy Kaliska, zawierający 5 głównych grup analizowanych zagadnień: charakterystyka ogólna, społeczne warunki życia, gospodarka, środowisko życia, infrastruktura techniczna. Raport uzupełniono podaniem ważniejszych danych teleadresowych w gminie. Wyniki diagnozy, głównie jako materiał porównawczy do obecnego stanu przestrzeni gminy, zostaną wykorzystane w dalszej części uwarunkowań – uwarunkowania wewnętrzne gminy. Wszystkie cele wyszczególnione w strategii oraz wnioski i zadania do realizacji podzielono na trzy grupy problemowe:

- społeczeństwo,
- gospodarka,
- środowisko.

Wyodrębniono trzy generalne cele strategiczne gminy to:

Spółeczeństwo

Cel 1. - Integrowanie oraz rozbudzanie aktywności i zaradności osobistej mieszkańców oraz zapewnianie bezpieczeństwa na terenie gminy

Gospodarka

**Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kaliska – zmiana/ aktualizacja
część I UWARUNKOWANIA**

Cel 2. - Stwarzanie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, podniesienia atrakcyjności turystycznej gminy oraz zachowania siedlisk rolniczych.

Środowisko

Cel 3.- Zapewnianie wysokiej jakości środowiska naturalnego, dbałości o ład przestrzenny i rozwój infrastruktury technicznej

Następnie wyszczególniono dziesięć celów głównych rozwoju gminy, a wśród nich cele szczegółowe. Wszystkie cele rozwoju gminy sformułowane w strategii przedstawiono poniżej – wytłuszczonym drukiem wyróżniono cele szczegółowe związane bezpośrednio z polityką przestrzenną gminy – należy je uwzględnić w opracowywanym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Spółeczeństwo

Spółeczne warunki życia

I. Podnoszenie atrakcyjności warunków życia i rozwoju osobistego mieszkańców

1. *Funkcjonowanie systemu wychowawczo-edukacyjnego kształtującego postawy osobistej odpowiedzialności za jakość życia własnego i życia gminy.*
2. *Stworzenie warunków do podnoszenia poziomu wykształcenia, nabywania umiejętności zawodowych i rozwijania postaw przedsiębiorczych.*
3. *Rozwijanie opieki i profilaktyki zdrowotnej*
4. *Rozwijanie przyjaznych relacji między mieszkańcami oraz postaw solidarności społecznej.*
5. *Rozwijanie systemu wsparcia dla prawidłowego funkcjonowania rodziny.*

Czas wolny

II. Zwiększanie atrakcyjności oferty spędzania wolnego czasu

1. *Wspieranie powstania i funkcjonowania stowarzyszeń, klubów oraz grup nieformalnych.*
2. *Rozwijanie integrujących form spędzania wolnego czasu.*
3. *Rozwijanie współpracy z partnerami krajowymi i zagranicznymi.*
4. *Wspieranie rozbudowy różnorodnych miejsc spotkań towarzyskich.*

Tożsamość gminy

III. Rozwijanie tożsamości regionalnej i lokalnej

1. *Rozbudzanie poczucia satysfakcji i odrębności społecznej oraz tworzenie życia gminy wokół realizowanych głównych celów strategii rozwoju gminy.*
2. *Upowszechnienie obyczajów historii i herbów gminy, miejscowości sołeckich i Kociewia.*
3. *Rozwijanie poczucia wielowiekowego związku historycznego społeczności lokalnej z lasami Borów Tucholskich.*
4. ***Wspieranie rozwoju budownictwa z elementami architektury regionalnej.***

Bezpieczeństwo

IV. Wzrost poczucia bezpieczeństwa w gminie

1. *Rozwijanie systemu współpracy pomiędzy mieszkańcami a instytucjami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo.*
2. *Wspieranie rozwoju instytucjonalnego Policji, Ochotniczych Straży Pożarnych i innych organizacji zapewniających bezpieczeństwo na terenie gminy.*
3. *Rozwijanie systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z patologiami.*
4. *Dostosowywanie Urzędu Gminy i wszelkich instytucji życia publicznego pod kontem przyjaznej obsługi interesantów.*
5. ***Budowa urządzeń i obiektów zwiększających bezpieczeństwo.***

Gospodarka

Przedsiębiorczość

V. Rozwijanie przedsiębiorczości

1. ***Utworzenie Kaliskiego Obszaru Przedsiębiorczości (KOP) z uzbrojonymi terenami pod inwestycje i dogodnym dostępem do drogi krajowej 22.***
2. *Stworzenie w samorządzie gminy systemu zachęt i preferencji dla powstawania nowych i rozwijania istniejących podmiotów gospodarczych.*
3. ***Utrzymywanie stałej oferty uzbrojonych terenów przeznaczonych pod inwestycje z zakresu przedsiębiorczości.***
4. *Tworzenie organizacji wspierających rozwój lokalnej przedsiębiorczości.*

Turystyka

VI. Rozwój turystyki

1. ***Rozwijanie bazy sportowej, rekreacyjnej i turystycznej.***
2. ***Rozbudowa bazy gastronomicznej oraz całorocznej i sezonowej bazy noclegowej.***
3. ***Utworzenie Leśnego Obszaru Wypoczynkowego (LOW) z przygotowaną infrastrukturą pod krótki wypoczynek podróżnych i mieszkańców.***
4. *Rozszerzenie stałej oferty atrakcji turystycznych.*
5. *Rozwijanie promocji turystyki i kształtowania klimatu powszechnej gościnności.*

Rolnictwo

VII Zachowanie tradycji rolniczej na terenie gminy

1. *Wspieranie rozwoju i współpracy rolniczych gospodarstw produkcyjnych.*
2. *Rozwijanie dodatkowych źródeł dochodów w gospodarstwach rolnych z zmniejszającą się efektywnością ekonomiczną.*
3. ***Przekształcanie gruntów nieprzydatnych rolniczo na cele leśne i nierolnicze.***
4. *Ochrona dziedzictwa kulturowego Rodzimych Siedlisk Rolniczych.*

Środowisko

Mieszkalnictwo

VIII. Rozwój budownictwa mieszkaniowego

1. ***Utrzymywanie stałej oferty uzbrojonych terenów pod indywidualne budownictwo mieszkaniowe i letniskowe.***

2. Tworzenie systemu zachęt do budowania domów mieszkalnych na terenie gminy.
3. Utrzymywanie w gestii samorządu puli mieszkań komunalnych.
4. **Rozwijanie zieleni i zadrzewień na terenach zabudowanych.**

Środowisko naturalne

IX. Ochrona i współżycie z środowiskiem naturalnym

1. Podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie ochrony i współżycia z środowiskiem naturalnym.
2. Rozbudowa i utrzymanie sprawnego systemu gospodarowania odpadami stałymi.
3. Ograniczanie zanieczyszczania powietrza, gleby i wody oraz rozwój energooszczędnych systemów grzewczych.
4. Budowa systemu monitoringu i utrzymania czystości środowiska przyrodniczego.

Infrastruktura techniczna

X. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej

1. **Rozbudowa i modernizacja dróg oraz ulic**
2. **Rozbudowa i utrzymanie sprawnego systemu gospodarki wodno – ściekowej**
3. **Modernizacja i rozwój systemów zaopatrywania w energię elektryczną, ciepło i gaz**
4. **Rozwijanie telekomunikacji i teleinformatyki**
5. *Rozwijanie oraz podnoszenie standardów i jakości obsługi w obiektach infrastruktury społecznej*

Wśród kluczowych celów strategicznych, zapewniających zrównoważony rozwój gminy i realizację wizji rozwoju znalazły się trzy cele z zakresu polityki przestrzennej, są to:

- utworzenie Kaliskiego Obszaru Przedsiębiorczości (KOP) z uzbrojonymi terenami pod inwestycje i dogodnym dostępem do drogi krajowej 22,
- utrzymywanie stałej oferty uzbrojonych terenów przeznaczonych pod inwestycje z zakresu przedsiębiorczości,
- rozbudowa i modernizacja dróg oraz ulic.

Cenne w zakresie zadań związanych z gospodarką przestrzenną są sformułowane w Strategii rozwoju Gminy wnioski do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

Społeczeństwo

1. Uwzględnić możliwość powstawania różnorodnych miejsc spotkań towarzyskich na całym obszarze gminy.
2. Zapisać w planie miejscowym uwarunkowania wymuszające rozwój budownictwa z elementami architektury regionalnej.

Gospodarka

1. Wykonać mpzp na obszarze przewidzianym do funkcjonowania Kaliskiego Obszaru Przedsiębiorczości, zgodnie z opracowaną wcześniej koncepcją.
2. Zabezpieczyć tereny pod rozwój drobnej produkcji i usług przy większych skupiskach budownictwa mieszkaniowego.
3. Zabezpieczyć tereny pod rozwój bazy sportowej i rekreacyjnej.
4. Zaprojektować system ścieżek i szlaków turystycznych powiązanych z trasami regionalnymi.
5. Uwzględnić możliwość powstania bazy gastronomicznej oraz całorocznej i sezonowej bazy noclegowej na obszarze całej gminy.
6. Wykonać mpzp na obszarze przewidzianym do funkcjonowania Leśnego Obszaru Wypoczynkowego, zgodnie z wcześniej opracowaną koncepcją.
7. Umożliwić przekształcenie gruntów nieprzydatnych rolniczo na cele nierolnicze i nieleśne.

Środowisko

1. Zabezpieczyć obszary pozwalające utrzymać stałą ofertę uzbrojonych terenów pod indywidualne budownictwo mieszkaniowe i letniskowe.
2. Przewidzieć tereny i miejsca na zieleń i zadrzewienia, wg wcześniej całościowo opracowanej koncepcji.
3. Zaplanować tereny pod rozbudowę infrastruktury technicznej.

Ustalenia Studium **są wiążące** dla Wójta przy sporządzaniu planów miejscowych [art. 9.4 ustawy], plany miejscowe sporządza się **zgodnie z zapisami** Studium [art. 15 ust 1 ustawy], a uchwała pod warunkiem iż **nie naruszają ustaleń** Studium [art. 20 ust 1 ustawy].

Miejscowe plany sporządzane po uchwaleniu tego dokumentu winny być z nim **zgodne, co należy stwierdzić już na etapie przygotowywania uchwały inicjującej prace planistyczne [art. 15 ust 4 – w odpowiedniej analizie] jak też przed samym uchwaleniem planu [art. 20 ust. 1]**. Przepisy ustawy wiążące ustalenia planów miejscowych z zapisami polityki przestrzennej gminy **podnoszą rangę** dokumentu, jakim jest Studium gminne. Zbliża to nieco ten dokument do czegoś w rodzaju „planu struktury”, powiązanego z opracowaniem strategicznym dot. gospodarki przestrzennej. **Istotne są zatem zapisy strategii rozwoju gminy odnoszące się do planów miejscowych**, gdyż, aby mogły być w tych planach „skonsumowane” (zapisane w postaci przepisów prawa miejscowego) muszą być najpierw zapisane w Studium.

Strategia rozwoju gminy Kaliska (na lata 2005-2020) jest **planowana do aktualizacji** w najbliższym czasie, w celu dostosowania do zmieniających się uwarunkowań, zwłaszcza społeczno-gospodarczych regionu. Zasadnicze kierunki rozwoju gminy wskazane w dotychczasowym dokumencie pozostaną zapewne niezmienione. Opracowany na podstawie Strategii Lokalny Plan Rozwoju Gm. Kaliska miał horyzont czasowy do roku 2013. W Strategii dotychczasowej zapisano potrzebę monitorowania jej realizacji i aktualizację na podstawie analizy realizacji szczegółowych celów strategicznych wg określonych w strategii wskaźników, założono coroczne opracowywanie raportów.

Uchwałą Nr XXV/195/2016 Rady Gminy Kaliska z dnia 26 września 2016r przyjęto aktualizację Strategii Rozwoju Gminy Kaliska na lata 2015-2022 oraz Planu Rozwoju Lokalnego na lata 2015-2022 .

Dokumenty dotychczasowe dostosowano do kolejnej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020, uwzględniając aktualne potrzeby Gminy, aktualną sytuację społeczno-gospodarczą i realizowane przedsięwzięcia inwestycyjne. Zasadnicze elementy dotychczasowej Strategii Rozwoju Gminy Kaliska, w tym cele rozwojowe nadal są aktualne.

2.4. Uwarunkowania wynikające z dokumentów planistycznych sąsiednich gmin.

Gmina Kaliska położona jest w południowej części województwa pomorskiego, w powiecie starogardzkim, na skraju Borów Tucholskich. Jest to najbardziej na zachód wysunięta gmina Kociewia.

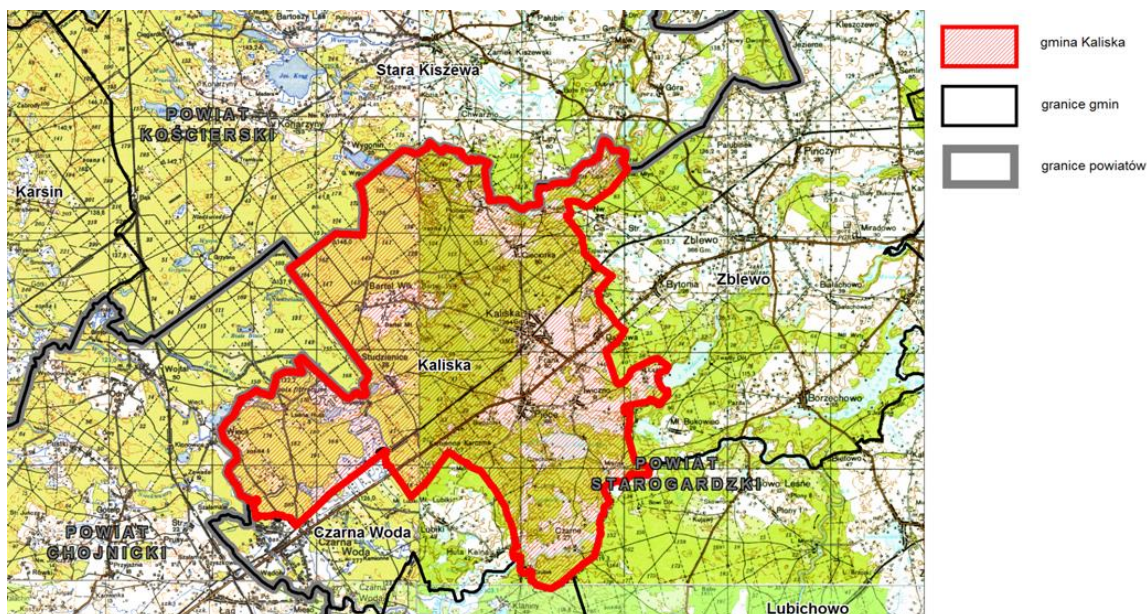
Jest to gmina wiejska, siedzibą gminy jest miejscowość Kaliska. Do 01.01.1993r w skład gminy wchodziło także sołectwo Czarna Woda (wyłączona z gminy wiejskiej jako gmina miejska) , a do 01.01.1994 także sołectwa Huta Kalna i Lubiki (stały się częścią miasta Czarna Woda).

Gmina graniczy z 5 gminami:

- od północy na długości 17,4 km ze [Stara Kiszewa](#), administracyjnie przynależącą do [powiatu kościerskiego](#),
- od wschodu z gminą [Zblewo](#) na długości 16,8 km i [Lubichowo](#) na długości 5,1 km wzdłuż rzeki [Wdy](#),
- od południa z gminą [Osieczna](#) na długości 5,5 km i [Czarna Woda](#) na długości 15 km,
- od zachodu z gminą [Czersk](#) na długości 16,8 km.

Położenie gminy na tle powiatu i województwa

Położenie gminy na tle podziału administracyjnego

Szczegółowo omówiono wpływ polityk przestrzennych gmin sąsiednich na kierunki zagospodarowania gminy Kaliska w opracowaniu „Dom”-u z grudnia 2012r. („Wpływ opracowań ponadlokalnych na politykę przestrzenną gminy Kaliska. Analiza studiów gmin sąsiednich” - Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne DOM w Starogardzie Gdańskim, grudzień 2012r.)

Najistotniejsze uwarunkowania oraz powiązania wynikające z sąsiedztwa dotyczą uwarunkowań przyrodniczych, środowiskowych, jako niezależnych od przebiegu granic administracyjnych. Istotne są także powiązania komunikacyjne oraz infrastrukturalne.

Gmina Stara Kiszewa (Studium wg Uchwały Nr XVIII/124/2004 z 23.06.2004 r) – powiązania przyrodnicze i wspólne formy ochrony przyrody OCHK Borów Tucholskich, w obszarze gminy planowany do objęcia ochroną obszar zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Rynna Wygonińska częściowo obejmujący także fragment gminy Kaliska; w sąsiedztwie Gm. Kaliska znajdują się istniejące i planowane do dalszego rozwoju rejonu rekreacyjne – w szczególności rejon m. Wygonin, Lipy, Chwarzno; istotne powiązania komunikacyjne: droga powiatowa 2407G Stara Kiszewa -Kaliska-Czarne- leśnictwo Baby; trasa rowerowa wzdłuż jez. Wygonin w kierunku gminy Kaliska.

Gmina Zblewo (Studium wg uchwały Nr XVIII/169/2012 z 31.05.2012 r.) - najistotniejsze są powiązania przyrodnicze – należy zachować ciągłość korytarza ekologicznego; powiązania komunikacyjne drogą 22 oraz linią kolejową; wzdłuż drogi krajowej planowany jest przebieg gazociągu wysokiego ciśnienia; planowane trasy rowerowe w gm. Zblewo wymagające kontynuacji – regionalna trasa nr 122i sieć rowerowych tras wg projektu „Rowerem przez Kociewie”, trasy proponowane przez Stowarzyszenie Bór; uwzględnić trasy kajakowe; w sąsiedztwie Gm. Kaliska nowe tereny inwestycyjne rekreacyjne w miejscowości Cis oraz Mały Bukowiec.

Gmina Lubichowo (Studium wg uchwały Nr XXXIV/239/2009 z 18.12.2009 r, obecnie aktualizowane) – istotne powiązania przyrodnicze – OCHK oraz obszar Natura 2000, rzeka Wda graniczna; uwzględnić należy powiązania drogowe (drogi gminne) oraz trasami rowerowymi.

Gmina Osieczna (Studium wg Uchwały XXV/156/2005 z 31.03.2005 r) – powiązania przyrodnicze (OCHK), rzeka Wda, obszar planowanego wg tego studium parku krajobrazowego „Doliny Wdy”, przy granicy z Gm. Kaliska wyznaczono także planowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Rynna Klabińska”; uwzględnić należy powiązania drogowe oraz wspólny szlak wodny turystyczny na Wdzie.

Gmina Czarna Woda (Studium wg Uchwały IX/50/11 z dn. 10.10.2011 r.) – powiązania przyrodnicze (OCHK, obszar Natura 2000, Platy i korytarze ekologiczne); powiązania komunikacyjne drogą nr 22 i linią kolejową, rzeka Wda, trasy rowerowe i szlak kajakowy; wg studium w dolinie rzeki Wdy planowany jest park krajobrazowy „Dolina Wdy” ; wzdłuż drogi krajowej nr 22 planowany jest zgodnie z obowiązującym mpzp nowy teren usługowo-produkcyjny o pow. ok. 67,20ha, pomiędzy drogą a linią kolejową - tereny te sąsiadują z dotychczas wskazywanym w studium gm. Kaliska w rejonie Łąk Studzienickich obszarem określonym jako priorytetowy dla rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej, zatem funkcje te mogą być wzajemnie potencjalnie konfliktowe; istotne są także powiązania infrastrukturalne związane z oczyszczalnią ścieków ZPP „Steico” w Czarnej Wodzie, a usytuowaną w obszarze Gm. Kaliska.

Gmina Czersk (Studium wg Uchwały Nr XX/195/2000 z dnia 28.09.2000 r.) – powiązania przyrodnicze (OCHK, obszar Natura 2000, wskazany w sąsiedztwie gm. Kaliska obszar o wyjątkowych walorach turystyczno-krajobrazowych wzdłuż rzeki Wdy i w okolicy m. Wieck, powiązania komunikacyjne – drogi gminne oraz rzeka Wda.

Najistotniejsze wnioski wynikające z analizy dokumentów Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin sąsiednich:

- powiązania przyrodnicze gminy z terenami otaczającymi uwarunkowane występowaniem obszarów chronionych (OCHK Borów Tucholskich oraz obszaru Natura 2000 obszaru specjalnej ochrony ptaków „Bory Tucholskie” PLB 220009) oraz elementów osnowy ekologicznej ponadregionalnej i regionalnej – zachowanie ciągłości systemów i korytarzy ekologicznych;
- powiązania z gminą Czarna Woda, Osieczna, Lubichowo w zakresie zagospodarowania szlaku turystyki wodnej na rzece Wdzie;
- powiązania istniejących i planowanych tras turystycznych, rowerowych, kajakowych;
- dużą część obszarów przygranicznych stanowią tereny leśne, dla których w studiach gmin nie przewiduje się zmian użytkowania;
- kierunki zmian struktury funkcjonalno-przestrzennej gmin sąsiednich związane są przede wszystkim z rozwojem funkcji turystyczno-rekreacyjnej i nie mają znaczącego wpływu na politykę przestrzenną gminy Kaliska;

- najistotniejsze powiązania gminy Kaliska z gminami sąsiednimi (gmina Zblewo, gmina Czarna Woda) uwarunkowane są przebiegiem drogi krajowej nr 22 i planowaną lokalizacją terenów usługowo-produkcyjnych na terenach wzdłuż drogi – nowe, duże powierzchniowo tereny U/P w gminie Czarna Woda w sąsiedztwie terenów priorytetowych dla rozwoju funkcji turystyki i rekreacji w gminie Kaliska;
- dla Gm. Kaliska istotne są wszelkie kwestie związane z oczyszczalnią ścieków ZPP w Czarnej Wodzie .

2.5. Syntetyczne wnioski dot. uwarunkowań ponadlokalnych

Najistotniejsze uwarunkowania wynikające z opracowań ponadlokalnych oraz ze strategii rozwoju gminy są następujące:

- gmina jest położona peryferyjnie w skali województwa pomorskiego i żadna miejscowość w gminie nie pełni ważnej roli w sieci osiedleńczej regionu,
- gmina posiada bardzo duże walory środowiska przyrodniczego, w tym znaczna część obszaru jest objęta ochroną prawną przyrody (OCHK, obszary Natura 2000),
- dziedzictwo kulturowe jest ważną sferą świadczącą o odrębności lokalnej i budującą tożsamość kulturową,
- stan infrastruktury technicznej nie jest zadowalający i wymaga nowych inwestycji, m. in. w sieć gazową, rozbudowę sieci kanalizacyjnej
- gmina posiada doskonałe warunki dla rozwoju turystyki,
- priorytetowe cele strategiczne gminy z zakresu polityki przestrzennej to: utworzenie Kaliskiego Obszaru Przedsiębiorczości (KOP) z uzbrojonymi terenami pod inwestycje i dogodnym dostępem do drogi krajowej 22, utrzymywanie stałej oferty uzbrojonych terenów przeznaczonych pod inwestycje z zakresu przedsiębiorczości, rozbudowa i modernizacja dróg oraz ulic.

Główne zewnętrzne szanse rozwojowe gminy tkwią w:

1. **potencjale położenia gminy w głównym korytarzu transportowym** (tzw. Południowym związanym z drogą krajową nr 22) poprzez tworzenie warunków do lokalizacji inwestycji (w pełni uzbrojone tereny oraz ich promocja),
2. **w walorach naturalnych środowiska przyrodniczego i wartościach środowiska kulturowego** co predysponuje ją do rozwoju turystyki, zwłaszcza turystyki krajoznawczej i kwalifikowanej oraz jako dodatkowe turystyki rowerowej i agroturystyki.

3. Uwarunkowania wewnętrzne

3.1 Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenie terenu [art. 10 ust 1 pkt 1]

Przeznaczenie terenu

W obszarze gminy Kaliska obowiązuje jedynie kilka planów miejscowych uchwalonych po 1994 r, plany wcześniejsze, w tym tzw. plan ogólny gminy, z mocy prawa przestały obowiązywać. Jest to sytuacja mało korzystna, gdyż inwestowanie może odbywać się przede wszystkim na zasadzie kontynuacji funkcji i form istniejącej zabudowy jako uzupełnienie struktur urbanistycznych, w drodze indywidualnych decyzji administracyjnych (o warunkach zabudowy i ustalających lokalizację inwestycji celu publicznego).

Wykaz Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego sporządzonych i obowiązujących na terenie gminy Kaliska

Lp	Tytuł planu, miejscowość, działki	Uchwała i publikacja	Pow. terenu w ha	Opis, uwagi
1	Mpzp dot. cz. dz. 96 i cz. dz. 17 we wsi Iwiczno, dz. 151/1, 85/2 i 84/3 we wsi Dąbrowa, dz. 103 w e wsi Piece	Nr V/35/99 z dn. 27.01.1999r Dz. Urz. Woj. Pom z 1999r nr 107, poz. 1000	2,71	
2	Mpzp dla fragmentu wsi Łążek dz. geod. 236/8, 236/9	Nr XXVIII/217/2002 z 25.04.2002r. Dz. Urz. Woj. Pom. z 2002 Nr 80 poz.1729	2	
3	Mpzp dla fragmentu wsi Kaliska i Dąbrowa (część terenu stanowi zmianę planu nr 2)	Nr XXXIV/253/06 z dnia 28 czerwca 2006r. Dz. Urz. Woj. Pom. z 2006r. nr 117, poz. 2471	5,95	<i>Plan został uchylony w całości – Uchwałą Nr XLV/364/2014 Rady Gminy Kaliska z dnia 04 listopada 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2014 r. poz. 4381</i>
4	Mpzp dla fragmentu m. Młyńsk (zmiana planu) dz. nr 448/1-448/12 i cz. 448/14, 449/4-7	Nr X/68/2007 z dnia 12.12.2007 r.	2,41	
5	Mpzp dla fragmentów m. Kaliska, Czarne, Młyńsk	Nr XXXI/249/2002 z 10/10.2002r. Dz. Urz. Woj. Pom. z 2002 Nr 79, poz. 1722	9,94	stracił ważność w części dla m. Młyńsk poprzez uchwalenie nowego planu (nr 6)
6	Mpzp dot. dz. 406/4 we wsi Kaliska	Nr XI/99/99 z 28.12.1999r. Dz. Urz. Woj. Pom. z 2000r. Nr 16, poz. 60	1,4	stracił ważność poprzez uchwalenie planu dla fragmentu wsi Kaliska i Dąbrowa (nr 5)
7	Mpzp dla obszaru w m. Wygoninki obręb Bartel Wielki	Nr XIX/148/2012 z 29.05.2012r. Dz. Urz. Woj. Pom. z 2012	1,53	Plan dla usług turystyki i rekreacji (0,48ha) oraz zieleni leśnej

*Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański*

		poz.2063		
8	Mpzp dla obszaru w m. Płociczno obręb Cieciorka	Nr XXXI/253/2013 z dn. 25.06.2013 r. Dz. Urz. Woj. Pom. z 24.07.2013r. poz. 2987	7,57	Plan dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej
9	Mpzp obejmującego fragment wsi Kaliska	Nr VI/48/2015 z dn. 24.03.2015r. Dz. Urz. Woj. Pom. z 04.05.2015r. poz. 1484	3,21	Plan dla zabudowy mieszkaniowej, usługowej
10	Mpzp dla fragmentu m. Bartel w obrębie Bartel Wielki	Uchwała Nr XXIV/186/2016 Rady Gminy Kaliska z dn. 31 sierpnia 2016r Dz. Urz woj. Pom. z 19.10.2016 poz. 3418		Plan dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej lub usługowej (MN/U)
11	Mpzp dla fragmentu wsi Czarne obrob Czarne	U chwała Nr XXIV/187/2016 Rady Gminy Kaliska z dnia 31 sierpnia 2016r Dz.Urz. Woj. Pom. z 19.10.2016 poz. 3419		Plan dla zabudowy rekreacyjnej, letniskowej (ML)
12	Mpzp dla fragmentu wsi Łązek –.	Uchwała Nr XXVII/216/2016 Rady Gminy Kaliska z dnia 24 listopada 2016 r Dz.Urz. Woj. Pom. z 26.01.2017r poz. 368		Plan dla zabudowy rekreacyjnej, letniskowej (ML)
		Ogółem	22,13 26,96	powierzchnia uwzględnia pokrywające się plany

Ogółem obowiązujące plany miejscowe obejmują powierzchnię około **22,13 ha** ~~26,96 ha~~ co stanowi **zaledwie 0,2 % 0,24%** ogólnej powierzchni gminy (11050 ha).

Wg danych statystycznych (PP-1 Planowanie przestrzenne w gminie, stan na dzień 31.12.2011 r) obowiązywały w gminie 4 plany miejscowe, w tym 1 sporządzony wg przepisów ustawy z 2003 r., obejmowały one powierzchnię ok. 22 ha; na cele zabudowy mieszkaniowej ok. 81,8% powierzchni mpzp, 18,2% na cele usługowe, w trakcie sporządzania był 1 plan miejscowy o pow. ok. 2 ha.

Wg danych statystycznych za rok 2016 w gminie obowiązywało łącznie 10 planów miejscowych, w tym 7 na podstawie ustawy z 2003r. o łącznej pow. 50ha, w tym 38ha na podstawie planów wg ustawy z 2003r . Powierzchnia objęta planami stanowi zatem ok. 0,45% powierzchni gminy (11.050ha).

Łącznie w obowiązujących planach miejscowych przeznaczono:

23,6% powierzchni na cele zabudowy mieszkaniowej

58,8% powierzchni na cele zabudowy usługowej, w tym 0,1% na cele usług publicznych

0,8% powierzchni na cele zabudowy techniczno-produkcyjnej

6,9% powierzchni na cele zieleni i wód

9,9% powierzchni na cele komunikacji

Sytuacja w gminie Kaliska w zakresie pokrycia obszaru gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego jest dużo gorsza niż średnia w województwie pomorskim, czy w kraju. Plany powyższe nie zapewniają terenów dla rozwoju nowych funkcji, w tym zwłaszcza dla mieszkalnictwa, turystyki, rekreacji oraz dla działalności gospodarczej. Warto dodać iż w dotychczasowym Studium z 2010 r. wskazano aż 324ha terenów do sporządzenia planów miejscowych (tj. takich dla których wskazano funkcję nierolniczą, nieleśną, wymagających zmiany przeznaczenia). Wyraźne zalecenia dotyczące sporządzania planów miejscowych zawarte są także w dotychczas obowiązującej Strategii rozwoju gminy.

Obowiązujące plany obejmują niewielkie fragmenty gminy i były sporządzane dla realizacji konkretnych inwestycji, niektóre z obszarów planistycznych są już praktycznie zabudowane. Brak jest zatem przygotowanej pod względem prawnym oferty lokalizacyjnej dla różnych funkcji. ~~Wyjątkiem jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Kaliska i Dąbrowa, który sporządzony częściowo na terenach komunalnych, stanowi ofertę gminy w zakresie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Aby teren ten stał się w pełni ofertą inwestycyjną musi zostać uzbrojony (proces wyposażania w infrastrukturę trwa), jednakże z powodów społecznych Rada Gminy zamierza ten plan uchylić³.~~

Po uchwaleniu Studium gminy w 2010 r nie zmienił się w istotny sposób stan pokrycia planami miejscowymi. Nadal część z obszarów wyznaczanych jako rozwojowe i predysponowane do takich opracowań w dotychczasowych dokumentach (Studium z 1999 r, studium z 2010 r. , **aktualizacja Studium z 2014r ze zmianą z 2016r**) nie została objęta planami miejscowymi.

Przystąpiono do sporządzania planów miejscowych:

- ~~1) mpzp dla obszaru w miejscowości Płociczno, obręb Cieciorka – wg uchwały Nr IX/50/2011 z dn. 29.06.2011r.~~
- ~~2) zmiana mpzp obejmujący fragment wsi Kaliska i Dąbrowa polegająca na uchyleniu mpzp – wg uchwały Nr XXIII/188/12 z dn. 23.10.2012r.~~
- ~~3) mpzp dla dz. 476/10, 232/7, 746 w m. Kaliska wg uchwały Nr XXV/208/2012 z dn. 27.12.2012r. (dla zabudowy mieszkaniowej)~~

Wyżej wymienione plany sporządzono (stan na sierpień 2015 r.)

Po dacie przyjęcia ostatniej zmiany Studium (27.04.2016r) uchwalono następujące miejscowe plany:

- 1/ Mpszp dla fragmentu wsi Czarne – U chwała Nr XXIV/187/2016 rady Gminy Kaliska z dnia 31 sierpnia 2016r**
- 2/ Mpszp dla fragmentu wsi Bartel - Uchwała Nr XXIV/186/2016 Rady Gminy Kaliska z dn. 31 sierpnia 2016r**
- 3/ Mpszp dla fragmentu wsi Łązek – Uchwała Nr XXVII/216/2016 Rady Gminy Kaliska z dnia 24 listopada 2016 r.**

---

³ plan uchylono Uchwałą Nr XLV/364/2014 Rady Gminy Kaliska z dnia 4 listopada 2014r (publikacja Dz. Urz. Woj. Pom. z 2014r. poz. 4381)

Praktycznie głównym narzędziem stosowanym w obszarze gminy Kaliska stały się decyzje wzist. Średniorocznie wydaje się ok. 30-60 sztuk decyzji, z czego najwięcej dotyczy budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego oraz zabudowy rekreacyjnej. Sporadycznie występują decyzje dla innych rodzajów inwestycji. Często inwestycje te to przebudowy, rozbudowy, w tym np. dotyczące dobudów garaży, zmiany konstrukcji dachu itp. Inwestycje celu publicznego najczęściej dotyczą odcinków sieci elektroenergetycznych czy innych obiektów i sieci infrastruktury technicznej. Decyzje odmowne stanowią niewielki odsetek wszystkich wydawanych decyzji.

Wg danych statystycznych (druk PP-1 stan na dzień 31.12.2011r) wydano na podstawie ustawy z 2003r. **24** decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz **104** decyzji o warunkach zabudowy, z czego **75** dla zab. mieszkaniowej, 29 dla innej zabudowy, a łączna powierzchnia terenów dla których wydano Dec celu publicznego to 3,0 ha, decyzje o warunkach zabudowy -**12,50 ha**. W samym roku 2011 wydano 44 decyzje wz, 15 dla inwestycji celu publicznego.

Wg danych statystycznych za rok 2016 w gminie w roku 2016 wydano: 21 sztuk decyzji o ustaleniu inwestycji celu publicznego, 51 szt decyzji o warunkach zabudowy, z czego 2 dot. zabudowy wielorodzinnej, 35 dot. zabudowy jednorodzinnej, 4 dot. zab. usługowej, 10- innych rodzajów inwestycji , wydano jedynie 6 szt decyzji odmownych; a łączna pow. terenów dla których wydano decyzje to 6,1ha dla dec celu publicznego i 7,5ha dla dec o warunkach zabudowy.

Wśród miejscowości dla których wydawanych jest najwięcej decyzji są:
Kaliska, Płociczno, Iwiczno, Dunajki, Młyńsk, Czarne, Frank, Trzechowo, Cieciorka Łązek, Piece, Kazub, Młyńsk.

Większość decyzji zostało już zrealizowanych lub są w trakcie realizacji. Gmina zgodnie z przepisami prowadzi rejestr wydawanych decyzji w postaci tabelarycznej, nie prowadzi rejestru graficznego.

Użytkowanie terenu

Wg ewidencji gruntów użytkowanie terenu w podstawowych kategoriach przedstawia poniższa tabela: stan na 30.07.2013 r. (dane wg Starostwa Powiatowego w Starogardzie Gdańskim).

użytki rolne, w tym:		lasy i zadrzewienia	tereny zurbanizowane, w tym:				wody	tereny inne, w tym:	
całość	grunty orne		całość	zabudowane	niezabudowane	komunikacyjne		całość	nieużytki
2141,91	1463,64	8043,70	482,80	179,80	29,65	237,34	250,66	133,06	124,41
RAZEM: 11.054,24 ha									
19,4%		72,8%				4,4%	2,2%	1,2%	

Zasadniczą część powierzchni ziemi zajmują tereny niezabudowane i niezainwestowane (użytki rolne, lasy i wody), w tym lasy ponad 72%. Wśród terenów zurbanizowanych (jedynie 4,4% ogólnej powierzchni) największą część zajmują tereny komunikacyjne- drogi i koleje (273,34 ha), a grunty niezabudowane stanowią zaledwie 29,65 ha.

Obecne zagospodarowanie terenu

Rozmieszczenie ludności

W 8 sołectwach gminy Kaliska w końcu roku 2007 wg Urzędu Gminy zameldowanych na pobyt stały było 5156 mieszkańców, w roku 2012 (stan na 31.12.2012 wg danych Urzędu Gminy) – **5273** mieszkańców.

Rozmieszczenie mieszkańców wyglądało następująco:

Sołectwo	Liczba mieszkańców w 2007	Liczba mieszkańców w 2012
Bartel Wielki	140	144
Cieciorka	423	457
Czarne	101	102
Dąbrowa	852	910
Iwiczno	304	298
Kaliska	2262	2258
Piece	946	963
Studzienice	128	141
Ogółem	5156	5273

Liczba ludności jak widać z powyższego zestawienia utrzymuje się na niemal stałym poziomie. Mieszkańcy zameldowani na terenie trzech największych sołectw Kaliska, Piece, Dąbrowa stanowią 79 % całej ludności gminy.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) na terenie gminy wiejskiej Kaliska w końcu 2011 r. zamieszkiwało 5272 osób, co stanowiło:

- 0,23% ludności województwa,
- 4,16% ludności powiatu starogardzkiego.

Tabl.1 Gęstość zaludnienia w gminie Kaliska na tle woj. pomorskiego

Wyszczególnienie	Gęstość zaludnienia (osób na km ²) stan na 31.12.2011 r.
Województwo pomorskie	125
Gminy wiejskie województwa pomorskiego	48
Powiat starogardzki	94
Gmina Kaliska	48
Gmina Karsin	37
Gmina Smętowo Graniczne	62

Gęstość zaludnienia gminy jest identyczna jak w gminach wiejskich województwa pomorskiego a wyższa od w porównywalnej gminy Karsin.

*Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański*

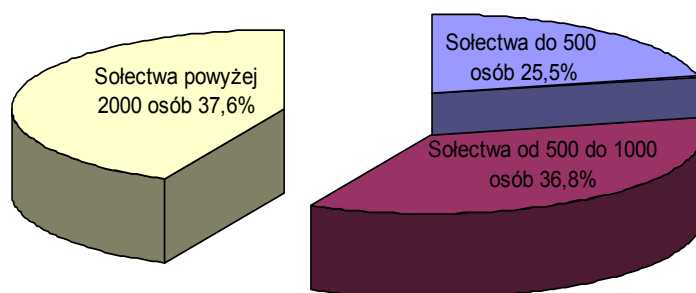
Według Urzędu Gminy Kaliska na terenie gminy w dniu 31.12.2012 r. zameldowanych na pobyt stały było **5273** mieszkańców a na pobyt czasowy dodatkowo 148. Z 8 sołectw 5 to sołectwa małe do 500 osób. Ludność zamieszkująca w nich stanowi 1/4 stanu gminy.

W 2 średniej wielkości sołectwach; w Piecach i Dąbrowie zamieszkuje jej łącznie blisko 37%. Podobny procent stanowi ludność w Kaliskach największym sołectwie w gminie. Wszystkich miejscowości jest w gminie 31.

*Tabl. 1. Ludność gminy Kaliska – mieszkańcy stali w miejscowościach (stan 31.12.2012 r.)
wg Urzędu Gminy*

Lp	Sołectwo	Miejscowości w sołectwie	Liczba mieszkańców w miejscowości	Liczba mieszkańców w sołectwie
1.	Bartel Wielki	Bartel Wielki	144	148
		Bartel Mały	4	
2.	Cieciorka	Cieciorka	299	457
		Dunajki	31	
		Kazub	22	
		Lipski Młyn	17	
		Płociczno	41	
		Stara Lipa	12	
		Okoninki	31	
		Okoniny	4	
3.	Czarne	Czarne	96	102
		Czubek	6	
4.	Dąbrowa	Dąbrowa	198	910
		Frank	650	
		Strych	62	
5.	Iwiczno	Czechowo	3	298
		Iwiczno	252	
		Łązek	33	
		Młyńsk	10	
6.	Kaliska	Kaliska	2258	2258
7.	Piece	Biedaczek	10	963
		Kamienna Karczma	39	
		Piece	910	
		Trzechowo	4	
8.	Studzienice	Cegielnia	10	141
		Leśna Huta	19	
		Smolnik	6	
		Studzienice	106	

Struktura sieci osadniczej w gminie Kaliska
w zależności od liczby ludności

Narodowy Spis Powszechny 2002 (brak danych ze spisu NSP 2011) wykazał, że na terenie gminy Kaliska było 1529 gospodarstw domowych; 1259 to gospodarstwa rodzinne z czego 77,6% z nich stanowiły gospodarstwa jednorodzinne.

Gospodarstwa domowe według liczby osób		
liczba osób	ilość gospodarstw	% gospodarstw
1	244	16,0
2	319	20,9
3	314	20,5
4	328	21,5
5 i więcej	324	21,2
razem	1529	100

Przeciętna liczba osób w gospodarstwie w gminie wynosiła 3,3.

Rolnictwo

Na terenie gminy Kaliska rolnictwem zajmują się jedynie gospodarstwa indywidualne, które w 2004 r. miały w posiadaniu 31 % gruntów, a największe arealy użytków rolnych znajdują się na terenie wsi Iwiczno. Większość powierzchni gruntów ornych zajęta jest pod uprawy zbóż co stanowi 39 % tych gruntów (na terenie województwa 64 %). Pozostałe uprawy to ziemniaki (36 %), warzywa (4 %) i pastewne (12%). Odłogi i ugory stanowią ok. 17 % powierzchni gruntów ornych. Spada pogłowie zwierząt gospodarskich. W 2002 r. 26 % rolników posiadało bydło, 23,7 % trzodę chlewną, a obsada zwierząt gospodarskich wyniosła 43 szt. dużych na 100 ha użytków rolnych.

Produkcja rolna stanowi główny dochód mieszkańców.

Średnia wielkość gospodarstwa rolnego w gminie – 5,03ha.

Leśnictwo

Lasy w gminie Kaliska stanowią 70% powierzchni - powierzchnia całkowita lasów i gruntów leśnych wynosi 7.950 ha z tego gospodarka indywidualna posiada 1306 ha. Powierzchnia ta będzie wzrastać wraz z wzrostem zalesiania gruntów słabych nie nadających się do produkcji rolnej. Funkcja gospodarcza lasu stanowi jedną z najważniejszych dziedzin gospodarki gminy, pod względem turystycznym, gospodarczym i klimatycznym. Na terenie gminy działają dwa Nadleśnictwa: Kaliska i Lubichowo. Tereny leśne są w znacznej części objęte obszarem chronionego krajobrazu.

Lasy należą do Nadleśnictwa Kaliska a tylko część do Nadleśnictwa Lubichowo. Część gminy położona w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich.

Miejsca pracy

Liczbę miejsc pracy w gminie Kaliska szacuje się na ok. 1,1 tys. osób, z tego około ok. 400 to pracujący w podmiotach gospodarczych o zatrudnieniu powyżej 9 osób (stan na 31.12.2006). Pozostałe miejsca pracy są w podmiotach małych o zatrudnieniu do 9 osób i w rolnictwie. Szacuje się, że w małych podmiotach gospodarczych, a więc podmiotach nie podlegającej statystyce zatrudnionych jest ok. 600 osób, a w rolnictwie około 110 osób.

Tabl. Pracujący w gospodarce narodowej (w podmiotach o zatrudnieniu powyżej 9 osób). Stan w dniu 31.12. 2006 r.

Wyszczególnienie	Liczba	%
Ogółem	386	
Rolnictwo leśnictwo i rybołówstwo	37	9,6
Przetwórstwo przemysłowe	104	26,9
Handel i naprawy	3	0,8
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	32	8,3
Pośrednictwo finansowe	13	3,4
Obsługa nieruchomości itp.	4	1,0
Administracja publiczna, ubezpieczenia	42	10,9
Edukacja	88	22,8
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	1	0,3
Pozostała działalność usługowa	62	16,1

Na 1000 mieszkańców gminy przypada 75 miejsc pracy w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób. Taka liczba miejsc pracy nie daje szans pełnego zatrudnienia mieszkańców na miejscu, dlatego też znaczna ilość osób musi wyjeżdżać do pracy poza gminę.

*Tabl. Osoby fizyczne prowadzące w gminie działalność na 1000 mieszkańców
Stan w dniu 31.12. 2006 r.*

	gmina Kaliska	gmina Smętowo Gr.	gmina Skórcz	gmina Morzeszczyn
Ogółem	59,5	34,9	32,4	38,0
Przetwórstwo	8,2	5,9	5,7	11,3

*Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański*

przemysłowe				
Budownictwo	9,5	7,1	5,5	6,3
Handel, naprawy	20,0	11,3	10,6	10,5
Hotele i restauracje	1,6	1,1	1,1	0,3
Transport, gospodarka magazynowa, łącznie	4,9	2,1	2,0	1,6
Pośrednictwo finansowe	1,2	1,5	0,0	1,0
Obsługa nieruchomości itp.	4,3	1,5	3,5	3,1

Z tabeli powyżej wynika, że mieszkańcy gminy Kaliska w porównaniu z innymi gminami należą do bardziej przedsiębiorczych. Ilość osób fizycznych prowadząca działalność gospodarczą przypadająca na 1000 mieszkańców jest tu znacząco wyższa niż w porównywalnych gminach.

Główne miejsca pracy w gminie to praca w rolnictwie, przetwórstwie przemysłowym, handlu i edukacji.

Na koniec 2006 r. na terenie gminy Kaliska zarejestrowanych było 360 podmiotów gospodarki narodowej w tym 347 w sektorze prywatnym.

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminie zarejestrowanych w rejestrze Regon wg sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD):

Dział gospodarki narodowej	Ilość podmiotów
Rolnictwo łowiectwo i leśnictwo	42
Przetwórstwo przemysłowe	47
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię i gaz	1
Budownictwo	50
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa	108
Hotele i restauracje	8
Transport, gospodarka magazynowa i łącznie	26
Pośrednictwo finansowe	6
Obsługa nieruchomości, usługi związane z prowadzeniem działalności	29
Administracja publiczna, obrona narodowa obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	3
Edukacja	8
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	7
Pozostała działalność usługowa komunalna społeczna i indywidualna	25

Zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy zarejestrowanych jest 306. Struktura ich wg sekcji przedstawia się następująco:

Dział gospodarki narodowej	Liczba	%
Razem	306	
Przetwórstwo przemysłowe	42	13,7
Budownictwo	49	16,0
Handel i naprawy	103	33,7
Hotele i restauracje	8	2,6
Transport gospodarka magazynowa i łącznie	25	8,2
Pośrednictwo finansowe	6	2,0

Obsługa nieruchomości i firm	22	7,2
------------------------------	----	-----

Najważniejsze zakłady produkcyjne na terenie gminy to:

- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „KASZUB” Wejherowo
Zakład w Kaliskach, ul. Dworcowa 1,
- Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”, ul. Długa 22, Kaliska
- Firma Produkcyjno – Handlowo - Usługowa „STOL-KAL” ul. Długa 3, Kaliska
- Zakład Kamieniarski ul. Długa 5, Kaliska
- Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe, Stacja Kontroli Pojazdów ul. Długa Kaliska
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „ADAM-POL” ul. Kociewska 46, Frank,
- Zakład Remontowo – Budowlany ul. Długa 5a, Kaliska
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe „OLA” Sp. z o.o. ul. Długa 3, Kaliska
- Zakład Produkcyjny „TRO-KAL-BUD” s. c. ul. Długa 3, Kaliska
- Usługi Transportu Leśnego ul. Długa 66 Kaliska
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo - Usługowe „LASTRANS” ul. Długa 66, Kaliska
- Zakład Produkcyjno-Handlowy „GALANT” Dąbrowa, Kaliska

Usługi dla ludności (dane na rok 2006)

Handel

Na terenie gminy istnieje około 30 sklepów. Znaczna część z nich zlokalizowana jest na terenie wsi Kaliska. Większość z nich to typowe dla terenów wiejskich sklepy spożywczo-przemysłowe.

Usługi bankowe na terenie gminy świadczy Bank Spółdzielczy w Skórczu filia Kaliska.

Oświata i wychowanie

Wychowanie przedszkolne

Na terenie gminy Kaliska działa jedno podporządkowane samorządowi publiczne przedszkole z 85 miejscami. Uczęszcza do niego 93 dzieci, w tym 49 dzieci to „O” Dodatkowo do oddziałów przedszkolnych przy szkole podstawowej w Piecach uczęszcza 30 dzieci. Łącznie więc na terenie gminy korzysta z zajęć przedszkolnych 123 dzieci w tym 67 to sześciolatki.

Wg Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2006 r. dzieci w wieku 3-5 lat było 176,

Stopień uczestnictwa w opiece przedszkolnej dzieci z grupy wiekowej 3-5 wynosi 32%. Jest to wskaźnik zdecydowanie nie satysfakcjonujący jednak dużo lepszy niż w innych gminach.

Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne

Na terenie gminy w roku szkolnym 2007/2008 działają ogółem 2 szkoły podstawowe. Podlegają są one samorządowi gminnemu. Łącznie dysponują 21 pomieszczeniami szkolnymi. W 22 oddziałach uczy się 429 dzieci. Średnio na jeden oddział przypada 19,5 uczniów.

Natomiast w gimnazjum uczy się 267 uczniów w 10 oddziałach. Tutaj średnio na jeden na oddział przypada 26,7 uczniów.

Szkoła	Adres	Liczba uczniów	L. etatów nauczycieli
Zespół Szkół Publicznych	Kaliska	Szkoła podstawowa – 336 Gimnazjum - 267	41,56
Zespół Oświatowo-Wychowawczy	Piece	Szkoła podstawowa – 75 Zerówka – 18 Przedszkole - 12	11

Na terenie gminy nie ma szkolnictwa o innym profilu.

Ochrona zdrowia

Zakłady Opieki Zdrowotnej

Na terenie gminy znajduje się jeden świadczący podstawową opiekę lekarską Ośrodek Zdrowia. Jest to ZOZ „Medpharma” SA Kaliska

Apteki

Na terenie gminy działała 1 apteka. Liczba mieszkańców przypadająca na aptekę to 5150. W powiecie starogardzkim wynosi ona 3700 i jest zbliżona do średniej dla całego województwa (3780) Na terenie porównywanych gmin Skórcz i Morzeszczyn nie ma aptek a w gminie Skórcz jest także jedna i przypada na nią również 5150 mieszkańców. Lepszy wskaźnik ma gmina Smętowo Graniczne, gdzie wynosi on 2650.

Żłobki - Na terenie gminy nie ma żłobka.

Ośrodki pomocy społecznej

Na terenie gminy funkcjonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Zajmuje się on głównie rozdziałem zasiłków: (renty socjalne, zasiłki stałe, zasiłki wyrównawcze, zasiłki celowe) realizując dwie ustawy w ramach zabezpieczenia społecznego:

- Ustawa o pomocy społecznej
- Ustawa o świadczeniach społecznych

Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną w 2006 roku na terenie gminy oraz udzielone świadczenia pomocy społecznej – pieniężne, w naturze i usługach przedstawiają się następująco:

Formy pomocy	Liczba rodzin objętych pomocą	Liczba osób w rodzinach objętych pomocą
Zasiłki stałe	19	46
Zasiłki okresowe	116	518
Zasiłki celowe	200	843
Dożywianie	164	772
Usługi opiekuńcze	9	16
Dodatki mieszkaniowe	65	-
Świadczenia rodzinne	739	-

Kultura i sport

Obiekt kulturalne

Na terenie gminy głównymi instytucjami krzewiącymi życie kulturalne są Gminny Ośrodek Kultury w Kaliskach oraz usytuowana w nim Gminna Biblioteka Publiczna.

Działalność Ośrodka jest bardzo urozmaicona. Działają tu sekcja judo, sekcja karate, siłownia, koło taneczne dla dzieci i młodzieży, świetlica terapeutyczna. Organizowane są różnego rodzaju imprezy cykliczne, takie jak wernisaże, czy turnieje sołectw.

Biblioteki

Na terenie gminy funkcjonuje dobrze wyposażona Gminna Biblioteka Publiczna.

Zapewnia obsługę biblioteczną mieszkańców. Służy rozwijaniu i zaspakajaniu potrzeb czytelniczych i informacyjnych, upowszechnianiu wiedzy i nauki, rozwojowi kultury. Jest to placówka w miarę nowoczesna. Skupia się w niej znacząca działalność kulturalna gminy. Posiada sprzęt audiowizualny, 3 zestawy komputerowe podłączonych do internetu. Łączny księgozbiór biblioteki i filii wynosi 14 tys. woluminów.

Liczba czytelników systematycznie korzystających to ok. 600 osób. Na terenie biblioteki znajduje się czytelnia, w których dostępne są czasopisma.

Wskaźniki czytelnictwa: wyglądają tu następująco:

- liczba czytelników przypadająca na 1000 mieszkańców gminy - 120,
- liczba osób przypadająca na placówkę biblioteczną – 5100,
- księgozbiór bibliotek przypadający na 1000 osób – 2700.

Dodatkowo na w każdej ze szkół na terenie gminy istnieją biblioteki szkolne.

Obiekty sportowe i rekreacyjne

Życie sportowe gminy zdecydowanie skupia się wokół ośrodka sportowego przy szkole. Stanowi on miejsce wypoczynku i rozrywki mieszkańców gminy.

W skład kompleksu wchodzi:

- stadion,
- hala z zapleczem i widownią (w budowie),
- boisko do piłki ręcznej i koszykówki
- korty tenisowe,

Baza noclegowa

Na terenie praktycznie nie ma bazy o charakterze hotelowo noclegowym. Oferta turystyczna to kilka zakładowych ośrodków wypoczynkowych dysponującymi około 80 miejscami oraz kilka baz agroturystycznych najczęściej sezonowych na około 60 miejsc.

Obiekty sakralne

Na terenie gminy znajdują się następujące trzy obiekty sakralne w dwóch parafiach. Są to

- parafia pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Kaliskach
- filia parafii w Kaliskach pw. Świętego Józefa w Płocicznie

- parafia pw Najświętszego Serca Pana Jezusa w Piecach

Cmentarze

Gmina dysponuje dwoma cmentarzami, które zlokalizowane są:

- Cmentarz Komunalny w Kaliskach
- Cmentarz Parafialny w Piecach.

Zabudowa mieszkaniowa

Zabudowa mieszkaniowa jest skoncentrowana w prawie 80% w trzech największych miejscowościach: Kaliska, Piece i Dąbrowa. Są to wsie o charakterze rozproszonym, zabudowa mieszkaniowa o niskiej intensywności jednorodzinnej i zagrodowej. Dominuje tutaj forma zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej. Zabudowa wielorodzinna (blok mieszkalny) znajduje się tylko w Kaliskach. Noworealizowane obiekty to głównie zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna lub zabudowa mieszkaniowa realizowana w zespołach zabudowy letniskowej – wszystkie zespoły realizowane są indywidualnie.

Rekreacja

Funkcja rekreacyjna koncentruje się w północnej i południowej części gminy, głównie w sołectwach Cieciorka, Piece i Czarne. Na obszarze gminy zagospodarowanie rekreacyjne występuje głównie w postaci indywidualnej zabudowy letniskowej w rejonach jezior: Kazubskiego, Trzechowskiego i rzeki Wdy. W gminie znajdują się trzy ośrodki wypoczynkowe: „REN” w Iwicznie, Ośrodek Rozwoju i Integracji Sołectwa w Bartlu Wielkim oraz Baza ZHP w Leśnej Hucie. Dodatkowo miejsca noclegowe realizowane są w 13-tu kwaterach agroturystycznych i pokojach gościnnych w miejscowościach Płociczno, Studzienice, Młyńsk, Okoninki, Czarne, Kaliska, Iwiczno, Dunajki, Piece, Kazub.

Z form aktywnego wypoczynku w gminie Kaliska mogą być realizowane: wędkarstwo, kajakarstwo, przejażdżki bryczką lub konno, gry zespołowe – siatkówka, piłka nożna, piłka ręczna, koszykówka oraz tenis ziemny, turystykę piesza i rowerową.

Informacja o przebiegu szlaków turystyki pieszej i rowerowej znajduje się w dziale dot. komunikacji – rozdział 3.13.

Informacja na temat transportu znajduje się w rozdziale 3.13.

Uzbrojenie terenu

Zaopatrzenie w wodę

Zaopatrzenie w wodę gminy Kaliska odbywa się przede wszystkim z istniejących wodociągów wiejskich:

Wodociąg wiejski w Kaliskach

z którego zaopatrywane są w wodę (oprócz wsi Kaliska) następujące miejscowości: Frank, Dąbrowa, Strych i Iwiczno.

Ujęcie składa się z 2 studni głębinowych i stacji uzdatniania

- studnia Nr 2 wykonana w 1975 (rekonstrukcje w 2000r.) o głębokości 57m i wydajności eksploatacyjnej $Q_e=42,0\text{m}^3/\text{h}$.
- studnia Nr3 wykonana w 1975 (rekonstrukcje w 2004r.) o głębokości 61,0m i wydajności eksploatacyjnej $Q_e=60,0\text{m}^3/\text{h}$.

- stacja uzdatniania wody jest wyposażona w 4 filtry pionowe i zestaw hydroforowy. Zrzut wód popłucznych z SUW odbywa się poprzez odstojnik do rowu melioracyjnego znajdującego się na gminnej działce nr 468/2.

Ujęcie posiada zatwierdzone zasoby w kat. "B" w wysokości $Q_e=113,6\text{m}^3/\text{h}$ – (przy eksploatacji jednoczesnej obu studni). Decyzje Wojewody Gdańskiego nr GT-IV-423/6747/75 z dnia 18 marca 1977r.

Pozwolenie wodnoprawne na pobór wód podziemnych z otworów czwartorzędowych z ujęcie w Kaliskach zlokalizowanego na działkach nr 465/2,466,467,469,470,471,472/1 dla potrzeb wodociągu wiejskiego określa pobór wody w wysokości:

$$Q \text{ śr } d=1073\text{m}^3/\text{d}$$

$$Q \text{ d max } =1368,7\text{m}^3/\text{d}$$

$$Q \text{ max godz } =99,3\text{m}^3/\text{h}$$

Pozwolenie wodnoprawne zostało wydane przez Starostwo Powiatowe w Stargardzie Gd. Decyzja nr Os.6223-2/6/W/05 z dnia 10 czerwca 2005r.

Ujęcie posiada strefę ochrony bezpośredniej dla studni Nr 2 i 3 ustanowioną Decyzją Wojewody Gdańskiego z dnia 28 grudnia 1995r.

Sieć wodociągowa wychodząca z ujęcia wody ma średnicę $\phi 200$, następnie w ulicy Długiej $\phi 150$ i dalej poprzez Frank, Iwiczno w kierunku m. Piece $\phi 150$ i kończy się ~400 m od końcówki wodociągu w Piecach. Sieć wodociągowa w pozostałych ulicach m. Kaliska oraz w miejscowościach zasilanych z tego wodociągu wykonana jest z rur $\phi 90$ i 110 PCBV jedynie w m. Strych istnieje jeszcze sieć wodociągowa $\phi 80$ a-c.

Wodociąg wiejski w Cieciorce

z którego oprócz wsi Cieciorka zaopatrywane są w wodę następujące miejscowości Płociczno, Okoninki i Dunajki.

Ujęcie wody składa się z 2 studni głębinowych oraz budynku hydroforni

- studnia Nr 1 wykonana w 1974r. o głębokości 52m i wydajności eksploatacyjnej $Q_e=24,55\text{m}^3/\text{h}$
- studnia 2c wykonana w 1987r. o głębokości 60m i $Q_e=39,52\text{m}^3/\text{h}$
- stacja wodociągowa wyposażona w 2 hydrofory o poj.2500l każdy

Ujęcie posiada zatwierdzone zasoby w kat."B" w wysokości jak podano wyżej. Decyzja wydana przez Urząd Wojewódzki w Gdańsku Nr GP IV 423/6310/74 z dnia 14 września 1974r. – dla studni Nr 1 oraz Nr O-IV-8532/3 108/88 z dnia 1 kwietnia 1988r. – dla studni Nr 2c.

Pozwolenie wodnoprawne wydane przez Starostwo Powiatowe w Stargardzie Gdańskim (Decyzja NR Os 6223-11/3/W/05 z dnia 29.12.2005r. określa pobór wody z utworów czwartorzędowych w m. Cieciorka w wysokości:

$$Q \text{ śr } d=70\text{m}^3/\text{d}$$

$$Q \text{ max dob } =120\text{m}^3/\text{d}$$

$$Q \text{ max godz } =14,0\text{m}^3/\text{h}$$

Studnie eksploatowane są przemiennie. Sieć wodociągowa zbudowana jest z rur 90 i 110 PCV. Budynek stacji wodociągowej jest po remoncie, brak urządzeń do uzdatniania wody, zawartość żelaza i manganu w wodzie osiąga wartości graniczne.

Wodociąg wiejski w Piecach

Ujęcie składa się z 2 studni głębinowych i hydroforni. Wodociąg zaopatruje w wodę wyłącznie m. Piece.

- studnia Nr 1 wykonana w 1970 o głębokości 54,0m i wydajności eksploatacyjnej $Q_e=27,0\text{m}^3/\text{h}$.
- studnia Nr 2 wykonana w 1975 o głębokości 55,0m i wydajności eksploatacyjnej $Q_e=22,71\text{m}^3/\text{h}$.
- stacja wodociągowa zlokalizowana w budynku wolnostojącym jest wyposażona w 2 hydrofony o poj.2500l każdy.

Ujęcie w Piecach eksploatowane jest na podstawie zatwierdzonych zasobów eksploatacyjnych w 1970r. przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku decyzją Nr G-E/4131/70 z dnia 8.04.1970r. w wysokości $Q=27,0\text{m}^3/\text{h}$ przy depresji $S=10,1\text{m}$.

Pozwolenie wodnoprawne wydane przez Starostwo Powiatowe w Starogardzie Gd. Decyzją Nr Os.6223-11/3/W/05 z dnia 29.12.2005r. określa pobór wody z ujęcia w Piecach w wysokości:

Q śr dob= $80\text{m}^3/\text{d}$

Q max dob = $150\text{m}^3/\text{d}$

Q max godz = $14,0\text{m}^3/\text{h}$

Stan techniczny stacji jest zły, planuje się wyłączenie ujęcia z eksploatacji a włączenie w układ wodociągu w Kaliskach.

Sieć wodociągowa w m. Piece wykonana jest w całości z rur a-c. W najbliższym czasie, przy okazji budowy kanalizacji sanitarnej w Piecach zostanie wymieniona na inny materiał.

Wodociąg wiejski w Studzienicach

Zasięgiem swym obejmuje wyłączenie wieś Studzienice. Ujęcie wody składać się z 1 studni głębinowej i stacji uzdatniania. Teren ujęcia jest własnością gminy Kaliska i zajmuje działki 107/3 i 107/5.

- studnia Nr 1 wykonana w 1994r. o głębokości 46,0m , wydajności eksploatacyjna $Q_e=15,0\text{m}^3/\text{h}$.
- stacje uzdatniania wyposażona jest w zestaw 4 odżelaziaczy i zbiornik hydroforowy $V=1000\text{l}$

Ujęcie posiada zatwierdzone zasoby eksploatacyjne wód podziemnych z utworów czwartorzędowych w wysokości $Q=15,0\text{m}^3/\text{h}$ przy depresji $\&=1,8\text{m}$ (Decyzje Wojewody Gdańskiego z dnia 2.08.1994r. Nr Oś-IV-8535/11108/94.

Decyzją Starosty Starogardzkiego udzielono gminie Kaliska pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód z ujęcia w Studzienicach w ilości:

Q śr dob= $31,0\text{m}^3/\text{d}$

Q max dob = $41\text{m}^3/\text{d}$

Q max godz = $3,5\text{m}^3/\text{h}$

Decyzja Nr Os.6223-2/3/W/2003 z dnia 30.04.2003r.

Sieć wodociągowa $\phi 90$ PCV rozprowadzona jest wzdłuż dróg, przy których zlokalizowana jest istniejąca zabudowa.

Docelowo planuje się likwidację ujęcia w Studzienicach i zaopatrzenie w wodę z ujęcia w m. Kaliska. Projektowany wodociąg Kaliska - Bartel Wielki – Studzienice.

Odprowadzenie ścieków sanitarnych

W chwili obecnej system kanalizacji sanitarnej istnieje tylko w m. Kaliska. W pozostałych miejscowościach w gminie ścieki gromadzone są w zbiornikach i okresowo wywożone na oczyszczalnię ścieków w Kaliskach.

System k.s. w Kaliskach pracuje jako grawitacyjno pompowy. Obecnie funkcjonują 3 przepompownie ścieków. Sieć kanalizacyjna istnieje w obrębie całej zwartej zabudowy wsi.

Sieć kanalizacyjna grawitacyjna ma długość 14,06km, sanitarna tłoczna 1,10km, obsługuje 2200 mieszkańców⁴. Do końca 2013r. planuje się budowę sieci kanalizacyjnej w miejscowości Piece (910 mieszkańców) i Frank (650 mieszkańców) wraz z przebudową gminnej oczyszczalni ścieków w Kaliskach. Rozbudowa obejmuje 14,47km sieci kanalizacyjnej (w tym 10,80km grawitacyjnej i 3,67km tłocznej, będzie z niej korzystać łącznie 1365 osób.

Wszystkie ścieki odprowadzane są na mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków zlokalizowaną w południowej części wsi (za tartakiem). Oczyszczalnia została zbudowana w latach 1990-96, zmodernizowana w latach 2001/2002.

Oczyszczalnia pracuje w technologii reaktora Biogradex. Po oczyszczeniu ścieki przepompowywane są do kanału Czarnowodzkiego odległego ~5,5km od oczyszczalni kolektorem tłocznym $\phi 160$ PCV.

Oczyszczalnia posiada pozwolenie wodnoprawne na odprowadzenie oczyszczonych ścieków do kanału Czarnowodzkiego w ilości:

$$Q \text{ śr dob} = 540 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q \text{ max dob} = 600 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q \text{ max godz} = 45,0 \text{ m}^3/\text{h}$$

Decyzję pozwolenia wodnoprawnego Nr Os.6223-2/6/W/05 z dnia 10.06.2005r. wydało Starostwo Powiatowe w Starogardzie Gd. Termin ważności pozwolenia do 30.06.2015r. Nominalna (projektowana wydajność oczyszczalni [RLM] 4000. Przepustowość oczyszczalni średniodobowa m^3/d -350; maksymalna dobowo m^3/d -500. Ścieki dopływające siecią kanalizacyjną do oczyszczalni m^3/d -190,2, ścieki dowożone m^3/d -21,20.

Oczyszczalnia oczyszcza średnio ok. 210 m^3 ścieków na dobę, w tym ok. 10% to ścieki dowożone.

Projekt planu aglomeracji Kaliska obejmuje także przebudowę (planowane zakończenie inwestycji do końca 2013r) oczyszczalni ścieków. Nowoprojektowane elementy składowe oczyszczalni ścieków dotyczące gospodarki osadami to: modernizacja budynku technicznego (stacja odwadniania osadu- nowy obiekt wolnostojący o wydajności 4-6 m^3/h , pracująca 5 h/dzień; zespół przygotowania i dawkowania polielektrolitu, stacja dmuchaw-wymiana urządzeń i dostawa dmuchaw); agregat prądotwórczy.

W gminie Kaliska znajduje się ponadto oczyszczalnia ścieków przemysłowych i częściowo bytowych z obszaru gminy i miasta Czarna Woda. Ścieki przemysłowe z Zakładów Płyt Piłśniowych w Czarnej Wodzie (poprzez zakładowy układ kanalizacyjny) i ok. 40 % (tj. ok.120 $\text{m}^3/\text{dobę}$ ⁵) ścieków sanitarnych z miejscowości Czarna Woda dostarczane są na teren rolniczej oczyszczalni ścieków rurociągiem tłocznym o długości ok. 6 km.

Oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest na terenie gminy Kaliska, w obrębie kompleksu łąk i składa się z dwóch zbiorników retencyjnych położonych przy

---

⁴ Na podstawie projektu planu aglomeracji Kaliska PLP060 – czerwiec 2013r.

⁵ Wg informacji publikowanych na stronie internetowej gminy Czarna Woda i zawartych w opracowaniach strategicznych gminy Czarna Woda.

kompleksie pól filtracyjnych. Pola te, w liczbie 47, zajmują łącznie powierzchnię 46,62 ha. Są to ogroblowane zbiorniki ziemne, w obrębie których pod kilkumetrową warstwą piasku zalegają utwory o małej przepuszczalności. Zgodnie z założeniami projektowymi warstwa ta miała powodować spływ przefiltrowanych przez piaski ścieków w kierunku Studzienickiej Strugi i Jeziora Smolnik. Studzienicka Struga ścieki poprzez Jezioro Wieckie odprowadzone miały być do Wdy (na terenie gminy Karsin).

Wg „Planu gospodarki odpadami na terenie powiatu starogardzkiego na lata 2003 – 2010, 2003” przepustowość projektowa tej oczyszczalni wynosi 8000 m³/d, a wydane pozwolenie wodno-prawne opiewa na 1785 m³/d. Natomiast łączna ilość dostarczanych ścieków bytowych i przemysłowych kształtuje się na poziomie 2100 m³/d.

W przeszłości (w latach 90-tych) w związku z zatkaniem złoża piaskowego, pola filtracyjne wykazywały minimalną lub całkowitą niesprawność i funkcjonowały praktycznie jako zbiorniki magazynowe ścieków, które trafiały na kompleksy łąkowe za pośrednictwem odprowadzalnika głównego lub Kanał Wdy. Prawdopodobny był także ich zrzut bezpośrednio do Studzienickiej Strugi.

Zaopatrzenie w energię elektryczną

Gmina leży w zasięgu działania Spółki Polskie Sieci Elektroenergetyczne, operatorem jest ~~Energa Operator Sp. z o.o.~~ Energa Operator SA Oddział w Gdańsku. Przez teren gminy przebiega linia elektroenergetyczna WN 110 kV relacji Starogard – Czarna Woda – Czersk, na słupach kratowych. W sąsiedztwie gminy w miejscowości Czarna Woda znajduje się Główny Punkt Zasilania – stacja transformatorowa ~~110/15kV~~ 110/15KV, z dwoma transformatorami o mocach ~~10MVA~~ 16MVA każdy, zasilająca sieć rozdzielczą. Stan techniczny linii 110 kV jest dobry.

Zaopatrzenie w energię elektryczną indywidualnych odbiorców jest poprzez linie niskiego napięcia 0,4 kV zasilane z lokalnych stacji transformatorowych 15/0,4 kV. Jest to przeważnie sieć napowietrzna, w m. Kaliska występuje także sieć kablowa SN. Stan techniczny sieci SN nie jest zadowalający, ~~sieć wymaga modernizacji. Brakuje znaczącej rezerwy mocy, ale trwa jej sukcesywna modernizacja – aktualnie trwa kompleksowa modernizacja dwóch ciągów 15 kV, Bytonia i Kazub, wraz z odczepami. Obecnie brakuje znaczącej rezerwy mocy, ale planowana jest budowa nowej stacji transformatorowej 110/15 kV GZP Zblewo. Realizacja inwestycji przewidziana jest na koniec roku 2018. Budowa GPZ Zblewo pozwoli na znaczne odciążenie istniejącej sieci 15 kV, skrócenie istniejących ciągów oraz stworzy niezbędne rezerwy mocy, głównie w gminach Kaliska i Zblewo.~~

Stan istniejący sieci elektroenergetycznej oraz lokalizację stacji transformatorowych pokazano na załączniku graficznym.

Zaopatrzenie w ciepło

W gminie Kaliska nie występują centralne systemy grzewcze, źródłami ciepła są lokalne kotłownie, najczęściej w budynkach publicznych oraz indywidualne źródła ciepła w zabudowie mieszkaniowej (przeważa zab. jednorodzinna). Indywidualne systemy grzewcze zasilane są przeważnie paliwami stałymi i paliwami płynnymi,

jedynie budynek urzędu oraz niektórych jednostek organizacyjnych ogrzewane są lokalną zmodernizowaną kotłownią na biomasę.

Zaopatrzenie w gaz

Gmina nie jest zgazyfikowana, a mieszkańcy korzystają z gazu butlowego. Wg informacji Pomorskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. na terenie gminy Kaliska nie przewiduje się gazyfikacji w postaci inwestycji związanej z budową sieci przesyłowej. Aktualnie trwają analizy dotyczące potencjalnych możliwości realizacji inwestycji w zakresie gazyfikacji obszaru gminy.

Gospodarka odpadami

Na terenie gminy znajduje się lokalne składowisko odpadów w miejscowości Strych. Składowisko zostało zamknięte w 2012r. (dec Starosty Starogardzkiego nr OS.6237.1.2.2012). Docelowo odpady komunalne z obszaru gminy mają być unieszkodliwiane w Zakładzie Utylizacji Odpadów Komunalnych „Stary Las” w Starogardzie Gdańskim.

3.2. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony

Stan ładu przestrzennego w gminie nie jest zadowalający – dotyczy to zwłaszcza terenów zabudowanych i zainwestowanych. Polityka przestrzenna w zakresie lokalizacji nowej zabudowy i zagospodarowania w ostatnich latach była prowadzona głównie na podstawie indywidualnych decyzji o warunkach zabudowy. To narzędzie bardzo ograniczone w zakresie możliwości kształtowania ładu przestrzennego, zwłaszcza w sposób całościowy odnoszący się np. do całej miejscowości. Pożądanym byłoby sporządzenie planów miejscowych dla znacznych obszarów poszczególnych wsi, szczególnie tych, które posiadają wyjątkowe wartości kulturowe, a z drugiej strony posiadają potencjał rozwojowy.

Gmina posiada wybitne walory środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu (porównaj kolejny rozdział 3.3.), które wymagają ochrony. Niektóre z nich postuluje się objąć ochroną prawną (propozycje ochrony walorów w kolejnych rozdziałach) na podstawie przepisów szczególnych, a inne stanowią lokalną wartość przestrzenną do ochrony w planie miejscowym i do wykorzystania w lokalnych programach rozwojowych gminy. W pierwszej kolejności ochroną należy objąć miejscowości o zachowanym, czytelnym układzie ruralistycznym i określić warunki ich rewaloryzacji, są to wsie: Kaliska, Piece, Iwiczno, Cieciorka, Płociczno, Studzienice. Kolejnym zagadnieniem jest opracowanie takich wskaźników zagospodarowania i użytkowania terenów, które zapewnią obecnym i przyszłym mieszkańcom wysoką jakość życia. Szczególnie dotyczy to nowopowstających zespołów zabudowy mieszkaniowej i letniskowej, w których należy przewidzieć tereny dla realizacji zieleni publicznej, ogólnodostępnych miejsc parkingowych oraz ustalić jednolite zasady kształtowania zabudowy. Opracowane zatem w części kierunków studium wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów muszą odpowiadać na indywidualne cechy i wymogi ochronne walorów środowiska w poszczególnych miejscowościach.

3.3. Stan środowiska, w tym stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkość i jakość zasobów wodnych oraz wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego

Opracowano na podstawie opracowania ekofizjograficznego z października 2007 r. oraz ze stycznia 2013 r.

Waloryzacja ekologiczna gminy

Walory ekologiczne określonego terenu lub obiektu uwarunkowane są charakterem jego przyrodniczej struktury i (lub) rolą w funkcjonowaniu środowiska przyrodniczego otoczenia, rozpatrywanego w różnych skalach przestrzennych.

Pod względem wartości przyrodniczej obszar gminy można podzielić na trzy strefy: północną (A), centralną (B), południową (C).

Strefa północna „A” obejmuje urozmaicony pod względem przyrodniczym ciąg rynnowy Jeziora Wygonin, przez okolice wsi Okoninki, Płociczno, i Kaszub oraz dalej w kierunku północno-zachodnim do granicy gminy. Strefę „A” wyróżniają:

- stosunkowo duże zróżnicowanie rzeźby terenu (deniwelacje rzędu 20m, wyraźne zbocza, lokalne zagłębienia wytopiskowe);
- znaczna liczba jezior (11 zbiorników o zróżnicowanych powierzchniach – największe to Jezioro Wygonin);
- występowanie terenów hydrogenicznych, w tym torfowiskowych w dnie rynny i w obrębie wytopisk;
- źródłkowy charakter wschodniej części rynny od okolic Jeziora Kazubskiego;
- mozaikowate użytkowanie ziemi z przewagą lasów na zboczach i na „wierzchowinie”;
- duże zróżnicowanie nisz ekologicznych;
- znaczne walory fizjonomiczne krajobrazu.

Strefa centralna „B” obejmuje pozostałą część gminy, przede wszystkim rozległe kompleksy leśne na zachód od wsi Kaliska i Piece. Strefa ta ma najmniejszą wartość przyrodniczą zwłaszcza w aspekcie walorów rekreacyjnych.

Strefę B charakteryzują:

- równinne ukształtowanie (typowy obszar sandrowy);
- ubóstwo wód powierzchniowych;
- bardzo duży udział obszarów bezodpływowych (obszary chłonne, infiltracyjne);
- dominacja lasów w użytkowaniu ziemi (bór świeży i suchy, miejscami bór mieszany świeży);
- monotonia fizjonomiczno krajobrazowa.

Strefa południowa „C” obejmuje dolinę Wdy oraz rejon Jeziora Trzechowskiego. Strefę C charakteryzują:

- znaczne urozmaicenie rzeźby terenu, zwłaszcza w rejonie doliny Wdy (kręty przebieg, zmienna szerokość, wcięcie ok. 20 m, ostańcowe formy erozyjne);
- specyfika stosunków wodnych (meandrująca rzeka, starorzecza, bezodpływowe i przepływowe jeziora, przewaga terenów hydrogeniczných w dnie doliny);
- zróżnicowanie szaty roślinnej w strefie doliny;
- mozaikowate użytkowanie ziemi w strefie „wierzchowiny” z przewagą lasów;
- duże zróżnicowanie nisz ekologicznych;
- kontrastowość warunków przyrodniczych doliny i jej otoczenia;
- duże walory fizjonomiczne krajobrazu.

Waloryzacja zasobowo-użytkowa

Potencjał transurbacyjny

Potencjał transurbacyjny środowiska przyrodniczego uwarunkowany jest przede wszystkim charakterem podłoża geologicznego, głębokością zalegania pierwszego poziomu wody gruntowej, ukształtowaniem terenu i stosunkami biotopoklimatycznymi - są to uwarunkowania fizjograficzne. Drugą podstawową grupę uwarunkowań tworzą właściwości ekologiczne terenu - rola poszczególnych ekosystemów w funkcjonowaniu środowiska na poziomie lokalnym lub regionalnym.

Ocenę potencjału transurbacyjnego gminy Kaliska wykonano dla otoczenia wszystkich wsi o zwartej zabudowie. Wyniki oceny przedstawiono na załącznikach kartograficznych do ekofizjografii gminy (progi ekofizjograficzne) i na syntezie uwarunkowań.

Progi te wskazują tereny, dla których nie występują istotne ograniczenia fizjograficzne lub ekologiczne, mogące utrudnić procesy inwestycyjne lub skomplikować funkcjonowanie przyszłych struktur osadniczych. Za progami znajdują się tereny, których zajmowanie na cele inwestycyjne, ze względu na uwarunkowania fizjograficzne (przede wszystkim spadki terenu, grunty nienośne, płytki 1. poziom wody gruntowej) i uwarunkowania ekologiczne (przede wszystkim występowanie ekosystemów leśnych i hydrogeniczných) jest nieuzasadnione. Przekraczanie progów jest nieuzasadnione w aspekcie przyrodniczym, technicznym i ekonomicznym. Progi takie występują wokół większości wsi.

Ograniczenia rozwoju przestrzennego wynikają także z uwarunkowań prawnych dot. ochrony gruntów rolnych i leśnych, a także z ustanowionych form ochrony przyrody.

Prawne ograniczenia wynikają z jakości pokrywy glebowej oraz występowania lasów. Ponieważ na terenie gminy przeważają gleby słabe i bardzo słabe, przyjęto że gleby nieco lepsze (5. i 4. kompleksu przydatności rolniczej gleb) powinny być chronione przed zmianą przeznaczenia na cele nierolnicze.

Przeprowadzona analiza wykazała, że w gminie Kaliska najbardziej dogodne warunki dla lokalizacji zainwestowania występują na wschód i południowy wschód od wsi Kaliska, w rejonie wsi Frank i Dąbrowa (praktycznie brak ograniczeń ekologicznych i prawnych) – są to potencjalne rejony koncentracji planowanego zainwestowania, a także na północny-zachód od wsi Piece.

Potencjał rekreacyjny

Gmina położona jest w zasięgu przestrzennych form ochrony przyrody, walory przyrodnicze i krajobrazowe są jednocześnie podstawą dla rozwoju funkcji rekreacyjnej, turystycznej. Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju funkcji rekreacyjnej interpretowane mogą być jako:

- istnienie walorów środowiska przyrodniczego stwarzających podstawę wykształcenia i rozwoju rekreacji; inaczej uwarunkowanie to można określić jako stopień atrakcyjności rekreacyjnej środowiska przyrodniczego;
- przydatność środowiska przyrodniczego dla rozwoju różnych form rekreacji;
- ograniczenia rekreacyjnego wykorzystania środowiska przyrodniczego wynikające z jego naturalnej chłonności rekreacyjnej i stopnia antropogenicznego przekształcenia;
- wymogi w zakresie zagospodarowania środowiska przyrodniczego w celu przystosowania go dla funkcji rekreacyjnej, w aspekcie dostępności i ochrony walorów przyrodniczych.

Ponadto pośrednie, przyrodnicze uwarunkowania rekreacji wynikają z istnienia przestrzennych form ochrony środowiska przyrodniczego oraz z pełnienia lub możliwości pełnienia przez środowisko równoległe z funkcją rekreacyjną innych, przyrodniczo uwarunkowanych funkcji społeczno-gospodarczych.

Potencjał rekreacyjny środowiska przyrodniczego stanowi pochodną jego atrakcyjności i przydatności rekreacyjnej. Z tych dwóch cech wiodące znaczenie ma przydatność rekreacyjna gdyż:

- poprzez określenie przydatności możliwa jest optymalizacja wykorzystania środowiska przyrodniczego, polegająca na zabezpieczeniu trwałości zasobów, które stanowią podstawę rozwoju rekreacji;
- atrakcyjność rekreacyjna ma bardzo subiektywny charakter i może być oceniona wyłącznie w kategoriach indywidualnych, osobniczych odczuć.

Gmina Kaliska w większości włączona została do Obszaru Chronionego Krajobrazu Bory Tucholskie - przestrzennej formy ochrony środowiska której głównym celem jest zachowanie walorów przyrodniczych dla rozwoju funkcji rekreacyjnej. Walory przyrodnicze gminy nie są jednak na tyle duże aby traktować funkcję rekreacyjną jako rozwojową. Warunkuje to przede wszystkim mała liczba jezior nadających się do wykorzystania rekreacyjnego. Z ok. 20 jezior w gminie większość to jeziora małe o powierzchni kilku ha i małej głębokości, często bezodpływowe. Wymienione cech i postępujący proces eutrofizacji, mała wymiana wody i niewielka tolerancja na oddziaływanie antropogeniczne ograniczają ich pełne wykorzystanie rekreacyjne.

Warunki dla rozwoju funkcji rekreacyjnej w oparciu o trwałe zainwestowanie rekreacyjne istnieją przede wszystkim w trzech rejonach gminy. Są to rejon Jezior Kazubskiego, Trzechowskiego i Niedackiego (samo jezioro poza gminą).

W opracowaniu „Studium kształtowania i ochrony środowiska przyrodniczego gminy Kaliska” (1991) wykonanym dla potrzeb planu zagospodarowania przestrzennego gminy Kaliska zawarto obliczenia dotyczące chłonności rekreacyjnej w strefie 500 m wokół ww. jezior. Analiza wykazała, iż istotnym czynnikiem ograniczającym chłonność jezior jest dostępność ich brzegów.

Brzegi Jezior Kazubskiego i Trzechowskiego w zdecydowanej przewadze są trudno dostępne (zarastanie przybrzeżna roślinnością szuwarowa), co wpłynęło na zmniejszenie współczynników chłonności o ponad połowę. Wyliczone skorygowane wskaźniki chłonności (odpowiadają zdolności środowiska przyrodniczego w tych strefach do przyjęcia określonej wielkości obciążenia ruchem turystycznym). Wskaźniki dla stref poszczególnych jezior, dla których przeprowadzono obliczenia, wynoszą odpowiednio **110 osób** (Jezioro Kazubskie), **80 osób** (Jezioro Trzechowskie część północna) i **95 osób** (Jezioro Trzechowskie część południowa).

Duże walory rekreacyjne na terenie gminy Kaliska występują w dolinie Wdy. O jej atrakcyjności rekreacyjnej decydują rzeka i walory krajobrazowe. Przydatność rekreacyjną tego obszaru ograniczają parametry hydrologiczne rzeki (np. przydatność dla wędkarstwa i kajakarstwa ale praktycznie brak przydatności dla kąpielii) oraz morfometria doliny i charakter porastającej ją roślinności. Znaczne spadki zboczy doliny i ubogie siedliska, a na nich mało odporne zbiorowiska roślinne, sprawiają, że chłonność rekreacyjna tego obszaru jest bardzo ograniczona.

W gminie Kaliska istnieją doskonałe warunki do rozwoju turystyki aktywnej, krajoznawczej. Przez gminę przebiegają szlak kajakowy rzeki Wdy i dwa szlaki turystyki pieszej (szlak Izydora Gulgowskiego – od stacji kolejowej w Kaliskach przez Iwiczno, Trzechowo, Czarne do Ocypla; szlak Kociewski żółty- od Czarnej Wody do Tczewa -biegnie jedynie fragmentarycznie przez obszar gminy).

Dużą rolę odgrywa również turystyka rowerowa, która jest szansą na przyspieszenie tempa rozwoju turystyki w gminie Kaliska.

Czynnikiem ograniczającym dalszy wzrost liczby turystów w gminie i zwiększenie dochodów z działalności turystycznej jest brak odpowiedniej infrastruktury turystycznej, zwłaszcza dobrze rozwiniętej sieci gastronomicznej oraz mało zróżnicowana oferta turystyczna i niski standard usług turystycznych. Atrakcyjność podnoszą walory kulturowe (zabytki rejestrowe: chata we wsi Piece, chata w zagrodzie w m. Płociczno oraz dość liczne – 65szt obiekty proponowane do objęcia ochroną wg wojewódzkiej ewidencji konserwatora zabytków).

Potencjał biotyczny

Zasoby leśne

Udział powierzchni zalesionej stanowi ok. 72 % powierzchni ogółem. Powierzchnia całkowita lasów i gruntów leśnych wg „Raportu o stanie gminy” (2005) wynosi 7.950 ha z tego lasy prywatne zajmują 1306 ha. Prawdopodobnie powierzchnia ta będzie wzrastać wraz z wzrostem zalesiania gruntów słabych nie nadających się do produkcji rolnej. Lasy należące do Skarbu Państwa administrowane są przez Nadleśnictwo Kaliska przy Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Gdańsku. Część lasów ma status ochronnych- wodochronnych, glebochronnych i stanowiących drzewostany nasienne oraz lasy stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody.

Gospodarcza funkcja lasu stanowi jedną z najważniejszych dziedzin gospodarki gminy, poza funkcjami turystyczną, ekologiczną i klimatyczną. W związku z dominacją sosny lasy są narażone na ataki szkodników typu brodnica mniszka i strzygonia chojńówka. Potencjał leśny gminy jest bardzo duży.

Potencjał agroekologiczny

Najlepszym wyznacznikiem potencjału agroekologicznego środowiska przyrodniczego są kompleksy rolniczej przydatności gleb, stanowiące "zbiorcze typy siedliskowe rolniczej przestrzeni produkcyjnej" (Przydatność rolnicza gleb Polski, 1973). Obejmują one tereny o podobnych właściwościach rolniczych, najbardziej odpowiednie dla rozwoju i plonowania poszczególnych roślin uprawnych. Kompleksy wyznacza się z uwzględnieniem charakteru i właściwości gleb (typ, rodzaj, gatunek, właściwości fizyczne i chemiczne, stopień kultury) oraz lokalnych warunków klimatycznych, geomorfologicznych i wilgotnościowych.

Na obszarze gminy Kaliska występują kompleksy rolniczej przydatności gleb od 4. - żytni bardzo dobrego do 7. – żytni bardzo słaby, 9. zbożowo-pastewny słaby oraz kompleksy użytków zielonych 2z. średnie i 3z - słabe i bardzo słabe.

Na terenie gminy Kaliska bardzo mały jest udział gleb dobrych (4 kompleksu - żytniego bardzo dobrego i 5. żytniego dobre). Gleby kompleksu 4. i 5. występują głównie we wschodniej części gminy w okolicy wsi Iwiczno, a na mniejszych arealach w pobliżu wsi Piece i Bartel Wielki. Do kompleksu 5. zaliczane są przede wszystkim gleby utworzone z piasków gliniastych lekkich, stosunkowo wrażliwe na suszę przeważnie głęboko wylugowane i zakwaszone, a do najlepszego kompleksu 4. gleby lekkie utworzone przeważnie z piasków gliniastych mocnych lub gliniastych lekkich zalegających na glinach.

Zdecydowanie wśród gruntów ornych gminy Kaliska przeważają gleby słabe kompleksu 7, występujące na całym obszarze gminy, w największych kompleksach w rejonie wsi Kaliska – Frank – Dąbrowa i Cieciorka - Płociczno. Są to najuboższe gleby piaszczyste, za suche, silnie przepuszczalne, o niewielkiej pojemności wodnej, ubogie w składniki pokarmowe. Z ekonomicznego punktu widzenia ich uprawa jest nieopłacalna, w związku z czym należy dążyć do zmiany ich użytkowania na nierolnicze. Preferowane jest zalesianie choć pod względem ekonomicznym i to jest wątpliwe z uwagi na ubogie siedlisko. Bardziej za zalesianiem mogą przemawiać względy przyrodnicze (wzrost retencyjności zlewni i poprawa warunków wodnych pozostałych gruntów użytkowanych rolniczo) i ekologiczne.

Znaczną powierzchnię w gminie Kaliska zajmuje kompleks 6. żytni słaby. Dużymi płatami występuje on w okolicy wsi Piece, Iwiczno. Do kompleksu tego zaliczane są gleby ubogie w składniki pokarmowe, utworzone z piasków słabogliniastych głębokich. Gleby te są nadmiernie przepuszczalne i mają małą zdolność magazynowania wody, w efekcie czego są trwale lub okresowo za suche.

Użytki zielone na terenie gminy Kaliska występują przede wszystkim w dolinie Wdy, w kompleksach Brand i Kamionka oraz w lokalnych obniżeniach terenu.

Reasumując potencjał agroekologiczny gminy jest mały. Mała powierzchnia użytków rolnych i przewaga słabych gleb nie stwarzają dużych możliwości rozwoju produkcji rolnej. Pewnych rozwiązań można szukać w zmianie struktury upraw np. na rzecz warzyw i owoców i w ich przetwórstwie, a także w propagowaniu tzw. rolnictwa ekologicznego, opartego na naturalnym obiegu energii i materii.

Potencjał agroekologiczny gminy jest mały.

Potencjał wodny

Zasoby wód na obszarze gminy stanowią cieki i rowy melioracyjne, zbiorniki wodne – jeziora i tzw. oczka wodne. Najistotniejsza jest rzeka Wda, a z jezior Trzechowskie (84,2ha), Wygonin (67,5ha)- jedynie część w obszarze gminy, Smolnik (12,3 ha),Kaszubskie(12,0ha). Wody powierzchniowe stanowią jedynie ok. 2,9% powierzchni gminy.

Potencjał wodny środowiska przyrodniczego, obejmujący zarówno wody powierzchniowe jak i podziemne, na terenach osadniczych rozpatrywany jest przede wszystkim z punktu widzenia możliwości zaspokojenia komunalnego i gospodarczego zaopatrzenia w wodę. Gmina Kaliska korzysta wyłącznie z wód podziemnych, z piętra czwartorzędowego. Wody Wdy nie są wykorzystywane dla potrzeb komunalnych i gospodarczych poza ewentualnym pojeniem zwierząt gospodarskich.

Zaopatrzenie w wodę miejscowości na terenie gminy Kaliska zapewniają 4 gminne wiejskie ujęcia wody wraz z siecią wodociągową doprowadzającą wodę do prawie 92% mieszkańców gminy. Aktualnie na 8 wsi sołeckich tylko 2 wsie (Bartel Wielki i Czarne) nie posiadają wodociągów wiejskich.

Wg „Raportu o stanie gminy” (2005). Stan ujęć wody oraz urządzeń do jej dostarczania mieszkańcom jest dobry. Jakość wody odpowiadająca wymaganiom sanitarnym jest uzyskiwana z ujęcia w Kaliskach oraz w Piecach. W wyniku ostatniej modernizacji ujęcia wody w Kaliskach wykonano oprócz automatycznej stacji uzdatniania wody zbiornik wyrównawczy na wodę uzdatnioną o pojemności 200 m³ oraz rurociąg przesyłowy z miejscowości Kaliska do wsi Piece.

Obszar gminy położony jest poza głównymi zbiornikami wód podziemnych (GZWP) wyznaczonymi na terenie całego kraju.

Potencjał surowcowy

Gmina Kaliska ma niewielki potencjał surowcowy. Wg danych Państwowego Instytutu Geologicznego – baza Midas w granicach gminy występuje udokumentowane złożo surowców mineralnych – „Piece” o pow. 1,99ha, o stwierdzonych zasobach geologiczno-bilansowych 436tys ton. Na podstawie wydanej koncesji prowadzona jest jego eksploatacja, a dla złoża wyznaczono obszar i teren górniczy.

W obr. Piece udokumentowano złożo surowców mineralnych kruszywa naturalnego o średnim punkcie piaskowym 81,94% (kruszywo nadające się do zastosowania w drogownictwie i budownictwie ogólnym) „PIECE I” o pow. ok. 6,5 ha, o stwierdzonych zasobach bilansowych 1092,529 tys. ton – dot. dz. geod. 36/2w m. Piece obręb geod. Piece, gmina Kaliska, powiat starogardzki (decyzja DROŚ – G.7427.41.2014z dn 05.12.2014r. zatwierdzająca dokumentację geologiczną w kat. C1). Dotychczas (stan sierpień 2015 r.) nie wyznaczono obszaru ani terenu górniczego dla tego złoża.

Potencjał dla rozwoju energetyki wiatrowej

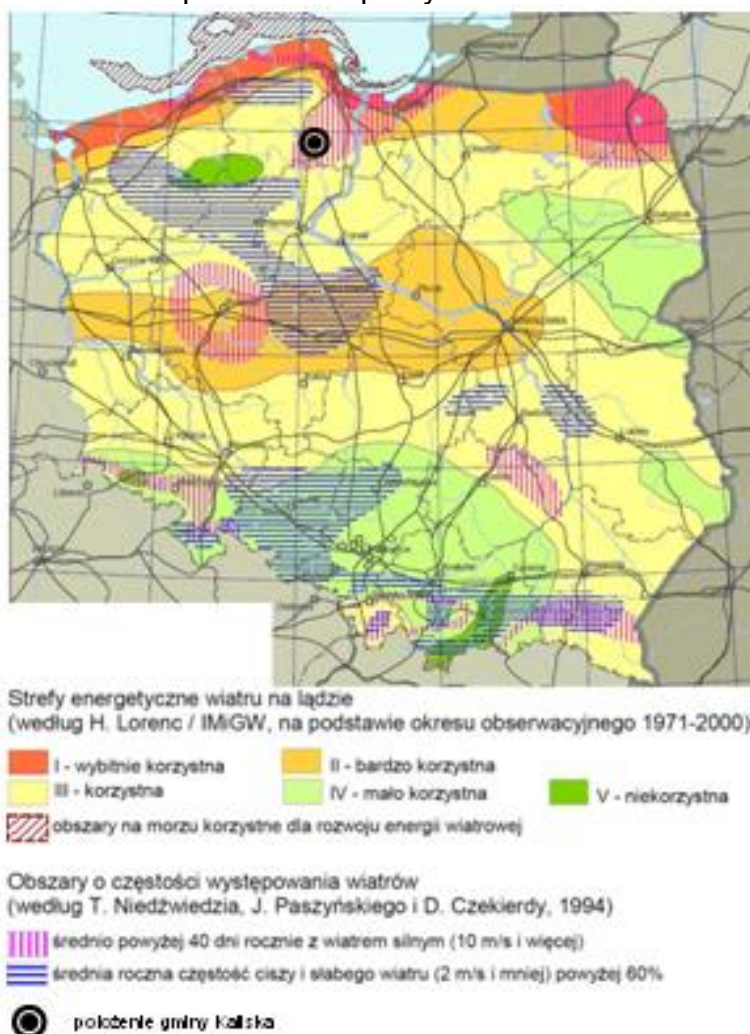
Gmina Kaliska położona jest co prawda w rejonie o korzystnych warunkach wietrznych dla lokalizacji elektrowni wiatrowych, jednak z uwagi na uwarunkowania ekologiczne (w tym ochrony przyrody) związane przede wszystkim z:

- występowaniem dużej powierzchni zwartych kompleksów leśnych;

- występowaniem ponadregionalnych struktur ekologicznych – ponadregionalnego płała ekologicznego charzykowsko-kościerskiego i ponadregionalnego korytarza ekologicznego Pojeziernego-północnego;
- położeniem niemal w całości w obrębie obszaru Natura 2000 specjalnego obszaru ochrony ptaków Bory Tucholskie” PLB220009;
- położeniem znacznej części gminy w obrębie Obszaru Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich, którego przedmiotem ochrony jest krajobraz;

możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych na terenie gminy Kaliska są bardzo ograniczone.

Dodatkowe ograniczenia stwarzają uwarunkowania szkodliwych, związane głównie z występowaniem terenów zainwestowania osadniczego wsi – elektrownie wiatrowe jako źródło hałasu. Powoduje to wykluczenie obszarów pod lokalizację turbin wiatrowych, przeważnie w promieniu ok. 400-500 m wokół terenów zabudowy mieszkaniowej i usług publicznych⁶. Odległości te mogą się różnić w zależności od typu elektrowni i parametrów pracy elektrowni.

Gmina Kaliska na tle mapy „Zasoby energii odnawialnej w Polsce – energia wiatrowa” („Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030”, 2012).

⁶ 400-500 m są to wartości przybliżone dla poziomu hałasu 45 dB.

Osnowa ekologiczna gminy

Osnowa ekologiczna – system terenów przyrodniczo aktywnych, płatów i korytarzy ekologicznych przecinających dany obszar, umożliwiające przyrodnicze powiązania funkcjonalne. Istnienie osnowy warunkuje utrzymanie względnej równowagi ekologicznej środowiska przyrodniczego, wzbogaca jego strukturę materialno-funkcjonalną i urozmaica krajobraz.

Podstawowymi elementami osnowy ekologicznej gminy Kaliska i jej bliskiego otoczenia (pokazane na planszy syntezy uwarunkowań oraz na zał. nr 3 w opracowaniu ekofizjograficznym) są, wskazane w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego” (2009):

- **charzykowsko-kościerski płat ekologiczny, rangi ponadregionalnej**, obejmujący na terenie gminy północny fragment kompleksu leśnego Bory Tucholskie;
- **korytarz ekologiczny Pojezierny-północny, rangi ponadregionalnej**, obejmujący na terenie gminy dolinę Wdy i tereny z nią sąsiadujące.

Charzykowsko-kościerski płat ekologiczny rangi ponadregionalnej to *rozległy obszar północnego krańca Borów Tucholskich (na styku z Pojezierzem Kaszubskim) i środkowo-wschodniej części Równiny Charzykowskiej; zwarte i duże powierzchniowo kompleksy leśne pomiędzy Kościerzyną i Bytowem na północy, a rejonem Jeziora Borzyszkowskiego na południowo-zachód i Kaliskami na południowo-wschód. W centralnej części położony jest zespół jezior wdzydzkich („Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego” 2009).*

Korytarz ekologiczny pojezierny-północny rangi ponadregionalnej obejmuje *pas pojezierzy Polski północnej – od Puszczy Augustowskiej i Białowieskiej przez Pojezierze Iławskie, dolinę Wisły, Bory Tucholskie, Pojezierze Kaszubskie. W granicach województwa obejmuje środkowo-zachodnią część lasów Pojezierza Iławskiego i dolinę rzeki Liwy, którą dociera do korytarza Wisły. Główny ciąg korytarza przekracza Wisłę na linii kompleksu leśnego poniżej miejscowości Sadlinki. Druga (północna) odnoga korytarza przebiega od kompleksu leśnego w rejonie Sadlinek do kompleksu leśnego w sąsiedztwie rezerwatów Wiosło Małe i Wiosło Duże, dalej (doliną rzeki Struga Młyńska) do kompleksów leśnych w rejonie miejscowości i rezerwatu Udzierz. Tu następuje rozdzielenie linii przebiegu korytarza na część północną, biegnącą północnym krańcem Borów Tucholskich w rejon Jez. Wdzydze oraz południową, przez centralną część Borów Tucholskich – dolina rzeki Brdy. Dalej północny fragment korytarza biegnie przez kompleksy leśne wzdłuż doliny Wdy, a następnie doliny Słupi. Fragment południowy poprzez lasy Wdeckiego i Tucholskiego Parku Krajobrazowego, wzdłuż doliny Brdy i w rejonie Parku Narodowego Bory Tucholskie, w kierunku południowo-zachodnim, lasami ku dolinie Gwdy. Ten fragment krajowego korytarza lokuje się w obrębie wielkiego płatu ekologicznego Borów Tucholskich i wspólnie z nim odgrywa ogromną rolę jako ostoja przyrodnicza, kształtując warunki zachowania różnorodności biologicznej całej środkowo-północnej Polski („Plan...” 2009).*

Ponadto osnowę ekologiczną gminy Kaliska tworzą elementy rangi lokalnej:

- mikropląty ekologiczne drobnych kompleksów leśnych i semileśnych, w tym enklawy leśne i semileśne w krajobrazie rolniczym, różnicujące jego strukturę

biotyczną i modyfikującą przebieg procesów przyrodniczych, charakteryzującą się dużymi walorami fizjonomicznymi w krajobrazie rolniczym;

- mikropląty ekologiczne hydrogenicznych zagłębień terenu, w tym zbiorników wodnych: tereny hydrogeniczne z zaroślami i szuwarami (tereny podmokłe i bagienne, jak wilgotne łąki, torfowiska, trzcinowiska itp. o dużej roli w zróżnicowaniu nisz ekologicznych i w całościowo ujmowanym funkcjonowaniu środowiska przyrodniczego, a zwłaszcza w zakresie regulacji bilansu wodnego);
- korytarze ekologiczne ciągów dolinnych: doliny użytkowane rolniczo (użytki zielone), częściowo hydrogeniczne, stymulujące powiązania ekologiczne, wzmacniające ciągłość przestrzenną osnowy;
- aleje i szpalery drzew – stanowiące swoiste „korytarze” ekologiczne oraz pełniące ważną funkcję krajobrazową.

Wszystkie elementy osnowy ekologicznej na obszarze gminy Kaliska, wymagają ochrony w sensie terytorialnym oraz działań pielęgnacyjnych (podtrzymanie aktualnego stanu), restytucyjnych (przywracanie naturalnego stanu struktur przyrodniczych) i rewaloryzacyjnych (wzrost bioróżnorodności, zmiana funkcji). Osnowa ekologiczna może być wzmocniona przez poprawę ciągłości przestrzennej (wprowadzenie nowych elementów i eliminacja barier antropogenicznych) oraz przez wzbogacenie bioróżnorodności.

W celu wzmocnienia ciągłości przestrzennej i wzbogacenia różnorodności osnowy ekologicznej obszaru gminy Kaliska wskazane są:

- restytucja zbiorowisk leśnych o składzie gatunkowym niezgodnym z warunkami siedliskowymi, zwłaszcza przebudowa drzewostanów sosnowych na siedliskach grądowych poprzez ich odnowienie bukiem i dębem
- różnicowanie drzewostanów i stymulowanie sukcesji roślinności runa, odpowiadającej lokalnym warunkom siedliskowym w obrębie silnie zniekształconych, drobnych kompleksów leśnych występujących mozaikowato na terenie całej gminy; są to głównie lasy prywatne, w większości stanowiące monokultury sosnowe (drażgowiny), charakteryzujące się brakiem runa; w rejonach rekreacyjnych wskazane jest przystosowanie ich do celów rekreacyjnych (prześwietlenie drzewostanów) i wprowadzanie gatunków runa bardziej odpornych na użytkowanie rekreacyjne;
- wzmocnienie struktury płatów i korytarzy ekologicznych przez dolesienia, zadrzewienia i zakrzaczenia itp., głównie zboczy form dolinnych i najsłabszych terenów rolniczych;
- wzmocnienie i wprowadzenie obudowy biologicznej cieków przez zadrzewienia i zakrzaczenia, co ma na celu kształtowanie korzystnych warunków do wypełniania funkcji hydrosanitarniej, ekologicznej i krajobrazowej.
- ograniczenie barier antropogenicznych w systemie osnowy ekologicznej - stanowią je przede wszystkim obiekty osadnicze i infrastrukturalne „przegradzające” korytarze ekologiczne i zaburzające przez to ciągłość przestrzenną systemu (możliwe jest np. skonstruowanie przepustów pod ciągami komunikacyjnymi i być może likwidacja niektórych obiektów kubaturowych); jako podstawową zasadę należy przyjąć nie tworzenie nowych barier i nieintensyfikowanie istniejących;
- rekultywację w kierunku leśnym lub fitomelioracyjnym terenów zdewastowanych

(składowisko odpadów, teren rolniczej oczyszczalni ścieków, lokalne wyrobiska).

Ze względu na małe właściwości retencyjne środowiska gminy Kaliska, szczególnej ochronie powinny podlegać torfowiska, mokradła i oczka wodne stanowiące ważny czynnik regulacji bilansu wodnego oraz wpływający na różnicowanie nisz ekologicznych, co w konsekwencji prowadzi do wzbogacenia układów troficznych. Podobną rolę pełnią szuwary (ponadto pełnią one rolę hydrosanitarną) oraz lasy wodochronne.

Działania takie zostały podjęte na terenie Nadleśnictwa Kaliska w latach ubiegłych. Zgodnie z informacjami Nadleśnictwa Kaliska⁷ w latach 1997–2003 **leśnicy** odtworzyli prawie 90 hektarów śródleśnych jezior, oczek wodnych i bagien wykorzystując do tego Kanał Czarnowodzki. Na terenach tych wzrosła różnorodność biologiczna, pojawiły się liczne gatunki ptaków, gadów i płazów oraz roślinność właściwa dla siedlisk wilgotnych. Wykorzystując zmiany mikroklimatu i podniesienie poziomu wód gruntowych, na terenie Nadleśnictwa Kaliska realizowany jest programu restytucji cisa pospolitego i jarzębu brekinii.

Zachowanie i wzmocnienie osnowy ekologicznej stanowi podstawę racjonalnego wykorzystania potencjału środowiska i kształtowania równowagi ekologicznej obszaru gminy.

Diagnoza stanu środowiska

Gmina ma charakter leśno-rolniczy, na terenie gminy znajduje się jedynie kilka niewielkich i średnich zakładów produkcyjno-przemysłowych.

Do głównych przejawów antropizacji środowiska przyrodniczego obszaru gminy Kaliska należy zaliczyć:

- tereny użytkowania rolniczego, czego efektem są m.in. synantropizacja roślinności, degradacja struktury ekologicznej terenu oraz specyfika krajobrazu o cechach kulturowego krajobrazu rolniczego;
- osadnictwo wiejskie, w tym m.in. wsie: Kaliska, Bartel Wielki, Cieciorka, Czarne, Dąbrowa, Iwiczno, Kaliska, Piece, Studzience – źródła zanieczyszczeń do atmosfery ścieków komunalnych i gospodarczych oraz odpadów komunalnych i gospodarczych;
- wymienione wyżej zakłady produkcyjno-przemysłowe;
- droga krajowa nr 22, drogi powiatowe i gminne – komunikacja samochodowa jako źródło emisji zanieczyszczeń atmosfery i hałasu;
- linia kolejowa nr 203 relacji Tczew-Chojnice;
- komunalna oczyszczalnia ścieków w Kaliskach i teren rolniczej oczyszczalni ścieków ZPP Czarna Woda;
- zamknięte w 2012 r. składowisko odpadów komunalnych w miejscowości Strych;
- linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia i sieć linii elektroenergetycznych średniego napięcia;
- stacje bazowe telefonii komórkowej;
- teren eksploatacji kruszywa naturalnego.

---

⁷ [www. http://www.gdansk.lasy.gov.pl/centrum/aktualnosci/woda-wroci142a](http://www.gdansk.lasy.gov.pl/centrum/aktualnosci/woda-wroci142a)

W otoczeniu gminy Kaliska koncentracja antropogenicznych przekształceń środowiska przyrodniczego ma miejsce w sąsiadującym z gminą od południowo-zachodu mieście Czarna Woda, a także w położonych w dalszym otoczeniu miastach: Czersk i Starogard Gdański.

Stan zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego

Do głównych źródeł zanieczyszczeń atmosfery w rejonie gminy Kaliska należą:

- zanieczyszczenia komunikacyjne (emisja liniowa, wzdłuż ciągów komunikacji samochodowej przebiegających przez teren gminy);
- indywidualne źródła ciepła na terenach zabudowy mieszkaniowej i usługowej (emisja niska);
- lokalne kotłownie ogrzewające zakłady produkcyjne, obiekty użyteczności publicznej, obiekty usługowe, osiedla zabudowy mieszkaniowej;
- emitory obiektów produkcyjno-przemysłowych, do których należą głównie zakłady przetwórstwa drzewnego, zakłady kamieniarskie, zakłady obsługi i remontowe środków transportu oraz stacja paliw w miejscowości Kaliska;
- emisja technologiczna z obiektów gospodarczo-hodowlanych;
- emisję odorów z terenów komunalnej oczyszczalni ścieków w Kaliskach i z terenów pól filtracyjnych należących do Rolniczej oczyszczalni ścieków;
- emisję niezorganizowaną pyłu z terenów pozbawionych roślinności i z terenów o utwardzonej nawierzchni;
- napływ zanieczyszczeń z terenów sąsiednich – dotyczy to głównie miasta Czarna Woda i znajdującego się tam Zakładu Płyt Pilśniowych w Czarnej Wodzie – położony w bezpośrednim sąsiedztwie gminy przy jej południowo-zachodniej granicy. Zakłady Płyt Pilśniowych Czarna Woda aktualnie funkcjonują jako STEICO S.A.

Głównym czynnikiem zanieczyszczającym atmosferę na terenie gminy Kaliska są emisje spalin pochodzące z lokalnych kotłowni i palenisk domowych. Na stan sanitarny powietrza wpływa przede wszystkim emisja z zakładów przemysłowych. W lokalnych kotłowniach do opalania wykorzystuje się paliwa stałe: węgiel, koks, miał, drewno oraz trociny. W większości zakładów z uwagi na charakter produkcji (przerób drewna) wykorzystuje się odpady drzewne. Drewno zaliczane jest do grupy paliw odnawialnych jednak spalanie następuje w piecach mało wydajnych energetycznie.

Emisja jest związana z powstawaniem pyłów i gazów w kotłowniach przydomowych również opalanych paliwami stałymi. W większości gospodarstw domowych wykorzystuje się do opalania drewno i jego odpady. W wielu przypadkach spala się również odpady komunalne. Powoduje to powstawanie znacznych ilości dwutlenku siarki, pyłów, oraz bardzo niebezpiecznych wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych i dioksyn.

Istotnym źródłem zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego na terenie gminy Kaliska jest także komunikacja samochodowa. Rozkład i natężenie zanieczyszczeń związany jest przede wszystkim z przebiegiem tras komunikacyjnych. Wielkość wpływu na środowisko komunikacji samochodowej w zakresie zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego uwarunkowana jest natężeniem ruchu pojazdów. Na terenie gminy Kaliska największym natężeniem ruchu charakteryzuje się droga krajowa nr 22 (Tczew-Chojnice) przebiegająca przez centralną część gminy, z północnego-

wschodu na południowy-zachód). Ponadto źródłem emisji zanieczyszczeń jest przebiegająca równoległe do niej linia kolejowa Tczew – Chojnice. Mniejsze znaczenie ma emisja zanieczyszczeń z dróg powiatowych.

W 2010 r. na drodze krajowej 22 wykonano pomiary natężenia ruchu (na zlecenie Głównej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad). Według tych badań na DK nr 22, na odcinku przebiegającym przez teren gminy Kaliska, średni dobowy ruch pojazdów wyniósł 7542 pojazdów silnikowych na dobę.

Komunikacyjne zanieczyszczenia atmosfery mogą powodować niekorzystne zmiany wartości produkcyjnej gleb i wpływać niekorzystnie na roślinność przydrożną (drzewa, krzewy i roślinność zielną) oraz na zdrowie mieszkających w otoczeniu dróg ludzi. To negatywne oddziaływanie spowodowane jest emisją spalin zawierających m.in. dwutlenek siarki i tlenki azotu oraz pył. Motoryzacyjne zanieczyszczenia atmosfery są związkami toksycznymi, powodującymi osłabienie fotosyntezy, degradację chlorofilu, zakłócenia w transpiracji i oddychaniu, przebarwienia, chlorozę, nekrozę liści, szybsze ich starzenie, upośledzenie wzrostu oraz zmniejszenie odporności na choroby i szkodniki.

Emisja niezorganizowana pochodząca z obiektów hodowlanych, głównie bydła i trzody chlewnej powoduje przede wszystkim wzrost zawartości w powietrzu atmosferycznym tlenków azotu oraz odorów. Uciążliwość wymienionych obiektów koncentruje się głównie w najbliższym ich sąsiedztwie, powodując pogorszenie warunków aerosanitarnych. W przypadku zespołów kilku ferm oddziaływanie może osiągnąć większe rozmiary i oddziaływać na znaczny obszar.

Stan czystości powietrza atmosferycznego w gminach województwa pomorskiego jest badany przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku. Począwszy od 2010 roku ocena jakości powietrza dokonywana jest w podziale na nowy układ stref (ilość stref w województwie ograniczyła się do dwóch tj. strefy aglomeracji trójmiejskiej oraz, w pozostałej części województwa, strefy pomorskiej). Według informacji zawartych w „Rocznej oceny jakości powietrza w województwie pomorskim. Raport za 2011 rok” (2012) strefa pomorska, do której należy obszar opracowania, oceniona została następująco:

- klasyfikacja z uwzględnieniem parametrów kryterialnych pod kątem ochrony zdrowia – klasy A dla poszczególnych zanieczyszczeń na obszarze strefy, z wyjątkiem niedotrzymanych poziomów dla pyłu PM₁₀, niedotrzymanych poziomów docelowych (2013 r.) benzo(a)piranu, niedotrzymanych poziomów dla ozonu w przypadku celów długoterminowych (2020 r.);
- klasyfikacja stref z uwzględnieniem parametrów kryterialnych pod kątem ochrony roślin – klasa A i zagrożone poziomy celów długoterminowych dla ozonu ustalonych na rok 2020.

Na obszarze gminy Kaliska nie występują punkty pomiarowe zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego. Najbliższe stacje pomiarowe WIOŚ znajdują się w oddalonym o ok. 10 km Czesku i oddalonym o ok. 17 km Starogardzie Gdańskim. Ze względu na znaczną odległość i występujący tam miejski charakter przestrzeni, wyniki badań powietrza atmosferycznego na tych stacjach pomiarowych nie są reprezentatywne dla obszaru gminy Kaliska. Można jednak założyć, że wobec dobrych warunków przewietrzania, leśno-rolniczego charakteru gminy, jej stan aerosanitarny jest zadowolający.

Dla strefy kwidzyńsko-tczewskiej⁸, w której położona jest gmina Kaliska, został przyjęty w 2009 roku „Program ochrony powietrza dla strefy kwidzyńsko-tczewskiej” (uchwała Nr 832/XXXV/09 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 25 maja 2009 r.). „Program...” (2009) ma na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM₁₀ i dwutlenku siarki SO₂ oraz benzo[α]pirenu, których przekroczenia wskazały oceny jakości powietrza za rok 2005, 2006 i 2007 wykonane przez Pomorskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Gdańsku.

Według ww. „Programu ...” (2009) obszary przekroczeń poziomu dopuszczalnego PM₁₀ znajdują się w Tczewie przy ul. Targowej i w Starogardzie Gdańskim przy ul. Lubichowskiej, przekroczenia poziomu dopuszczalnego SO₂ stwierdzono w Tczewie przy ul. Obrońców Westerplatte, natomiast przekroczenia poziomu docelowego benzo[α]pirenu notowano w Tczewie, przy ul. Dąbrowskiego. Przekroczenia poziomu dopuszczalnego SO₂ są spowodowane przede wszystkim emisją powierzchniową (komunalną), w drugiej kolejności emisją punktową. Przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀ są spowodowane przede wszystkim emisją powierzchniową (komunalną), w drugiej kolejności emisją liniową (komunikacyjną):

- a) w emisji powierzchniowej największy udział ma emisja z indywidualnego spalania paliw na cele komunalno-bytowe, gdzie dominują paliwa stałe – węgiel i drewno;
- b) w emisji liniowej największy udział ma emisja z unosu, czyli z zabrudzenia suchego, wznieszanego podczas ruchu pojazdów, zalegającego na jezdni.

„Program ochrony powietrza dla strefy kwidzyńsko-tczewskiej” (2009) zawiera listę działań długoterminowych zmierzających do ograniczenia zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym PM₁₀ i SO₂ oraz dotrzymania poziomu docelowego dla benzo[α]pirenu w strefie kartusko-kościerskiej dotyczących następujących zagadnień:

- a) ograniczanie emisji powierzchniowej (niskiej, rozproszonej emisji komunalno – bytowej i technologicznej),
- b) ograniczanie emisji liniowej (komunikacyjnej),
- c) ograniczanie emisji z istotnych źródeł punktowych – energetyczne spalanie paliw;
- d) ograniczanie emisji z istotnych źródeł punktowych – źródła technologiczne,
- e) edukacja ekologiczna i reklama,
- f) planowanie przestrzenne,

i harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji poszczególnych zadań ze wskazaniem organów administracji i podmiotów, do których są skierowane zadania oraz terminy realizacji, koszty i źródła finansowania poszczególnych zadań dla miasta Kościerzyny oraz dla strefy kartusko-kościerskiej.

Warunki akustyczne

Na terenie gminy Kaliska wyróżnić można następujące, główne typy uciążliwości akustycznej:

- hałas komunikacyjny (samochodowy i kolejowy);
- hałas pochodzący z zakładów hodowlanych, rzemieślniczych i produkcyjno-przemysłowych;
- hałas na terenach zainwestowania osadniczego wsi;

---

⁸ Według obowiązującej sprzed 2010 r. systematyki i podziału na strefy dokonywanej przez WIOŚ w Gdańsku.

Komunikacja samochodowa, stanowi źródło uciążliwości akustycznej zwłaszcza na drodze krajowej nr 22, oraz w mniejszym stopniu na drogach powiatowych, drogach gminnych i parkingach.

Wpływ na wielkość i rozprzestrzenianie się hałasu komunikacyjnego mają: charakter ruchu samochodowego (osobowy, ciężarowy, autobusowy), natężenie ruchu, średnia prędkość pojazdów i płynność ich ruchu, charakter dróg i ich otoczenia. Przy intensywności 100-400 pojazdów na godzinę hałas osiąga 75-95 dB (Maciak 1996).

Pomiary natężenia ruchu w 2010 r. na odcinku drogi krajowej nr 22 znajdującym w gminie Kaliska wykazały, że średni dobowy ruch pojazdów na dobę wynosi tutaj nieco ponad 7,5 tys. Ponadto, wzdłuż głównych tras komunikacyjnych województwa pomorskiego, WIOŚ w Gdańsku prowadzi cykliczne pomiary natężenia hałasu. W gminie Kaliska takie pomiary wykonano po raz ostatni w 2005 r., na drodze krajowej nr 22, na stanowisku we wsi Piece. Wyniki tych pomiarów oraz pomiarów wykonanych na stanowiskach wzdłuż DK nr 22 w otoczeniu gminy przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3 Wyniki pomiarów hałasu komunikacyjnego w gminie Kaliska i w jej bliskim otoczeniu (2005)

Nr pkt.	Miejsce Pomiaru	L _{eq} [dB]	L _{qm} [dB]	L _{max} [dB]	liczba pojazdów/godz		
					ogółem	samocho- dy ciężarowe	% udział pojazdów ciężkich
1	Piece	76,7	44,3	91, 5	276	84	30,4
2	Frank	74,9	42,4	86, 4	444	36	8,1
3	Dąbrowa	74,6	41,3	87, 2	274	28	10,2
4	Czarna Woda	76,9	51,3	90, 7	324	36	11,1

źródło: „Raport o stanie środowiska województwa pomorskiego w 2005 roku” (2006)

Źródłem hałasu są również komunikacja kolejowa. Przez gminę Staszów przebiega w układzie z północ-południe linia kolejowa nr 131 relacji Górnoszląski Okręg Przemysłowy – Tczew i dalej porty w Gdańsku i Gdyni.

Hałas przemysłowy pochodzi od zakładów produkcyjnych i rzemieślniczych zlokalizowanych na terenie gminy. Przyczyną uciążliwości mogą być maszyny, wentylatory, chłodnie, szczególnie wtedy, gdy zakład zlokalizowany jest na terenie lub w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej. Zagrożenie ze strony hałasu przemysłowego jest niewielkie ze względu na brak większych zakładów produkcyjnych.

Hałas z działalności rolniczej związany jest głównie z eksploatacją maszyn rolniczych, takich jak traktory, kombajny (zarówno na polach jak i w obrębie zagród rolniczych).

Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku reguluje Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. 2007 r., Nr 120, poz. 826) i jego zmiana z dnia 1 października 2012 roku (Dz. U. z dnia 8.10.2012 r., poz. 1109), zawierające normy dopuszczalnego hałasu wyłącznie dla ludzi. Ww. rozporządzenie (i jego zmiana) określa zróżnicowane dopuszczalne poziomy hałasu, w zależności od przeznaczenia terenu, wyrażone wskaźnikami hałasu L_{DWN} , L_N (mają zastosowanie do prowadzenia długookresowej polityki w zakresie ochrony przed hałasem) oraz $L_{Aeq D}$ i $L_{Aeq N}$ (mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby).

Promieniowanie elektromagnetyczne

Źródłem niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy Kaliska są urządzenia do wytwarzania i przesyłania energii elektrycznej oraz urządzenia radiokomunikacyjne.

Przez obszar gminy Kaliska przebiega linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV, Linie elektroenergetyczne stwarzają uwarunkowania sozologiczne w zakresie promieniowania elektromagnetycznego dla kształtowania środowiska, polegające na ograniczeniu możliwości zabudowy terenów i ich otoczenia (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymywania tych pomiarów, Dz. U. Nr 192, poz. 1883).

Do punktowych źródeł pól elektromagnetycznych, mogących mieć ujemny wpływ na środowisko, zaliczyć należy również bazowe stacje telefonii komórkowej. W gminie Kaliska znajdują się trzy stacje bazowe telefonii komórkowej zlokalizowane są we wsiach: Kaliska i Frank. W przypadku stacji telefonii komórkowych, pola elektroenergetyczne są wypromieniowane na dużych wysokościach, w miejscach niedostępnych dla ludzi.

Stan zanieczyszczenia wód i przekształcenia jej obiegu

Najważniejszą rzeką na terenie gminy Kaliska jest, przepływająca przez jej południowo-wschodnią część i stanowiąca jej południowo-zachodnią granicę, rzeka Wda.

Wody rzeki Wdy badane są przez WIOŚ w Gdańsku w ramach monitoringu regionalnego. W 2011 roku, zgodnie z badaniami przeprowadzonym na stanowisku „Poniżej dopł. z Jez. Trzechowskiego”, znajdującym się na 113,3 km rzeki (na granicy gminy Kaliska), stan Wdy oceniono następująco:

- klasa elementów biologicznych – II (tj. potencjał ekologiczny dobry);
- klasa elementów hydromorfologicznych – II (tj. potencjał ekologiczny dobry);
- klasa elementów fizykochemicznych – II (tj. potencjał ekologiczny dobry);
- klasa specyficznych zanieczyszczeń synt. i niesynt. – II (tj. potencjał ekologiczny dobry);
- stan/potencjał ekologiczny – II (tj. potencjał ekologiczny dobry);;
- stan chemiczny – dobry;
- stan JCW – dobry.

Spośród występujących na terenie gminy Kaliska zbiorników wodnych do największych należą jeziora: Trzechowskie (84,2 ha), Wygonin (67,5 ha) – tylko część znajduje się na terenie gminy Kaliska, Smolnik (12,3 ha) i Kaszubskie (12,0 ha). Zgodnie z informacjami przedstawionymi w „Raporcie o stanie gminy Kaliska” (2005) łącznie na terenie gminy występuje 19 jezior o powierzchni większej niż 1 ha, a wody powierzchni stanowią ok. 2,3% powierzchni gminy.

Występujące na terenie gminy Kaliska zbiorniki wodne nie były badane przez WIOŚ w Gdańsku. Oceniono natomiast stan czystości jeziora bezpośrednio sąsiadującego z gminą – jez. Niedackiego (po raz ostatni w 2005 r.) – II klasa czystości, I klasa pod względem sanitarnym, II kategoria podatności na degradację.

W przypadku jakości wód podziemnych, w 2010 r. na terenie gminy Kaliska została dokonana ocena jakości wody przeznaczonej do spożycia, przeprowadzona Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Starogardzie Gdańskim. Nadzorem sanitarnym objęto urządzenia wodociągowe we wsiach: Kaliska, Piece, Cieciorka, Studzienice. Zgodnie z uzyskanymi danymi, zawartymi w protokołach próbek wody i sprawozdaniach z badań, stwierdzono, przydatność wody do spożycia przez ludzi z urządzeń wodociągowych w Kaliskach, Piecach, Cieciorce i Studzienicach

Potencjalne zagrożenie dla wód powierzchniowych i podziemnych stanowi niedostateczny rozwój sieci kanalizacyjnej (ok. 40% ludności korzysta z sieci kanalizacyjnej) oraz ścieki gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych, tzw. szambach, w przypadku ich nieszczelności, co jak wykazuje praktyka jest częstym zjawiskiem i/lub wylewania ścieków w przypadkowe miejsca. Ponadto do głównych źródeł zanieczyszczeń wód w rejonie gminy należą komunalna oczyszczalnia ścieków w Kaliskach i rolnicza oczyszczalnia ścieków ZPP Czarna Woda.

Źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych mogą być nawozy, zarówno sztuczne jak i organiczne oraz chemiczne środki ochrony roślin stosowane w rolnictwie. Przy nieprawidłowym składowaniu następuje zanieczyszczenie wód gruntowych znacznie stężonymi składnikami nawozu, oddziałującymi na środowisko przez dłuższy czas. Poza tym stanowią potencjalne źródło zanieczyszczenia sanitarnego organizmami chorobotwórczymi.

Przekształcenia obiegu wody na obszarze gminy Kaliska związane są z systemem odwadniających rowów melioracyjnych, zbudowanym w celu przystosowania terenu do wykorzystania rolniczego.

Gospodarka wodno-ściekowa

Stopień skanalizowania gminy Kaliska wynosi ok. 40%, a znaczna część ścieków gromadzona jest w zbiornikach bezodpływowych, tzw. szambach.

Na terenie gminy Kaliska funkcjonują urządzenia służące do oczyszczalnia ścieków:

- gminna oczyszczalnia ścieków komunalnych – zlokalizowana jest w południowo-zachodniej części wsi Kaliska. Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna typu BIOGRADEX z żelbetonowym reaktorem o wysokim stopniu usuwania związków biogenych i związków węgla organicznego. Oczyszczalnia wybudowana została w latach 1990-1996 i zmodernizowana w latach 2001-2002. Ilość odbieranych ścieków wynosi ok. 196 m³/d przy przepustowości projektowej 500m³/d i obciążeniu (RLM) 4000. Przy mechaniczno- biologicznym sposobie oczyszczania redukuje się 98,6 % BZT₅, 96,4 % CHZT oraz 98 % zawiesin. Podczas usuwania zanieczyszczeń wytwarza się ok. 45 Mg/rok osadów

ściekowych, które następnie używane do rekultywacji gruntów i w rolnictwie. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest kanał rzeki Wdy – Kanał Czarnowodzki.

- rolnicza oczyszczalnia ścieków ZPP Czarna Woda – zlokalizowana w zachodniej części gminy w pobliżu Leśnej Huty, w obrębie kompleksu łąk i składa się z dwóch zbiorników retencyjnych położonych przy kompleksie pól filtracyjnych, zajmujących łącznie powierzchnię 46,62 ha. Są to ogroblowane zbiorniki ziemne, w obrębie których pod kilkumetrową warstwą piasku zalegają utwory o małej przepuszczalności. Zgodnie z założeniami projektowymi warstwa ta miała powodować spływ przefiltrowanych przez piaski ścieków w kierunku Studzienickiej Strugi i Jeziora Smolnik. Studzienicka Strugą ścieki poprzez Jezioro Wieckie odprowadzone miały być do Wdy (na terenie gminy Karsin). Rolnicza oczyszczalnia ścieków „obsługuje” ścieki przemysłowe pochodzące z Zakładu Płyt Pilśniowych „STEICO” w Czarne Wodzie, dostarczane na teren oczyszczalni poprzez rurociąg długości 6 km. Wg informacji publikowanych na stronie internetowej gminy Czarna Woda i zawartych w opracowaniach strategicznych gminy Czarna Woda, oczyszczalnia zakładowa pracuje poprawnie. Jednakże, ze względu na wysokie koszty jej utrzymania i eksploatacji, Zakład planuje rezygnację z dotychczasowego sposobu oczyszczania ścieków. Przewiduje się odprowadzanie ścieków bytowo -gospodarczych do miejskiej oczyszczalni, po jej powstaniu, lub budowę własnej oczyszczalni ścieków sanitarnych. Najbardziej prawdopodobne jest przejęcie ścieków sanitarnych z miasta Czarna Woda i ścieków bytowo gospodarczych z Zakładów przez oczyszczalnię ścieków w Czersku. Ścieki technologiczne, wprowadzone w zamknięty obieg, byłyby oczyszczane w wysokosprawnych procesach sedimentacji i ultrafiltracji, a osady spalane.

Zaopatrzenie w wodę miejscowości na terenie gminy Kaliska zapewniają 4 gminne, wiejskie ujęcia wody wraz z siecią wodociągową doprowadzającą wodę do prawie 92% mieszkańców gminy. Charakterystykę ujęć wód podziemnych przedstawia tabela 4:

Tabela 4 Ujęcia wód podziemnych na terenie gminy Kaliska.

Lokalizacja ujęcia	Cieciorka	Piece	Kaliska	Studzienice
Ilość studni	2	2	2	1
Głębokość ujęcia [m]	52 i 60	54 i 55	54 i 55	46
Poziom wodonośny	czwartorzęd	czwartorzęd	czwartorzęd	czwartorzęd
Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne	39,52	39,52	113,6 przy eksploatacji zespołowej obu studni	15,0
Wydajność	24,55 i 39,52	27,0	42,0 i 60,0	15,0
Pozwolenie wodno-prawne	Starostwo powiatowe w Starogardzie Gd. Gd.Os.6223-11/3/W/05 z 29.12.2005 r.	Starostwo powiatowe w Starogardzie Gd. Gd.Os.6223-11/3/W/05 z 29.12.2005 r.	Starostwo powiatowe w Starogardzie Gd. Gd.Os.6223-2/6/W/05 z 10.06.2005 r.	Starostwo powiatowe w Starogardzie Gd. Gd.Os.6223-2/3/W/2003 z 30.04.2003 r.
Data ważności	31.12.2015 r.	31.12.2015 r.	30.06.2015 r.	30.04.2013 r.

Źródło: „Aktualizacja programu ochrony środowiska dla gminy wiejskiej Kaliska...” (2010).

W 2010 r. zrealizowano projekt polegający na budowie sieci wodociągowej z przyłączami w sołectwie Bartel Wielki wraz z podłączeniem do przesyłowej sieci wodociągowej Kaliska – Bartel Wielki – Studzienice. W wyniku zakończonego projektu wybudowano 12,1 km sieci wodociągowej

Przekształcenia litosfery

Do podstawowych przejawów przekształceń litosfery na obszarze Kaliska należą:

- skutki rolniczego użytkowania ziemi – w wyniku rolniczego użytkowania terenów nastąpiło znaczne zintensyfikowanie procesów erozyjnych szczególnie w obrębie zboczy dolinnych prowadzące do degradacji gleb; z gospodarką rolną związana jest również degradacja gleb w wyniku nadmiernego osuszania terenów rolniczych oraz przekształceń fizyko-chemicznych gleb (m.in. związanych ze stosowaniem nawozów sztucznych i środków ochrony roślin);
- zniszczenia geomechaniczne spowodowane realizacją liniowych elementów infrastruktury technicznej (tereny komunikacyjne);
- przekształcenia w obrębie i w sąsiedztwie wsi (realizacja nowego zainwestowania mieszkaniowego, komunikacyjnego, usługowego i przemysłowego);
- zniszczenia litosfery związane z gromadzeniem odpadów, szczególnie silne a także negatywne, niekontrolowane przekształcenia związane z występowaniem „dzikich” składowisk odpadów;
- przekształcenia powierzchni ziemi związane z eksploatacją kruszywa naturalnego;
- zmiany fizykochemiczne gleb kompleksów łąkowych wchodzących w skład rolniczej oczyszczalni ścieków (powierzchniowe zamulanie i osłabienie tempa filtracji).

Wszystkie ww. tereny wymagają rekultywacji o kierunkach wynikających ze stopnia przekształcenia, charakteru środowiska przyrodniczego w otoczeniu oraz możliwości technicznych. W pierwszej kolejności dotyczy to wyrobisk po eksploatacji surowców, nieczynnego już gminnego składowiska odpadów, „dzikich” składowisk odpadów oraz terenów zniszczeń geomechanicznych.

Gospodarka odpadami

Zgodnie ze wskazaniem zawartym w „Planie gospodarki odpadami dla województwa pomorskiego 2018” (2012), przyjętym Uchwałą Nr 415/XX/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 25 czerwca 2012 roku podstawowym założeniem funkcjonowania nowego systemu gospodarki odpadami komunalnymi w Polsce jest system rozwiązań regionalnych. Gmina Kaliska położona jest w Regionie Południowym gospodarki odpadami, obsługiwanym przez Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych „Stary Las” w Starym Lesie (gm. Starogard Gdański).

Do 2012 roku we wschodniej części gminy, w miejscowości Strych, funkcjonowało gminne składowisko odpadów komunalnych. Jednak, zgodnie z założeniami „Planu gospodarki odpadami dla województwa pomorskiego 2018” (2012), w związku z uruchomieniem składowiska w Starym Lesie, gminne wysypisko odpadów w Strychu, z dniem 31 lipca 2012 r. zostało zamknięte. Od dnia tego

obowiązuje zakaz wywożenia odpadów na wysypisko, a jego teren przewidziano do rekultywacji.

Obiekty stwarzające zagrożenie wystąpienia poważnych awarii

Na obszarze gminy Kaliska nie znajdują się:

- zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej;
- zakłady o dużym ryzyku;

w rozumieniu Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej z późniejszymi zmianami. (Dz. U. z 2002 r. Nr 58, poz. 535 i Dz. U. z 2006 r. Nr 30, poz. 208). Nie występują tu zakłady przetwarzające, wytwarzające lub magazynujące substancje niebezpieczne.

Istotnym źródłem potencjalnego zagrożenia są wypadki i awarie w transporcie kolejowym i drogowym materiałów niebezpiecznych. Na terenie gminy Kaliska dotyczy to przede wszystkim drogi krajowej nr 22 i linii kolejowej nr 203.

Ponadto, do obiektów stwarzających zagrożenie należy zaliczyć zakłady posiadające materiały niebezpieczne. W odniesieniu do gminy dotyczy to stacji paliw we wsi Kaliska.

Zgodność użytkowania terenu z uwarunkowaniami przyrodniczymi

Generalnie należy ocenić, że użytkowanie terenu jest zgodne z uwarunkowaniami przyrodniczymi, przeważa leśne i rolnicze użytkowanie gruntów. Ze względu na bardzo słabe i słabe warunki agroekologiczne znaczna część gruntów rolnych jest ugorowana, gmina jest zaliczona do gmin o szczególnie trudnych warunkach gospodarowania rolniczego. Warunki przyrodnicze i stosunkowo nieduże zużycie nawozów sztucznych predysponują gminę do produkcji żywności o podwyższonej jakości, przy wykorzystaniu promocji żywnościowych produktów regionalnych i tradycyjnych, regionalnych metod ekologicznej produkcji żywności.

Osadnictwo wiejskie koncentruje się w bezleśnych enklawach głównie we wschodniej części gminy. Istniejące zagospodarowanie turystyczne, rekreacyjne skupia się w okolicach jezior oraz rzeki Wdy. Ze względu na ograniczenia prawne oraz niewielką chłonność rekreacyjną nie może być nadmiernie rozwijane.

Ocena odporności środowiska na obciążenia antropogeniczne

Środowisko przyrodnicze obszaru gminy Kaliska wykazuje istotne zróżnicowanie struktury i w efekcie odporności na obciążenie antropogeniczne i zdolności do regeneracji.

Najmniej odporne na bodźce kinetyczne są tereny o największym nachyleniu (zagrożenie przede wszystkim erozją wodną). Na obszarze gminy Kaliska reprezentowane są one przez zbocza doliny Wdy i dolinek erozyjnej mniejszych cieków oraz zbocza rynny polodowcowej w północnej części gminy. W przewadze powierzchnie te zostały ustabilizowane przez roślinność leśną i murawy. Roślinność ta odgrywa bardzo ważną rolę i musi zostać zachowana. Zniszczenie lasu spowodowałoby ewolucję środowiska w kierunku denudowanych stoków o znacznej dynamice procesów rzeźbotwórczych.

Środowisko zagłębień bezodpływowych (wytopiskowych), licznie występujących na obszarze gminy cechuje się małą odpornością na dostawy zanieczyszczeń, zwłaszcza stałych (bodźce materialne), które podlegają stałej akumulacji.

Doliny rzeczne (ich dna) odznaczają się generalnie zbilansowaną odpornością. Są to miejsca, do których trafiają zanieczyszczenia z terenu ich zlewni i z jednej strony narażone są na ich kumulację, a z drugiej strony płynące w dolinach cieków pełnią funkcje transportującą i oczyszczającą. Im większy spadek cieków i bardziej wartki jego nurt, tym szybciej następuje jego samooczyszczenie.

Największa odporność środowiska występuje w naturalnych warunkach w obrębie terenów wysoczyznowych i sandrowych. Jednak w wyniku działalności człowieka i wywołanych nią przekształceń środowiska w wielu rejonach nastąpiło znaczne obniżenie potencjału samoregulacyjno-odpornościowego tych terenów. Zdolność do regeneracji jest ograniczona przede wszystkim ze względu na zubożenie ekologiczne.

3.4. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Rys historyczny⁹

O przeszłości obszaru gminy świadczyć mogą znaleziska archeologiczne z lat 1931-1933 odnalezione w Młyńsku oraz drobne narzędzia kamienne, okrzeski i rdzenie z epoki kamiennej, z okresu środkowego mezolitu z okresu 8000 a 5000 lat pne. Na ślad bytności ludzi sprzed 2500 lat natrafiono w 1935r w m. Iwiczno, były to urny popielnicowe pochodzące z ok. 700-400 lat pne, z podobnego okresu pochodziły odkryte w Bartlu Wielkim groby skrzynkowe.

W piśmiennictwie natrafić można także na informacje o osadnictwie na tym obszarze w okresie średniowiecza.

Ziemie Pomorza trafiły ok. 1360 r w ręce Krzyżaków i pozostały w nich do roku 1466. Po pokoju toruńskim kończącym wojnę z Krzyżakami ziemie te (zwane później Prusami Królewskimi) wraz z Kociewiem, w tym również terenem Kaliska wróciły do Polski. Z przeprowadzonej w roku 1570 lustracji województw malborskiego i chełmińskiego wynika, że w tamtym okresie w obrębie dzisiejszej gminy Kaliska, poza wsią Iwiczno (istniała już od 1402) nie było innych wsi. Wg informacji kolejnej lustracji ok. roku 1664 na terenie gminy istniał młyn w Młyńsku, pustkowie Skrzynki i Studzienice, piece smolne w Iwiczno i Bartlu. Kolejne informacje dotyczące gminy znaleźć można w lustracji Prus Królewskich z roku 1765 oraz z lustracji kościołów dekanatu starogardzkiego z 1780r. Pojawiły się wówczas nazwy: Czubek, Dąbrowa, Dunajki, Frank, Kazub, Lipska Karczma, Lipski Młyn, Młyńsk, Piece, Płociczno, Stara Lipa, Strych, Trzechowo.

Pierwszy rozbiór Polski spowodował zmianę nazwy Prus Królewskich na Prusy Zachodnie, teren gminy znalazł się w powiecie starogardzkim, w gdańskim obwodzie regencyjnym. Informacje dotyczące gminy odnaleźć można w sporządzonym dla potrzeb króla pruskiego tzw. katastrze fryderycjańskim. W 1815r Prusy Zachodnie zostały podzielone na dwie rejencje: gdańską i kwidzyńską, a powiat starogardzki w okrojonym obszarze znalazł się w rejencji gdańskiej. Protoplastem gminy Kaliska była Gmina Dreidorf, w skład której wchodziły w 1885r trzy wsie: Kaliska, Dąbrowa, Strych. W roku 1905 gmina ta zajmowała obszar 617,6ha i liczyła 846 mieszkańców. Po pierwszej wojnie światowej (traktat wersalski -VI 1919 r) gmina Kaliska powróciła do Polski, w dniu 29 stycznia 1920 r. Wg danych ze spisu powszechnego 30.09.1921 r. liczba mieszkańców dzisiejszej gminy Kaliska, położonej wówczas na terenie dwóch powiatów-starogardzkiego i kościerskiego, wynosiła 3545 osób.

W latach międzywojennych (ok. 1925 r) na terenie dzisiejszej gminy Kaliska istniały trzy obwody wójtowskie: Frank z sołectwami Czarne, Iwiczno, Kaliska, Młyńsk, Piece; Okonin z sołectwami Huta, Kamienna Karczma, Lubiki, Studzienice; Huta Leśna z sołectwami Czarna Woda i Zawada.

W roku 1934 powstała gmina Piece, w której skład weszło 10 gromad: Bartel, Czarna Woda, Czarne, Huta, Iwiczno, Kaliska, Lubiki, Piece, Płociczno, Studzienice.

Po zakończeniu II wojny światowej zniesiono gminę Piece i utworzono gminę wiejską Kaliska o łącznej pow. 6195ha.

W marcu 1952 r dokonano korekty granic gminy, powiększając ją o fragment gminy Słaniny, w roku 1954 w wyniku reformy administracyjnej zniesiono gminy, utworzono

---

⁹ Wykorzystano informacje zawarte m. inn w gminnym programie opieki nad zabytkami gminy Kaliska- proj. X 2013r. opracowanie mgr Teresy Romanowskiej-Kasperkiewicz

cztery gromady: Kaliska (Kaliska, Bartel, Płociczno, Studzienice, Łązek, Frank, Kazub, Dunajki, Lipska Karczma, Lipski Młyn, Stara Lipa), Piece (Piece, Iwiczno, Młyńsk), Czarna Woda (Czarna Woda, Jastrzębiem cz. gromady Łąg), Huta Kalna (Huta Kalna, Lubiki, Czarne).

Kolejne reorganizacje administracyjne miały miejsce w 1961, 1972, 1993 (wyłączono sołectwo Czarna Woda), 1994 (wyłączono sołectwa Huta Kalna i Lubiki).

Rozwój gminy i wsi Kaliska związany był z przemysłem drzewnym.

Po raz pierwszy **wieś Kaliska** wzmiankowana była w roku 1710 jako osiedle leśne. Rozwój osady nastąpił po wybudowaniu w roku 1873 linii kolejowej łączącej Berlin z Królewcem i uruchomieniu dużego tartaku w roku 1902. W latach 1910-1911 miejscowa ludność ewangelicka wystawiła sobie niewielki kościół, usytuowany w pobliżu stacji kolejowej.

W latach trzydziestych Kaliska powiększyły się o nowe osiedle robotnicze (wg źródeł wybudowano 20 domów; poza domami mieszkalnymi wzniesiono także budynki gospodarcze). W roku 1932 nastąpiło upaństwowienie tutejszego tartaku. Krótko przed wybuchem II wojny światowej właśnie na stacji w Kaliskach, na znak protestu przeciw hitlerowskim prowokacjom, został zatrzymany tranzytowy pociąg z Berlina do Królewca. Rozbudowany po wojnie tartak stał się największym tego typu zakładem w województwie gdańskim. Wspomniany po ewangelicki kościół w roku 1945 komisja likwidacyjna przekazała katolikom, a od 1975 stanowił on siedzibę samodzielnej parafii. W ostatnich latach dokonano rozbudowy kościoła, nie niszcząc jego pierwotnego charakteru, odziedziczonego chyba po protestantach, z surowym wystrojem wnętrza, mającym skupić wiernych na modlitwie i odczuwaniu sacrum.

Ważniejsze daty

1402 r. - pierwsze źródła pisane o Iwiczno

1428r - źródła pisane o wsi Bartel

1766 r. - pierwsze pisane wzmianki o wsi Kaliska

1789 r. - powstanie wsi Cieciorka

1873 r. - budowa linii kolejowej Berlin - Królewec

1874 r. - ur. Izydor Gulgowski

1906 r. - powstanie szkoły w Bartlu Wielkim

1910 r. - budowa neogotyckiego kościoła z inicjatywy społeczności ewangelickiej w Kaliskach

1911 r. - budowa kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Piecach

Ocena dziedzictwa kulturowego gminy (wg programu opieki nad zabytkami na lata 2013-2016)

Silne strony – liczna zabudowa mieszkalna wraz z budynkami gospodarczymi pochodząca z II poł. XIX w i XX w., zachowane obiekty architektury sakralnej (kościół) wraz z budynkami przylegającymi (plebanie) i cmentarzami – katolickim i komunalnym, obiekty malej architektury – zabytkowe kapliczki, środowisko naturalne, krajobraz kulturowy

Słabe strony – liczne zmiany i zatarcia charakteru dawnej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej, brak inwestorów zewnętrznych zainteresowanych rewitalizacją obiektów zabytkowych, niedostateczna edukacja mieszkańców, niewystarczające dofinansowanie do projektów dot. remontów, konserwacji zabytków, brak lub niska wiedza o prawnych zobowiązaniach właścicieli do należytego utrzymania obiektów zabytkowych

Szanse – możliwości rewaloryzacji części substancji zabytkowej z wykorzystaniem dotacji unijnych, korzystne tendencje i prognozy w zakresie rozwoju turystyki kulturowej, rozszerzenie współpracy międzyregionalnej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

Zagrożenia – postępując a dekapitalizacja zasobu zabytkowego, brak poczucia wspólnoty lokalnej wśród mieszkańców gminy, niewłaściwe regulacje prawne umożliwiające niekontrolowaną urbanizację na obszarach cennych krajobrazowo skutkującą zagrożeniem krajobrazu kulturowego, dewaloryzacja krajobrazu kulturowego, szczególnie zabytkowego osadnictwa wiejskiego przez niekontrolowany proces wprowadzania nowej zabudowy lub wymianę starej na nową o obcych formach, brak odpowiednich przepisów pobudzających sponsorowanie kultury i ochrony zabytków, traktowanie konieczności ochrony dziedzictwa jako problemu konfliktogennego i ograniczającego swobodę dysponowania własnością prywatną i publiczną, niewystarczająca współpraca państwa i samorządu terytorialnego na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego dla rozwoju lokalnego

Zabytki objęte formami prawnymi ochrony – wpisane do rejestru zabytków

1/ **Chata kociewska w zagrodzie** (chata, teren) **we wsi Płociczno** – Płociczno 15 - pod nr 1409 w rej. woj.pom. (dawny numer rej woj. gd. nr 1107, wpis z 31.08.1993r)

2/ **Chata kociewska we wsi Piece** - Piece przy ul. 6 Marca 14 (dawniej Piece 5) - pod nr 875 w rej woj.pom. (dawny numer rej woj. gd. nr 760, wpis z 08.12.1977r)

3) **Kościół Rzymskokatolicki parafialny p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa z plebanią w Piecach, cmentarz z brama, dwa odcinki ogrodzenia, starodrzew i dz. geod. 6, na której wymienione obiekty są posadowione** – pod numerem 1909, wpis z 30.01.2015r

Wojewódzka ewidencja zabytków archeologicznych dla gminy Kaliska

Stanowiska archeologiczne znajdujące się w woj. ewidencji zabytków w gminie Kaliska

L.P.	Miejscowość	Nr stan.	Rodzaj stanowiska	Chronologia	nr ob. AZP; nr st.
1	STUDZIENICE	1	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	
2	KALISKA	1	CMENTARZYSKO	WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI	
3	BARTEL WIELKI	1	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	
4	CZARNE	1	ZNALEZISKO LUŻNE	NEOLIT	
5	CZARNE	2	ZNALEZISKO LUŻNE	NEOLIT	
6	IWICZNO	1	ZNALEZISKO LUŻNE	V OKRES EPOKI BRAZU	
7	IWICZNO	2	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	
8	IWICZNO	3	ZNALEZISKO LUŻNE	NEOLIT	
9	MŁYŃSK	1	CMENTARZYSKO	EPOKA NIEOKREŚLONA	
10	MŁYŃSK	2	OSADA	EPOKA NIEOKREŚLONA	
11	LEŚNA HUTA	1	STANOWISKO NIEOKREŚLONE	HALLSTATT	
12	LEŚNA HUTA	2	HUTA SZKŁA	OKRES NOWOŻYTNY	

Wojewódzka ewidencja zabytków dla gminy Kaliska – [wg informacji zawartych na stronach internetowych WUOZ w Gdańsku](#)

Brak informacji na ten temat na stronach internetowych WUOZ w Gdańsku

Gminna ewidencja zabytków dla gminy Kaliska

(wg gminnego programu opieki nad zabytkami na lata 2013-2016, proj. X-2013r.; wykaz w oparciu o karty ewidencyjne zabytków)¹⁰

Uchwałą Nr XVIII/149/2016 Rady Gminy Kaliska z dnia 31 marca 2016r przyjęto Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Kaliska na lata 2016-2019

Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Kaliska

Lp	Miejscowość	Obiekt	Adres	Inf. o wpisie do rejestru zabytków
1	Bartel Wielki	Układ zieleni przy dawnym dworze	Bartel Wielki 20	
2	Bartel Wielki	Budynek mieszkalny oraz stodoła i budynek gospodarczy	Bartel Wielki 21	
3	Bartel Wielki	Budynek dawnej szkoły	Bartel Wielki 22	
4	Cieciorka	Budynek mieszkalny	Cieciorka 11	
5	Cieciorka	Budynek mieszkalny	Cieciorka 17	
6	Cieciorka	Budynek mieszkalny	Cieciorka 18	
7	Cieciorka	Budynek mieszkalny	Cieciorka 49	
8	Cieciorka	Cmentarz poewangelicki	Poza wsią na płd-wsch	
9	Cieciorka	Kapliczka przydrożna	Na skrzyżowaniu dróg z Kalisk i drogi wewn. na wsch.	
10	Dąbrowa	Budynek mieszkalny	Dąbrowa 14	
11	Dąbrowa	Budynek mieszkalno-usługowy	Dąbrowa 15	
12	Dąbrowa	Budynek mieszkalny	Dąbrowa 19	
13	Dąbrowa	Budynek mieszkalny	Dąbrowa 24	
14	Dąbrowa	Kapliczka	Przy drodze Starogard-Człuchów	
15	Frank	Cmentarz poewangelicki	Przy drodze nr 22 Starogard-Chojnice ul. Kociewska po jej płd stronie	
16	Iwiczno	Budynek mieszkalny	Na Wzgórzu 12	
17	Iwiczno	Izba pamięci i budynek mieszkalny oraz gospodarczy	Ul. Gulgowskiego 16	
18	Iwiczno	Budynek mieszkalny	Ul. Na Wzgórzu 7	

¹⁰ usunięto wykaz GEZ wg gminnego programu na lata 2013-2016

*Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański*

19	Iwiczno	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Słoneczna 8	
20	Iwiczno	Budynek mieszkalny i gospodarczy	Ul. Słoneczna 18	
21	Kaliska	Cmentarz katolicki		
22	Kaliska	Dom mieszkalny	Ul. Długa 13	
23	Kaliska	Dom mieszkalny i bud. gospodarczy	Ul. Długa 17	
24	Kaliska	Dom mieszkalny	Ul. Długa 20	
25	Kaliska	Dom mieszkalny	Ul. Długa 24	
26	Kaliska	Budynek mieszkalny	Ul. Długa 26	
27	Kaliska	Budynek mieszkalny	Ul. Długa 31	
28	Kaliska	Budynek mieszkalny	Ul. Długa 39	
29	Kaliska	Budynek mieszkalny	Ul. Długa 40	
30	Kaliska	Budynek mieszkalny	Ul. Długa 44	
31	Kaliska	Budynek mieszkalny	Ul. Dworcowa 1	
32	Kaliska	Starodrzew w dawnej kolonii drzewiarzy oraz układ ulic	W pobliżu domu przy ul. Robotniczej 5	
33	Kaliska	Kościół p.w. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy	Ul. Długa 21	
34	Kaliska	Budynek mieszkalny i bud. gospodarczy	Ul. Krótka 1	
35	Kaliska	Budynek mieszkalny	Ul. Krótka 3	
36	Kaliska	Budynek mieszkalny	Ul. Krótka 7	
37	Kaliska	Budynek mieszkalny i budynek gospodarczy	Ul. Lipowa 1	
38	Kaliska	Budynek mieszkalny	Ul. Robotnicza 5	
39	Kaliska	Budynek mieszkalny	Ul. Robotnicza 7	
40	Kaliska	Budynek mieszkalny i bud. gosp.	Ul. Robotnicza 8	
41	Iwiczno	Budynek mieszkalny	Ul. Słoneczna 7	
42	Kaliska	Budynek mieszkalny i gospodarcze	Ul. Starowiejska 1	
43	Kaliska	Miejsce martyrologii	Na pñ. od Kalisk, na skraju lasu, przy drodze Kaliska-Cieciorka	
44	Kaliska	Układ urbanistyczny		
45	Kamienna Karczma	Budynek stacji	Kamienna Karczma 6	
46	Kamienna Karczma	Budynek mieszkalny i gospodarczy	Kamienna Karczma 7	
47	Piece	Budynek mieszkalny-chata kociewska	Ul. 6 Marca 14	Nr 875
48	Piece	Budynek mieszkalny	Ul. 6 Marca 25	
49	Piece	Budynek mieszkalny	Ul. Boczna 6	
50	Piece	Cmentarz katolicki	Między ul. Kościelną	Nr 1909

*Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański*

			a Zieloną, od str. zach i pld. kościoła	
51	Piece	Kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa	Ul. Kościelna 3	Nr 1909
52	Piece	Plebania przy kościele p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa	Ul. Kościelna 3	Nr 1909
53	Piece	Budynek mieszkalny	Ul. Szkolna 2	
54	Piece	Budynek mieszkalny	Ul. Szkolna 3-5	
55	Piece	Budynek mieszkalny	Ul. Szkolna 9	
56	Piece	Budynek mieszkalny	Ul. Szkolna 25	
57	Płociczno	Budynek mieszkalny- chata kociewska	Płociczno 15	Nr 1409
58	Płociczno	Budynek mieszkalny i gospodarczy	Płociczno 2	
59	Płociczno	Cmentarz poewangelicki	Poza wsią ok. 100m od polnej drogi i zabudowań	
60	Płociczno	Kościół p.w. św. Józefa	Kościół usytuowany w rozwidleniu dróg	
61	Płociczno	Słupy kamienno-betonowe	Przy drodze z Kalisk do Płociczna po zach stronie drogi	
62	Strych	Budynek mieszkalny	Strych 4	
63	Strych	Budynek mieszkalny	Strych 15	
64	Strych	Budynek mieszkalny z cz. gospodarczą	Strych 16	
65	Studzienice	Budynek mieszkalny i gospodarczy	Ul. Wrzosowa 4	

Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański

Wartości środowiska kulturowego gminy Kaliska – wymagające ochrony

Poniższa tabela zbiorcza zinventaryzowanych wartości środowiska kulturowego przedstawia elementy przestrzeni kulturowej i krajobrazowej wymagające ochrony w zapisach studium.

Tabelę przygotowano na podstawie informacji z dotychczasowych dokumentów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (z 1999r oraz 2010r) uzupełnionych informacjami z gminnej ewidencji zabytków (z 2006r, proj. GEZ 2013r).

Lp	Miejscowość	Walory krajobrazowe Układ przestrzenny	OBIEKTY I ZESPOŁY ZABYTKOWE				
			Wpisane do rejestru zabytków	Planowane/postulowane do wpisania do rejestru zabytków	O wartościach kulturowych postulowane do ochrony	Zasoby archeologiczne	Strefy ochrony konserwatorskiej
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	KALISKA	Układ przestrzenno-architektoniczny XIX i I poł. XX w. wsi zwartej, wielodrożnej, ze starą szkółką, stacją PKP i parkiem kolejowym, kościołem poewangelickim, osiedlem 20 drewnianych domków		1/ Kościół parafialny p.w. M.B.Nieustającej Pomocy, mur. 2/ Osiedle domów robotników drzewiarzy ul. Krótka, Szkolna, Robotnicza, drew. Ok.1937r.	1/ dom mieszkalny, ul. Długa 10, drew. pocz. XXw, stolarka okienna 2/ dom mieszkalny, biblioteka, ul. Długa 12, drew. koń. XIXw, stolarka 3/ dom mieszkalny, ul. Długa 13, mur., pocz. XIXw., cz. stolarka okienna i drzwiowa m.in. drzwi wejściowe z klamką 4/ budynek gospodarczy ul. Długa 13, szach/mur., pocz. XXw. 5/ dom mieszkalny ul. Krzywa 15, mur, pocz. XXw., stolarka okienna, drzwi wejściowe 6/ dom mieszkalny ul. Długa 11, drew. pocz., XXw, stolarka okienna, drzwiowa 7/ dom mieszkalny ul. Krótka 1, drew., ok.1937r. przykład dom kolonii 8/ dom mieszkalny, była szkoła, ul. Krzywa 6, drew/mur/glina, ok. XIXw. 9/ dom mieszkalny, ul. Robotnicza 7, dom osiedla robotniczego drzewiarzy, ok.1937r. 10/ dom mieszkalny ul. Robotnicza 8, do osiedla robotniczego drzewiarzy, drew. ok.1937r. 11/ dom mieszkalny, ul. Starowiejska 14, częściowo stolarka, mur. ok. 1900r. 12/ dom mieszkalny, ul. Starowiejska 16/17, drew/mu/glina, ok. poł. XIXw, bud. oszalowany, belki stropowe, stolarka	W 1894r. odkryto grób ciałopalnego zawierającego dwie popielnice datowane na epokę żelaza (V-IV w. p.n.e.)	1/Układ przestrzenno-architektoniczny XIX i I poł. XX w. wsi zwartej 2/Osiedle 20 drewnianych, typowych domków z lat 1930-tych przy ul. Robotniczej, Krótkiej i pobliskich z zab. tartaczną z 1902r. 3/Ochrona ekspozycji biernej i czynnej zespołu zabytkowego

*Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański*

					wnętrza 13/ dom mieszkalny, ul. Starowiejska 19, mur. ok.1900r., stolarka okienna, dek. drzwi wejściowe		
2.	STRYCH (sołectwo Kaliska)			Dom nr 16	1/ dom nr 4, drewniany, pocz. XXw., wł. Stonek 2/ dom mieszkalny nr 5, drewniany, 1870r., wł. Bernard Sztrenga 3/ dom nr 6/7, drewniany, szalowany, koniec Xix., 4/ dom mieszkalny nr 8, drewniany 1861r.,		Ochrona ekspozycji biernej i czynnej zespołu zabytkowego, strefa ochrony konserwatorskiej układu ruralistycznego
3.	PIECE	Układ przestrzenno- architektoniczny XIX i I poł.XX w. wsi wielodrożnej z placem pośrodku	Ul. 6 Marca 14 (dawniej Dom nr 5) chata kociewska, drewniana I poł. XIX w. – wpisany do rejestru zabytków woj. Gd nr rej.760 z dn.08.XII.1977r., aktualnie wpis w rej woj.pom. nr 875	1/ Kościół p.w. Najśw. Serca Pana Jezusa, mur. 1911-1914r. 2/ Plebania mur.ok.1912r.	1/ dom mieszkalny nr 6, drew., IV ćw. Xix.-XXw. , strop belkowy, nowe odeszkowanie, 2/ dom mieszkalny nr 42/43, drew./mur IV ćw.XIXw., stolarka , częściowo strzecha, strop belkowy 3/ dom mieszkalny nr 70, drewniany, IV ćw. XIXw. 4/ dom mieszkalny i sklep nr 92, mur., tynk I ćw.XXw. 5/ dom mieszkalny nr 123, drew. III ćw.XIXw., 6/ dom nr 133, mur., 1935r., 7/ dom nr 145, drew., 1830r.,		Ochrona ekspozycji biernej i czynnej zespołu zabytkowego, strefa ochrony konserwatorskiej układu ruralistycznego
4.	KAMIENNA KARCZMA				Dom mieszkalny nr 2, dawna karczma, mur. tynk, 1913r., przebudowa, zachowana stolarka, 6-cio kwaterowe okna		
5.	IWICZNO	Układ przestrzenno- architektoniczny XIX i I poł.XX w. wsi placowo-ulicznej			1/ kapliczka przydrożna , mur., przy drodze do Trzechowa 2/ szkoła mur. , pocz.XXw. 3/ budynek gospodarczy szkoły, mur szach. pocz. XXw. 4/ dom mieszkalny nr5, mur. 5/ obora domu nr 5 , mur. 6/ dom nr 16, mur, XIXw., dwuspadowa strzecha, 7/ budynek gospodarczy przy domu nr 16, mur. 8/ dom nr 18 drewniany, XIXw, 9/ dom mieszkalny nr 20, mur., 1903r., stolarka, dekor, klamki	3 stanowiska archeologiczne – jedno na epokę kamienia (III tys. p.n.e.), z którego pochodzi topór kamienny. Stanowisko położone jest na południowy zachód od wsi. W 1935r. na terenie wsi odkryto cmentarzysko	Ochrona ekspozycji biernej i czynnej zespołu zabytkowego, strefa ochrony konserwatorskiej układu ruralistycznego

*Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański*

					10/ budynek gospodarczy przy domu nr 20, mur, 11/ dom nr 21, mur., 1916r. 12/ dom nr 29, mur., XIXw, 13/ dom mieszkalny nr 40, mur., stolarka okienna, drzwiowa, 14/ dom mieszkalny, sklep nr 41, stolarka okienna, drzwiowa 15/ budynek gospodarczy nr 41, mur./drew. 16/ dom mieszkalny nr 47, drewniany,	grobów skrzynkowych, z którego pochodzą popielnice. Fragmenty ceramiki datowane na epokę brązu zebrane zostały na jednym z pól w pobliżu wsi.	
6.	ŁĄŻEK				1/ dom nr 7, mur, lata 20-te XXw., 2/ dom nr 8, mur, pocz.XXw.,		
7.	MŁYŃSK	zachowany układ ruralistyczny wsi			1/ dom nr 1, mur, lata 30-te XXw.,		
8.	CIECIORKA	zachowany układ ruralistyczny wsi			Chata podcieniowa drewniana z ok. XIX w.		Ochrona ekspozycji biernej i czynnej zespołu zabytkowego, strefa ochrony konserwatorskiej układu ruralistycznego
9.	PŁOCICZNO	zachowany układ ruralistyczny wsi	Dom nr 15 wpisany do rejestru zabytków nr rej. woj.gd. 1107 z dnia 31.08.1993r., aktualnie nr rej. woj.pom. 1409		1/ kapliczka – kościół w centrum wsi 2/ pozostałości kamienno-betonowego kręgu z kolumnami -posagu Hindenburga		Ochrona ekspozycji biernej i czynnej zespołu zabytkowego, strefa ochrony konserwatorskiej układu ruralistycznego
10.	BARTEL WIELKI	zabudowa we wsi o charakterze rozproszonym, pojedyncze zagrody znajdują się wzdłuż dróg i wśród pól Drzewo – cis w pobliżu leśnictwa Bartel Wielki			1/ obora podworska , mur. – 1880r. 2/ Dwór, ob. Nadleśnictwo, mur.	Na terenie wsi w początku XX w. odkryto groby skrzynkowe pochodzące z wczesnej epoki żelaza (VI-IV w p.n.e.)	
11.	CZARNE	zabudowa we wsi o charakterze rozproszonym, pojedyncze			1/ w 1789r istniały trzy budynki: - pała z kaplicą, - majątek Podsiadłowskich, - szkoła powszechna jednoklasowa	W 1888r. z rzeki Czarna Woda wyłowiono toporek wykonany z rogu	

*Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański*

		zagrody znajdują się wzdłuż dróg i wśród pól				jelenia, datowany na epokę kamienia.	
12.	DĄBROWA	zachowany układ przestrzenny miejscowości Kapliczka przydrożna 1885r.			1/ kapliczka przydrożna, mur 2/ dom mieszkalny, ob. Sklep nr 12, mur, ok.1900r., stolarka okienna, dekor.drzwi 3/ dom mieszkalny nr 14, mur., ok.1900r. 4/ dom mieszkalny nr 15, mur, cegła czerwona, ok.1900r. 5/ kapliczka przy domu nr 15, cegła czerwona, figura Matki Boskiej 6/ dom mieszkalny nr 24, mur/drew, oszalowany, weranda, stolarka okienna, szeroki komin 7/ dom mieszkalny nr 25, mur, ok.1900r., szczyt oszalowany, stolarka okienna 8/ dom nr 29, mur., 1902r., mur/cz. cegła		
13.	STUDZIENICE	Kompleks sztucznych łąk powstałych w latach 1840-1848 zachowany układ ruralistyczny wsi która do lat 70-tych XVIII w była pustkowiem			1/ dom nr 20, drewniany, pocz.XXw.		Ochrona ekspozycji biernej i czynnej zespołu zabytkowego, strefa ochrony konserwatorskiej układu ruralistycznego
14.	FRANK	wieś położona wzdłuż drogi krajowej nr 22			1/ dom nr 47 kam., tynk. 1790r.,		

W dokumencie studium z 1999r wiele obiektów i obszarów, w tym cenne układy ruralistyczne miejscowości postulowanych było do objęcia ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków nieruchomości województwa. Wpisów tych nie dokonano.

Brak było też wniosków w dotychczasowym gminnym programie opieki nad zabytkami (z 2006r, program na okres 2006-2009) propozycji w tym zakresie.

W dotychczasowym studium gminy z 2010r. proponowano, by cenne obiekty i zespoły objąć ochroną poprzez odpowiednie ustalenia planów miejscowych (jest to jedna z form ochrony zabytków wymieniona w ustawie), planów tego typu jednakże gmina nie sporządziła.

~~Nie dokonano okresowej oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami, nie przedłożono Radzie Gminy sprawozdania z realizacji programu.~~ **Gminny Program zaktualizowano – przyjęto nowy Uchwałą Nr XVIII/149/2016 Rady Gminy Kaliska z dnia 31 marca 2016r przyjęto Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Kaliska na lata 2016-2019**

Aktualna pozostaje wyrażona w dotychczasowym Studium gminy z 2010r. propozycja, by wyznaczone wcześniej (w dokumencie z 1999r i w dawnym planie ogólnym gminy) strefy ochrony ekspozycji czynnej i biernej zespołów zabytkowych zweryfikować i uściślić w sporządzanych planach miejscowych. Często ich przebieg jest np. w terenach leśnych, skąd wiadomo, że nie ma widoczności na chroniony zespół zabudowy.

**Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kaliska – zmiana/ aktualizacja
część I UWARUNKOWANIA**

Wg Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Kaliska na lata 2016-2019

Biorąc pod uwagę zasoby dziedzictwa kulturowego Gminy Kaliska określono następujące priorytety oraz kierunki działań i zadania :

Priorytet I:

Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju społeczno -gospodarczego gminy.

Kierunek działań programu opieki:

Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

Zadania:

- podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących nie tylko własnością gminy
- pomoc właścicielom obiektów zabytkowych w pozyskaniu środków na odnowę zabytków
- stała opieka nad zabytkami
- zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą
- remont wraz przebudową i rozbudową budynku mieszkalnego na ul. Długiej 13 w miejscowości Kaliska;
- remont chaty kociewskiej w Piecach ul. 6 Marca 14 wpisanej do rejestru zabytków pod nr 875;
- remont kościoła rzymskokatolickiego parafialnego p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Piecach z plebanią, z otoczeniem cmentarza z bramą , odcinkami ogrodzenia , starodrzewia posadowionych na działce nr 6 i wpisane do rejestru zabytków pod nr 1909 w 2015r.

Priorytet II:

Rozszerzanie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy

Kierunek działań: aktualizacja i uzupełnianie gminnej ewidencji zabytków

Zadania:

- dokonywanie przeglądów zasobów wpisanych do rejestru zabytków
- zbieranie informacji, co 2 lata, od właścicieli obiektów wpisanych do ewidencji zabytków nt. przeprowadzonych remontów

Priorytet III:

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

Kierunek działań:

Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego

Zadanie:

- konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych miejscowości w lokalnych dokumentach planistycznych, strategicznych oraz decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania przestrzennego

Priorytet IV:

Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego gminy

Kierunek działań:

Ułatwienie dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy

Zadanie:

- udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz aktualizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Kaliska na stronie internetowej Gminy Kaliska
- udostępnienie informacji o obiektach zabytkowych na stronie internetowej Gminy

3.5. Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrona ich zdrowia

Wielkość zasobów mieszkalnictwa rodzinnego

Według GUS w końcu 2010 r. (brak aktualniejszych danych) na terenie gminy Kaliska było 1 594 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 127 865 m² o liczbie izb 5 548.

Liczba mieszkań w gminie przeliczona na 1000 mieszkańców jest wyższa od średniej dla gmin wiejskich województwa natomiast niższa od średniej dla województwa pomorskiego, gdyż w środowisku miejskim wskaźnik ten jest zdecydowanie wyższy (tabl. 1).

Tabl. 1 Gmina Kaliska - wskaźniki zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych na tle województwa

Wyszczególnienie	Liczba mieszkań na 1000 ludności	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania	Przeciętna powierzchnia użytkowa na osobę	Przeciętna liczba osób	
				na mieszkanie	na izbę
Województwo pomorskie	346	69,7	24,1	2,9	0,8
Gminy wiejskie woj. pomorskiego	269	88,6	23,8	3,7	0,9
Powiat starogardzki	299	76,5	22,9	3,3	0,8
Gmina Kaliska	305	80,2	24,4	3,3	0,8
Gmina Karsin	288	92,1	26,5	3,5	0,8
Gmina Smętowo Graniczne	273	80,9	22,1	3,7	0,9

Przeciętna wielkość mieszkania w gminie jest niższa od przeciętnej dla wszystkich gmin wiejskich województwa a wyższa od przeciętnej w województwie (w miastach mieszkania są mniejsze chociażby ze względu na rzadsze zjawisko wielopokoleniowości zamieszkiwania). Wyższą całkowitą powierzchnią jak i na osobę charakteryzują się mieszkania w gminie Karsin.

Ocena warunków zamieszkiwania

Wskaźniki warunków zamieszkiwania wyrażone przeciętną powierzchnią użytkową mieszkania czy przeciętną liczbą osób na mieszkanie są w przypadku gminy Kaliska najbardziej zbliżone do wskaźników w powiecie starogardzkim. Samodzielność zamieszkiwania wynosi około 1,2 bowiem na 100 mieszkań przypada 120 gospodarstw domowych. Jest ona podobna do samodzielności zamieszkania w innych gminach wiejskich. Zestawiając liczby mieszkań oficjalnie oddanych na terenie gminy w latach 2007-2011 (wg GUS - 93) z liczbą zawartych w tym czasie w gminie małżeństw (174) nasuwa się wniosek, że znaczna część młodych małżeństw się nie usamodzielnia a jeżeli to poza terenem gminy.

W ostatnich latach w gminie następuje podobnie jak to bywa w wielu innych gminach poprawa warunków zamieszkania (tabl.1). Od 2002 roku przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wzrosła o 2,5 m² a przeciętna powierzchnia użytkowa na osobę o 2,2 m².

Tabl. 1 Wskaźniki charakteryzujące warunki zamieszkania w gminie Kaliska

Wyszczególnienie	2002	2006	2010
Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	285	296	305
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ²	77,7	79,0	80,2
Przeciętna powierzchnia użytkowa na osobę	22,2	23,4	24,4
Przeciętna liczba osób na mieszkanie	3,5	3,4	3,3
Przeciętna liczba osób na izbę	0,9	0,8	0,8

Poziom wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej

Na ocenę warunków zamieszkiwania wpływa poziom wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej; wyraża się to udziałem ludności korzystającej z sieci wodociągowej, gazowej i kanalizacji. Na terenach wiejskich dodatkową informacją jest długość sieci.

Na koniec 2011 r. w gminie Kaliska wielkości te (wg GUS) przedstawiały się następująco:

Wodociągi:

- długość czynnej sieci rozdzielczej będącej w zarządzie gminy – 46,2 km,
- połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – 1239,
- ludność korzystająca z sieci wodociągowej – 4624 osób,

Kanalizacja:

- długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie gminy – 14,0 km
- połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – 467
- ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej – 1838 osób

Tabl. 1 Korzystający z instalacji w % ogółu ludności.

Wyszczególnienie	Gmina Kaliska	Gmina Karsin	Gmina Smętowo Graniczne	Gminy wiejskie województwa pomorskiego
Wodociąg	87,7	63,7	82,8	83,5
Kanalizacja	34,9	37,2	27,3	42,8
Gaz	0	0,3	0	7,3

Tabl. 2 Mieszkania wyposażone w instalacje - w % ogółu mieszkań

Wyszczególnienie	Gmina Kaliska	Gmina Karsin	Gmina Smętowo Graniczne	Gminy wiejskie województwa pomorskiego
Wodociąg	97,5	93,7	94,5	96,7
Kanalizacja	82,2	80,9	81,4	86,0
Centralne	63,8	63,9	63,9	71,2

Z tabeli 2 wynika, że poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną (wodociąg, kanalizację) w gminie Kaliska jest zbliżony do średniego wyposażenia na terenach gmin wiejskich województwa pomorskiego.

Rynek pracy

Aktywność zawodowa ludności

Informacje na temat aktywności zawodowej mieszkańców znamy tylko dla momentów przeprowadzania narodowych spisów powszechnych. Aktywność zawodowa ludności w trakcie NSP 2002 (brak danych z NSP 2011) gminy Kaliska kształtowała się następująco:

Wyszczególnienie	Gmina Kaliska	
Aktywni ekonomicznie w wieku 15 lat i więcej	3813	
Aktywni zawodowo	razem	1974
	pracujący	1392
	bezrobotni	582
Bierni zawodowo	1748	
Nieustalony status na rynku pracy	91	
Współczynnik aktywności zawodowej ² w %	51,8	
Współczynnik aktywności zawodowej grupy w wieku produkcyjnym w %	66,8	
Wskaźnik zatrudnienia ³ w %	36,5	
Stopa bezrobocia ⁴ w %	29,5	

Wielkość i struktura bezrobocia

W końcu 2012 roku w gminie Kaliska było zarejestrowanych 473 bezrobotnych. Powyżej 60% z nich stanowiły kobiety. Młodzi ludzie w wieku do 25 lat to 26% bezrobotnych, a długotrwale bezrobotni 27,7%. Stopa bezrobocia w gminie kształtuje się obecnie na poziomie 20% i jest zdecydowanie wyższa od średniej krajowej (13,8%).

---

² Udział ludności aktywnej zawodowo w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej lub danej grupy

³ Procentowy udział ludności pracującej w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej

⁴ Stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób aktywnych zawodowo

Struktura wykształcenia bezrobotnych w gminie przedstawia się następująco:

wykształcenie: wyższe	4,4%
policealne i średnie zawodowe	16,3%
średnie ogólnokształcące	9,5%
zasadnicze zawodowe	39,1%
gimnazjalne i poniżej	30,7%.

Ze statusu bezrobotnego najczęściej korzystają osoby o niskim wykształceniu – osoby te chętniej niż wyżej wykształcone pracują w szarej strefie. Ta konstatacja w znacznym stopniu podważa wiarygodność danych o bezrobociu.

Tab. 1 Liczba bezrobotnych w gminie Kaliska w latach 2003-2011

Rok	Ogółem	Kobiety		Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %
		Liczba	%	
2003	546	319	58,4	18,4
2004	602	342	56,8	19,8
2005	596	359	60,2	19,2
2006	539	344	63,8	17,0
2007	398	289	72,6	12,4
2008	281	213	75,8	8,7
2009	429	264	61,5	13,2
2010	415	264	63,6	12,4
2011	455	292	64,2	13,4
2012	473	285	60,3	

Poza wysoką stopą bezrobocia niepokojącym jest fakt dużego udziału w liczbie bezrobotnych ludzi młodych do 25 lat oraz znacznej feminizacji bezrobocia.

Miejsca pracy

Na koniec 2011 r. na terenie gminy zarejestrowanych były 390 podmiotów gospodarki narodowej, w tym 378 w sektorze prywatnym.

Tab. 1 Liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminie zarejestrowanych w rejestrze Regon wg sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007)

Działy gospodarki narodowej	Liczba podmiotów
Ogółem	390
Rolnictwo leśnictwo i rybactwo	40
Górnictwo i wydobywanie	0
Przetwórstwo przemysłowe	37
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię i gaz	0

*Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański*

Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz rekultywacja	1
Budownictwo	75
Handel hurtowy i detaliczny, naprawy pojazdów samochodowych i motocykli	110
Transport i gospodarka magazynowa	31
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	8
Informacja i komunikacja	3
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	9
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	3
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	13
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	7
Administracja publiczna, obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	3
Edukacja	9
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	8
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	5
Pozostała działalność usługowa	28

Liczbę miejsc pracy w gminie Kaliska szacuje się na 1570. Około 500 osób zatrudnionych jest w rolnictwie indywidualnym, około 470. to pracujący w podmiotach gospodarczych o zatrudnieniu powyżej 9 osób (stan na 31.12.2011).

Tabl. 2 Pracujący w gospodarce narodowej w gminie Kaliska (w podmiotach o zatrudnieniu powyżej 9 osób). (Stan w dniu 31.12. 2011r.)

Sekcja	Gmina Kaliska		Gmina Karsin	Gmina Smętowo Graniczne
	Liczba	%		
Ogółem	467	100,0	727	325
Sektor publiczny	181	38,8	247	238
Sektor prywatny	286	61,2	480	87
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	48	10,3	#	34
Przemysł i budownictwo	236	50,5	395	#
Handel, naprawy pojazdów, transport, gospodarka magazynowa, zakwaterowanie, gastronomia, informacja i komunikacja	#		77	41
Działalność finansowa, ubezpieczenia, obsługa rynku nieruchomości	#		#	#
Pozostałe	152	32,5	240	229

Na 1000 mieszkańców gminy przypada tylko około 89 miejsc pracy w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób tzn. w podmiotach objętych statystyką zatrudnienia, co jest wielkością stosunkowo niską. Pozostałe to miejsca pracy w rolnictwie i podmiotach o zatrudnieniu do 9 osób. Liczba ich jest wielkością trudną do określenia i została przyjęta szacunkowo⁵. Pomocna w tym jest informacja o liczbie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (tabl.2). Takich osób na koniec 2011r. było 33.

Tab. 2 Osoby fizyczne prowadzący działalność (Stan w dniu 31.12. 2011 r.)

Sekcje	Liczba	%
Ogółem	333	100,0
Przetwórstwo przemysłowe	32	9,6
Budownictwo	74	22,2
Handel i naprawy	105	31,5
Hotele i restauracje	8	2,4
Transport gospodarka magazynowa i łączność	30	9,0
Pośrednictwo finansowe	9	2,7
Obsługa nieruchomości i firm	-	-

Liczbę pracujących w podmiotach gospodarczych o zatrudnieniu poniżej 9 osób (w podmiotach nie podlegającej statystyce) szacuje się na ok. 600 osób. Jeżeli szacunek jest trafny, oznacza to, że zatrudnienie w małych podmiotach jest równie znaczące jak to objęte statystyką. Na 1000 mieszkańców gminy przypada zatem ok. 300 miejsc pracy, co jest wielkością niewystarczającą i zmusza mieszkańców do szukania miejsc pracy poza gminą.

Tabl.3 Osoby fizyczne prowadzące działalność na 1000 mieszkańców (stan w dniu 31.12. 2011r.)

Wyszczególnienie	Gmina Kaliska	Gmina Karsin	Gmina Smętowo Graniczne	Powiat starogardzki
Ogółem	63,2	48,6	35,4	68,9
Przetwórstwo przemysłowe	6,1	8,0	5,1	6,9
Budownictwo	14,0	10,5	6,7	12,4
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów	19,9	11,1	12,2	23,2
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	1,5	3,9	0,9	1,6
Transport, gospodarka magazynowa,	5,7	4,2	2,4	5,2
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	1,7	1,0	1,5	2,6
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	-	-	-	0,4

⁵ Sprawozdawczość GUS nie obejmuje pracujących w podmiotach o zatrudnieniu do 9 osób

Ilość osób fizycznych prowadzących działalność na 1000 mieszkańców w gminie Kaliska jest zbliżona do ilości w całym powiecie starogardzkim a wyższa od ilości w gminie Karsin. Miejsca pracy podobnie jak w większości gmin wiejskich to głównie praca w budownictwie w handlu i naprawach oraz w przetwórstwie przemysłowym .

Bilans zasobów pracy

Bilans zasobów pracy ma charakter szacunkowy, gdyż szacowana jest zarówno liczba aktywnych zawodowo, jak i liczba pracujących w gminie. Wynikowy charakter ma też wielkość salda dojazdów do pracy. Jest on różnicą nieznanej liczby dojazdów do pracy i wyjazdów poza gminę.

Liczba aktywnych zawodowo	2380– szac.
Liczba pracujących w podmiotach powyżej 9 osób	470
Liczba pracujących w podmiotach poniżej 9 osób	600 - szac.
Liczba pracujących w rolnictwie	500 - szac.
Liczba bezrobotnych	470
Saldo dojazdów do pracy	ok. minus 340 - szac.

Saldo dojazdów do pracy jest ujemne tzn. występuje przewaga wyjazdów do pracy poza gminę nad przyjazdami. W wielkości tej ujęte są również osoby pracujące za granicą. Wyjazdy do pracy poza gminę wynikają z braku wystarczającej liczby miejsc pracy na terenie gminy. Liczba miejsc pracy w gminie pokrywa bowiem ok. 66% potrzeb lokalnego rynku pracy. Dla 2380 aktywnych zawodowo mamy do dyspozycji około 1570 miejsc pracy, a i te też częściowo zajmowane są przez dojeżdżających spoza gminy, między innymi przez osoby o wyższych kwalifikacjach, których brakuje na terenie gminy.

Usługi dla ludności

Na terenie gminy Kaliska nie ma dużych zakładów produkcyjnych. Z większych należy wymienić:

- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „KASZUB” Wejherowo Zakład w Kaliskach – usługi tartaczne
- Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” – handel, przetwórstwo mięsa, piekarnia
- Firma Produkcyjno - Handlowo-Usługowa „STOL - KAL” – stolarstwo, meblarstwo, domy z drewna
- Zakład Kamieniarski – kamieniarstwo
- Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe, Okręgowa Stacja Kontroli Pojazdów – mechanika pojazdowa, diagnostyka
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Handlowo-Usługowe „ADAM-POL” – meblarstwo
- Auto-Serwis, Frank- mechanika pojazdowa, diagnostyka, auto-gaz
- Zakład Remontowo – Budowlany – budownictwo
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe „OLA” Sp. z o.o. – stolarka PCV
- Zakład Produkcyjny „TRO – KAL - BUD” s.c. – stolarka PCV
- Usługi Transportu Leśnego – transport

- Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo - Usługowe „LASTRANS”- transport
- Zakład Produkcyjno-Handlowy „GALANT” – przerób drewna, konstrukcje drewniane, domy drewniane,
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Usługowo - Handlowe „KAMCAR” – handel art. Budowlanymi
- Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „SARGO” – produkcja podpałki

Dominują tu jednak głównie małe zakłady świadczące usługi handlowe, budowlane, leśne oraz transportowe. W miejscowościach położonych na terenie gminy znajduje się około 40 sklepów. Zdecydowana większość z nich to spożywczo – przemysłowe. Usługi gastronomiczne są świadczone w 5 placówkach. Usługi fryzjersko-kosmetyczne świadczą 4 zakłady. Jest przedstawicielstwo Poczty Polskiej a usługi bankowe świadczy oddział Banku Spółdzielczego w Skórczu oddział Zblewie filia Kaliska. Są: 1 stacja benzynowa 1 stacja auto gazu oraz 2 stacje kontroli pojazdów.

Oświata i wychowanie

Wychowanie przedszkolne

Wychowanie przedszkolne na terenie gminy realizowane jest w przedszkolu samorządowym zarządzanym przez Zespół Szkół Publicznych w Kaliskach oraz w oddziale przedszkolnym na terenie Zespołu Oświatowo - Wychowawczego w Piecach. Łącznie obecnie z wychowania przedszkolnego korzysta 154 dzieci z czego 57 w klasach zerowych. Na koniec 2011 r. w gminie było (wg GUS) 248 dzieci w wieku 3-6 lat. Przyjmując, że liczba dzieci obecnie jest zbliżona, to poziom uczestnictwa w opiece przedszkolnej dzieci wynosi około 62%. Jest to udział podobny do udziałów w wielu gminach wiejskich lecz ze względu na potrzebę wyrównywania szans edukacyjnych dzieci wiejskich jeszcze nie w pełni zadowalający.

Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne

W gminie w roku szkolnym 2012/2013 w Zespole Szkół Publicznych Kaliskach i Zespole Oświatowo-Wychowawczym W Piecach podporządkowanych samorządowi gminnemu w 27 oddziałach uczy się łącznie 551dzieci. Średnio na jeden oddział przypada około 20 uczniów.

Szkoła	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	L. etatów/ nauczycieli	Szkoła posiada
Zespół Szkół Publicznych w Kaliskach	Sz. Podst. – 12 Gimnazjum - 9	Sz. Podst. – 274 Gimnazjum - 207	47,56/52 łącznie z przed- szkołem	Boisko, salę gimnastyczną, bibliotekę, pracownia komputerowa
Zespół Oświatowo-Wychowawczy w Piecach	Sz. Podst. – 6 Zerówka – 1 Przedszkole – 1	Sz. Podst. – 70 Zerówka – 18 Przedszkole – 12	13,59/18	Boisko, salę gimnastyczną, bibliotekę, pracownia komputerowa miejsce zabaw

Szkoły posiadają pracownie komputerowe. Łącznie 73 komputery wszystkie z dostępem do Internetu z czego 39 w szkołach podstawowych a 34 w gimnazjum. Komputery przeznaczone do użytku uczniów – 50 . Liczba uczniów przypadający na 1 komputer wynosi – 11.

Ochrona zdrowia

Zakłady Opieki Zdrowotnej

Opiekę zdrowotną mieszkańców gminy zapewnia ZOZ „Medpharma” SA Kaliska. Jest to spółką akcyjną przekształconą z Przychodni Przyzakładowej Zakładów Farmaceutycznych Polpharma S.A. Pacjenci mogą tu skorzystać z następujących poradni: ogólnej, pediatrycznej, ginekologicznej i stomatologicznej. Z usług stomatologicznych dodatkowo można skorzystać w dwóch działających na terenie gminy gabinetów prywatnych. Mieszkańcy gminy korzystają również z usług medycznych świadczonych przez zakłady opieki zdrowotnej na terenie Starogardu Gdańskiego.

Apteki

Na terenie gminy obecnie można zaopatrzyć się w leki w jedynej aptece. Na koniec 2011 na aptekę przypadało w:

województwie pomorskim	3492 mieszkańców
powiecie starogardzkim	3427 mieszkańców
gminie Kaliska	5272 mieszkańców
gmina Smętowo Graniczne	5346 mieszkańców

Ośrodki pomocy społecznej

Na terenie gminy działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliskach. Zajmuje się on głównie rozdziałem zasiłków stałych i okresowych oraz zasiłków celowych, realizując trzy ustawy w ramach zabezpieczenia społecznego:

- Ustawa o pomocy społecznej
- Ustawa o świadczeniach rodzinnych.
- Ustawa o pomocy uprawnionym do alimentów

Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną w 2012 r. na terenie gminy przedstawia się następująco:

Tabl. 1 Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą w 2012 roku

Wyszczególnienie	Liczba osób którym przyznano świadczenie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych	365	200	693
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych	9	8	35
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych	362	197	681
Pomoc udzielona w postaci pracy socjalnej - ogółem	X	59	127
W tym wyłącznie w postaci pracy socjalnej	X	14	36

*Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański*

Tabl. 2 Powody przyznania pomocy w 2012 roku

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	152	538
Sieroctwo	2	2
Bezdomność	6	6
Potrzeba ochrony macierzyństwa	37	200
Bezrobocie	131	496
Niepełnosprawność	81	247
Długotrwała lub ciężka choroba	65	172
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	43	214
Przemoc w rodzinie	9	42
Alkoholizm	38	104
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	6	15
Zdarzenia losowe	2	7

W planach jest otwarcie na terenie Zespołu Szkół Publicznych Środowiskowego Domu Pomocy. Ma to być placówka dzienna zajmująca się osobami niepełnosprawnymi.

Obiekty kultury

Gminny Ośrodek Kultury

Zasadnicza część działalności kulturalnej w gminie koncentruje się wokół Gminnego Ośrodka Kultury w Kaliskach. Podstawowym celem Ośrodka jest włączenie społeczności gminy do aktywnego uczestnictwa w kulturze oraz jej współtworzenie przez organizację wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych, edukację kulturalną, promocję kultury lokalnej. Uzyskuje się to przez:

- organizowanie koncertów, spektakli czy wystaw,
- prowadzenie biblioteki publicznej i czytelnicy
- prowadzenie kółek zainteresowań, ognisk i zespołów artystycznych
- prowadzenie nadzoru kulturalnego i opieka nad działalnością 7 świetlic wiejskich

Na terenie ośrodka działa Gminna Biblioteka Publiczna Popularyzuje literaturę i organizuje różnego rodzaju imprezy dla czytelników: spotkania z pisarzami, wieczory poetyckie. Udziela informacji bibliograficznych i bibliotecznych.

Dane statystyczne na koniec 2012 roku to:

Łączny księgozbiór biblioteki – ponad 13000 książek.

Czytelnicy w ciągu roku – 550.

Liczba wypożyczeń – ok. 10000.

Obiekty sakralne

Na terenie gminy znajdują się następujące trzy obiekty sakralne w dwóch parafiach. Są to:

- parafia p.w. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Kaliskach
- filia parafii w Kaliskach p.w. Świętego Józefa w Płocicznie
- parafia p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Piecach

Na jedną parafię przypada średnio około 2,6 tys. mieszkańców gminy.

Cmentarze

Gmina dysponuje dwoma cmentarzami, które zlokalizowane są:

- Cmentarz Komunalny w Kaliskach
- Cmentarz Parafialny w Piecach.

Obiekty godne uwagi

W gminie Kaliska znajdują się zabytki, które warto zobaczyć:

- Kryta strzechą chata kociewska w Piecach z 1885 roku
- Chata w zagrodzie (chata i teren) w miejscowości Płociczno 15
- Osiedle tartaczne wybudowane w okresie międzywojennym, składające się z 20 całkowicie drewnianych domów
- Kościół parafialny, z 1912 r. p.w. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Kaliskach
- Kościół z 1914 r. p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Piecach
- Kościół z 1911 r. w Płocicznie.
- Krąg kamienno - betonowy w Płocicznie pochodzący z przełomu XIX i XX wieku.
- Izba pamięci Izydora Gulgowskiego w Iwicznie (etnografa, pisarza, twórcy pierwszego w Polsce skansenu we Wdzydzach Kiszewskich).

Atrakcją godną obejrzenia jest też znajdujący się w miejscowości Frank kompleks szkółki krzewów i drzew „Frank – Raj”. Obiekt jest własnością i prowadzony przez rodzinę państwa Kopciowskich.

Baza noclegowa

Gmina Kaliska ze względu na swój leśny charakter, dużą ilość szlaków turystycznych i tras rowerowych może dążyć do miana gminy o charakterze rolniczo-turystycznym. Jednak póki co baza noclegowa w gminie jest dość uboga i z jej uroków korzystają głównie właściciele domków letniskowych zlokalizowanych miejscowościach: Płociczno, Dunajski, Trzechowo, Czarne czy Młyńsk.

Zarejestrowane miejsca noclegowe w gminie to:

- Zajazd REN w Iwicznie, nad Jeziorem Trzechowskim
- Harcerska Baza Obozowa w Leśnej Hucie
- Ośrodek Rozwoju i Integracji Sołectwa w Bartlu Wielkim
- Agroturystyka Pod Starym Niedźwiedziem w Kazubie
- Kwatery prywatne - 16

Obiekty sportowe i rekreacyjne

Życie sportowe gminy zdecydowanie skupia się wokół ośrodka sportowego przy szkole. Jest to miejsce wypoczynku i rozrywki mieszkańców gminy.

W skład kompleksu wchodzi:

- boisko wielofunkcyjne „Orlik”,
- boisko do piłki nożnej,

- pełnowymiarowa hala sportowa z zapleczem i widownią,

Ponadto w Piecach jest boisko wiejskie z szatnią, w miejscowości Frank boisko wiejskie zbudowane przez mieszkańców a w Płocicznie boisko do gier zespołowych. Boiska także znajdują się przy świetlicach wiejskich

Generalnie w gminie Kaliska prowadzone są usługi dla mieszkańców:

- usługi administracyjne na poziomie lokalnym - wydawanie decyzji administracyjnych, porad prawnych, obsługa interesantów są prowadzone przez Urząd Gminy w Kaliskach,
- usługi komunalne - dostarczanie wody, odbiór ścieków, odbiór i unieszkodliwianie odpadów, dostawa ciepła realizują gminne spółki i prywatne przedsiębiorstwa,
- usługi społeczne - pomoc społeczna, usługi edukacyjne i wychowawcze (szkoły, przedszkola), usługi w zakresie ochrony zdrowia (Gminny Ośrodek Zdrowia), zabezpieczenia przeciwpożarowego (jednostki OSP) oraz w dziedzinie kultury (Gminny Ośrodek Kultury, świetlice wiejskie).

Poziom zaspokojenia mieszkańców w usługi jest zadowalający. Są dziedziny, w których mieszkańcy gminy Kaliska przewyższają poziomem zaspokojenia inne gminy, np. szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne oraz ochrona zdrowia, lecz np. w zakresie wychowania przedszkolnego wskaźniki nie są satysfakcjonujące. Bardzo duży nacisk stawia się w gminie Kaliska na organizację czasu wolnego mieszkańców, realizowany jest program wychowawczo – edukacyjny w oparciu o istniejącą i projektowaną infrastrukturę, np. świetlice wiejskie, tereny zieleni urządzonej spotkań mieszkańców, boiska sportowe Gminny Ośrodek Kultury. Niezadowalająca jest ilość i jakość usług z zakresu obsługi ruchu turystycznego: miejsca noclegowe, gastronomia.

3.6. Uwarunkowania gospodarcze – rozwoju rolnictwa i leśnictwa

ROLNICTWO

Powierzchnia gospodarstw rolnych w gminie Kaliska stanowią 28,7% powierzchni gminy z czego same użytki rolne to jej 20,8%.

Tab. 1 Powierzchnia gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w ha wg PSR 2010)

Powierzchnia gospodarstw	Gospodarstwa ogółem		Gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą	
	Ilość	%	Ilość	%
ogółem	3172,12	100,0	2929,32	100,0
do 1 ha włącznie	104,27	3,3	51,05	1,7
powyżej 1 ha razem	3067,85	96,7	2878,27	98,3
1 - 5 ha	373,80	11,8	277,35	9,5
5 - 10 ha	573,73	18,1	516,23	17,6
10 -15 ha	514,37	16,2	478,74	16,3
15 ha i więcej	1605,95	50,6	1605,95	54,8

Ponad 50% powierzchni gruntów znajduje się w gospodarstwach o areale powyżej 15ha.

Średnia wielkość gospodarstwa rolnego w gminie (dane wg UG w Kaliskach na koniec 2012r.) – 5,03 ha.

Tab. 2 Liczba i struktura gospodarstw w gminie Kaliska (wg PSR 2010)

Powierzchnia gospodarstw	Gospodarstwa ogółem		Gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą	
	Ilość	%	Ilość	%
ogółem	358	100,0	212	100,0
do 1 ha włącznie	160	44,7	47	22,2
powyżej 1 ha razem	198	55,3	165	77,8
1 - 5 ha	91	25,4	66	31,1
5 - 10 ha	50	14,0	44	20,8
10 -15 ha	26	7,3	24	11,3
15 ha i więcej	31	8,7	31	14,6

W gminie najwięcej jest gospodarstw małych w przedziałach do 1 ha i 1 – 5 ha. Łącznie stanowią one około 70 % ilości gospodarstw. Tylko nie całe 9% stanowią gospodarstwa większe (powyżej 15 ha).

Tab. 3 Średnia powierzchnia gospodarstwa ogółem, użytków rolnych ogółem i użytków rolnych w dobrej kulturze dla gospodarstw prowadzących działalność rolniczą (wg PSR 2010)

	Gospodarstwa ogółem	Gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą
grunty ogółem	8,86	13,82
użytki rolne ogółem	6,42	10,16
użytki rolne w dobrej kulturze	4,87	8,22

Gleby gminy Kaliska należy zaliczyć do słabych i bardzo słabych. Wszystkie gleby gminy użytkowane dla celów rolniczych zaliczone zostały w granicach III-VI klasy bonitacyjnej. Przeważają gleby klas V-VI. Najmniejszy udział mają klasy III b. Jakość gleb rzutuje na profil produkcji rolnej

Tab. 4 Użytkowanie gruntów (wg PSR 2010)

	Liczba gospodarstw rolnych	Łączna powierzchnia w gospodarstwach w ha	% gruntów rolnych ogółem
grunty ogółem	358	3172,12	100,0
użytki rolne ogółem	357	2299,74	72,5
użytki rolne w dobrej kulturze	210	1743,45	55,0
pod zasiewami	158	1077,92	34,0

*Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański*

grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	35	76,86	2,4
uprawy trwałe	20	9,10	0,3
sady ogółem	20	8,37	0,3
ogrody przydomowe	16	2,01	0,1
łąki trwałe	125	407,96	12,9
pastwiska trwałe	58	169,60	5,3
pozostałe użytki rolne	216	556,29	17,5
lasy i grunty leśne	162	790,01	24,9
pozostałe grunty	254	82,36	2,6

Większość powierzchni upraw bo przeszło 65% stanowią zboża. Głównie uprawiane jest żyto, następnie mieszanki, zbożowe owies i jęczmień. Znaczący udział w uprawach zajmują ziemniaki.

Tab. 4 Liczba i powierzchnia zasiewów w gminie Kaliska (wg PSR 2010)

	Liczba gospodarstw rolnych	Łączna powierzchnia w gospodarstwach w ha
ogółem pod zasiewami	158	1077,92
zboża razem	114	706,85
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	114	702,99
ziemniaki	76	55,94

Tab. 5 Stan pogłowia zwierząt w gospodarstwach (wg PSR 2010)

	Liczba gospodarstw rolnych	Zwierzęta gospodarskie w szt
bydło razem	55	597
bydło krowy	49	222
trzoda chlewna razem	38	1087
trzoda chlewna lochy	25	80
konie	24	63
drób ogółem razem	67	2533
drób ogółem drób kurzy	64	1982

LEŚNICTWO

Gdyby najkrócej scharakteryzować gminę Kaliska - to lasy gdyż tereny leśne pokrywają 8064,7 ha co stanowi przeszło 70% powierzchni gminy. W większości są to lasy sosnowe, a w miejscach o nieco żyzniejszej glebie, znaleźć można również drzewostany mieszane: świerki, graby, buki, brzozy a nawet dęby. Przeszło 73% lasów należy do Skarbu

Państwa. Charakteryzują się wysoką bioróżnorodnością, są walorem, który przyczyniać się mogą do rozwoju turystyki i agroturystyki

Tab. 1 Powierzchnia lasów wszystkich form (ha) w gminie Kaliska

Lasy ogółem	7884,3
Lasy publiczne ogółem	6394,2
Lasy publiczne Skarbu Państwa	6393,4
Lasy publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	6377,9
Lasy prywatne ogółem	1490,10
Lasy prywatne osób fizycznych	1490,10
Lasy gminne ogółem	0,80

W latach 2007-2011 odnowiono i zalesiono na terenie gminy 16,5 ha gruntów leśnych a pozyskano 16139 m³ drewna (grubizny), wszystko w lasach prywatnych.

3.7. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia

Zagrożenia przyrodnicze

W warunkach przyrodniczych Polski, naturalne zagrożenia przyrodnicze (zjawiska katastroficzne), mogące mieć wpływ na bezpieczeństwo i działalność ludzi oraz na twory ich działalności, to głównie powodzie, ruchy masowe wierzchniej warstwy litosfery i ekstremalne stany pogodowe. Dwóm pierwszym zagrożeniom można przeciwdziałać przez świadome kształtowanie środowiska w postaci zabezpieczeń przeciwpowodziowych (regulacja odpływu ze zlewni przez działania hydrotechniczne i z zakresu struktury użytkowania terenu, wały przeciwpowodziowe, poldery itp.) oraz stabilizacji stoków (działania biologiczne, techniczne i biotechniczne). Ekstremalne stany pogodowe powodują okresową destabilizację funkcjonowania społeczno-gospodarcze, a przeciwdziałanie im polega na sprawnej organizacji społeczności zamieszkującej dany teren.

Zagrożenie powodziowe

W ujęciu prawnym, zgodnie z ustawą Prawo wodne (tekst jednolity Dz. U. z 2015r. poz. 469 ~~z 9.02.2012 r., poz. 145~~), obszarami szczególnego zagrożenia powodzią są:

- a) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat;
- b) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat;
- c) obszary, między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego, a także wyspy i przymuliska, stanowiące działki ewidencyjne;
- d) pas techniczny w rozumieniu art. 36 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.

~~Spśród rzek występujących w granicach gminy Kaliska obszary o prawdopodobieństwie wystąpienia 1% (woda stuletnia) zostały wyznaczone dla rzeki Wda w opracowaniu „Wyznaczenie granic obszarów bezpośredniego~~

~~zagrożenia powodzią w celu uzasadnionego odtworzenia terenów zalewowych, etap II. Wda" (IMGW Oddział Morski w Gdyni, 2004/2005);~~

Dnia 15.04.2015r zostały opublikowane mapy zagrożenia powodziowego (MZP) i mapy ryzyka powodziowego (MRP) opracowanie w ramach projektu „Informatyczny system osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami” (ISOK), które stanowią podstawę dla RZGW przy uzgadnianiu dokumentów w zakresie zagospodarowania przestrzennego terenów zalewowych. Mapy zostały przekazane przez Dyrektora RZGW w Gdańsku do Urzędu Gminy Kaliska pismem z dnia 15.04.2015 r. znak ZPU/72/MZP-WRP/3/5/2015. Mapy zagrożenia powodziowego zastąpiły dotychczasowe studia ochrony przeciwpowodziowej.

W związku z powyższym, w ujęciu formalno-prawnym, **na terenie gminy Kaliska wg map zagrożenia powodzią (MZP) i map ryzyka powodziowego (MRP) występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią**, wyznaczone przez zasięg obszarów zalewowych wodą powodziową o prawdopodobieństwie wystąpienia 1% (powódź stuletnia) **oraz obszary na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat.**

Obszary te zostały wyznaczone w części graficznej Studium.

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią zajmują na terenie gminy Kaliska dno doliny Wdy – południowa część gminy .

Ponadto, na terenie gminy Kaliska, okresowo mogą pojawiać się podtopienia w obrębie dolin pozostałych cieków oraz w podmokłych zagłębieniach terenu. Powodować je mogą intensywne opady atmosferyczne i roztopy śniegu.

~~W celu zminimalizowania ryzyka wystąpienia powodzi, związanych z nią zagrożeń dla życia i zdrowia ludzi, strat w gospodarce i szkód w środowisku naturalnym znowelizowana ustawa Prawo wodne (tekst jednolity Dz. U. z 2015r poz. 469 z 9.02.2012 roku, poz. 145) nakłada nowe obowiązki na:~~

- ~~➤ organy rządowe odpowiedzialne za krajową gospodarkę wodną, które sporządzają mapy zagrożenia powodziowego, mapy ryzyka powodziowego i plany zarządzania ryzykiem powodziowym;~~
- ~~➤ jednostki samorządu terytorialnego, które muszą uwzględniać poziom zagrożenia powodziowego wynikający z wyznaczenia obszarów zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego:~~
  - ~~— w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zmiany wprowadza się w terminie 18 miesięcy od dnia przekazania map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego;~~
  - ~~— w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego lub decyzjach o warunkach zabudowy zmiany wprowadza się od dnia przekazania map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego.~~

~~Wspomniane wyżej, dokładne mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego sporządza się dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, wskazanych w tzw. „Wstępnej ocenie ryzyka powodziowego” (w skrócie WOPR). Prezes KZGW w dniu 21 grudnia 2011 r. zatwierdził „Wstępną ocenę ryzyka powodziowego”, w ramach której opracowano m.in. „Mapę obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi w województwie pomorskim” oraz „Mapę obszarów, na których wystąpienie powodzi jest prawdopodobne w województwie pomorskim”.~~

~~Zgodnie z tymi mapami na terenie gminy występują obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i obszary, na których wystąpienie powodzi jest prawdopodobne.~~

Mapy zagrożenia powodziowego (MZIP) od rzeki Wdy m.inn. dla obszaru gminy Kaliska zostały sporządzone dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego (WOPR) i przekazane gminie w kwietniu 2015 r. Zasięgi obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi wg tych map stanowią podstawę dla planowania przestrzennego.

~~Wyznaczone obszary we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego (WOPR) nie stanowią podstawy do planowania przestrzennego, a celem WOPR nie jest wyznaczenie precyzyjnego zasięgu obszarów zagrożonych powodzią, lecz ich wstępne zidentyfikowanie.~~

~~Ostateczne granice obszarów zagrożonych powodzią, w tym znajdujących się na obszarze gminy, zostaną opracowane na mapach zagrożenia powodziowego i mapach ryzyka powodziowego według informacji KZGW. Dokładne mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego zostaną opracowane do końca 2013 roku (opublikowane w Hydroportalu KZGW). Opublikowanie map w hydroportalu nie jest uznawane za przekazanie map jednostkom administracji o którym mowa w art. 88f ust 3 i 4 prawa wodnego.~~

Zagrożenie powodziowe wskazane w mapach przekazanych organom uwzględnia się m. inn. w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach wżyt, zmiany w dokumentach muszą być wprowadzone w terminie **18 30 miesięcy** od dnia przekazania (termin biegnie od dnia doręczenia tj. daty wpływu map wraz z pismem kierowanym do Wójta) .

Zgodnie z przepisami ustawy prawo wodne art. 88f ust 5 przedstawione na mapach zagrożenia powodziowego obszary stanowią podstawę dla planowania przestrzennego; granice obszarów zagrożenia powodziowego o których mowa w art. 88 f ust 2 uwzględnia się w miejscowych planach i w decyzjach wżyt; obszary te obejmują:

- obszary na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500lat
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią (zgodnie z art. 9 ust 1 pkt 6c prawa wodnego:
  - obszary na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzią jest średnie i wynosi raz na 100lat
  - obszary na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat

Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują zakazy wynikające z ustawy Prawo wodne (art. 88l ust 1):

- „1) wykonywania urządzeń wodnych oraz budowy innych obiektów budowlanych, z wyjątkiem dróg rowerowych;
- 2) sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmacniania brzegów, obwałowań lub odsypisk;

3) zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót, z wyjątkiem robót związanych z regulacją lub utrzymywaniem wód oraz brzegu morskiego, budową, przebudową lub remontem drogi rowerowej, a także utrzymywaniem, odbudową, rozbudową lub przebudową wałów przeciwpowodziowych wraz z obiektami związanymi z nimi funkcjonalnie oraz czynności związanych z wyznaczaniem szlaku turystycznego pieszego lub rowerowego."

Od w/wym zakazów zwolnić może w drodze decyzji dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej, zgodnie z przepisami ustawy.

Granice obszarów zagrożenia powodziowego w gminie Kaliska pokazano na planszach graficznych Studium.

~~Do tego czasu, zgodnie z art. 14 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy Prawo wodne i niektórych innych ustaw, ważność zachowują studia ochrony przeciwpowodziowej sporządzone przez dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej – tj. dla terenów gminy Kaliska wspomniane wcześniej opracowanie IMGW w Gdyni dla rzeki Wdy, w których wyznaczone obszary prawdopodobieństwie wystąpienia 1% (woda stuletnia).~~

Zagrożenie osuwaniem się mas ziemnych.

Generowanie ruchów masowych uzależnione jest od wielu warunków, jak morfogeneza terenu, kąt nachylenia terenu, wysokości względne, przypowierzchniowa budowa geologiczna, pokrycie terenu roślinnością, zabezpieczenie techniczne stoków, warunki klimatyczne oraz występowanie zjawisk morfogenetycznych. W przypadku terenów o predyspozycjach do powstawania ruchów masowych, nawet niewielka ingerencja antropogeniczna może doprowadzić do zachwiania stabilności i uruchomienia procesów morfodynamicznych.

Zgodnie z literaturą przedmiotu (Klimaszewski 1978), słabe ruchy masowe (soliflukcja¹¹) mogą pojawiać się już przy kącie nachylenia 2-7⁰, przy 7-15⁰ może wystąpić silne splezywanie i soliflukcja oraz osuwanie. Przy kącie nachylenia terenu 15-35⁰ możliwe jest silne osuwanie gruntu. Za osuwiskotwórcze uznaje się generalnie nachylenie terenu 15-35⁰. Powyżej 35⁰ występuje zjawisko odpadania i obrywania mas skalnych i zwietrzliny (Klimaszewski 1978).

Wg „Rejestracji i inwentaryzacji naturalnych zagrożeń geologicznych na terenie całego kraju (ze szczególnym uwzględnieniem osuwisk oraz innych zjawisk geodynamicznych)” na obszarze gminy Kaliska nie występują zarejestrowane osuwiska.

Z kolei według danych Państwowego Instytutu Geologicznego (PIG)¹² na terenie gminy Kaliska znajdują się obszary predysponowane (rejon jez. Wygonin i rejon wsi Iwiczno) do występowania ruchów masowych (zob. rys. w opracowaniu ekofizjograficznym podstawowym dla gminy Kaliska). Informacje na temat tych obszarów mają jednak charakter pogładowy i według zaleceń PIG nie należy ich wykorzystywać przy sporządzaniu planów zagospodarowania przestrzennego.

¹¹ Proces pełnienia pokrywy zwietrzelinowej, nasiąkniętej wodą (Klimaszewski 1978).

¹² Państwowy Instytut Geologiczny, we współpracy z innymi instytucjami realizuje ogólnopolski projekt „System ochrony przeciwsuwiskowej” (SOPÓ). Jego podstawowym celem jest m.in. rozpoznanie, udokumentowanie i zaznaczenie na mapie w skali 1 : 10 000 wszystkich osuwisk oraz terenów potencjalnie zagrożonych ruchami masowymi w Polsce. Obecnie w trakcie realizacji jest II etap projektu (spośród zaplanowanych III etapów).

Zagrożenie morfodynamiczne na obszarze gminy jest niewielkie, z wyjątkiem fragmentów najbardziej nachylonych zboczy rynien i dolin rzecznych. Potencjalne zagrożenie potęgować mogą niewłaściwe lokalizacje obiektów, brak roślinności na stokach i występowanie sztucznych podcięć zboczy (skarp).

Ekstremalne stany pogodowe - Powszechnym zagrożeniem w warunkach środowiska przyrodniczego Polski są **ekstremalne stany pogodowe**, jak bardzo silne wiatry, długotrwałe, intensywne opady deszczu lub śniegu. Zapobieganie ekstremalnym stanom pogodowym jest niemożliwe a likwidacja skutków jest kwestią organizacyjną.

Bezpieczeństwo ruchu drogowego

W latach 2002-2006 odnotowano 146 zdarzeń drogowych, w tym 30 wypadków. W wypadkach tych zginęło 8 osób a 37 odniosło obrażenia ciała. Łączny koszt zdarzeń drogowych (w 2006 roku) szacuje się na 20 mln zł.

Wskaźnik ciężkości, liczony na 100 wypadków, wyniósł w 2006 roku wśród ofiar rannych 75 ofiar rannych/100 wypadków, wśród ofiar śmiertelnych 25 ofiar/100 wypadków. Wskaźniki demograficzne natomiast, będący miernikiem ofiar na liczbę mieszkańców wyniosły 59 ofiar rannych/100 tys. mieszkańców oraz 20 ofiar śmiertelnych/100 tys. mieszkańców.

Najczęściej rejestrowane zdarzenia to:

- zderzenie pojazdów w ruchu boczne – 33 zdarzenia, w tym 5 wypadków drogowych (4 ofiary ranne, 1 ofiara śmiertelna),
- najechanie na drzewo, słup bądź inny obiekt drogowy – 24 zdarzenia, w tym 8 wypadków, w których 3 osoby zginęły, 9 zostało rannych,
- zderzenie pojazdów w ruchu tylny – 23 zdarzenia, w tym 2 wypadki drogowe.

Ponad 70% zdarzeń drogowych spowodowali kierujący pojazdami. Główną przyczyną zdarzeń spowodowanych przez kierowców były nieprawidłowe manewry – 34 kolizje, 5 wypadków, w których 3 osoby zginęły, 4 osoby zostały ranne. Również częstymi przyczynami były: niedostosowanie prędkości do warunków ruchu drogowego, nieudzielanie pierwszeństwa przejazdu oraz niezachowanie bezpiecznej odległości między pojazdami.

Eksploracja zdarzeń na poszczególnych drogach w gminie wykazała, że najczęściej rejestrowano zdarzenia na drodze krajowej nr 22 – 81 zdarzeń drogowych, w tym 17 wypadków drogowych. W wypadkach tych 14 osób zostało rannych, 7 zginęło. Na drogach powiatowych odnotowano 25 zdarzeń drogowych (w tym 6 wypadków), na drogach gminnych 12 zdarzeń drogowych (w tym 5 wypadków).

Tablica 3. Dane ogólne o zdarzeniach drogowych w gminie Kaliska w latach 2002-2006

Rok	Zdarzenia	Kolizje	Wypadki	Ofiary ranne	Ofiary śmiertelne	Ofiary	Koszty [mln PLN]
2002	20	16	4	6	1	7	2,5
2003	21	18	3	3	0	3	1,3
2004	39	31	8	9	2	11	5,1
2005	39	28	11	16	4	20	8,7
2006	27	23	4	3	1	4	2,4

Tablica 4 Zestawienie danych o zdarzeniach drogowych na poszczególnych drogach w gminie Kaliska w latach 2002-2006

Rodzaj drogi	Zdarzenia		Kolizje		Wypadki		Ofiary ranne		Ofiary śmiertelne		Ofiary	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Droga krajowa DK 22	81	55,5	64	55,2	17	56,7	14	37,8	7	87,5	21	46,7
Drogi powiat.	25	17,1	19	16,4	6	20,0	15	40,5	0	0,0	15	33,3
Drogi gminne	12	8,2	7	6,0	5	16,7	5	13,5	1	12,5	6	13,3
Niesklasyfikowane – powiat. i gminne	28	19,2	26	22,4	2	6,7	3	8,1	0	0,0	3	6,7
Suma	146	100,0	116	100,0	30	100,0	37	100,0	8	100,0	45	100,0

3.8. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy

Prognoza demograficzna liczby ludności gminy Kaliska do roku 2030

Założenia do prognozy

Prognozę ludności sporządzono korzystając z następujących danych:

- struktura ludności wg płci i wieku dla gminy Kaliska na dzień 31 XII 2011r. na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Gdańsku,
- tablice długości trwania życia na okres obecny najbardziej przystające do rejestrowanej w gminie liczby zgonów. Założono stopniową poprawę jakości życia, a tym samym wydłużanie się średniej długości jego trwania,
- wartości współczynników płodności kobiet przyjęte do prognozy urodzeń otrzymano również z „dopasowania” do wykazywanej liczby urodzeń w gminie. Przyjęte do prognozy współczynniki wyznaczają dzietność dla kobiet 1,71 dziecka urodzonego przez kobietę w całym okresie rozrodczym tzn. w wieku od 15 do 49 lat. Przyjęto, że ten poziom dzietności utrzyma się do 2030 r. Jest to dzietność wyższa od średniej dla całej Polski jednak nie zapewnia reprodukcji prostej czyli zastępowalności pokoleń.

Do określenia danych wyjściowych do prognozy opierano się na następujących danych:

Rok	Urodzenia	Zgony	Saldo migracji
2007	58	50	0
2008	71	43	-10
2009	75	57	20
2010	71	42	3
2011	68	43	15

Najtrudniejszym założeniem do sporządzenia prognozy jest określenie przyszłego strumienia migracji. Jak widać w przedstawionej powyżej tabeli w ostatnich latach mamy do czynienia z średnio z niewielkim dodatnim saldem migracji. Wydaje się, że faktyczne saldo migracji ze względu na rozluźnienie przepisów dotyczących obowiązku meldowania może różnić się od odnotowywanego w statystykach. Tysiące ludzi w kraju latami przebywają poza miejscem zameldowania, dlatego do danych statystycznych dotyczących migracji należy podchodzić z dużą rezerwą. Otwarcie zachodniego rynku pracy spowodowało wzrost wyjazdów do pracy za granicę, które w przypadku młodych roczników zakończyć się mogą całkowitą emigracją. Potwierdzeniem tego jest fakt 20% spadku liczby dzieci w gminie w wieku 7-15 lat w latach 2006 – 2011. Dlatego do prognozy **przyjęto zerowe saldo migracji**.

W prognozie liczby gospodarstw domowych oparto się na prognozach GUS dotyczących przeciętnej liczbie osób w gospodarstwie domowym na terenach wiejskich województwa pomorskiego i przyjęto:

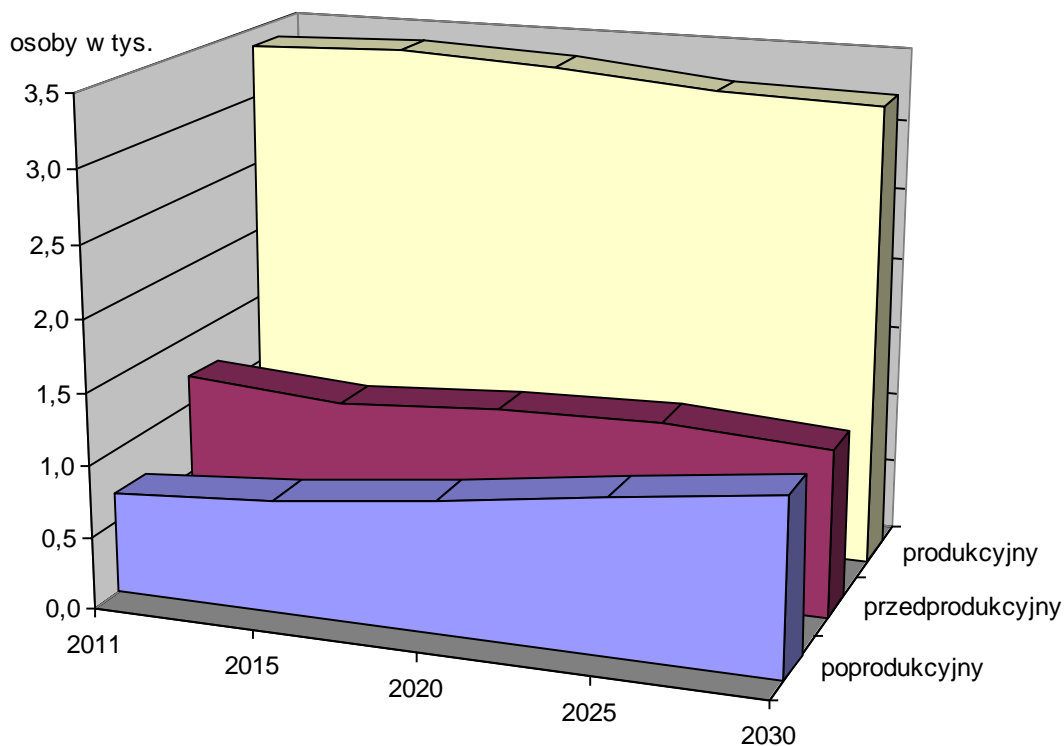
Rok	Liczba osób ogółem w gospodarstwie	Liczba osób dorosłych w gospodarstwie
2011	2,827	2,174
2015	2,689	2,101
2020	2,569	2,025
2025	2,476	1,970
2030	2,381	1,922

Wyniki prognozy

Tabl. 1 Prognoza liczby ludności gminy Kaliska według społeczno- ekonomicznych grup wieku

<i>Funkcjonalne grupy wieku</i>	Rok	2011	2015	2020	2025	2030
	Ogółem	5272	5366	5488	5569	5606
Żłobkowa	0-2	224	212	208	185	168
Przedszkolna, w tym:	3-5	179	205	210	199	176
	6	69	88	71	69	62
Szkoły podstawowej	7-12	342	356	429	421	400
Gimnazjalna, w tym: Liceum profilowanego,	13-15	232	161	182	205	210
	15-17	226	195	177	222	211
Studencka	18	86	76	53	54	70
	19-24	513	482	411	349	400
Produkcyjna w tym:	18-59K/64M	3384	3414	3366	3263	3231
Mobilna	18-24	599	558	464	403	470
Niemobilna	25-44	1573	1600	1628	1609	1458
	45-59/64	1212	1256	1274	1251	1304
Poprodukcyjna	60/65 i więcej	696	781	915	1074	1218

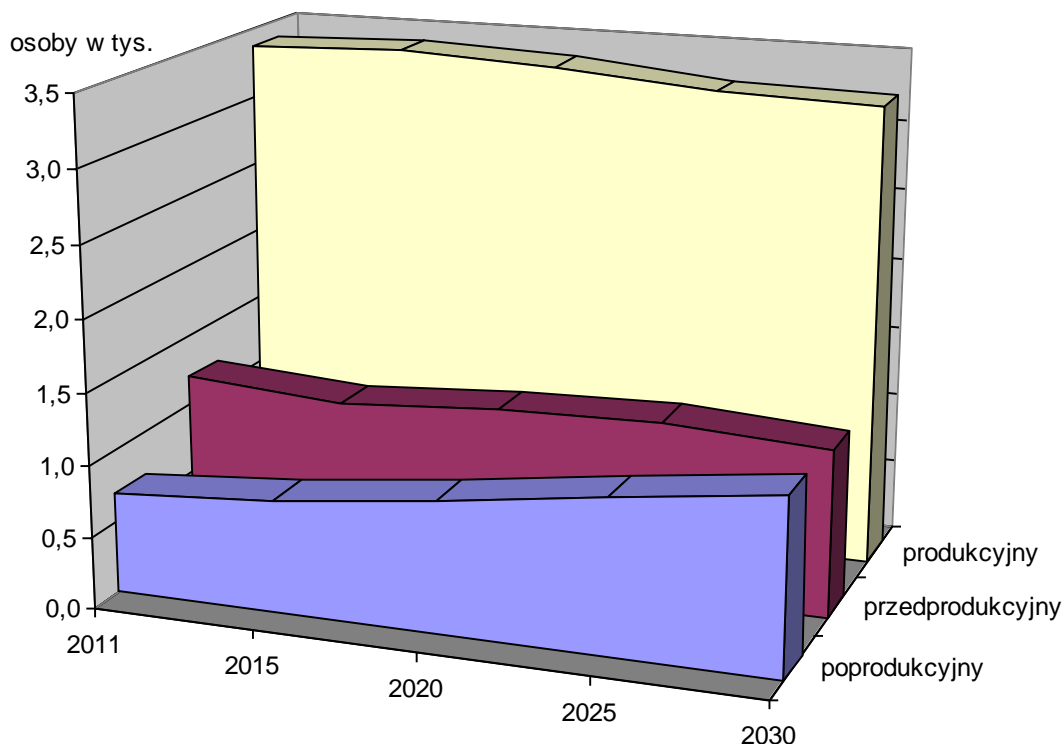
Zmiany liczby ludności w grupach wiekowych w gminie w latach 2011 - 2030

Tabl. 2 Struktura wieku ludności wg prognozy pomigracyjnej

Grupa wieku	2011	2015	2020	2025	2030
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0-2	4,2	4,0	3,8	3,3	3,0
3-5	3,4	3,8	3,8	3,6	3,1
6	1,3	1,6	1,3	1,2	1,1
7-12	6,5	6,6	7,8	7,6	7,1
13-15	4,4	3,0	3,3	3,7	3,7
15-17	4,3	3,6	3,2	4,0	3,8
18	1,6	1,4	1,0	1,0	1,2
19-24	9,7	9,0	7,5	6,3	7,1
18-59/64	64,2	63,6	61,3	58,6	57,6
18-24	11,4	10,4	8,5	7,2	8,4
25-44	29,8	29,8	29,7	28,9	26,0
45-59/64	23,0	23,4	23,2	22,5	23,3
60/65-więcej	13,2	14,6	16,7	19,3	21,7
0-17	22,8	21,0	22,0	22,1	20,8
6-17	15,2	13,3	14,3	15,2	14,7

Zmiany liczby ludności w grupach wiekowych w gminie w latach 2011 - 2030

Tabl. 2 Struktura wieku ludności wg prognozy pomigracyjnej

Grupa wieku	2011	2015	2020	2025	2030
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0-2	4,2	4,0	3,8	3,3	3,0
3-5	3,4	3,8	3,8	3,6	3,1
6	1,3	1,6	1,3	1,2	1,1
7-12	6,5	6,6	7,8	7,6	7,1
13-15	4,4	3,0	3,3	3,7	3,7
15-17	4,3	3,6	3,2	4,0	3,8
18	1,6	1,4	1,0	1,0	1,2
19-24	9,7	9,0	7,5	6,3	7,1
18-59/64	64,2	63,6	61,3	58,6	57,6
18-24	11,4	10,4	8,5	7,2	8,4
25-44	29,8	29,8	29,7	28,9	26,0
45-59/64	23,0	23,4	23,2	22,5	23,3
60/65-więcej	13,2	14,6	16,7	19,3	21,7
0-17	22,8	21,0	22,0	22,1	20,8
6-17	15,2	13,3	14,3	15,2	14,7

Tabl.3 Dynamika zmian liczby ludności

Grupa wieku	2011	2015	2020	2025	2030
Ogółem	100,0	101,8	104,1	105,6	106,3
0-17	100,0	93,9	100,2	102,4	96,9
6-17	100,0	88,9	98,4	106,0	102,7
18-59/64	100,0	100,9	99,5	96,4	95,5
60/65 i więcej	100,0	112,3	131,5	154,3	175,1

Tabl.4 Prognoza gospodarstw domowych

Rok	Liczba gospodarstw	Dynamika wzrostu rok 2011=100	Okres poprzedni = 100%
2011 szac.	1850	100,0	
2015	1970	106,5	106,5
2020	2100	113,5	106,6
2025	2200	118,9	104,8
2030	2300	124,3	104,5

Tabl.5 Prognoza aktywnych zawodowo

Rok	Aktywni zawodowo	Dynamika wzrostu rok 2011=100	Okres poprzedni = 100%
2011 szac.	2380	100,0	
2015	2400	100,8	100,8
2020	2380	100,0	99,2
2025	2320	97,5	97,5
2030	2300	96,6	99,1

Omówienie wyników prognozy

Przy wyżej przyjętych założeniach do roku 2030 będziemy obserwować **stopniowy wzrost liczby mieszkańców gminy - powyżej 6%**. Pokrywa się to z prognozami GUS dla terenów wiejskich województwa pomorskiego Prognozy dla kraju przewidują w tym czasie spadek liczby ludności o około 8%. W latach 2010-2030 następować dość **istotne zmiany w strukturze wieku ludności**. Wpłyną one w dużym stopniu na potrzeby społeczno-gospodarcze rozwoju gminy.

Według prognozy liczba dzieci i młodzieży w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) będzie oscylowała w pobliżu stanu obecnego. Swoje minimum osiągnie w okolicach roku 2015, po którym do roku 2025 będzie następował jej wzrost. W latach 2025 – 2030 liczba dzieci będzie ponownie spadać. Podobne zmiany będą następowały w poszczególnych grupach wiekowych tego przedziału tj. grupie przedszkolnej, szkoły podstawowej i gimnazjalnej tylko minimalnie poprzesuwanym w latach.

Zmiany również będą następowały w grupie produkcyjnej (18-59/64). Liczba osób w tym przedziale wiekowym będzie ulegała powolnemu zmniejszaniu by w roku 2030 osiągnąć stan o około 4,5% niższy od obecnego. Jednak największe zmiany nastąpią w grupie (60/65 i więcej). Będzie tu następował największy przyrost liczebności by w końcu prognozowanego okresu wzrosnąć aż o około 75%. Wynika on z przechodzenia na emeryturę powojennego wyżu demograficznego. Dynamiczny wzrost liczebności najstarszej grupy wieku wymusza będzie zwiększoną potrzebę rozwoju opieki społecznej.

Dokonana na podstawie prognozy demograficznej prognoza stanu aktywnych zawodowo wskazuje, że w latach 2011-2020 na terenie gminy ich liczba nie ulegnie większym zmianom, natomiast po roku 2020 zacznie spadać. W połączeniu z ograniczoną ilością miejsc pracy na terenie gminy może przyczynić się do łatwiejszego zdobycia pracy.

Opierając się na prognozach GUS dotyczących przeciętnej liczby osób w gospodarstwie domowym na terenach wiejskich województwa pomorskiego przewiduje się, że do 2030 wraz ze wzrostem liczby ludności na terenach gminy nastąpi wzrost liczby gospodarstw domowych około 24% (wzrost gospodarstw jedno i dwuosobowych).

Zarówno wzrost liczby gospodarstw jak i przewidywana poprawa wskaźników zamieszkania; takich jak przeciętna powierzchnia użytkowa na osobę, wyznaczają zapotrzebowanie na tereny pod budownictwo mieszkaniowe.

Zapotrzebowanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe

Przeciętna powierzchnia użytkowa na osobę w gminie na koniec 2010 r. – 24,4 m²

Prognozowana przeciętna powierzchnia użytkowa na osobę w gminie w 2030 roku - 30 m²

Łączna powierzchnia użytkowa w roku 2010 – 127,9 tys. m²

Zakładana łączna powierzchnia użytkowa w roku 2030 – 168 tys. m²

Prognozowany przyrost „netto” powierzchni użytkowej do roku 2030 – 40 tys. m²

Prognozowana liczba mieszkań na 100 gospodarstw domowych w 2030 r. - 110

Prognozowany przyrost mieszkań do 2030 roku **około 400**

Zakłada się rozbudowę mieszkań oraz ewentualną zamianę domów z funkcji letniskowych na całoroczne. Większość nowych mieszkań powstanie na terenach już obecnie przeznaczonych pod zabudowę - dobudowa lub budowa na istniejących działkach budowlanych.

Zakładając wielkość terenu brutto (z niezbędną komunikacją, zielenią) na ok. 1500m²/ 1 mieszkanie (przyjęto że dominować będą mieszkania realizowane w formie domów mieszkalnych jednorodzinnych) oszacowano, iż przy zakładanym standardzie do roku 2030 w gminie ma uzasadnienie dla wyznaczenia **ok. 60ha nowych terenów mieszkaniowych**.

Wnioski dotyczące zagospodarowania i zabudowy

O możliwościach rozwoju gminy decydują w dużej mierze uwarunkowania zarówno ponadlokalne, zewnętrzne jak i wewnętrzne, a także prognozy demograficzne i społeczno-gospodarcze.

O potrzebach można wnioskować na podstawie oceny dotychczasowego rozwoju, porównania z gminami o podobnych uwarunkowaniach, zestawienia prognoz

z diagnozą stanu obecnego, a także na podstawie aspiracji i planów wyrażonych w dokumentach strategicznych gminy, wreszcie wynikających wprost z zebranych wniosków dotyczących zmian w zagospodarowaniu przestrzennym.

Na etapie sporządzania dotychczas obowiązującego Studium z 2010r. zebrano w gminie w okresie 1992-2000 ok. 100 różnego rodzaju indywidualnych wniosków dotyczących zmian w przeznaczeniu terenów (na ogół dotyczyły one przekształcenia gruntów rolnych na cele mieszkaniowe oraz rekreacyjne-letniskowe, obejmowały łącznie ponad 142,60 ha gruntów – tj. ok. 1,3% ogólnej powierzchni, ale aż ok. 7% gruntów rolnych). Wielkość wnioskowanych do zmiany przeznaczenia gruntów znacznie przekraczała prognozowane (do roku 2025) zapotrzebowanie na tereny budowlane w gminie, oceniono tego typu propozycje jako nierealne do przygotowania inwestycyjnego i przekraczające nadmiernie realne potrzeby.

Generalnie wnioski te były powodowane chęcią zbycia terenów rolnych, których uprawa w ocenie właścicieli jest nieopłacalna. Zazwyczaj brak było konkretnego nabywcy czy inwestora, a ewentualna realizacja zabudowy na tych terenach, gdyby były one potencjalnie budowlane, trudna byłaby do prognozowania w czasie. Wnioski te nie zawsze były ponawiane przez właścicieli, brak jest wyraźnej presji na szybkie ich zrealizowanie. Wnioski te mogą być jednak informacją o potencjalnym zainteresowaniu zmianą przeznaczenia, funkcji terenów mało przydatnych rolniczo. Największa ilość wniosków dotyczyła miejscowości Cieciorka, Płociczno, Piece, Kaliska, Studzienice, Frank, Czarne, Iwiczno. Zebrano także spora liczbę wniosków dotyczących zalesień – ok. 34,67ha (w tym wnioski Nadleśnictwa- dot. obr. Bartel. Młyńsk, Trzechowo).

Część z nich została niejako „pozytywnie rozstrzygnięta” poprzez wydane w latach 2003-2012 indywidualne decyzje o warunkach zabudowy.

W kolejnych latach zebrano dodatkowo 11 wniosków dotyczących zagospodarowania przestrzennego, mogących stać się przesłankami dla sporządzania planów miejscowych czy wyprzedającej zmiany studium. Dotyczą one miejscowości: Piece, Płociczno, Frank, Dąbrowa; zazwyczaj chodzi w nich o wyznaczenie terenów letniskowych i mieszkaniowych na terenach dotychczas rolnych lub zabudowę związaną z obsługą ruchu drogowego (stacja paliw, gastronomia, hotel).

W procedurze planistycznej zmiany Studium (zakończonych uchwał z 2010r) zebrano kolejnych 21 wniosków, z których większość uwzględniono.

Zgodnie ze strategią rozwoju gminy władze samorządowe gminy Kaliska wnioskowały o uwzględnienie w studium następujących elementów zagospodarowania terenu:

- urządzenie terenów rekreacyjnych z wykorzystaniem łąk w m. Studzienice (obszar polno-leśny, rekreacyjny, hodowla roślin energetycznych),
- budowa ośrodka rehabilitacji w m. Bartel Wielki na terenach komunalnych i w m. Cieciorka w budynku starej szkoły i w terenie po betoniarni,
- zagospodarowanie turystyczne nad jez. Trzechowskim – kąpielisko, plaża,
- przygotowane do inwestowania w Kaliskim Obszarze Przedsiębiorczości,
- urządzenie ciągów pieszo-rowerowych, łączących poszczególne miejscowości w gminie i tworzących wraz z trasami regionalnymi sieć szlaków turystyki,
- urządzenie terenów rekreacyjnych w m. Łążek.

Wnioski te zostały w dokumencie Studium uwzględnione, w większości pozostają nadal aktualne (zmiany dot. rodzajów przeznaczenia gruntów w m. Bartel – obecnie na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz w m. Cieciorka- obecnie na tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, mieszkania typu socjalnego).

Część wniosków, z racji obowiązujących przepisów dotyczących ochrony środowiska, ochrony przyrody, nie mogła być uwzględniona w dokumencie zmiany Studium (uchwalonym w 2010r).

W obecnej procedurze aktualizacji dokumentu Studium wpłynęły kolejne wnioski (ich zestawienie oraz rozstrzygnięcie Wójta przedstawiono w dokumentacji planistycznej opracowania) - 46, podobnie jak poprzednio dotyczące głównie planowanych nowych terenów mieszkaniowych bądź letniskowych.

Postanowiono **uwzględnić większość z tych wniosków**, odrzucając propozycje niezgodne z przepisami prawa (wymogi dla OCHK) lub dot. terenów położonych z dala od istniejącej zabudowy, których zabudowa byłaby nieracjonalna i ekonomicznie niezasadniona.

Nie jest koniecznym spełnianie wszystkich wniosków o sporządzanie mpzp, pamiętać należy, że to gmina kształtuje samodzielnie swoją politykę przestrzenną (studium) i samodzielnie (ale w granicach przepisów prawa) przesądza w planach miejscowych o sposobach i zasadach zagospodarowywania i zabudowy terenów.

Zazwyczaj też to właśnie gmina ponosi największe koszty skutków uchwalenia planu miejscowego (zobowiązania dot. infrastruktury komunalnej, ew. roszczenia o odszkodowania, wykupy, zamiany gruntów), nie licząc samych bezpośrednich kosztów ich sporządzania (mapy, opracowania wyjściowe np. ekofizjografia, koszt planu i prognoz), które wprost obciążają budżet gminy.

Nawet tzw. renta planistyczna rzadko pozwala na uzyskanie korzyści przewyższających poniesione lub niezbędne do poniesienia nakłady.

Nie ma zatem obowiązku spełniania życzeń czy żądań prywatnych właścicieli terenów czy inwestorów, o ile nie jest to korzystne dla gminy, z punktu widzenia jej celów działania.

W obecnym stanie prawnym, część z wniosków, jakie jeszcze się pojawiają, jest realizowana poprzez procedury indywidualnych decyzji wżtzt – dotyczy to wniosków dla terenów bezpośrednio sąsiadujących z już zabudowanymi działkami, przy drogach, z dostępem do uzbrojenia inżynierskiego.

3.9. Uzupełniająca prognoza demograficzna dla gminy Kaliska do roku 2045 Założenia do prognozy

Do prognozy liczby ludności, liczby aktywnych zawodowo oraz gospodarstw domowych korzystano z następujących danych:

- struktura ludności wg płci i wieku dla gminy wiejskiej Kaliska na dzień 31 XII 2015r. na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego,
- tablice długości trwania życia na okres obecny najbardziej przystające do rejestrowanej w gminie liczby zgonów. Założono wydłużanie się średniej długości jego trwania, na skutek stopniowej poprawy jakości życia
- wartości współczynników płodności kobiet przyjęte do prognozy urodzeń otrzymano również z „dopasowania” do wykazywanej liczby urodzeń w gminie. Przyjęte do prognozy współczynniki wyznaczają dzietność dla kobiet 1,55 dziecka urodzonego przez kobietę w całym okresie rozrodczym tzn. w wieku od 15 do 49 lat. Założono, że dzietności będzie ulegała poprawie (reakcja na program 500+) i od roku 2020 przyjęto dzietność na poziomie 1,71. Jest to jednak dalej dzietność za niska i zdecydowanie nie zapewniająca reprodukcji prostej czyli zastępowalność pokoleń.

Do określenia danych wyjściowych do prognozy opierano się na następujących danych:

	Urodzenia	Zgony	Saldo migracji
2006	46	52	11
2007	58	50	0
2008	71	43	-10
2009	75	57	20
2010	71	42	3
2011	68	43	15
2012	72	50	3
2013	65	48	-8
2014	57	45	-24
2015	47	46	28

Najtrudniejszym założeniem do sporządzenia prognozy jest określenie przyszłego strumienia migracji. Jak widać w przedstawionej powyżej tabeli w ostatnich latach mamy do czynienia z zmiennym saldem migracji w gminie. Średnie roczne saldo migracji w ostatnich 10 latach jak i w ostatnich 5 latach wynosiło około plus 3 osoby. Wydaje się, że faktyczne saldo migracji ze względu na rozluźnienie przepisów dotyczących obowiązku meldowania może różnić się od odnotowywanego w statystykach. Tysiące ludzi w kraju latami przebywają poza miejscem zameldowania, dlatego do danych statystycznych dotyczących migracji należy podchodzić z dużą rezerwą. Otwarcie zachodniego rynku pracy spowodowało wzrost wyjazdów do pracy za granicę, które w przypadku młodych roczników zakończyć się mogą całkowitą emigracją. Dlatego do prognozy przyjęto zerowe saldo migracji. W prognozie liczby gospodarstw domowych oparto się na prognozach GUS dotyczących średniej liczby

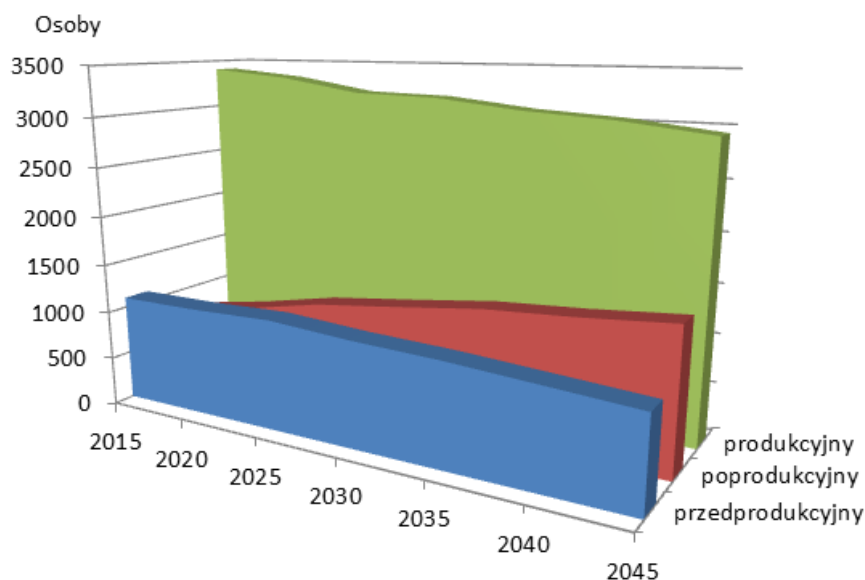
osób ogółem jak i średniej liczbie osób dorosłych w gospodarstwie domowym na terenach wiejskich.

Wyniki prognozy dla gminy Kaliska

Tabl. 1 Prognoza liczby ludności gminy Kaliska według społeczno- ekonomicznych grup wieku

Funkcjonalne grupy wieku	Rok	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045
	Ogółem	5294	5361	5427	5455	5444	5394	5321
Żłobkowa	0-2	170	187	189	169	156	151	152
Przedszkolna, w tym:	3-5	196	172	182	179	162	153	150
	6	82	57	62	63	56	52	50
Szkoły podstawowej	7-12	346	408	357	370	364	328	306
Gimnazjalna	13-15	160	177	196	171	182	179	162
Liceum profilowanego, szkoły zawodowej	16-17	148	105	146	123	124	127	113
	18	71	56	52	59	62	60	59
Studencka	19-24	474	395	346	392	359	370	367
Produkcyjna w tym:	18-59K/64M	3407	3334	3200	3179	3088	3036	2941
Mobilna	25-44	2133	2069	1987	1884	1753	1659	1632
Niemobilna	45-59/64	1274	1265	1213	1295	1335	1377	1309
Poprodukcyjna	60/65 i więcej	785	922	1095	1200	1312	1368	1448

Zmiany liczby ludności w grupach wiekowych w gminie w latach 2015 – 2045

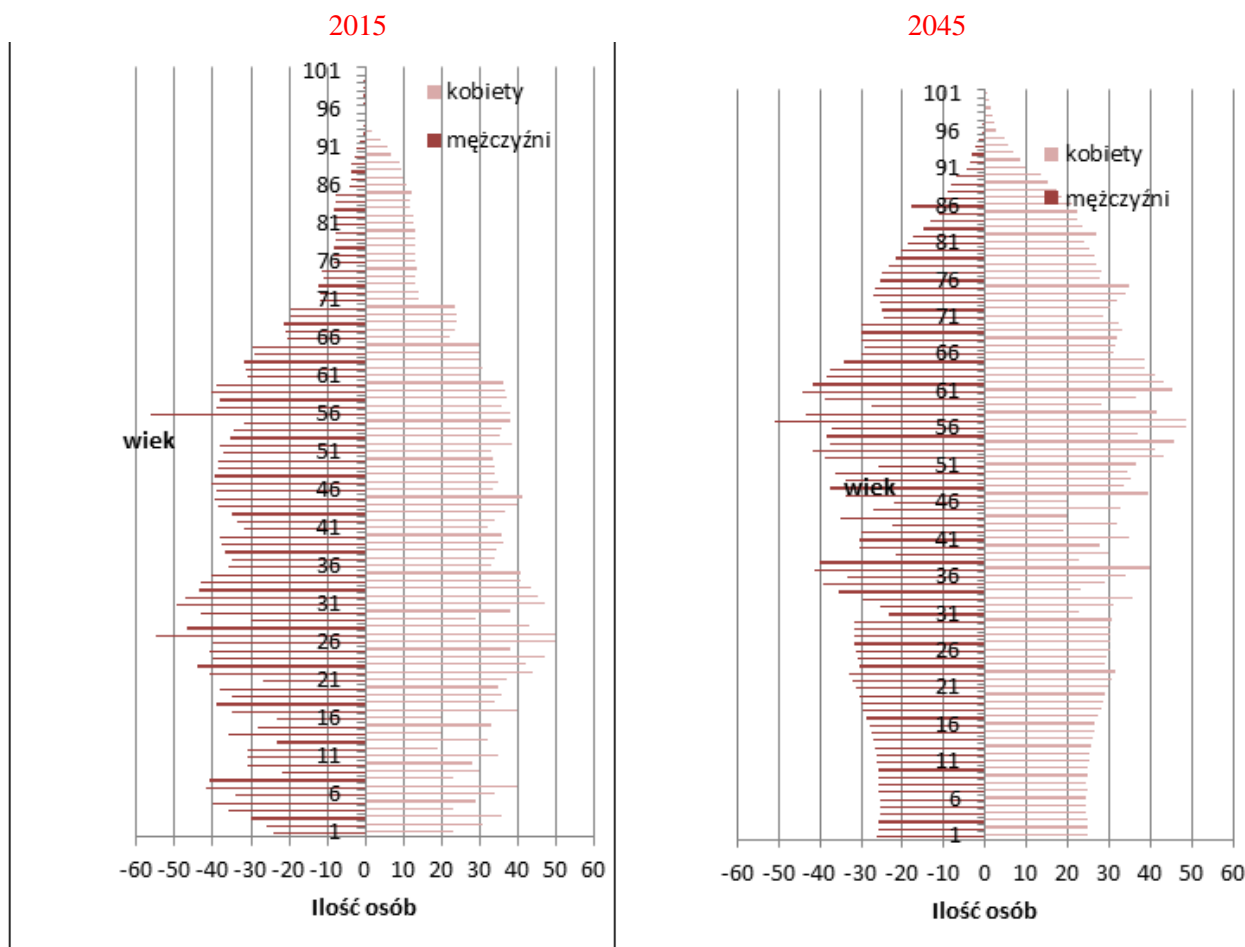
Tabl. 2 Struktura wieku ludności wg prognozy pomigracyjnej

Grupa wieku	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0-2	3,2	3,5	3,5	3,1	2,9	2,8	2,8
3-5	3,7	3,2	3,3	3,3	3,0	2,8	2,8
6	1,5	1,1	1,1	1,2	1,0	1,0	0,9
7-12	6,5	7,6	6,6	6,8	6,7	6,1	5,8
13-15	3,0	3,3	3,6	3,1	3,3	3,3	3,0
16-17	2,8	2,0	2,7	2,2	2,3	2,4	2,1
18	1,3	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1
19-24	9,0	7,4	6,4	7,2	6,6	6,9	6,9
18-59/64	64,4	62,2	59,0	58,3	56,7	56,3	55,3
18-44	40,3	38,6	36,6	34,5	32,2	30,8	30,7
45-59/64	24,1	23,6	22,4	23,7	24,5	25,5	24,6
60/65-więcej	14,8	17,2	20,2	22,0	24,1	25,4	27,2

Tabl.5 Prognoza aktywnych zawodowo

Rok	Aktywni zawodowo	Dynamika wzrostu rok 2015=100	Okres poprzedni = 100%
2015 szac.	2400	100,0	
2020	2380	99,2	99,2
2025	2300	95,8	96,6
2030	2300	95,8	100,0
2035	2240	93,3	97,4
2040	2200	91,7	98,2
2045	2150	89,6	97,7

Ludność gminy Kaliska według płci i wieku w roku:

Omówienie wyników prognozy

W przypadku spełnienia się przyjętych założeń sytuacja demograficzna gminie Kaliska będzie przedstawiała się następująco. Do roku 2030 liczba mieszkańców będzie stopniowo wzrastała – wzrost 5% około 150 osób po czym następował będzie powolny jej spadek. W roku 2045 jej stan będzie zbliżony do obecnego co przy prognozowanym spadku liczby ludności dla Polski byłoby dużym osiągnięciem. W latach obejmujących prognozę następować będą istotne zmiany w strukturze wieku ludności. Zmiany te wpłyną w dużym stopniu na potrzeby społeczno-gospodarcze rozwoju gminy. Prognoza wykazuje, że liczba dzieci i młodzieży (0-17) spadnie o około 170 (tj. o 15%). Zbliżony procentowy spadek w stosunku do stanu obecnego nastąpi w grupie szkolnej (6-17) – 14%.

Znacznemu zmniejszaniu również będzie ulegała społeczność w grupie produkcyjnej (18-59/64). Liczba osób w tym przedziale wiekowym w mieście obniży się do roku 2045 około 470 osób tj. około 13,7%.

Największe zmiany jednak nastąpią w grupie poprodukcyjnej (60/65 i więcej). Tu będzie następował znaczący przyrost liczebności, aby w końcu prognozowanego okresu wzrosnąć aż o około 660 osób, blisko 85% w stosunku do stanu obecnego. Dynamiczny wzrost najstarszej grupy wieku wymuszać będzie zwiększoną potrzebę rozwoju opieki nad grupą trzeciego wieku. Tak duże zmiany w strukturze wieku mieszkańców gminy oczywiście wpłyną na prognozowaną liczbę aktywnych zawodowo jak i ilość gospodarstw domowych. Jeżeli

spełnienia się założenia przyjęte do wykonania prognozy to do roku 2045 nastąpi w gminie 10% spadek liczby aktywnych zawodowo. Zmiany te znacząco wpłyną na rynek pracy. Ilość gospodarstw domowych będzie zwiększała się do roku 2035 – wzrost 17% po czym następować będzie jej spadek. Niewątpliwie będzie zmieniać się ich struktura, będą to gospodarstwa mniejsze.

Zapotrzebowanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe

Jeżeli uznamy, że dane statystyczne dotyczące warunków zamieszkania mieszkańców na terenie gminy Kaliska odzwierciedlają stan faktyczny w końcu 2015 roku wg GUS było 1666 mieszkań, to szacunkowy wskaźnik samodzielności zamieszkania w mieście wynosi około 1,1. Można powiedzieć, że w przybliżeniu w co dziesiątym mieszkaniu zamieszkują dwa gospodarstwa domowe. Jednak samodzielność zamieszkania jest wyliczana na podstawie prognozowanej (szacunkowej) a nie rzeczywistej liczbie gospodarstw, której wielkość znamy tylko z spisów powszechnych. Rzeczywistą liczbę gospodarstw na terenie gminy podaje NSP 2002 (15 lat temu) i wówczas było ich 1529.

Zdecydowanym czynnikiem wpływającym na zapotrzebowanie terenów pod budownictwo będzie więc poprawa wskaźników zamieszkania takich jak: przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania, czy przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na mieszkańca.

W końcu 2015 roku w gminie Kaliska przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wg GUS wynosiła 85,8 m² i w ostatnim dziesięcioleciu wzrosła o 6,8 m² a przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę 27 m² i w tym czasie wzrosła o 3,4 m². Jeżeli tempo przyrostu przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na osobę w prognozowanym 30 letnim okresie miałyby być utrzymane to przyrost powierzchni mieszkaniowej wyniesie około 59 tys. m² co odpowiadałoby około **450 - 500 mieszkań**. Oprócz budowy nowych domów zakładać należy nasilenie procesu modernizacji i rozbudowy istniejących obiektów na posiadanych działkach związanych z przejmowaniem ich przez kolejnych następców. Można przypuszczać, że większość nowych mieszkań powstanie na terenach już obecnie przeznaczonych pod zabudowę.

Potrzeby i możliwości rozwoju dotyczące obszarów objętych zmianą nr 2 Studium ... gminy Kaliska

Zmiana nr 2 Studium gminy Kaliska polega na wprowadzeniu do dotychczasowego dokumentu zmian:

1. wynikającej z potrzeby ujawnienia udokumentowanego złoża kruszywa w m. Dąbrowa (obszar 1)
2. wskazania nowych kierunków zmian w zagospodarowaniu przestrzennym (obszary 2-5)- dla funkcji produkcyjnych - gospodarczych w m. Biedaczek obręb Piece związanych z eksploatacją złoża kruszywa (obszar 2) oraz dla funkcji usług turystyki i rekreacji w obrębie Iwiczno nad jez. Trzechowskim (obszar 3 i 4) oraz zabudowy rekreacyjnej letniskowej w m. Kazub (obszar 5).

Zmiany dot. obszaru 1 i 2

Ze względu na charakter zmian (punktowe, dotyczące konkretnie wyznaczonych obszarów) oraz ich rodzaj – wskazanie planowanych terenów przeznaczonych docelowo na eksploatację

złóż kruszyw, w tym związanych z udokumentowanymi złożami (obszar 1 i 2 zmian Studium) nie ma uzasadnienia dla bilansowania terenów przeznaczonych pod ten rodzaj zabudowy, zgodnie z art. 10 ust. 5 i 7 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Przyjęto, iż takie bilansowanie jest bezzasadne ze względu na specyfikę planowanego przeznaczenia terenów w niniejszej zmianie studium.

Dla obszarów 1 i 2 ustala się docelowe przeznaczenie jako tereny funkcji gospodarczych związane z eksploatacją złóż kruszyw, dopuszcza się w granicach tych terenów realizację zabudowy socjalnej i administracyjnej, wagi samochodowej, masztów, anten i innych obiektów budowlanych związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą w zakresie powierzchniowej eksploatacji kruszyw. Budowę i eksploatację kopalni odkrywkowej należy wykonywać w sposób zapewniający ograniczenie jej ewentualnego, niekorzystnego oddziaływania na środowisko. Obszar pokopalniany winien zostać zrehabilitowany w kierunku lasów, terenów rolnych lub terenów wód powierzchniowych śródlądowych. Ustala się lokalizację miejsc postojowych w obrębie nieruchomości, w ilości odpowiadającej programowi inwestycji, tj. dla terenu powierzchniowej eksploatacji kruszyw należy przyjąć nie mniej niż 2 miejsca postojowe.

Dla obszaru 1 należy sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w którym należy wskazać szerokość pasów ochronnych, zgodnie z normami. W trakcie procedury planistycznej wymagane będzie uzyskanie zgody na zmianę przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne.

Zmiany dla obszarów 3, 4, 5

Zmiana została poprzedzona bilansem terenów w odniesieniu do terenów o funkcji turystycznej, rekreacyjnej w celu uzasadnienia potrzeby wprowadzania zmian w polityce przestrzennej.

Bilans zamieszczono w dokumentacji planistycznej zmiany studium (opracowanie DOM sp z o.o., luty 2017r)

Bilansowanie terenów zostało ograniczone do analizy funkcji usług turystycznych oraz zabudowy rekreacyjnej, letniskowej, z maksymalnym wykorzystaniem dotychczasowych analiz odnoszących się do obszaru gminy Kaliska, będących podstawą dla dotychczasowej polityki przestrzennej gminy.

Z bilansu tego wynika, iż mimo sporych dotychczas niewykorzystanych rezerw terenowych (tj. obszarów wyznaczonych na takie cele w obowiązujących planach miejscowych i w dotychczasowym Studium) możliwe jest uwzględnienie zgłoszonych wniosków i odpowiednie powiększenie arealu terenów dla funkcji usług turystyki, wypoczynku i rekreacji oraz zabudowy rekreacyjnej, letniskowej, gdyż łączna powierzchnia nowych terenów nie jest znacząca w skali gminy, jest to zgodne z kierunkami rozwojowymi gminy wynikającymi ze Strategii Rozwoju Gminy oraz potrzebami wyrażonymi we wnioskach i w trakcie przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Z uwagi na leśny charakter gminy, rozwój turystyki stanowi szansę rozwoju gospodarczego.

3.10. Stan prawny gruntów

Podstawowa struktura własności gruntów w gminie wg ewidencji przedstawia się następująco (stan na dzień 1 stycznia 2006r.)

	rodzaj własności	powierzchnia gruntów [ha]	% w ogólnej powierzchni
1	własność Skarbu Państwa	7249	65,7%
2	własność Skarbu Państwa, w użytkowaniu wieczystym	66	0,6%
3	własność komunalna	131	1,2%
4	własność komunalna w użytkowaniu wieczystym	5	--
5	własność prywatna osób fizycznych	3582	32,4%
6	własność kościołów i związków wyznaniowych	4	--
7	własność spółek prawa handlowego	13	0,1%
	RAZEM	11050	100%

Na własność Skarbu Państwa składają się przede wszystkim grunty leśne, będące we władaniu Lasów Państwowych, stanowią one aż 92% wszystkich gruntów własności SP. Powyższa struktura nie zmieniła się w istotny sposób, zmniejszył się udział gruntów komunalnych na skutek ich sprzedaży.

Grunty komunalne obecnie stanowią w gminie Kaliska **129,26 ha** (stan na 31.12.2012 r. wg informacji o stanie mienia gminnego) powierzchni terenu, w tym znaczna część (**74,94 ha**) to grunty pod drogami.

Zestawienie gruntów komunalnych (stan na 31.12.2012r.)

Zasób	11,51 ha
Tereny przemysłowe (zasób)	8,17ha
Tereny rekreacyjne	10,23 ha
Remizy OSP	0,6 ha
Hydrofornie i ujęcia wody	0,64ha
Wysypisko śmieci	4,37 ha
Cmentarz komunalny	2,59 ha
Oczyszczalnia ścieków	0,89ha
Administracja	0,54 ha

Kluby	2,69 ha
Boisko sportowe	4,99 ha
Drogi	74,94 ha
Place i zieleńce	0,69 ha
Tereny różne (w tym stawy, targowisko, tereny przedszkola, szkoły, przepompownia ścieków)	6,42ha
Razem	129, 26ha

Gmina jest właścicielem szeregu budynków i budowli (stan na 31.12.2012r) :

budynki mieszkalne-	4 szt,	w tym	26 lokali mieszkalnych o pow. ogólnej 1451,27 m2
garaże wolnostojące-	4 szt		
obiekty szkolne-	2 szt		
budynki poszkolne	3 szt		
budynki przedszkola	1 szt		
ośrodek zdrowia	1 szt		
światlice wiejskie	5 szt		
chata kociewska	1 szt		
remizy strażackie	3 szt		
oczyszczalnia z budynkiem socjalnym	1 szt		
dom pogrzebowy	1 szt		
garaż, barakowóz i wiata na wysypisku-	1 szt		
budynek socjalny na boisku sportowym	2 szt		
hydrofornie z siecią wodociągową	4 szt		

Z punktu widzenia projektowania nowego zagospodarowania i zainwestowania ważne są grunty niezabudowane, korzystnie położone w stosunku do sieci komunikacji i infrastruktury technicznej. Gmina nie posiada dużej ilości gruntów komunalnych wolnych od zainwestowania, lecz niektóre z nich są atrakcyjnie położone.

Gmina Kaliska dysponuje wolnymi od zabudowy terenami w miejscowościach: Bartel Wielki, Cieciorka, Czarne, Kaliska, Piece, Studzienice, Dąbrowa. Na ogół są to jednak niewielkie powierzchniowo działki.

Grunty prywatne osób fizycznych stanowią około 32,5% wszystkich gruntów, z tego znaczna część – ok. 84% stanowią grunty wchodzące w skład gospodarstw rolnych.

W zakresie przygotowania inwestycji w postaci miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego niewielka część obszaru gminy posiada pokrycie w tych dokumentach. Dotyczą one głównie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i rekreacyjnej.

Szczegółowy wykaz obowiązujących planów miejscowych znajduje się w pkt. 3.1. Przeznaczenie terenu.

3.11. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych

Ustawa o ochronie przyrody

W gminie Kaliska, spośród form ochrony przyrody prawnie chronionych, w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie przyrody z dnia 16.04.2004. (t. j. Dz.U. z 2013r.poz. 627) występują:

- **obszar Natura 2000 – specjalny obszar ochrony ptaków¹³ „Bory Tucholskie” PLB220009**, obejmujący prawie całą gminę;
- **Obszar Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich**, obejmujący przeważającą część gminy, za wyjątkiem jej południowo-zachodniej i wschodniej części;
- **3 użytki ekologiczne;**
- **2 pomniki przyrody¹⁴.**

W bezpośrednim sąsiedztwie (od zachodu) gminy Kaliska znajduje się Obszar Chronionego Krajobrazu Północny – część wschodnia.

Ponadto na terenie gminy Kaliska, zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, tak jak w całej Polsce, obowiązuje **ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów**.

Informacje na temat składu gatunkowego roślin i zwierząt występujących na terenie gminy Kaliska przedstawiono w opracowaniu ekofizjograficznym- w rozdz. 2.3. Ponadto informacje na temat składu gatunkowego roślin i zwierząt zawarte są w materiałach informacyjnych dotyczących występującego w granicach gminy specjalnego obszaru ochrony ptaków „Bory Tucholskie” PLB220009.

Obszar Natura 2000 – specjalny obszar ochrony ptaków „Bory Tucholskie” PLB220009¹⁵ obejmuje obszar ok. 322,5 tys. ha, położony w woj. pomorskim i kujawsko-pomorskim. Obszar jest dość jednolitą równiną sandrową, rozciętą dolinami Brdy i Wdy oraz urozmaiconą licznymi jeziorami, oczkami wodnymi i wzniesieniami o charakterze moreny dennej. Dominują siedliska leśne, głównie bory sosnowe. Typowy obszar młodoglacjalny, obejmujący w większości jałowe piaski. Rzeźba terenu ostoi jest urozmaiconą, występują tu wysoczyzny i rozległe wzgórza, liczne pagórki oraz doliny i rynny. Sieć wodna jest silnie rozwinięta (wody zajmują ok. 14% powierzchni). Ostoję odwadnia rzeka Brda wraz ze swymi licznymi dopływami, z których najważniejszym jest Zbrzyca. Wiele rzek charakteryzuje duży spadek i silny prąd. Wśród jezior liczne są jeziora przepływowe połączone z systemem wodnym Brdy; sporo jest jezior oligotroficznych i mezotroficznych, nieliczne są eutroficzne, a torfowiskom towarzyszą dystroficzne. W sumie w obrębie ostoi jest ok. 60 jezior; największe Charzykowskie - 1363 ha, zaś najgłębsze Ostrowite - 43 m. Lasy (ok. 70% obszaru) to głównie bory świeże, ale także bagienne i suche; występują też

---

¹³ Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 24, poz. 133), zmienionym rozporządzeniem z dnia 29 marca 2012 r. (Dz. U. Nr 0 poz. 358).

¹⁴ Zgodnie z Uchwałą nr XXXVI/303/2014 Rady Gminy Kaliska z 15.01.2015r. (Dz.Urz. Woj. Pom. z 04.02.2015r. poz. 416) pozbawiono statusu pomnika przyrody drzewo-klon jawor, powołane Rozp. nr 6/96 Wojewody Gdańskiego z 06.12.1996r i zarej. pod nr ewid. 983

¹⁵ Charakterystyka wg Standatowych Formularzy Danych (<http://natura2000.gdos.gov.pl/>).

grądy, lasy bukowo-dębowe, łągi i olsy. Liczne torfowiska. Grunty orne, łąki i pastwiska pokrywają ok. 15% terenu.

W obrębie obszaru występuje co najmniej 28 gatunków ptaków z Zał. I Dyrektywy Ptasiej, 6 gatunków z PCK. Gniazduje tu 107 gatunków ptaków.

W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: bielik, kania czarna, kania ruda, podgorzałka, puchacz, rybitwa czarna, rybitwa rzeczna, zimorodek, żuraw, gągoł, nurogęś, tracz długodzioby; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu występuje błotniak stawowy. W okresie wędrówek występuje, co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego łabędzia krzykliwego (do 400 osobników) i żurawia (do 1800 osobników na noclegowisku).

Zagrożenie dla obszaru stanowią przede wszystkim: eksploatacja torfu, kredy, piasku; zmiany stosunków wodnych, zagrożenie eutrofizacją siedlisk oligotroficznymi; presja turystyczna, zabudowa lotniskowa, zabudowa rozproszona, kłusownictwo, drapieżnictwo ze strony norki amerykańskiej, odpady, ścieki, zanieczyszczenie wód, zakładanie upraw plantacyjnych (borówka amerykańska).

Na obszarze Natura 2000 „Bory Tucholskie” PLB220009 stwierdzono występowanie wielu chronionych gatunków zwierząt – szczegółowo omówiono to zagadnienie w opracowaniu ekofizjograficznym.

W obszarze Natura 2000 obowiązują przepisy ustawy o ochronie przyrody (istotne art. to przede wszystkim art. 33, 34, 36), rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25, poz. 133).

Zgodnie z Ustawą o ochronie przyrody dla obszaru Natura 2000 sprawujący nadzór nad obszarem sporządza projekt planu zadań ochronnych na okres 10 lat (projekt podlega ustanowieniu przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w drodze zarządzenia) i projekt planu ochrony (projekt podlega ustanowieniu przez ministra właściwego do spraw środowiska w drodze rozporządzenia).

~~Plany zadań ochronnych lub plany ochrony dla znajdującego się na terenie gminy Kaliska specjalnego obszaru ochrony ptaków „Bory Tucholskie” PLB220009 nie został dotychczas zatwierdzony przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku.~~

RDOŚ w Gdańsku opublikował natomiast „Opis założeń do opracowania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 >Bory Tucholskie< PLB220009”, zgodnie z którym:

1. *Założeniem do opracowania projektu planu zadań ochronnych jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu przedmiotów ochrony, który to obowiązek wynika z art. 6(1) dyrektywy siedliskowej (DYREKTYWA RADY 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory – Dz. U. L 206 z 22.7.1992 ze zm.) oraz art. 4 dyrektywy ptasiej (DYREKTYWA Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009r.- Dz. U.L 020 26/01/2010).*
2. (...)
3. *Przedmiotami ochrony na obszarze są następujące gatunki ptaków: bąk, bączek, bocian czarny, bocian biały, łabędź krzykliwy, podgorzałka, trzmielojad, kania czarna, kania ruda, bielik, błotniak stawowy, rybołów, derkacz, żuraw, rybitwa rzeczna, rybitwa białowąsa, rybitwa czarna, puchacz, włośchatka, lelek kozodój, zimorodek, dzięcioł czarny, skowronek borowy.*
Lista przedmiotów ochrony może ulec weryfikacji w toku prac.
4. *Obowiązek sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 wynika z art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2009r. Nr 151, poz.*

1220 z późn. zm.). Zakres prac związanych z przygotowaniem planu zadań ochronnych obejmuje:

- a) zgromadzenie i weryfikację wiedzy na temat przedmiotów ochrony w obszarze,
  - b) określenie aktualnego stanu ochrony przedmiotów ochrony,
  - c) identyfikację zagrożeń dla zachowania lub osiągnięcia właściwego stanu ich ochrony,
  - d) określenie celów do osiągnięcia w okresie 10 lat obowiązywania planu,
  - e) określenie działań ochronnych niezbędnych do osiągnięcia założonych celów związanych z ochroną czynną, modyfikacją metod gospodarowania, uzupełnieniem stanu wiedzy,
  - f) określenie potrzeb monitorowania skutków zaplanowanych działań
  - g) wskazanie zmian do istniejących dokumentów planistycznych.
5. Dokumentację projektu planu zadań ochronnych zestawia się etapowo w formie elektronicznej. Za pomocą publicznie dostępnego systemu teleinformatycznego będzie możliwe zapoznanie się z kolejnymi etapami stanu prac nad projektem planu zadań ochronnych i zgromadzonymi w ramach tych prac materiałami oraz z projektem planu.
- Po przygotowaniu projektu planu zadań ochronnych, jak i w trakcie jego tworzenia będzie możliwe zgłaszanie uwag i wniosków, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich bezpiecznym podpisem elektronicznym (...)
6. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gdańsku zorganizuje spotkania dyskusyjne z udziałem przedstawicieli zainteresowanych osób i podmiotów prowadzących działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których wyznaczono obszar „Bory Tucholskie” PLB220009 lub dyskusję publiczną.
7. Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, regionalny dyrektor ochrony środowiska, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków ptaków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.
8. Ustalenia planu zadań ochronnych mogą w sposób bezpośredni oddziaływać na:
- a) organy administracji leśnej;
  - b) organy administracji samorządowej i terenowe organy administracji rządowej;
  - c) właścicieli i użytkowników gruntów rolnych, leśnych oraz wód a także właścicieli nieruchomości, w obrębie których występują przedmioty ochrony obszaru „Bory Tucholskie” PLB220009;
  - d) jednostki wojskowe;
  - e) przedsiębiorców, którzy prowadzą działalność na obszarze „Bory Tucholskie” PLB220009

Dla obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie PLB 220009 wydano Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 31 marca 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie PLB220009 (Dz. Urz. Woj. Pom. z 09 kwietnia 2015 r. poz. 1161).

W załączniku nr 6 do tego zarządzenia :Wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000” dla gminy Kaliska zapisano wskazanie:

„wprowadzenie do studium zapisów zapewniających nielocalizowanie ferm norki amerykańskiej w obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie, w granicach opracowania studium”

Obszar Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich obejmuje przeważającą część Borów Tucholskich w granicach województwa pomorskiego o powierzchni całkowitej 65.780 ha. Obszar stanowi w większości równinę sandrową,
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kaliska – zmiana/ aktualizacja
część I UWARUNKOWANIA

urozmaiconą przez liczne zagłębienia wytopiskowe. Oś hydrograficzną obszaru stanowi Wda, płynąca wąską doliną, silnie meandrująca. Obszar porośnięty przez bory sosnowe z zachowanymi fragmentami starodrzewu objęty został ochroną ze względu na rozległy i zwarty kompleks borów sosnowych, na właściwych im siedliskach i występowanie licznych reliktyw z okresu borealnego oraz bogatą faunę i walory krajobrazowe.

Dla obszaru chronionego krajobrazu obowiązują obecnie przepisy Uchwały Nr 259/XXIV/16 Sejmiku Woj. Pomorskiego z dnia 25 lipca 2016r w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w woj. pomorskim (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2016r poz. 2942).

Uchwała ta podobnie jak poprzednia z 2010r istotnie ogranicza możliwości zabudowy w pasie 100m od linii brzegowej jeziora (dotyczy zatem obszaru zmiany Studium nr 3 i 4 nad jez. Trzechowskim). Powinno się także ograniczyć do niezbędnego zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne.

§ 5. Na obszarach chronionego krajobrazu, wymienionych w załączniku nr 1 do niniejszej uchwały, wprowadza się następujące zakazy: /.../

8) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:

- a) linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,*
- b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 122 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne*
- z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

§ 7 ust. 5. Zakazy, o których mowa w § 5 pkt 8 oraz § 6 nie dotyczą: /.../

3) wyznaczanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów dostępu do wód publicznych w zakresie niezbędnym do pełnienia funkcji plaż, kąpielisk i przystani,
/.../

6. Zakaz, o którym mowa w § 5 pkt 8 nie dotyczy:

- 1) lokalizowania użytkowych obiektów małej architektury służących rekreacji codziennej i utrzymaniu porządku,**
- 2) lokalizowanych nad wodami publicznymi, ogólnodostępnymi obiektów służących turystyce wodnej, w postaci urządzeń o charakterze technicznym oraz:**
  - a) obiektów służących obsłudze przystani żeglarskich o maksymalnej łącznej powierzchni zabudowy 120 m² (sanitariaty, umywalnie, aneks kuchenny, pralnie, biuro bosmanatu, magazyn na sprzęt ratunkowy i żeglarski),*
  - b) obiektów służących obsłudze przystani kajakowych o maksymalnej łącznej powierzchni zabudowy 80 m² (sanitariaty, umywalnie, biuro obsługi przystani, magazyn na sprzęt ratunkowy i kajakowy, zmywalnie, aneks kuchenny),*
- z wyłączeniem kubaturowych obiektów noclegowych i gastronomicznych.

~~Zgodnie z uchwałą Nr 1161/XLVII/10 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 kwietnia 2010 r. (Dz. Urz. woj. pom. Nr 80, poz. 1455) w obrębie obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa pomorskiego, w tym OChK Borów Tucholskich obowiązują m. in. następujące przepisy:~~

Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański

---

§ 5 Na obszarach chronionego krajobrazu, wymienionych w § 1 ust. 1, rozporządzenia wprowadza się następujące zakazy:

- ~~1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, łozonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;~~
- ~~2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz 1227 ze zm.);~~
- ~~3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;~~
- ~~4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych sześcątów roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;~~
- ~~5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym, przeciwpowodziowym lub przeciwoślawiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;~~
- ~~6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;~~
- ~~7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;~~
- ~~8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.~~

(...)

§ 7

1. Zakazy, o których mowa w § 5, nie dotyczą:

- ~~1) wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;~~
- ~~2) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;~~
- ~~3) realizacji inwestycji celu publicznego~~

2. Zakaz, o którym mowa § 5 pkt 2, nie dotyczy:

- ~~1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu,~~
- ~~2) realizacji przedsięwzięć potencjalnie mogących znacząco oddziaływać na środowisko dla których organ ochrony środowiska stwierdził brak konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.~~

(...)

3. Zakazy, o których mowa § 5 ust. 8 oraz § 6, nie dotyczą:

- ~~1) obszarów zwartej zabudowy miast i wsi, w granicach określonych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin (lub w równorzędnych dokumentach planistycznych), gdzie dopuszcza się uzupełnianie zabudowy mieszkaniowej i usługowej pod warunkiem wyznaczenia nieprzekraczalnej linii zabudowy od brzegu wód, określonej poprzez połączenie istniejących budynków na przylegających działkach,~~
- ~~2) siedlisk rolniczych - w zakresie uzupełniania istniejącej zabudowy o obiekty niezbędne do prowadzenia gospodarstwa rolnego, pod warunkiem nie przekraczania dotychczasowej linii zabudowy od brzegów wód,~~
- ~~3) wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów dostępu do wód publicznych oraz w zakresie niezbędnym do pełnienia funkcji plaż, kąpielisk i przystani,~~
- ~~4) odcinków plaż nadmorskich, na których właściwy Dyrektor Urzędu Morskiego dopuszcza sytuowanie sezonowych obiektów budowlanych,~~

5) istniejących, obiektów letniskowych, mieszkalnych i usługowych, zrealizowanych na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które utraciły moc przed dniem 1 stycznia 2004 r. - gdzie dopuszcza się przebudowę i modernizację istniejącego zainwestowania w celu poprawy standardów ochrony środowiska oraz walorów estetyczno-krajobrazowych, pod warunkiem nie zwiększania powierzchni zabudowy, a także nie przybliżania zabudowy do brzegów wód, jeżeli w trakcie postępowania strona wykaże brak niekorzystnego wpływu planowanej inwestycji na chronione w danym obszarze ekosystemy i krajobraz.

Ponadto w wyżej wymienionej uchwale Nr 1161/XLVII/10 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie pomorskim (Dz. Urz. woj. pom. Nr 80, poz. 1455) określa się **działania dotyczące czynnej ochrony ekosystemów leśnych, nieleśnych lądowych i wodnych w obrębie OChK:**

Ekosystemy leśne:

- 1) utrzymanie spójności przestrzennej i trwałości ekosystemów leśnych poprzez ograniczanie ich fragmentacji, zwłaszcza wzdłuż korytarzy ekologicznych rangi ponadregionalnej i regionalnej oraz przeznaczania na cele nieleśne, oraz niedopuszczanie do przeeksplotowania ich zasobów;
- 2) zwiększanie istniejącego stopnia pokrycia terenów drzewostanami, sprzyjanie tworzeniu zwartych kompleksów leśnych o racjonalnej granicy polno-leśnej, wprowadzanie zalesień w szczególności na takich terenach, gdzie z przyrodniczego i ekonomicznego punktu widzenia jest to możliwe np. korytarze ekologiczne;
- 3) wspieranie procesów naturalnego odnowienia o składzie i strukturze odpowiadającej siedlisku; tam gdzie nie jest to możliwe - używanie do odnowień gatunków właściwych siedliskowo z materiału miejscowego pochodzenia;
- 4) zwiększanie udziału gatunków domieszkowych i biocenotycznych; tworzenie stref ekotonowych z tych gatunków;
- 5) pozostawianie drzew o charakterze pomnikowym, przestojów, drzew dziuplastych, części obumarłych aż do całkowitego ich rozkładu;
- 6) podejmowanie działań w celu ustabilizowania stosunków wodnych, w szczególności na siedliskach wilgotnych i bagiennych, (tj. w borach i brzezinach bagiennych, olsach i łęgach) przez budowę obiektów małej retencji, zgodnie z programami małej retencji województwa pomorskiego;
- 7) zachowanie i utrzymywanie w stanie zbliżonym do naturalnego istniejących śródleśnych cieków, mokradeł, polan, torfowisk, wrzosowisk oraz muraw napiaskowych; niedopuszczanie do ich uproduktywienia i sukcesji;
- 8) zwalczanie szkodników owadzych i patogenów grzybowych, a także ograniczanie szkód łowieckich poprzez zastosowanie metod mechanicznych lub biologicznych; stosowanie środków chemicznych dopuszczalne tylko przy braku alternatywnych metod;
- 9) ochrona stanowisk chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów; w przypadkach stwierdzenia obiektów i powierzchni cennych przyrodniczo (stanowiska roślin, zwierząt, grzybów rzadkich, chronionych itp. oraz pozostałości naturalnych ekosystemów) wnioskowanie do właściwego organu ochrony przyrody o objęcie ich ochroną;
- 10) opracowanie i wdrażanie programów czynnej ochrony oraz restytucji gatunków rzadkich i zagrożonych;
- 11) wykorzystanie lasów dla celów rekreacyjno-krajoznawczych i edukacyjnych winno odbywać się w oparciu o wyznaczone szlaki turystyczne (zintegrowane i komplementarne ze szlakami turystycznymi, o których mowa w planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego) oraz istniejące i nowe ścieżki edukacyjno-przyrodnicze wyposażone w elementy infrastruktury turystycznej i edukacyjnej zharmonizowanej z otoczeniem;
- 12) prowadzenie racjonalnej gospodarki łowieckiej, m.in. poprzez dostosowanie liczebności populacji zwierząt łownych związanych z ekosystemami leśnymi do warunków środowiskowych;
- 13) zwiększanie przez służby leśne i inne strażę nadzoru nad lasami stanowiącymi i nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa, w szczególności w zakresie prowadzenia zabiegów

pielęgnacyjnych i hodowlanych, legalności pozyskania surowca drzewnego, kłusownictwa, a także przestrzegania przepisów dotyczących zachowania się w lesie.

Ekosystemy łąkowe:

- 1) ~~przeciwdziałanie sukcesji zarastających łąk i pastwisk oraz torfowisk bagien i innych podmokłości, poprzez koszenie lub wypas, a także mechaniczne usuwanie samosiewów drzew i krzewów na terenach otwartych, z możliwością pozostawiania kop drzew i krzewów jako elementów zwiększania różnorodności biologicznej;~~
- 2) ~~zachowanie śródpolnych torfowisk, bagien i innych podmokłości oraz oczek wodnych;~~
- 3) ~~wprowadzanie trwałej zabudowy biologicznej – zadarniania, zakrzewiania i zalesienia – na obszarach użytków rolnych narażonych na rozwój procesów denudacyjnych i erozyjnych oraz obszarach nieużytków i zagrożonych suszą;~~
- 4) ~~zachowanie zbiorowisk wydmykowych, śródpolnych muraw napiaskowych, wrzosowisk i psiar;~~
- 5) ~~propagowanie wśród rolników działań zmierzających do utrzymania trwałych użytków zielonych w ramach zwykłej, dobrej praktyki rolniczej a także programów rolnośrodowiskowych; wspieranie gospodarstw prowadzących produkcję mieszaną, w tym preferowanie hodowli bydła opartej o naturalny wypas metodą pastwiskową; zaleca się ochronę i hodowlę lokalnych starych odmian drzew i krzewów owocowych oraz ras zwierząt; promowanie agroturystyki i rolnictwa ekologicznego;~~
- 6) ~~maksymalne ograniczanie zmiany użytków zielonych na grunty orne;~~
- 7) ~~prowadzenie zabiegów agrotechnicznych zgodnie z wymogami zbiorowisk i zasiedlających je gatunków fauny, zwłaszcza ptaków (odpowiednie terminy, częstotliwość i techniki koszenia), w tym powrót do tradycyjnego użytkowania (koszenie ręczne) oraz opóźnienie pierwszego pokosu po 15 lipca, a w przypadku łąk wilgotnych koszenie we wrześniu z pozostawieniem pojedynczych kop siana na obrzeżach do końca lata;~~
- 8) ~~preferowanie biologicznych metod ochrony roślin;~~
- 9) ~~ochrona zieleni wiejskiej oraz kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego przez ochronę istniejących oraz formowanie nowych zadrzewień śródpolnych i przydrożnych;~~
- 10) ~~kształtowanie stosunków wodnych na użytkach rolnych dopuszczalne tylko w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, z bezwzględnym zachowaniem w stanie nienaruszonym terenów podmokłych, w tym torfowisk i obszarów wodno-błotnych oraz obszarów źródłiskowych cieków;~~
- 11) ~~eliminowanie nielegalnego eksploataowania surowców mineralnych oraz rekultywacja terenów powyrobiskowych; w szczególnych przypadkach, gdy w wyrobisku ukształtowały się interesujące biocenozy wzbogacające lokalną różnorodność biologiczną, przeprowadzenie rekultywacji nie jest wskazane, zaleca się natomiast podjęcie działań ochronnych w celu ich zachowania;~~
- 12) ~~eksploatacja surowców mineralnych przede wszystkim na obszarach objętych obecnie wydobywaniem, jeśli brak przeciwwskazań środowiskowych i podejmowanie wydobywania na nowych terenach tylko w sytuacjach gdzie przeciwwskazania środowiskowe nie przeważają opłacalności ekonomicznej, wynikającej z oceny oddziaływania na środowisko;~~
- 13) ~~wnioskowanie do właściwego organu ochrony przyrody o objęcie ochroną prawną ważnych stanowisk gatunków chronionych i rzadkich roślin, zwierząt i grzybów, także ekosystemów i krajobrazów; opracowanie i wdrażanie programów reintrodukcji, introdukcji oraz czynnej ochrony gatunków rzadkich i zagrożonych związanych z nieleśnymi ekosystemami łądowymi;~~
- 14) ~~utrzymywanie i w razie konieczności odtwarzanie lokalnych i regionalnych, nieleśnych korytarzy ekologicznych;~~
- 15) ~~prowadzenie racjonalnej gospodarki łowieckiej, m.in. poprzez dostosowanie liczebności populacji zwierząt łownych związanych z ekosystemami otwartymi do warunków środowiskowych.~~

Ekosystemy wodne:

- 1) ~~zachowanie i ochrona ekosystemów wód powierzchniowych (naturalnych i sztucznych, płynących i stojących, w tym starorzeczy) wraz z pasem roślinności okalającej;~~
- 2) ~~utrzymanie i odtwarzanie drożności biologicznej rzek jako elementów korytarzy ekologicznych poprzez zaniechanie budowy nowych piętrzeń dla celów energetycznych oraz poprzez budowę urządzeń umożliwiających wędrówkę organizmów wodnych w miejscach istniejących przegród;~~

- ~~3) tworzenie stref buforowych wokół zbiorników wodnych w postaci pasów zadrzewień i zadrzewień oraz trwałych użytków zielonych, celem ograniczenia spływu substancji biogennych i zwiększenia bioróżnorodności biologicznej;~~
- ~~4) prowadzenie prac regulacyjnych rzek tylko w zakresie niezbędnym dla rzeczywistej ochrony przeciwpowodziowej, zaleca się utrzymanie i odtwarzanie meandrów na wybranych odcinkach cieków;~~
- ~~5) zachowanie i wspomaganie naturalnego przepływu wód na obszarach międzywala; zaleca się stopniowe przywracanie naturalnych procesów kształtowania i sukcesji starorzeczy poprzez naturalne wylowy;~~
- ~~6) zwiększanie małej retencji wodnej w ramach programu małej retencji, przy czym zbiorniki takie winny równocześnie wzbogacać różnorodność biologiczną terenu, uwzględniając starorzecza i lokalne obniżenia terenu; w miarę możliwości technicznych i finansowych zaleca się odtwarzanie funkcji obszarów źródłiskowych i innych siedlisk hydrogenicznych o dużych zdolnościach retencyjnych;~~
- ~~7) ograniczanie intensywności zagospodarowania stref przybrzeżnych, zwłaszcza na skarpach rzecznych i jeziornych, w celu zachowania ciągów krajobrazowych oraz ochrony samych skarp przed ruchami masowymi ziemi;~~
- ~~8) ochrona zlewni bezpośredniej jezior – w szczególności jezior lobeliowych – przed zainwestowaniem i użytkowaniem powodującym nasilenie procesów eutrofizacji;~~
- ~~9) rozpoznanie okresowych dróg migracji zwierząt, których rozwój związany jest bezpośrednio ze środowiskiem wodnym (w szczególności płazów) oraz podejmowanie działań w celu ich ochrony;~~
- ~~10) zapobieganie obniżaniu zwierciadła wód podziemnych, w szczególności poprzez ograniczanie budowy urządzeń drenarskich i rowów odwadniających na gruntach ornych, łąkach i pastwiskach w dolinach jeziornych i rzecznych oraz na krawędzi tarasów zalewowych;~~
- ~~11) gospodarka rybacka na wodach powierzchniowych powinna wspomagać ochronę gatunków zagrożonych oraz promować gatunki o pochodzeniu lokalnym, prowadząc do uzyskania struktury gatunkowej i wiekowej ryb właściwej dla danego typu wód;~~
- ~~12) wnioskowanie do właściwego organu ochrony przyrody celem obejmowania ochroną prawną zachowanych w stanie zbliżonym do naturalnego fragmentów ekosystemów wodnych oraz stanowisk gatunków chronionych i rzadkich reprezentatywnych dla ekosystemów hydrogenicznych;~~
- ~~13) opracowanie i wdrożenie programów restytucji oraz czynnej ochrony rzadkich i zagrożonych gatunków zwierząt, roślin i grzybów bezpośrednio związanych z ekosystemami wodnymi;~~
- ~~14) zachowanie i ewentualnie odtwarzanie korytarzy ekologicznych opartych o ekosystemy wodne celem zachowania dróg migracji gatunków związanych z wodą.~~

Użytki ekologiczne

Na obszarze gminy Kaliska występują 3 użytki ekologiczne ustanowione Rozporządzeniem Nr 90/06 Wojewody Pomorskiego z dnia 4 grudnia 2006 roku:

- „**Jezioro Małe Nierybno**” (nr rej. woj. 331) – śródlęśne oczko wodne i torfowisko, o powierzchni 2,72 ha, znajdujące się w obrębie ewidencyjnym Bartel Wielki, działki nr 73 i 303 (część);
- „**Jezioro Piaszczyste**” (nr rej. woj. 332) – śródlęśne oczko wodne o powierzchni 2,46 ha, znajdujące się w obrębie ewidencyjnym Bartel Wielki, działka nr 3;
- „**Jezioro Piaseczenko**” (nr rej. woj. 333) – śródlęśne oczko wodne o powierzchni 3,52 ha, znajdujące się w obrębie ewidencyjnym Cieciorka, działka nr 360.

Uchwałą Nr XXXV/285/2013 Rady Gminy Kaliska z dn. 17 grudnia 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Pom. z 09.01.2014 r. poz. 104) ustanowiono użytek ekologiczny pod nazwą „Jezioro Nierybno Wielkie” – (nr rej. woj. 433) obejmujący obszar naturalnego śródlęśnego zbiornika wodnego o pow. 5,87Ha stanowiący dz. geod. 72 w obr. Bartel Wielki

Celem ochrony ww. użytków jest zachowanie śródleśnych oczek wodnych i torfowisk oraz stanowisk rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt. Dla szaty roślinnej tych terenów charakterystyczne jest występowanie następujących gatunków roślin: borówki bagiennej, bagna zwyczajnego, żurawiny błotnej, wełnianki pochwowatej, rosiczki i wawrzynka wilczylika. Zbiorowiska te stanowią ostoję dla licznej ptactwa (występują tam m. in. perkozy, łabędzie nieme, trzcinniki, czaple i żurawie), a także licznych gatunków płazów i gadów.

Zgodnie z w/wym rozporządzeniem, na terenie użytków ekologicznych obowiązują następujące zakazy:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
- 11) umieszczania tablic reklamowych.

Pomniki przyrody

W gminie Kaliska znajdują się 2 zatwierdzone pomniki przyrody (pojedyncze drzewa). Pomniki te zostały ustanowione :

1/ dąb szypułkowy (nr rej. 52) – ustanowiony w 1955 r. Ogłoszeniem Prezydium WRN w Gdańsku (Dz.Urz. Nr 1 poz. 4 z 31.01.1955), o obwodzie ok. 402 cm, wysokości 22 m i wieku ok. 250 lat; położony: Kaliska, Leśna Huta, 200 m od bud. L, o. 320 a

2/ klon jawor (nr rej. 983) – ustanowiony 06.12.1996 r. Rozporządzeniem Woj. Gd. Nr 6/96 (Dz.Urz.Woj.Gd Nr 50 poz. 134 z 18.12.1996), o obwodzie ok. 250 cm, wysokości 15 m i wieku około 100 lat; położony Kaliska, ul. Dworcowa 2

Uwaga - pomnik przyrody nr 2 w/wym nie istnieje; Rada Gminy ~~podjęła~~ odpowiednią Uchwałę porządkującą stan prawny podjęła w dniu 15 stycznia 2014 r. uchwałę nr XXXVI/303/2014 (Dz. Urz. Woj. Pom. z 04.02.2014 r. poz. 416) w sprawie zniesienia pomnika przyrody niezgodnego ze stanem faktycznym

Obowiązują dla nich przepisy ustawy i odpowiednich rozporządzeń.

Rezerwat biosfery „Bory Tucholskie”

Gmina Kaliska graniczy od zachodu i północnego zachodu z rezerwatem biosfery „Bory Tucholskie”.

Rezerваты biosfery to obszary obejmujące unikalne, szczególnie wartościowe ekosystemy lądowe i wodne, które posiadają znaczenie międzynarodowe i są wyznaczane jako główny element realizacji programu „Człowiek i Biosfera” w ramach funkcjonowania UNESCO. Rezerваты biosfery mają zapewnić realizację następujących funkcji („Rezerваты biosfery – warunki tworzenia i funkcjonowania”, 2000):

- konserwatorskiej – ochrona krajobrazów, ekosystemów, gatunków, różnorodności genetycznej;
- ekonomicznej – promocja rozwoju ekonomicznego zrównoważonego pod względem ekologicznym, kulturowym i społecznym.

Rezerваты biosfery nie są kolejną formą ochrony przyrody. Tworzy się je w celu promocji i wdrażania zrównoważonego rozwoju obszarów o wybitnych walorach przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, co stanowi nawiązanie do koncepcji trójochrony (zintegrowana ochrona przyrody, dziedzictwa kulturowego i krajobrazu).

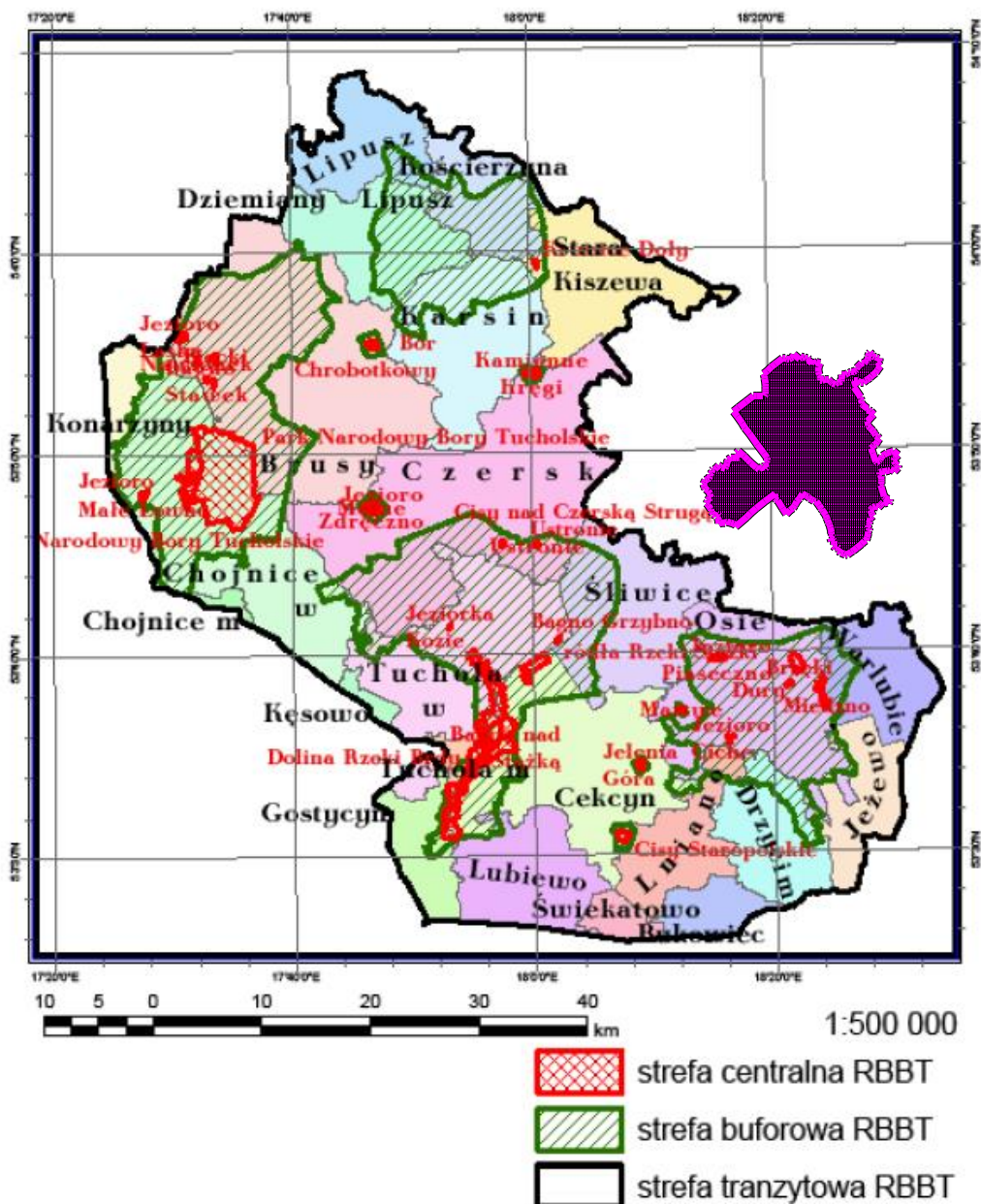
Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie” został utworzony decyzją obradującą w Paryżu w dniach 31 maja - 4 czerwca 2010 r. Międzynarodowej Rady Koordynacyjnej programu Człowiek i Biosfera. Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie” jest 10 rezerwatem utworzonym w Polsce, największym tego typu obiektem w Polsce. Łączna powierzchnia jego trzech stref (rdzennej, buforowej i tranzytowej) wynosi 3195 km².

Strefę rdzenną tworzą: Park Narodowy „Bory Tucholskie” oraz 25 następujących rezerwatów: Dolina Rzeki Brdy, Bagna nad Stążką, Źródła Stążki, Jezioro Piaseczno, Brzęki im. Zygmunta Czubińskiego, Miedzno, Cisy Staropolskie im. Leona Wyczółkowskiego, Jezioro Laska, Mętne, Bór Chrobotkowi, Bagno Stawek, Jezioro Ciche, Jezioro Małe Łowne, Piecki, Cisy nad Czersk Strug, Kręgi Kamienne, Jezioro Zdręczno, Krwawe Doły, Dury, Jezioro Kozie, Nasionek, Ustronie, Bagno Grzybna, Jelenia Góra, Martwe. Łączna powierzchnia strefy rdzennej wynosi 78,81 km². Obszar parku narodowego i wymienione powyżej rezerваты przyrody stanowią najcenniejsze obiekty przyrodnicze całego regionu Borów Tucholskich.

Strefę buforową tworzą głównie cztery parki krajobrazowe, z wyłączeniem powierzchni występujących w nich rezerwatów przyrody, które stanowi strefę rdzenną. Parki krajobrazowe to: 1. Wdzydzki Park Krajobrazowy 2. Tucholski Park Krajobrazowy 3. Zaborski Park Krajobrazowy 4. Wdecki Park Krajobrazowy W skład strefy buforowej wchodzi te powierzchnie leśne i łąkowe wokół 6 rezerwatów przyrody położonych poza obszarami parków krajobrazowych. Strefy buforowe sześciu rezerwatów zlokalizowane są na obszarach chronionego krajobrazu, które są jedną z form ochrony przyrody w Polsce.

Strefę tranzytową tworzą obszary 22 gmin (13 z województwa kujawsko – pomorskiego i 9 z województwa pomorskiego) i jednego miasta (Tuchola w województwie kujawsko-pomorskim), które nie wchodzi w skład parku narodowego i parków krajobrazowych. Powierzchnia strefy tranzytowej wynosi 206 864,57 ha. Strefa tranzytowa jest niemal dwukrotnie większa od obszaru strefy buforowej. Pod względem ekonomicznym jest to obszar jednolity, zorientowany na gospodarkę leśną, przetwórstwo drewna i ubocznych produktów leśnych oraz na rekreację i wypoczynek. Te dziedziny gospodarki realizowane są z uwzględnieniem

zasad ochrony przyrody. W strefie tranzytowej występuje dziesięć obszarów Chronionego Krajobrazu (całkowicie lub częściowo) oraz kilkaset pomników przyrody, głównie drzew i alei drzewnych. Znajdują się w niej również liczne użytki ekologiczne, trzy zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, siedem specjalnych obszarów ochrony siedlisk (SOO) ustanowione w oparciu o Dyrektywę Siedliskową Unii Europejskiej oraz dwa obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) ustanowione w oparciu o Dyrektywę Ptasia UE.

Rezerwat biosfery a położenie gminy Kaliska

gmina Kaliska

Formy ochrony przyrody w otoczeniu gminy Kaliska

W regionalnym otoczeniu gminy znajduje się szereg ustanowionych form ochrony przyrody i krajobrazu, np.

- rezerwy: Kręgi Kamienne, Krwawe Doły, Orle nad jez. Dużym, Brzęczek, Cisy nad Czerską Strugą, Ustronie, Zdrojno, Krzywe Kolo w Pętli Wdy, Czapli Wierch,
- parki krajobrazowe: Wdzydzki Park Krajobrazowy, Tucholski Park Krajobrazowy
- obszary chronionego krajobrazu: OChK Doliny Wierzycy, OChK Polaszkowski, Śliwicki OChK, Chojnicko-Tucholski OChK, OChk Doliny Wietcisy, OChK Północny
- obszary Natura 2000 – obszary mające znaczenie dla Wspólnoty: „Dolina Wierzycy” PLH220094; „Jezioro Krąg” PLH220070; „Wilcze Błota” PLH220093; „Stary Bukowiec” PLH220082; „Sandr Wdy” PLH040017; „Jeziora Wdzydzkie” PLH220034; „Wielki Klincz” PLH220083; „Młosino-Lubnia” PLH220077; „Kościół w Śliwicach” PLH040034; „Lubieszyniek” PLH220074.
- a także użytki ekologiczne i pomniki przyrody.

Ustawa o lasach

Lasy w gminie Kaliska należą do Nadleśnictwa Kaliska obręb leśny Bartel Wielki i Wirty. Część lasów w Nadleśnictwa Kaliska uznana została za ochronne Decyzją Ministra Środowiska z dnia 9 marca 2000 r. (DL Pik.lp-0233 – 4/2000). Do lasów ochronnych w granicach gminy należą:

- a. lasy glebochronne - w oddziałach 264 (obręb leśny Bartel Wielki);
- b. lasy wodochronne - w oddziałach 171-173, 190, 205, 261-264, 284-288, 303-306, 308, 30, 325, 368, 398 (obręb leśny Bartel Wielki) i 65 (obręb leśny Wirty);
- c. lasy stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody - w oddziałach 386-388 (obręb leśny Bartel Wielki) i 114, 115, 117, 118 (obręb leśny Wirty);
- d. lasy stanowiące drzewostany nasienne - w oddziałach 99, 110, 114, 115, 119, (obręb leśny Wirty).

Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych

Występują ograniczenia dotyczące zmiany sposobu użytkowania, i tak w przypadku zmiany przeznaczenia :

- gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa – wymagane jest uzyskanie zgody Ministra Środowiska;
- pozostałych gruntów leśnych wymagane jest uzyskanie zgody marszałka województwa wyrażonej po uzyskaniu opinii izby rolniczej,
- gruntów rolnych klas I-III (niezależnie od wielkości areалу) - wymagane jest uzyskanie zgody Ministra Rolnictwa i rozwoju Wsi,

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Do rejestru zabytków województwa pomorskiego wpisane są tylko dwa obiekty:

- Piece ul. 6 Marca 14 (d. Dom nr 5), chata kociewska, drewniana I poł. XIX w. – wpisany do rejestru zabytków woj. Gd. nr rej.760 z dn.08.XII.1977r., aktualnie nr w rej woj.pom 875
- Płociczno – chata kociewska w zagrodzie- Dom nr 15 wpisany do rejestru zabytków nr rej.1107 z dnia 31.08.1993r., aktualnie nr w rej. woj. pom nr 1409

Gmina w 2006r sporządziła program opieki nad zabytkami na lata 2006-2009. (uchwała Nr XXXI/241/06 Rady Gminy Kaliska z dnia 29 marca 2006r, publikacja w Dz. Urz. Woj.Pom. z 2007r Nr .... Poz. 394 z dnia 23 stycznia 2007r). Jest on bardzo skromny, nieadekwatny do potrzeb ochrony istniejącego zasobu (65 obiektów figurujących w ówczesnym wykazie wojewódzkim – do przeniesienia do gminnej ewidencji zabytków).

W roku 2013 gmina Kaliska sporządziła aktualizację w/wym gminnej ewidencji zabytków oraz gminnego programu opieki nad zabytkami na lata 2013-2016. Projekt (opracowanie mgr Teresa Romanowska-Kasperkiewicz) z października 2013r. został przedstawiony do zaopiniowania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w Gdańsku. Obecnie w GEZ wpisano 55 obiektów dla których sporządzono karty ewidencyjne.

Wykaz zabytków wg GEZ 2013 oraz wykaz stanowisk archeologicznych w woj. ewidencji zabytków przedstawiono w pkt. 3.4 uwarunkowań.

Prawo geologiczne i górnictwo

Dla terenu działki geodezyjnej nr 132 w miejscowości Piece wydana została koncesja na wydobywanie kruszywa naturalnego nr OS.7511/7/08 z dnia 19.08.2008 r. W obrębie tego terenu wyznaczono obszar górnictwa o powierzchni 19900m² oraz teren górnictwa o powierzchni 27520m², na których mogą być wyznaczone filary ochronne złoża.

3.12. Występowanie obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych

Zagrożenie osuwaniem się mas ziemnych.

Generowanie ruchów masowych uzależnione jest od wielu warunków, jak kąt nachylenia terenu, budowa geologiczna, pokrycie terenu, warunki klimatyczne oraz występowanie zjawisk morfogenetycznych. W przypadku terenów o predyspozycjach do powstawania ruchów masowych, nawet niewielka ingerencja antropogeniczna może doprowadzić do zachwiania stabilności i uruchomienia stoku.

Zgodnie z literaturą przedmiotu (Klimaszewski 1978), słabe ruchy masowe (soliflukcja¹⁶) mogą pojawiać się już przy kącie nachylenia 2-7⁰, przy 7-15⁰ może wystąpić silne spełzywanie i soliflukcja oraz osuwanie. Przy kącie nachylenia terenu 15-35⁰ możliwe jest silne osuwanie gruntu. Za osuwiskotwórcze uznaje się generalnie nachylenie terenu 15-35⁰. Powyżej 35⁰ występuje zjawisko odpadania i obrywania mas skalnych i zwietrzliny (Klimaszewski 1978).

Zagrożenie morfodynamiczne na obszarze gminy jest niewielkie, z wyjątkiem fragmentów najbardziej nachylonych zboczy rynien i dolin rzecznych. Potencjalne zagrożenie potęgować mogą niewłaściwe lokalizacje obiektów, brak roślinności na stokach i występowanie sztucznych podcięć zboczy (skarp).

W gminie nie występują zarejestrowane tereny osuwiskowe, występują tereny predysponowane do występowania ruchów masowych, jednakże ich rozpoznanie ma charakter ogólny i nie może być podstawą dla opracowań planistycznych typu

---

¹⁶ Proces pełnienia pokrywy zwietrzelinowej, nasiąkniętej wodą (Klimaszewski 1978).

miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Mapa pokazująca ich rozmieszczenie została zamieszczona w opracowaniu ekofizjograficznym – str. 30.

3.13. Występowanie udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych

Udokumentowane złoża kopalin

Dla terenu działki geodezyjnej nr 132 o powierzchni 3,26ha w miejscowości Piece wydana została koncesja na wydobywanie kruszywa naturalnego (organ wydający Starostwo Powiatowe w Starogardzie Gdańskim- decyzja Z1:OS.7511/7/08 z dnia 19.08.2008r) W obrębie tego terenu wyznaczono obszar i teren górniczy.

Złoże kruszywa naturalnego-piasku „PIECE” położone jest w granicach działki nr 132 w miejscowości Piece. Rejon udokumentowanego złoża zbudowany jest z osadów plejstoceńskich związanych ze stadiem głównym zlodowacenia północnopolskiego. Złoże położone jest w obrębie kompleksu osadów wodnolodowcowych zbudowanych głównie z piasków i żwirów.

Udokumentowane w kat. C1 zasoby geologiczne bilansowe złoża wynoszą 496,2 tys. Mg kruszywa naturalnego o średni punkcie piaskowym 86,9%. W koncesji ustala się zasoby możliwe do wydobycia na około 235,7 tys. Mg, a minimalny stopień wykorzystania zasobów na 48%. Kopalina będzie wykorzystywana w drogownictwie oraz budownictwie ogólnym.

Koncesja jest ważna do 31 grudnia 2030r.

Możliwym kierunkiem rekultywacji wyrobiska po zakończeniu eksploatacji byłby kierunek leśny, rolny lub pod inwestycje z możliwością wykorzystania zawodnionej jego części jako nieużytku wodnego.

W grudniu 2014 r. udokumentowano w kat. C1 złoża kruszywa naturalnego „PIECE I” w miejscowości Piece, dz. geod. 36/2 ; zasoby bilansowe wynoszą 1092,529 tys Mg.; pow. złoża ok. 6,5 ha.

Dla dz. geod. 80 i 93 w obrębie geod. Dąbrowa u w kat. C1 , dokumentowano złoża surowców „Dąbrowa”, dla złoża decyzją Marszałka woj. Pom. z 7 czerwca 2016r (DROŚ-G.7427.20.2016) zatwierdzono „Dokumentację geologiczną złoża piasku „Dąbrowa”; dla złoża dotychczas nie wydano koncesji na wydobycie, nie został wyznaczony dla złoża obszar i teren górniczy

Zasoby wód podziemnych

Zaopatrzenie w wodę miejscowości na terenie gminy Kaliska zapewniają 4 gminne wiejskie ujęcia wody wraz z siecią wodociągową doprowadzającą wodę do prawie 92% mieszkańców gminy.

W 2010 r. zrealizowano projekt polegający na budowie sieci wodociągowej z przyłączami w sołectwie Bartel Wielki wraz z podłączeniem do przesyłowej sieci wodociągowej Kaliska – Bartel Wielki – Studzienice. W wyniku zakończonego projektu wybudowano 12,1 km sieci wodociągowej

Charakterystykę ujęć wód podziemnych przedstawia tabela :

Tabela 4. Ujęcia wód podziemnych na terenie gminy Kaliska.

*Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański*

Lokalizacja ujęcia	Cieciorka	Piece	Kaliska	Studzienice
Ilość studni	2	2	2	1
Głębokość ujęcia [m]	52 i 60	54 i 55	54 i 55	46
Poziom wodonośny	czwartorzęd	czwartorzęd	czwartorzęd	czwartorzęd
Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne	39,52	39,52	113,6 przy eksploatacji zespołowej obu studni	15,0
Wydajność	24,55 i 39,52	27,0	42,0 i 60,0	15,0
Pozwolenie wodno-prawne	Starostwo powiatowe w Starogardzie Gd. Gd.Os.6223-11/3/W/05 z 29.12.2005 r.	Starostwo powiatowe w Starogardzie Gd. Gd.Os.6223-11/3/W/05 z 29.12.2005 r.	Starostwo powiatowe w Starogardzie Gd. Gd.Os.6223-2/6/W/05 z 10.06.2005 r.	Starostwo powiatowe w Starogardzie Gd. Gd.Os.6223-2/3/W/2003 z 30.04.2003 r.
Data ważności	31.12.2015 r.	31.12.2015 r.	30.06.2015 r.	30.04.2013 r.

Źródło: „Aktualizacja programu ochrony środowiska dla gminy wiejskiej Kaliska...” (2010).

Obszar gminy położony jest poza głównymi zbiornikami wód podziemnych (GZWP) wyznaczonymi na terenie całego kraju.

3.14. Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych

Dla terenu działki geodezyjnej nr 132 w miejscowości Piece wydana została koncesja na wydobywanie kruszywa naturalnego nr OS.7511/7/08 z dnia 19.08.2008 r. (organ wydający Starosta Powiatowy) W obrębie tego terenu wyznaczono obszar górniczy o powierzchni 19900m² oraz teren górniczy o powierzchni 27520m², na których mogą być wyznaczone filary ochronne złoża.

Dla udokumentowanego złoża kruszywa „PIECE I” na dz. geod. 36/2 w Piecach przeznaczonego do eksploatacji, przewiduje się ustanowienie obszaru i terenu górniczego.

Dla udokumentowanego złoża kruszywa „Dąbrowa” na dz. geod. 80 i 93 przeznaczonego do eksploatacji przewiduje się ustanowienie obszaru i terenu górniczego.

3.15. Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopień uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami

3.15.1. Drogi

Zestawienie nr, długość, szerokość, klasyfikacja, stan techniczny.

Przez gminę przebiega droga krajowa nr 22 (granica państwa – Gorzów Wielkopolski – Człuchów – Chojnice – Starogard Gdański – Malbork – Elbląg – Grzechotki – granica państwa). Droga ta stanowi oś gminy relacji wschód – zachód, leży w południowym korytarzu transportowym województwa – jest to korytarz o znaczeniu regionalnym¹⁷, pretendującym do uzyskania znaczenia międzynarodowego. Wpływ na to ma wiele czynników, między innymi inicjatywy państw bałtyckich. Droga krajowa nr 22 jest elementem sieci podstawowej województwa.

W układzie drogowym gminy nie występuje droga wojewódzka.

Podstawowy układ drogowy gminy Kaliska stanowi DK 22 wraz z drogami powiatowymi:

2407G północna granica gminy – Płociczno – Cieciora – Kaliska – Frank – Iwiczno – Czarne – południowa granica gminy,

2701G – Kaliska – Bartel Wielki – Leśna Huta – granica gminy (Czarna Woda),

2722G – skrzyżowanie z DP 2407G – zachodnia granica gminy,

oraz drogami gminnymi:

Droga krajowa nr 22 na terenie gminy Kaliska przebiega przez miejscowości Piece, Kamienna Karczma, Frank, Dąbrowa. Ma charakter tranzytowy.

Tablica 1. Zestawienie dróg powiatowych

Nowy nr drogi	Nazwa Drogi (przebieg drogi)	Długość [km]	Rodzaj nawierzchni [km]					Szer. jezdni [m]	Korona jezdni [m]	Nośność nawierzchni [kN/oś]
			MB Bitumiczna	BR Brukowa	TŁ tłuczniowa	GŻ Gruntowa Ulep. żwir	GR Gruntowa naturalna			
2407G	(Stara Kiszewa)-Kaliska-Czarne-leśnictwo Baby	18,860	13,981	0,063	-	0,541	4,275	3,0-6,0	4,5-9,0	80
2701G	Czarna Woda-Bartel-Kaliska	14,142	5,702	6,219	-	2,221	-	3,5-4,5	5,5-7,0	80
2722G	DK nr 22-Lubinki-Czarne	8,331	6,309	-	-	-	2,022	3,5	6,0	80

¹⁷ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2002

Tablica 2. Zestawienie dróg gminnych

1.0. p.	2.0. drogi	Nr	3.0. Opis przebiegu drogi (ulicy)	4.0. Nr drogi (stary)
5.0.	6.0. 01G	2090	7.0. Bartel Wielki droga gm. Nr 209002G – granica gm. Stara Kiszewa (kier. Konarzyńny)	8.0. 100702 5
9.0.	10.0. 02G	2090	11.0. Bartel Wielki droga pow. Nr 2701G – granica gm. Stara Kiszewa	12.0. 100702 7
13.0.	209003G		14.0. Kaliska droga pow. Nr 2701G – Bartel Wielki droga gm. Nr 209002G	15.0. 100702 2
16.0.	209004G		17.0. Cieciorka droga pow. Nr 2407G – Bartel Wielki droga gm. Nr 209003G	18.0. 100702 4
19.0.	209005G		20.0. Cieciorka droga pow. Nr 2407G – Kazub droga gm. Nr 209006G	21.0. 100700 1
22.0.	209006G		23.0. Kazub droga gm. Nr 209005G – granica gminy Zblewo (kier. Lipska Karczma)	24.0. 100701 4
25.0.	209007G		26.0. Cieciorka droga gm. Nr 209005G – granica gminy Zblewo (kier. Cis)	27.0. 100700 3
28.0.	209008G		29.0. Bartel Wielki droga gm. Nr 209002G – granica gminy Stara Kiszewa (kier. Wojtał)	30.0. 100702 0
31.0.	209009G		32.0. Bartel Wielki droga pow. Nr 2701G – Studzienice droga gm. Nr 209010G	33.0. 100702 3
34.0. 0	209010G		35.0. Studzienice droga gm. Nr 209009G – Lubiki droga kraj. Nr 22	36.0. 100702 8
37.0. 1	209011G		38.0. Kaliska droga pow. Nr 2407G – Studzienice droga gm. Nr 209009G	1007002
39.0. 2	209012G		40.0. Frank droga kraj. Nr 22 – Strych droga gm. Nr 209013G	1007004
41.0. 3	209013G		42.0. Dąbrowa droga kraj. Nr 22 – Strych droga gm. Nr 209012G	1007006
43.0. 4	209014G		44.0. Strych droga gm. Nr 209013G – granica gm. Zblewo (kier. Bytonia)	1007007
45.0. 5	209015G		46.0. Piece droga kraj. Nr 22 – Studzienice droga gm. Nr 209011G	1007026
47.0. 6	209016G		48.0. Piece droga kraj., Nr 22 – Kaliska droga pow. Nr 2407G	1007005
49.0. 7	209017G		50.0. Frank droga pow. Nr 2407G – Łązek droga gm. Nr 209022G	1007012
51.0. 8	209018G		52.0. Dąbrowa droga kraj. Nr 22 – Iwiczno droga pow. Nr 2407G	1007019
53.0. 9	209019G		54.0. Piece ul. Poprzeczna	1007026
55.0. 0	209020G		56.0. Piece droga gm. Nr 209023G – Iwiczno droga pow. Nr 2407G	1007018
57.0. 1	209021G		58.0. Iwiczno droga pow. Nr 2407G – Łązek droga gm. Nr 209017G	1007018

*Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański*

59.0. 2	209022G	60.0. Łązek droga gm. Nr 209017G – Młyńsk droga gm. Nr 209026G	1007025
61.0. 3	209023G	62.0. Piece droga kraj. Nr 22 – granica gm. Czarna Woda (kier. Lubiki)	1007008
63.0. 4	209024G	64.0. Trzechowo droga pow. Nr 2407G – Piece droga gm. Nr 209023G	1007017
65.0. 5	209025G	66.0. Trzechowo droga pow. Nr 2407G – Młyńsk droga gm. Nr 209026G	1007015
67.0. 6	209026G	68.0. Młyńsk droga gm. Nr 209025G – granica gm. Lubichowo (kier. Baby)	1007016
69.0. 7	209027G	70.0. Piece droga gm. Nr 209023G – granica gm. Czarna Woda (kier. Huta Kalna)	1007009
71.0. 8	209028G	72.0. (z kier. Huta Kalna) granica gm. Czarna Woda – granica gm. Osieczna (kier. Czubek)	1007013

Ruch, przekroje

W 2005 roku na sieci dróg krajowych w województwie pomorskim przeprowadzono pomiar średniego dobowego ruchu. Wyniki przedstawiają wielkość ruchu pojazdów ogółem oraz strukturę rodzajową pojazdów samochodowych na odcinku Czernsk – Zblewo obejmującym przebieg DK 22 przez gminę Kaliska.

Tablica 5. Średni dobowy ruch w punktach pomiarowych w 2005 r.

Nr drogi	Długość	Nazwa	Pojazdy ogółem	Struktura rodzajowa ruchu pojazdów samochodowych						
				Motoc.	Sam. osob., mikrobusy	Sam. dost.	Sam. cięż.	Sam. cięż. z przycz.	Autobusy	Ciągniki
22	8,0	Odcinek Czernsk - Zblewo	6615	26	4810	589	463	635	66	26

Trasy rowerowe

Przez obszar gminy Kaliska przebiegają planowane turystyczne trasy rowerowe (na podstawie planu zagosp.przestrzennego woj.pomorskiego 2009- str 240-242 tekstu, rys.49) :

1/ międzynarodowe:

Nr 4 – Tysiąca Jezior – trasa prowadząca od woj. zachodniopomorskiego przez Krzeszewo-Miastko-Bytów- Sulęcyno-Kościerzynę- Skórcz-Gniew-Kwidzyn-Prabuty-Połatki do woj. warmińsko-mazurskiego

na obszarze gminy Kaliska przebiega trasą: Wygonin-Okoninki-Płociczno-Cieciorka-Kaliska-Strych-kierunek Bytonia,

2/ regionalne:

Nr 122 – Starogardzka - Tczew-Starogard-Zblewo-Kaliska-Czarna Woda- Czernsk-Chojnice

na obszarze gminy przebiega trasą Zblewo-Cis-Kazub-Cieciorka-Kaliska-Bartel Wielki-Leśna Huta-Czarna Woda

Nr 135- Borowiacka - Karsin-Kaliska- Osieczna -Osiek- Skórcz

W przekrojach dróg w gminie Kaliska brak jest wydzielonych dróg rowerowych.

Wg Stowarzyszenia „Bór” przez gminę Kaliska planuje się przebieg trzech tras rowerowych:

- **Trasa Starogardzka** (nawiązuje do nazwy miasta Starogard Gdański – stolicy Kociewia) kolor: niebieski długość: ok. 46,5 km przebieg: Czersk - Starogard Gdański przebieg trasy: Czersk - Będźmierowice - Łąg - Czarna Woda - Leśna Huta - Bartel Wielki - Kaliska - Cieciorka - Cis - Zblewo - Pinczyn - Semlin - Starogard Gdański;
- **Trasa Kaliska** (nawiązuje do nazwy wsi Kaliska); kolor: zielony długość: ok. 18 km przebieg: Kaliska – Osieczna przebieg trasy: Kaliska - Piece - Iwiczno - Młyńsk - Klaniny – Osieczna;
- **Trasa Starościńska** (nawiązuje do siedziby starostów na wyspie Jeziora Borzechowskiego), kolor: czerwony długość: ok. 44 km przebieg trasy: Sumin - Olpuch trasa: Sumin - Szteklin - Wirty - Borzechowo - Twardy Dół - Zblewo - Cis - Cieciorka - Wygonin - Konarzyny - Olpuch

Turystyczne trasy piesze

Przez teren gminy przebiegają fragmenty trzech znakowanych szlaków turystyki pieszej PTTK:

- szlak Kociewski – żółty, łączący Tczew z Czarną Wodą, przez teren gminy przebiega odcinek szlaku o długości 8,95km,
- Szlak Izidora Gulgowskiego – niebieski łączący Kaliska i Ocypel, przez teren gminy przebiega odcinek szlaku o długości 9,95km,
- Szlak Kregów Kamiennych – zielony łączący Sierakowice i Czarną Wodę, przez teren gminy przebiega odcinek szlaku o długości 4,4km.

Szlak wodny

Przez teren gminy przebiega szlak wodny rzeki Wda na odcinku 9 km z sześcioma punktami zatrzymania na szlaku (Czubek most, drewniany most drogowy, pole biwakowe Czubek, pole biwakowe Czarne, Struga z jez. Trzechowskiego, postój Młyńsk.

Ruch pieszy, chodniki.

W miejscowościach gminy Kaliska ruch pieszy odbywa się po chodnikach, zlokalizowanych niejednokrotnie jedynie po jednej stronie jezdni, lub w przypadku braku chodnika – poboczem lub przy krawędzi jezdni. W istniejących chodnikach występują braki ich ciągłości i niewystarczające dla bezpieczeństwa i komfortu pieszego szerokość i stan techniczny.

Lokalizacja chodników wzdłuż drogi krajowej oraz dróg powiatowych:

- Kaliska – centrum – chodniki po obu stronach jezdni, w pozostałej części – jednostronne,
- Cieciorka – chodnik jednostronny,
- Płociczno – brak,
- Bartel Wielki – brak,

- Frank, Piece, Kamienna Karczma – miejscowości zlokalizowane przy DK 22, wzdłuż której nie występują chodniki,
- Iwiczno – brak chodników,
- Czarne – brak chodników,

3.15.2. Koleje

Zestawienie linii

Przez teren gminy Kaliska przebiega jedna linia kolejowa nr 203 Tczew – Chojnice – granica województwa – Kostrzyn.

Jest to linia czynna, o znaczeniu lokalnym¹⁸ w układzie krajowym, natomiast o znaczeniu regionalnym dla województwa pomorskiego. Linia ta wraz z drogą krajową nr 22 leży w ciągu korytarza południowego o znaczeniu regionalnym.

Linia kolejowa nr 203 jest niezelektryfikowana, o prędkości rozkładowej i ograniczeniach prędkości większej lub równej 80% prędkości konstrukcyjnej linii ($w=4$ – wskaźnik oceny stanu technicznego PKP PLK S.A.), na terenie gminy dwutorowa.

Na terenie gminy zlokalizowana jest stacja kolejowa w Kaliskach oraz przystanek kolejowy w miejscowości Kamienna Karczma.

Przewozy, częstotliwość

Zarówno przez stację Kaliska jak i przystanek Kamienna Karczma w okresie szczytowym (zgodnie z rozkładem jazdy) przejeżdża 9 par osobowych pociągów pasażerskich, wszystkie z zatrzymaniem.

Poza ruchem pasażerskim przez stacje Kaliska i Kamienna Karczma odbywa się ruch pociągów towarowych oraz występuje obsługa punktów ładunkowych stacji.

3.15.3. Komunikacja zbiorowa PKS

Trasy i przystanki

Obszar gminy pod kątem komunikacji autobusowej obsługiwany jest przez Przedsiębiorstwo PKS ze Starogardu Gdańskiego.

Główna trasa autobusowa przebiega drogą krajową nr 22, przez miejscowości Dąbrowa, Frank, Piece, Kamienna Karczma, dodatkowo obsługiwane są miejscowości Kaliska, Cieciorka oraz Iwiczno. Miejscowości Bartel Wielki, Czarne, Płociczno nie są obsługiwane przez komunikację autobusową.

Komunikacja autobusowa łączy gminę m.in. z miejscowościami: Czarna Woda, Chojnice, Starogard Gdański, Borzechowo, Gdańsk.

Standard przystanków

Przystanki autobusowe w większości przypadków zlokalizowane są bezpośrednio przy jezdni, bez zatoki autobusowej. Większość posiada wiatę dla oczekujących oraz zaopatrzona jest w rozkłady jazdy. W miejscowościach Cieciorka i Iwiczno znajdują się pętla autobusowe – autobusy dojeżdżają jedynie do tych miejscowości, następnie zawracają w kierunku odpowiednio Kalisk i Franka.

Stan techniczny wiat raczej nie budzi zastrzeżeń.

---

¹⁸ Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego Województwa Pomorskiego

W miejscowości Kaliska główny przystanek autobusowy znajduje się w pobliżu budynku stacji kolejowej.

3.15.4. Infrastruktura techniczna – zaopatrzenie w wodę

W chwili obecnej w gminie funkcjonują 4 ujęcia wody zasilające w wodę istniejące wodociągi wiejskie.

Ujęcie wody w Kaliskach posiada rezerwy wody, stacja wodociągowa jest po modernizacji (2004r.). Istnieją warunki dla rozbudowy wodociągu.

Ujęcie wody w Piecach posiada rezerwy wody na ujęciu (istnieją 2 wydajne studnie). Stacja wodociągowa od 1974 nie remontowana, wymaga przebudowy i modernizacji. Sieć wodociągowa w obrębie całej miejscowości wykonana jest z rur azbestocementowych. Ponieważ w niedługim czasie w m. Piece planuje się budowę kanalizacji sanitarnej, przy okazji planuje się wymienić sieć wodociągową na inny materiał. Wieś Piece jest połączona z wodociągiem w Kaliskach przewodem ϕ 80 PCV biegnącym wzdłuż drogi gminnej Piece – Kaliska, ale faktycznie połączenie jest odcięte zasuwą. Od końcówki wodociągu w Piecach do końcówki wodociągu w Iwicznie jest mniej niż 400m. Zatem najprościej byłoby włączyć m. Piece w układ wodociągu Kaliska a ujęcie wyłączyć z eksploatacji. Jednak z uwagi na brak możliwości rozbudowy dalszej ujęcie w Kaliskach, wydaje się za celowe rozważyć włączenie tego ujęcia po modernizacji stacji wodociągowej w układ wodociągu Kaliska jako ujęcia wspomagającego.

Ujęcie wody w Cieciorce posiada 2 studnie głębinowe i znaczne rezerwy wody na ujęciu. Natomiast stacja wodociągowa wymaga rozbudowy w zakresie technologii – montażu urządzeń do uzdatniania wody, bo zawartość żelaza i manganu w wodzie osiągnęła wartości graniczne.

Ujęcie wody w Studziennicach składa się z jednej mało wydajnej studni stacji uzdatniania. Koszt utrzymania tego ujęcia jest wysoki. Wskazana jest likwidacja tego ujęcia i włączenie m. Studziennice do wodociągu w Kaliskach.

W 2010r. zrealizowano wodociąg (ok. 12,1 km) z przyłączami w m. Bartel Wielki wraz z podłączeniami do sieci Kaliska-Bartel Wielki-Studzienice ..

3.15.4. Infrastruktura techniczna – stan uporządkowania gospodarki ściekowej

Uchwałą Nr XXIV/183/05 Rady Gminy Kaliska z dnia 18.04.2005 zaopiniowała propozycje planu aglomeracji dla gminy Kaliska (Aglomeracja Kaliska została zatwierdzona **Rozp. nr 57/05 Wojewody Pomorskiego z dnia 19 grudnia 2005r** – publikacja Dz. Urz. województwa pomorskiego Nr 142/2005 z dnia 21.12.2005r.). Wojewoda wyznaczył aglomerację Kaliska z oczyszczalnią ścieków w Kaliskach, której obszar obejmował miejscowości położone w gminie Kaliska: **Kaliska, Piece, Frank, Dąbrowa, Strych, Iwiczno, Czechowo, Cieciorka, Płociczno, Dunajki, Okoninki, Kazub.**

Obecnie w skutek zmian ustawowych to Sejmik województwa jest organem właściwym do wyznaczenia granic i obszaru aglomeracji. W dniu 2 lipca 2013r. Wójt Gminy Kaliska przedłożył projekt aglomeracji Kaliska. Nowoprojektowana aglomeracja Kaliska o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) wynoszącej **4618**, z oczyszczalnią w miejscowości Kaliska, ma obejmować położone w gminie miejscowości: **Cieciorka, Dąbrowa, Frank, Iwiczno, Kaliska i Piece.**

Dla ustalenia wielkości aglomeracji przyjęto dane: mieszkańcy - 4315RLM (liczba mieszkańców stałych), turyści 150RLM, zakłady przemysłowe, handel i usługi-153RLM. Wydajność istn. oczyszczalni ścieków wynosi 4000 RLM, a jej przepustowość średnia 350m³/d, maksymalna 500m³/d; długość istn. sieci kanalizacji sanitarnej na terenie aglomeracji wynosi aktualnie ok. 15,16km, z której korzysta 2200 równoważnych mieszkańców stałych. W trakcie (planowane zakończenie na koniec 2013r) jest budowa ok. 14,5km zbiorczej kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Frank i Piece, w wyniku której planowane jest włączenie kolejnych ok. 1396 równoważnych mieszkańców (1366 stałych, 30 turystów). Dodatkowo na terenie aglomeracji Kaliska planowana jest budowa ok.9,24km zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej, w miejscowości Cieciorka, Dąbrowa i Iwiczno. W wyniku tej rozbudowy panuje się włączenie ok. 869 równoważnych mieszkańców (stałych i turystów). Obszar, na którym planuje się ww. budowę sieci kanalizacyjnej położony jest w granicach terenów o wymaganym wskaźniku 90 osób/km sieci, tj. w granicach obszarów objętych formami ochrony przyrody (wynosi on w tym wypadku 94,05 mieszkańców/ km sieci).

Uchwałą Nr XXXIII/271/2013 Rady Gminy Kaliska z dnia 08 października 2013r. zaopiniowano zweryfikowany, wyżej opisany projekt planu aglomeracji Kaliska.

Nie będą objęte zasięgiem aglomeracji miejscowości Strych, Kazub, Płociczno, Dunajki. Doprowadzenie sieci kanalizacyjnych do tych miejscowości ze względu na znaczne oddalenie od już istn. sieci oraz niewielką liczbę użytkowników nie zapewniałoby spełnienia wymaganych wskaźników ekonomicznej opłacalności. W miejscowościach tych stosowane będą indywidualne rozwiązania.

Na terenie gminy Kaliska funkcjonują urządzenia służące do oczyszczalni ścieków:

- gminna oczyszczalnia ścieków komunalnych – zlokalizowana jest w południowo-zachodniej części wsi Kaliska. Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna typu BIOGRADEX z żelbetonowym reaktorem o wysokim stopniu usuwania związków biogenych i związków węgla organicznego. Oczyszczalnia wybudowana została w latach 1990-1996 i zmodernizowana w latach 2001-2002. Ilość odbieranych ścieków wynosi ok. 196 m³/d przy przepustowości projektowej 500m³/d i obciążeniu (RLM) 4000. Przy mechaniczno- biologicznym sposobie oczyszczania redukuje się 98,6 % BZT₅, 96,4 % CHZT oraz 98 % zawiesin. Podczas usuwania zanieczyszczeń wytwarza się ok. 45 Mg/rok osadów ściekowych, które następnie używane do rekultywacji gruntów i w rolnictwie. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest kanał rzeki Wdy – Kanał Czarnowodzki.
- rolnicza oczyszczalnia ścieków ZPP Czarna Woda – zlokalizowana w zachodniej części gminy w pobliżu Leśnej Huty, w obrębie kompleksu łąk i składa się z dwóch zbiorników retencyjnych położonych przy kompleksie pól filtracyjnych, zajmujących łącznie powierzchnię 46,62 ha. Są to ogroblowane zbiorniki ziemne, w obrębie których pod kilkumetrową warstwą piasku zalegają utwory o małej przepuszczalności. Zgodnie z założeniami projektowymi warstwa ta miała powodować spływ przefiltrowanych przez piaski ścieków w kierunku Studzienickiej Strugi i Jeziora Smolnik. Studzienicka Strugą ścieki poprzez Jezioro Wieckie odprowadzone miały być do Wdy (na terenie gminy Karsin).

Rolnicza oczyszczalnia ścieków „obsługuje” ścieki przemysłowe pochodzące z Zakładu Płyt Pilśniowych „STEICO” w Czarne Wodzie, dostarczane na teren oczyszczalni poprzez rurociąg długości 6 km. Wg informacji publikowanych na stronie internetowej gminy Czarna Woda i zawartych w opracowaniach strategicznych gminy Czarna Woda, oczyszczalnia zakładowa pracuje poprawnie. Jednakże, ze względu na wysokie koszty jej utrzymania i eksploatacji, Zakład planuje rezygnację z dotychczasowego sposobu oczyszczania ścieków. Przewiduje się odprowadzanie ścieków bytowo - gospodarczych do miejskiej oczyszczalni, po jej powstaniu, lub budowę własnej oczyszczalni ścieków sanitarnych. Najbardziej prawdopodobne jest przejęcie ścieków sanitarnych z miasta Czarna Woda i ścieków bytowo gospodarczych z Zakładów przez oczyszczalnię ścieków w Czersku. Ścieki technologiczne, wprowadzone w zamknięty obieg, byłyby oczyszczane w wysokosprawnych procesach sedymentacji i ultrafiltracji, a osady spalane.

3.16. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

W gminie Kaliska nie zlokalizowano zadań spełniających warunki art. 48 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym tj. inwestycje wynikające z programów rządowych, służących realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym.

W obszarze gminy Kaliska poza istniejącymi elementami które stanowią inwestycje ponadlokalne celu publicznego (modernizacje: droga krajowa nr 22, linia kolejowa nr 203) mogą być realizowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym uwzględnione w dokumentach przyjętych przez Sejm RP, Rade Ministrów, właściwego ministra i Sejmik Województwa, takie jak:

- 1) rozbudowa, przebudowa linii kolejowej 203 (Tczew-Chojnice)
- 2) rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w ramach aglomeracji ściekowych powyżej 2000RLM – dot. oczyszczalni ścieków w Kaliskach
- 3) budowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej wraz z budową układów tłocznych i modernizacją przepompowni ścieków w ramach aglomeracji ściekowych powyżej 2000RLM
- 4) budowa infrastruktury w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej- inwestycje związane z programem Kajakiem przez Pomorze – zagospodarowanie szlaków wodnych w woj. pomorskim dla rozwoju turystyki kajakowej - projekty „Pomorskie Szlaki Kajakowe – Z nurtem Wdy” w ramach Przedsięwzięcia Pomorskie Szlaki Kajakowe (działania wspólne z gmina Czersk, Karsin) zgłoszone w konkursie o dofinansowywanie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020, Działanie 8.4. Wsparcie atrakcyjności walorów dziedzictwa przyrodniczego.
- 5) budowa międzyregionalnych i regionalnych tras rowerowych (m. inn. Kocięskie Trasy Rowerowe)

takie inwestycje jak wymienione w poniższych tabelach:

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – zadania rządowe

Lista projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (lipiec 2009)

*Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański*

lp	Rodzaj zadania	lokalizacja
Oś priorytetowa III Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska		
1.	Zakupy sprzętu do szybkiej oceny ryzyka w przypadku wystąpienia poważnej awarii, organizacja systemu monitoringu dynamicznego przeciwdziałania poważnym awariom, w tym organizacja systemu i sieci teleinformatycznych	Cały kraj
2.	Doskonalenie stanowisk do analizowania i prognozowania zagrożeń	
3.	Wsparcie techniczne ratownictwa ekologicznego i chemicznego	
4.	Wdrożenie nowoczesnych technik monitorowania powietrza, wód i hałasu poprzez zakupy aparatury kontrolno-pomiarowej i analitycznej dla sieci laboratoriów Inspekcji Ochrony Środowiska. Doskonalenie systemu zapewnienia jakości poprzez organizację laboratoriów wzorcujących i referencyjnych dla potrzeb wzmocnienia systemu zarządzania jakością środowiska i ocen efektów ekologicznych programu. ETAP I	
Priorytet V Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych		
5.	Opracowanie planów ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski	Cały kraj
Oś priorytetowa VI Drogowa i lotnicza sieć TEN-T		
6.	Rozwój infrastruktury państwowego organu zarządzania ruchem lotniczym	Cały kraj
Oś priorytetowa VII Transport przyjazny środowisku		
7.	Budowa sieci telekomunikacji GSM-R zgodnie z NPW ERTMS	Cały kraj
8.	Infrastruktura dostępu drogowego i kolejowego do wschodniej części Portu Gdynia	
Oś priorytetowa VIII Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe		
9.	Rozwój systemu automatycznego nadzoru nad ruchem drogowym (budowa centralnego systemu do automatycznego nadzoru nad ruchem drogowym)	Cały kraj
Oś priorytetowa XII Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia		
10.	Budowa i remont oraz doposażenie baz Lotniczego Pogotowia Ratunkowego – ETAP	Cały kraj
11.	Budowa i wyposażenie wojewódzkich centrów powiadamiania ratunkowego	

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – zadania samorządowe.

Inwestycje zawarte w Wieloletnim Programie Inwestycyjnym Województwa Pomorskiego na lata 2008–2013		
lp	Rodzaj zadania	lokalizacja
1.	Budowa infrastruktury szerokopasmowej regionalnej sieci informacyjnej "Pomorska Sieć Szerokopasmowa" ¹⁹	Całe województwo
2.	Zintegrowany System Informacji Turystycznej Województwa Pomorskiego	województwo

Inwestycje zawarte w Krajowym Programie Oczyszczania ścieków Komunalnych przewidziano - modernizację oczyszczalni ścieków w Kaliskach w zakresie gospodarki osadami.

Brak zadań rządowych dotyczących gminy Kaliska.

¹⁹ Formuła realizacji w/wym zadania uległa zmianie i nie będzie ono realizowane jako zadanie samorządu województwa

3.17. Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej.

W granicach gminy Kaliska występują obszary zagrożone powodzią od rzeki Wdy - pokazano je na załącznikach graficznych Studium.

Zgodnie z przepisami ustawy prawo wodne art. 88f ust 5 przedstawione na mapach zagrożenia powodziowego obszary stanowią **podstawę dla planowania przestrzennego**; granice obszarów zagrożenia powodziowego o których mowa w art. 88 f ust 2 uwzględnia się w miejscowych planach i w decyzjach wzięt; obszary te obejmują:

- obszary na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500lat
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią (zgodnie z art. 9 ust 1 pkt 6c prawa wodnego:
  - obszary na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzią jest średnie i wynosi raz na 100lat
  - obszary na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat

Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują zakazy wynikające z ustawy Prawo wodne (art. 88l ust 1):

- „1) wykonywania urządzeń wodnych oraz budowy innych obiektów budowlanych, z wyjątkiem dróg rowerowych;
- 2) sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmacniania brzegów, obwałowań lub odsypisk;
- 3) zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót, z wyjątkiem robót związanych z regulacją lub utrzymywaniem wód oraz brzegu morskiego, budową, przebudową lub remontem drogi rowerowej, a także utrzymywaniem, odbudową, rozbudową lub przebudową wałów przeciwpowodziowych wraz z obiektami związanymi z nimi funkcjonalnie oraz czynności związanych z wyznaczaniem szlaku turystycznego pieszego lub rowerowego.”

Od w/wym zakazów zwolnić może w drodze decyzji dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej, zgodnie z przepisami ustawy.

Od dnia przekazania gminie Kaliska map zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego wszystkie decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycje celu publicznego lub decyzje o warunkach zabudowy na obszarach wskazanych na mapach zagrożenia powodziowego **muszą uwzględniać poziom zagrożenia powodziowego** wynikający z wyznaczenia tych obszarów.

W sporządzanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy uwzględnić aktualny stan prawny dotyczący zagadnienia zagrożenia powodziowego.

4. Analiza ustaleń obowiązujących dotychczas dokumentów studium gminy (z 1999 r i 2010 r)

4.1. Studium gminy Kaliska z 1999 r

Studium sporządzono w oparciu o ustawę z 1994r o zagospodarowaniu przestrzennym. Studium z 1999r wyznaczało w obszarze gminy bardzo duże powierzchniowo tereny potencjalnie inwestycyjne (praktycznie obejmowały one niemal wszystkie dotąd niezainwestowane tereny rolne, niemal wszystkie niezalesione tereny), zakładało intensywny rozwój funkcji turystycznej.

Nowe tereny rozwojowe skupiały się przede wszystkim wzdłuż drogi krajowej nr 22 – wsie Piece, Iwiczno, Kaliska, Frank, Dąbrowa. Wyznaczono w Studium bardzo rozległe obszary rozwojowe dla funkcji mieszkaniowych i gospodarczych-usługowych, produkcyjnych, przemysłowych w Kaliskach, znaczące wielkościami tereny dla mieszkalnictwa wskazano także w miejscowości Cieciorka, a nawet w Studzienicach (ok. 9 ha).

Ze względu na rangę turystyki wyznaczono także obszary rozwojowe kierunkowe dla zabudowy letniskowej i generalnie funkcji rekreacyjnej- głównie w miejscowościach Dąbrowa, Łązek, Bartel Wielki, Piece, Młyńsk, Czarne, Cieciorka. Dla tych znacznie przesadzonych wielkościami obszarów w Studium rekomendowano sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Podkreślono walory krajobrazowe i kulturowe obszaru gminy, w tym strefy ochrony ekspozycji układów wiejskich o walorach kulturowych (wokół Studzienic, Iwiczna, Pieców, Kalisk, Dąbrowy, Cieciorki, Płociczna). Wskazano także **strefę ochrony krajobrazu** w rejonie miejscowości Smolniki-Cegielnia aż do Studzienic. Podkreślono w Studium zarówno w części opisowej jak i graficznej znaczenie istniejących walorów kulturowych- układów przestrzennych wsi, cennych zespołów i obiektów tradycyjnej architektury wiejskiej.

Dla wzmocnienia funkcji turystycznych, rekreacyjnych w Studium pokazano całą sieć projektowanych szlaków rowerowych, w tym rangi ponadlokalnej, szlaków pieszo-rowerowych. Szczególnie ważny może być szlak rowerowy wzdłuż drogi krajowej 22, przy czym obsługiwać on może także samą gminę – jako alternatywne czy uzupełniające trasy komunikacyjne kołowe powiązanie miejscowości planowanych jako rozwojowe z wsią gminną Kaliska. Główną szansę rozwojową gminy upatrywano w „**przyrodniczej przestrzeni turystycznej**”- traktowanej jako baza ekoturystyki, agroturystyki, turystyki wiejskiej.

W Studium 1999 wskazano szereg postulowanych działań w sferze obsługi socjalnej mieszkańców, a dla mieszkalnictwa sformułowano obowiązujące standardy – np. min. działka dla obszarów obsługiwanych przez proj. oczyszczalnie ścieków 800 m², dla pozostałych obszarów min. 900 m², przy czym pow. zabudowy nie powinna być większa niż 25% pow. działki, wysokość zabudowy do 1,5 kondygnacji, a w rejonach skoncentrowanej zabudowy – max do 2,5 kondygnacji, winna nawiązywać do cech architektury regionalnej formą, „stylem, charakterem, kubaturą”.

Nowe tereny mieszkaniowe o charakterze zabudowy skoncentrowanej miały pojawić się w miejscowościach Kaliska, Piece, Iwiczno, Frank, Studzienice, Cieciorka, w pozostałych miejscowościach zabudowa miała być raczej uzupełniająca,

z przewagą rozproszonej, zagrodowej. Dla zabudowy turystycznej, rekreacyjnej, w tym letniskowej w Studium z 1999r określono zasady realizacji oraz podstawowe parametry przestrzenne. Na przykład dla zabudowy letniskowej min. pow. działki to 1000 m² (optimum 1500-2000 m²), wielkość zespołu działek max 15-20 działek. Dla poszczególnych sołectw zapisano dopuszczalne dominujące formy turystyki (często wskazując na konieczność ograniczenia letnisk indywidualnych), wskazano także niezbędne elementy infrastruktury turystycznej. Zaproponowano także obsługujący układ komunikacyjny oraz infrastrukturalny.

Wydaje się, że zarówno cele jak i podstawowe kierunki rozwojowe określono w Studium prawidłowo, uwzględniając w sposób właściwy uwarunkowania. Wielkości terenów rozwojowych nie zostały jednak podparte liczbami wynikającymi z prognoz oraz z ówczesnego zapotrzebowania. Studium nie zawierało także wskazówek, co do etapowania rozwoju lub wyboru obszarów priorytetowych. Nie wskazano także obszarów o szczególnym znaczeniu (np. przestrzeni publicznych) czy takich obszarów, dla których konieczne byłoby sporządzenie planów miejscowych. Nie nazwano także żadnych specjalnych obszarów problemowych, obszarów dla przekształceń, rehabilitacji istniejącej zabudowy itd. O pewnych pożądanym działaniach w przestrzeniach już zainwestowanych można było jednak wnioskować na podstawie bogatej części opisowej dotyczącej walorów kulturowych poszczególnych miejscowości.

Studium wskazywało do sporządzenia planów miejscowych znaczne powierzchniowo obszary - co okazało się niemożliwe i nierealne do wykonania. W dokumencie była także mowa o potrzebie opracowania studium funkcjonalno-przestrzennego – „**Studium dostępności do drogi krajowej nr 22 wraz z określeniem możliwości obsługi komunikacyjnej terenów przyległych**”, a także działaniach projektowych i realizacyjnych związanych z rozwojem komunikacji czy infrastruktury technicznej, a także inwestycjami infrastruktury społecznej w gminie. Podane zostały także podstawowe dość ogólne standardy zabudowy, oparte o zasadę kontynuacji tradycji regionalnych.

4.2. Studium gminy Kaliska z 2010 r.

Zaktualizowano uwarunkowania rozwoju przestrzennego, biorąc pod uwagę strategię rozwoju gminy. Zakres ustaleń dotyczący uwarunkowań oraz kierunków dostosowano do wymogów ustawy z 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Uzupełniono dokument o prognozę demograficzną do roku 2025. Najistotniejsza zmiana wobec dokumentu z 1999 r. dotyczyła drastycznego zmniejszenia nowych potencjalnie inwestycyjnych terenów dla funkcji mieszkaniowych oraz rekreacyjnych, letniskowych.

Zaproponowano znacznie mniejsze niż poprzednio tereny do opracowań planistycznych, wskazano obszary problemowe.

5. Ocena jakości przestrzeni gminy Kaliska - synteza

Ocenę jakości przestrzeni gminy wykonano na podstawie metodologii opracowanej w rozprawie doktorskiej Barbary Jaszczuk-Skolimowskiej pt „Jakość struktur przestrzennych terenów wiejskich i małych miast” wykonanej na Wydziale Architektury Politechniki Gdańskiej w 2008r.

Podjęto próbę oceny jakości przestrzeni gminy i warunków życia mieszkańców w ujęciu syntetycznym. Ocena ta ma poprawić stan wiedzy o przestrzeni danej jednostki samorządowej (kontrola stanu środowiska oraz realizacji planów miejscowych i projektów inwestycyjnych), umożliwić porównanie warunków życia mieszkańców w różnych gminach, ale także dostarczyć niezbędnych informacji do podejmowania decyzji dotyczących szeroko rozumianego środowiska oraz mieszkańcom, jako informacji publicznej o przestrzeni.

Opracowany system mierników służy do formułowania oceny jakości struktury przestrzennej. Można dokonywać całościowej oceny jakości środowiska życia (tzw. ocena generalna) lub dokonywać oceny w poszczególnych składnikach jakości struktury przestrzennej (tzw. ocena cząstkowa). Ocena jakości struktury przestrzennej pozwala:

- mierzyć jakość środowiska w określonym czasie;
- badać zmiany w czasie, porównując wyniki pomiarów w regularnych odstępach czasu;
- zarejestrować zmiany różnych elementów środowiska;
- określać różnice pomiędzy różnymi jednostkami osadniczymi.

Oczywiście, generalna ocena z założenia jest obarczona pewnym błędem. Założono bowiem w tej metodzie, iż każdy analizowany czynnik jest równoważny. Poszczególne komponenty środowiska zawierają jednak nierówną liczbę mierników podstawowych, np. środowisko przyrodnicze posiada wyróżnionych aż 13 mierników podstawowych, natomiast środowisko kulturowe jedynie 7. Waga tych dwóch komponentów w ocenie generalnej jest więc diametralnie różna. Można jednak dopasować ocenę do własnych preferencji, zmieniając skalę ocen na wyższą w miernikach, które uważamy za ważniejsze, istotniejsze w przestrzeni danej gminy. Można również stosować ocenę poszczególnych, wybranych komponentów środowiska i wykorzystywać ją do porównań wybranej sfery jakości struktury przestrzennej.

Za każdy analizowany miernik jakości przestrzeni można uzyskać maksymalnie 2 pkt, jeśli dany komponent środowiska występuje w gminie w stopniu zadowalającym, jeśli stan przestrzeni w zakresie danej analizowanej cechy nie jest zadowalający, ale występuje uzyskujemy 1 pkt., jeśli zaś dany czynnik nie występuje lub zauważalne są wyraźne konflikty przestrzenne w tym zakresie nie uzyskujemy punktów za dany komponent przestrzeni. Maksymalna ocena to 100 pkt., ale oczywiście idealna gmina nie istnieje. Przyjęto więc następującą zasadę generalnej oceny jakości przestrzeni gminy:

- poniżej 40 punktów - ocena bardzo słaba,
- 41-50 punktów - ocena słaba,
- 51-60 punktów - ocena przeciętna,

- 61-70 punktów - ocena zadowalająca,
- 71-80 punktów - ocena dobra,
- powyżej 81 punktów - ocena bardzo dobra.

Cenne jest również porównanie wyników oceny z innymi gminami, będzie to możliwe po dokonaniu takich samych ocen w innych, porównywalnych gminach.

Jakość struktury przestrzennej – gmina Kaliska

Nazwa miernika	charakterystyka wartości	punktacja
1	2	3
1. Środowisko przyrodnicze		
1. 1. Potencjał zasobowo użytkowy środowiska		
potencjał transurbacyjny	jest umiarkowany; progi ekofizjograficzne są wyznaczone przez istotne ograniczenia fizjograficzne i ekologiczne; dogodne warunki dla lokalizacji zainwestowania występują w rejonie tylko dwóch wsi	1
potencjał surowcowy	udokumentowane surowce mineralne nie występują na terenie gminy, zasoby wodne zaopatrują jedynie ludność w wodę pitną	0
potencjał biotyczny (agroekologiczny i leśny)	potencjał agroekologiczny jest niski, przeważają gleby niskich klas bonitacyjnych (V i VI), ale potencjał leśny jest wysoki (72% powierzchni gminy stanowią lasy	1
potencjał rekreacyjny	jest bardzo wysoki; wpływają na to wysokie walory środowiska przyrodniczego: lasy, jeziora, rzeka Wda; w gminie występują doskonałe warunki do rozwoju turystyki aktywnej	2
1. 2. Osnowa ekologiczna		
prawna ochrona przyrody	w gminie występują zróżnicowane formy ochrony przyrody chronione prawem: Obszar Chronionego Krajobrazu, planowany obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000, 3 użytki ekologiczne, 2 pomniki przyrody	2
system osnowy ekologicznej gminy	występują ponad regionalne, regionalne i lokalne składowe sytemu w systemie względnie ciągłym (wymagają niewielkiego wzmocnienia)	1
1. 3. Funkcjonowanie środowiska		
zanieczyszczenie atmosfery	głównym źródłem zanieczyszczeń są emisje spalin z lokalnych kotłowni i palenisk domowych oraz zanieczyszczenia komunikacyjne – rzeczywiste wielkości nie są znane ze względu na brak pomiarów; zanieczyszczenia mają charakter punktowy i okresowy	2
klimat akustyczny	głównym źródłem pogarszającym warunki akustyczne są drogi i linia kolejowa oraz pojedyncze obiekty rzemieślniczo – przemysłowe, przekroczenia dopuszczalnych norm wzdłuż dróg wahają się na poziomie 25% ponad normę, ale mają ograniczony przestrzennie zasięg i oddziałują na niewielką liczbę ludności gminy	1
zanieczyszczenie wód powierzchniowych	rzeki i jeziora w gminie mają I lub II stopień czystości pod względem sanitarnym i brak jest źródeł zanieczyszczeń, za wyjątkiem oczyszczalni ścieków	2
przekształcenia litosfery i szaty roślinnej	praktycznie nie występują poza terenami zainwestowanymi	2

**Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański**

nadzwyczajne zagrożenia środowiska, zjawiska katastroficzne	występuje zagrożenie powodziowe ze strony rzeki Wdy – wyznaczone zostały obszary bezpośredniego zagrożenia powodziowego, nie występują nadzwyczajne zagrożenia środowiska	1
1. 4. Ekologiczne warunki życia		
tereny aktywne biologicznie, w tym rekreacyjne	występują głównie w oparciu o naturalne walory środowiska, niewystarczająca jest ich liczba i jakość w terenach zainwestowanych wsi	1
potencjał percepcyjno-behawioralny środowiska przyrodniczego	wysoki na terenach otwartych i umiarkowanych wewnątrz terenów zainwestowanych	2
RAZEM		18 z 26 ok. 70%
2. Środowisko kulturowe		
2.1. Obiekty o wartościach historycznych objęte ochroną prawną		
rejestr zabytków województwa	tylko dwa obiekty – domy mieszkalne - wpisane są do rejestru zabytków nieruchomości województwa	0
rejestr zabytków archeologicznych	nie występują obiekty wpisane do rejestru zabytków archeologicznych	0
2.2. Obiekty o wartościach historycznych		
układ przestrzenny miejscowości	w wielu wsiach jest zachowany i czytelny układ miejscowości, we wsi gminnej ponadto znajduje się cenny zespół domów tartacznych	2
zespoły budynków i pojedyncze obiekty	jest wiele cennych obiektów i zespołów budynków (ok. 60) o cechach zabytkowych, które figurują w gminnej ewidencji zabytków	2
historyczne elementy zagospodarowania oraz zachowana tradycja miejsca	wieś Kaliska jest położona na dawnym szlaku handlowym i znajdują się tu obiekty archeologiczne z tym związane, we wsi Piece odnaleźć można ślady po dawnych piecach-wapiennikach, we wsi Studzienice znajduje się zabytkowy kompleks sztucznych łąk wraz z rowami, kanałami, akweduktami, tamami i śluzami z połowy XIX w.	2
2.3. Zasób krajobrazu kulturowego		
tradycyjna organizacja przestrzeni	większość wsi zachowało tradycyjny układ zabudowy i rozłogu pól przynależnych; jest on nadal czytelny w przestrzeni, we wsi gminnej czytelna jest tradycyjna organizacja przestrzeni związana z przemysłem drzewnym	2
dominanty i akcenty krajobrazowe	w poszczególnych wsiach dominanty stanowią budynki i wieże kościołów a także budynki szkolne oraz tradycyjne domy mieszkalne, których jest zdecydowanie więcej niż negatywnych dominant	2
RAZEM		10 z 14 ok. 71%
3. Zagospodarowanie przestrzenne		
3.1. Jakość zagospodarowania – rozmieszczenie funkcji		
udział terenów otwartych, w stosunku do zainwestowanych	tereny otwarte to głównie naturalne elementy środowiska - pola i lasy, niewystarczająca jest liczba terenów zieleni urządzonej w terenach zainwestowanych wsi	1
rozmieszczenie usług, podstawowych	na terenie gminy znajduje się ośrodek zdrowia, apteka, bardzo dobrze funkcjonujący Ośrodek Kultury, biblioteka gminna, nieźle wyposażony kompleks sportowy, trzy kościoły; oświata jest zorganizowana w dwóch obiektach szkolnych i są dwa przedszkola	2

*Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański*

tereny rozwojowe – potencjał	główne tereny rozwojowe znajdują się we wsi gminnej i we wsiach sąsiednich, choć rezerw w studium jest bardzo dużo, niestety tylko jeden większy powierzchniowo teren we wsi Kaliska posiada opracowany plan miejscowy	0
3.2. Komunikacja i infrastruktura techniczna		
funkcjonowanie komunikacji zbiorowej	gmina jest objęta siecią komunikacji autobusowej, ze względu na duże odległości poszczególnych miejscowości nie wszystkie są w jej zasięgu oraz ilość połączeń jest niewystarczająca; funkcjonuje również linia kolejowa Tczew-Chojnice ze stacją w Kaliskach	1
jakość dróg	większość dróg gminnych – głównych powiązań lokalnych wewnątrz gminy - jest utwardzona, powiązania regionalne są niewystarczające i peryferyjne położenie gminy w województwie jest odczuwalne	1
ilość i jakość parkingów	większość parkingów jest nieurządzona, nieutwardzona, istniejące dotyczą jedynie obiektów usługowych we wsi gminnej, ilość jest niewystarczająca, zwłaszcza w pozostałych miejscowościach	1
dostęp do sieci infrastruktury technicznej, w tym projektowany	prawie cały obszar gminy jest zaopatrywany w wodę z wodociągu i jest w zasięgu sieci elektroenergetycznej, kanalizację sanitarną posiada jedynie wieś gminna	1
3.3. Opracowania projektowe		
studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	jest opracowanie z 1999 r. oraz w trakcie opracowania aktualizacja całościowa dokumentu	1
plany miejscowe	niewielki fragment gminy posiada aktualne plany miejscowe, większy fragment posiada jedynie wieś gminna – są to nowe tereny mieszkaniowo-usługowe	0
inne opracowania (nieobowiązkowe)	gmina posiada Strategię Rozwoju Gminy, Gminną Ewidencję Zabytków, Plan Rozwoju Lokalnego, opracowania branżowe dot. infrastruktury technicznej i ochrony środowiska	2
RAZEM		10 z 20 = 50%
4. Sfera społeczno – gospodarcza		
4.1. Demografia		
ludność	liczba ludności nie zmienia się znacznie od ok. 10 lat, gmina ma młodą strukturę wieku, a społeczeństwo nie starzeje się, jednak obciążenie osobami nieprodukcyjnymi/100 osób produkcyjnych jest bardzo wysokie	1
rynek pracy	wykształcenie ludności jest wysokie w porównaniu do innych gmin wiejskich, stopa bezrobocia jest bardzo wysoka ale w ostatnich 6 latach spada, saldo dojazdów jest ujemne, liczba miejsc pracy pokrywa ok. 51% potrzeb lokalnego rynku	0
4.2. Warunki życia mieszkańców		
mieszkalnictwo	średnia wielkość mieszkania jest wyższa niż średnia w powiecie, a średnia powierzchnia użytkowa na osobę jest większa niż średnia w powiecie i województwie	2
usługi	na terenie gminy znajduje się ośrodek zdrowia, apteka, bardzo dobrze funkcjonujący Ośrodek Kultury, biblioteka gminna, niezłe wyposażony kompleks sportowy, trzy kościoły; oświata jest zorganizowana w dwóch obiektach szkolnych i są dwa przedszkola	2
4.3. Poziomospołeczności		
ocena rozwoju gminy przez mieszkańców	mieszkańcy aktywnie uczestniczą w tworzeniu strategii rozwoju gminy i planu rozwoju lokalnego	2

**Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kaliska – zmiana/ aktualizacja
część I UWARUNKOWANIA**

**Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański**

specyfikacja potrzeb i preferencji mieszkańców w zakresie zagospodarowania przestrzennego	mieszkańcy są włączani do procesów planistycznych na wczesnych etapach – budowania koncepcji i korzystają chętnie z tego prawa (często wyłącznie dla własnych korzyści, ale z pożytkiem dla procesów planowania)	2
stopień zachowania i kultywowania lokalnych tradycji, więź społeczna	bardzo wysoki, mieszkańcy identyfikują się z regionem, czynnie uczestniczą w kultywowaniu tradycji, władze angażują się w przedsięwzięcia o charakterze regionalnym, np. konkurs na najlepszy projekt domu kociewskiego	2
4.4. Gospodarka		
podmioty gospodarki	w strukturze dominują podmioty prywatne, wysoka jest liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (prawie dwukrotnie wyższa niż w porównywalnych gminach)	2
sytuacja w rolnictwie	w strukturze gospodarstw przeważają gospodarstwa małe o pow. ok. 5 ha, większość użytkowników gospodarstw traktuje je jako dodatkowe źródło utrzymania, rentowność gospodarstw jest niska	0
otoczenie biznesu	jest niewystarczające, od lat planuje się utworzenie tzw. „Kalskiego Obszaru Przedsiębiorczości”, ale nadal teren nie posiada planu miejscowego, a uzbrojenie dopiero jest planowane, we wsi gminnej znajduje się bank	1
budżet gminy	udział dochodów własnych w budżecie kształtuje się na poziomie 30%; wydatki inwestycyjne (majątkowe) są największe w dziedzinie rolnictwa (w tym wodociągi melioracje), transport i ochronę środowiska	1
udział w przedsięwzięciach finansowanych ze środków pozabudżetowych	gmina aktywnie korzysta z funduszy pomocowych, udało się dzięki środkom zewnętrznym między innymi wyremontować budynki szkolne, zmienić ogrzewanie w budynkach publicznych, wybudować drogi; obecnie w trakcie przygotowania są kolejne projekty infrastrukturalne oraz w zakresie sportu, i rekreacji	2
RAZEM		17 z 24 = ok. 70%
5. Powiązania zewnętrzne		
5.1 Dostępność komunikacyjna		
powiązania drogowe	gmina ma bardzo dobre powiązania drogowe głównie za sprawą przebiegającej przez jej teren drogi krajowej nr 22, ponadto nowo wybudowany fragment drogi powiatowej świetnie komunikuje ją z północną częścią województwa	2
powiązania kolejowe	przez teren gminy przebiega linia kolejowa o znaczeniu lokalnym, ze stacją kolejową we wsi gminnej	1
powiązania inne	brak jest powiązań rowerowych i wodnych, ale są planowane w opracowaniach ponadlokalnych i niektóre posiadają już nawet projekty	1
5.2. Odległość i dostępność do usług ponadlokalnych		
specjalistyczna służba zdrowia	w powiecie znajduje się szpital specjalistyczny, ale nie wszystkie oddziały są wysokospecjalistyczne, w ośrodku gminnym dostęp do lekarzy specjalistów jest ograniczony	1
ponadpodstawowa oświata, obiekty kultury na poziomie powiatu	w gminie brak jest szkół o profilu ponadpodstawowym; obiekty kultury prężnie działają, funkcjonuje biblioteka, realizowane są liczne imprezy kulturalne o znaczeniu powiatowym	1
5.3. Pozostałe powiązania:		

*Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "DOM" Sp. z o.o.
Starogard Gdański*

powiązania przyrodnicze	występują planowane obszary natura 2000, brak jest innych wyższych rangą form ochrony przyrody; gmina ma powiązania regionalne systemem osnowy ekologicznej	1
powiązania kulturowe	gmina bardzo silnie podkreśla swoją przynależność regionalną w gminnych działaniach kulturalnych i uczestnictwie w przedsięwzięciach powiatowych, m. in. program „Chata Kociewska”	2
inne specyficzne typy powiązań	gmina nie posiada obiektu specjalistycznego z zakresu usług i nie planuje się takiego obiektu na obszarze gminy	0
RAZEM		9 z 16 ok. 56%

Generalna ocena jakości przestrzeni gminy Kaliska kształtuje się na poziomie 64 punktów co stanowi 64% maksymalnej punktacji i pozwala wystawić gminie **ocenę zadowalającą**. Oczywiście istotne jest przeanalizowanie składników tej oceny i tutaj wyraźnie widoczna jest przewaga potencjału wewnętrznego gminy – wysoką ocenę uzyskało środowisko przyrodnicze, środowisko kulturalne i sfera społeczno-gospodarcza (szczególnie jej część społeczna). Niestety, niezadowolające są powiązania zewnętrzne gminy – tutaj widoczny jest wpływ peryferyjnego położenia gminy w województwie pomorskim i w powiecie starogardzkim oraz jakość zagospodarowania przestrzennego, szczególnie w zakresie przygotowania inwestycji (plany miejscowe). O ile pierwszy czynnik negatywny jest mało zależny od gminy, to drugi już bardzo mocno. **Nieznaczna nawet poprawa w zakresie tych dwóch sfer pozwoliłaby gminie uzyskać ocenę dobrą.**

Podobna jest ocena gminy Kaliska zawarta w opracowaniu „**Mapa potencjału społeczno-ekonomicznego gmin województw pomorskiego**” (Gdańsk 2010, na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Woj. Pom.). Autorzy analizowali potencjał gmin biorąc pod uwagę: procesy demograficzne, rynek pracy, warunki życia, potencjał gospodarczy, infrastrukturę techniczną, finanse jednostek samorządu, a w tych ramach poszczególne wskaźniki i ich wagi.

Wskaźniki syntetyczne potencjału gmin określono na rok 2008, zatem do chwili obecnej mogły one ulec zmianie, jednakże pozwalają na porównanie z sąsiednimi gminami, hierarchizację gmin i stanowią mogą informację o szansach rozwojowych gminy.

Gmina Kaliska wg tych analiz przedstawia się następująco (klasa I- najwyższy potencjał , V-i VI- najniższy:

- wskaźnik syntetyczny dot. procesów demograficznych (waga 28,04%)- klasa V (obniżenie wskaźnika z II w stosunku do roku 1999)
- wskaźnik syntetyczny dot. rynku pracy (waga 13,79%)- klasa VI (obniżenie wskaźnika z IV w roku 1999)
- wskaźnik syntetyczny dot. warunków życia (waga 24,74%)– klasa VI (obniżenie wskaźnika z IV w roku 1999)
- wskaźnik syntetyczny dot. potencjału gospodarczego (waga 11,57%) – klasa IV (taka sama klasa jak w 1999r)
- wskaźnik syntetyczny dot. infrastruktury (waga 11,57%) - klasa VI (taka sama jak w 1999r)
- wskaźnik syntetyczny dot. finansów jst (waga 9,38%) - klasa IV (taka sama jak w 1999)

Jak wynika z powyższego potencjał rozwojowy gminy nie jest wysoki.

Autorzy oceny zaproponowali szereg rekomendacji, na przykład w celu poprawy wskaźników demograficznych zalecają poprawę atrakcyjności osiedleńczej terenów, poprawę skomunikowania gminy transportem zbiorowym (drogowym i kolejowym) z ośrodkami ponadlokalnymi, wsparcie instytucji otoczenia biznesu, opracowanie i wypromowanie oferty inwestycyjnej, przygotowanie terenów inwestycyjnych (uzbrojenie), rozwój firm działających w ramach klastrów skupiających podmioty z kluczowych branż, poprawę wyposażenia gminy w infrastrukturę techniczną.

Jednakże na generalną ocenę potencjału gminy Kaliska wpływa najbardziej jej położenie, z dala od głównych ośrodków oraz uwarunkowania przyrodnicze, na które działalność samorządu ma wpływ niewielki.

Tym cenniejsze jest uzyskane w rankingu samorządów za rok 2012 (publikowanym w „Rzeczpospolitej” z 18 lipca 2013 r.) **miejsce gminy Kaliska – 77 w Polsce w kategorii gmin wiejskich.** W rankingu tym oceniane były: dynamika wzrostu wydatków majątkowych, wartość środków unijnych w przeliczeniu na mieszkańca, zadłużenie samorządu, nadwyżka operacyjna, dynamika wzrostu dochodów własnych w latach 2009-2012, transport i łączność, ochrona środowiska. **Gmina Kaliska uzyskała łącznie 48,86 pkt** (najlepsza gmina Tarnowo Podgórne - 66,85 pkt), **w tym za sytuację finansową 36,12 pkt, a za zarządzanie 12,75pkt.**